

T.C.

AKSARAY ÜNİVERSİTESİ

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ANABİLİM DALI

**ATATÜRK KİTAPLIĞI BEL_YZ_K.1589 NUMARADA KAYITLI ŞİİR
MECMUASININ MESTAP'A GÖRE TASNİFİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

ABDULLAH UÇAR

DANIŞMAN

YRD. DOÇ. DR. BÜNYAMİN TAŞ

AKSARAY, 2017

AKSARAY ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ANABİLİM DALI

ATATÜRK KİTAPLIĞI BEL_YZ_K.1589 NUMARADA KAYITLI ŞİİR
MECMUASININ MESTAP'A GÖRE TASNİFİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

ABDULLAH UÇAR

DANIŞMAN

YRD. DOÇ. DR. BÜNYAMİN TAŞ

AKSARAY 2017

TELİF HAKKI VE TEZ FOTOKOPİ İZİN FORMU

Bu tezin tüm hakları saklıdır. Kaynak göstermek koşuluyla tezin teslim tarihinden itibaren 3 (üç) ay sonra fotokopi çekilebilir.

YAZARIN

Adı : Abdullah

Soyadı : UÇAR

Bölümü : Türk Dili ve Edebiyatı

İmzası :

Teslim tarihi :

TEZİN

Türkçe Adı: Atatürk Kitaplığı Bel_Yz_K.1589 Numarada Kayıtlı Şiir Mecmuasının MESTAP'a Göre Tasnifi

İngilizce Adı: Classification of Poem Collection's Numbered Bel_Yz_K.1589 in the Atatürk Library of Turkey According to MESTAP

ETİK İLKELERE UYGUNLUK BEYANI

Tez yazma sürecinde bilimsel ve etik ilkelere uyduğumu, yararlandığım tüm kaynakları kaynak gösterme ilkelerine uygun olarak kaynakçada belirttiğimi ve bu bölümler dışındaki tüm ifadelerin şahsıma ait olduğunu beyan ederim.

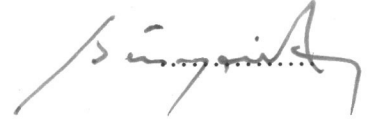
Abdullah UÇAR

T.C.
AKSARAY ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
JÜRİ ONAY SAYFASI

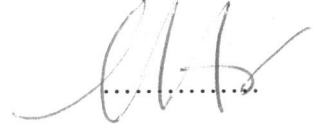
Abdullah UÇAR tarafından hazırlanan "Atatürk Kitaplığı Bel_Yz_K.1589 Numarada Kayıtlı Şiir Mecmuasının MESTAP'a Göre Tasnifi" başlıklı tez çalışması aşağıdaki jüri tarafından oy birliği / oy çokluğu ile Aksaray Üniversitesi Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı'nda yüksek lisans tezi olarak kabuledilmiştir.

İmza

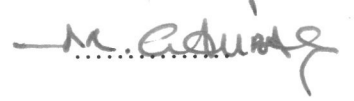
Danışman: Yrd. Doç. Dr. Bünyamin TAŞ
Türk Dili ve Edebiyatı, Aksaray Üniversitesi

Üye: Yrd. Doç. Dr. Murat ALTUĞ
Türk Dili ve Edebiyatı, Aksaray Üniversitesi

Üye: Doç. Dr. Mehmet ÇERİBAŞ
Çağdaş Türk Lehçeleri ve Edebiyatları,
Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi

Tez Savunma Tarihi: 11.07.2017

Sosyal Bilimler Enstitüsü Yönetim Kurulu'nun 13/07/2017 tarih ve 2017/31-7 sayılı kararı ile onaylanmıştır.

Öğrenci

Abdullah UÇAR

Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürü
Yrd. Doç. Dr. Sevilay USLU DİVANOĞLU

AKSARAY ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

ATATÜRK KİTAPLIĞI BEL_YZ_K.1589 NUMARADA KAYITLI
ŞİİR MECMUASININ MESTAP'A GÖRE TASNİFİ

(Yüksek Lisans Tezi)

Aksaray 2017

Abdullah UÇAR

ÖZET

Mecmualar, farklı kişilere ait metinlerin veya metin parçalarının bir araya getirildiği eserler bütünüdür.

Şiir mecmuaları, klasik edebiyat araştırmalarına kaynaklık eden önemli malzemelerdendir. Bu mecmualar, derlendikleri dönemin edebî beğenisini, şairlerini ve şiirlerini ortaya koyarlar. Ayrıca mecmualar, divanı bulunmayan ya da başka kaynaklarda adı geçmeyen şairlerin şiirlerini ihtiva ettiklerinden edebiyat tarihimiz için önemlidirler. Şiir mecmuaları antoloji niteliğinde eserler olup yazarının kişisel zevkini ortaya koyar.

Kütüphanelerde genellikle "Mecmua-i Eş'âr" ya da "Mecmuatü'l-Eş'âr" adlarıyla kayıtlı olan şiir mecmuaları arasında, özellikle klasik şiirimize ait belirli nazım şekillerini ve türlerini bir araya getiren mecmualar da bulunmaktadır.

Çalışmaya konu olan bu şiir mecmuası 71 varaktır. Mecmuada 169 şiir bulunmaktadır. Şiirlerin tamamı aruz vezni ile yazılmıştır. Mecmua çoğunlukla gazel ve kasidelerden oluşmaktadır. Tertipli değildir. Ne zaman ve kim tarafından yazıldığı tespit edilemeyen mecmuada Koca Râgıb Paşa, Haşmet, Hoca Neş'et ve İzzet Ali Paşa'nın şiirleri yer almaktadır. Mecmua oldukça sadedir, sanatsal özelliklere çok dikkat edilmeden intinsah edilmiştir. Metin harekesizdir. Siyah mürekkeple, her sayfada iki sütun olacak şekilde düzenlenmiştir.

Atatürk Kitaplığı Bel_Yz_K.1589 numarada kayıtlı bu şiir mecmuasının tamamı çeviri yazı olarak verilmiş, ayrıca "Mecmuaların Sistemantik Tasnifi Projesi"ne (MESTAP) göre tasnif edilmiştir.

Bilim Kodu :
Anahtar Kelimeler : Mecmua, şiir mecmuası, klasik Türk edebiyatı, MESTAP
Sayfa Adedi : 252
Danışman : Yrd. Doç. Dr. Bünyamin TAŞ

**AKSARAY UNIVERSITY
INSTITUTE OF SOCIAL SCIENCES**

**CLASSIFICATION OF POEM COLLECTION'S NUMBERED
BEL_YZ_K.1589 IN THE ATATURK LIBRARY OF TURKEY
ACCORDING TO MESTAP**

(MS Thesis)

Aksaray 2017

Abdullah UÇAR

ABSTRACT

The mecmua means that “the works collected literary works belonging to diverse poets”. Poem mecmuas show the personal taste of the respective author by being works with antologic character. Moreover they give us information about thr literary style and the taste of the corresponding time. Additionally those poem mecmuas enable you to reach further poets as well as poems which you cannot find in other poem-collections or academic works Among the mecmuas in the libraries save as “Mecmua-i Eş‘âr” or “Mecmuatü'l- Eş‘âr”, there are the poem mecmuas (poem collections) consisting of significant poetry species and forms.

This journal of poetry, which is the subject of the study, has 71 pages. There are 169 poems at the journal. All of them are written in aruz prosody. Journal is mostly composed of ghazals and qasidas. It is not organized. The poems of Koca Râgıb Paşa, Haşmet, Hoca Neş‘et ve İzzet Ali Paşa are in the journal, that could not be determined when and by whom it was written. The journal is quite plain. The script does not have vowel signs (hareke). It is copied in black ink. Each pages have double columns.

In this study the poem collection numbered Bel_Yz_K.1589 in the Ataturk Library of Turkey classified according to The Project Systematic Classification of Mecmua's (MESTAP).

Science Code :
Key Words : Mecmua, poem collection, classical Turkish literature, MESTAP
Page Number : 252
Supervisor : Asst. Prof. Bünyamin TAŞ

İÇİNDEKİLER

ÖZET	vi
ABSTRACT.....	vii
İÇİNDEKİLER	viii
TABLolar LİSTESİ	x
SİMGELER VE KISALTMALAR LİSTESİ.....	xi
ÖN SÖZ	xii
GİRİŞ	1
MECMUA NEDİR?.....	1
BİRİNCİ BÖLÜM	5
MECMUANIN TANITILMASI.....	5
1.1. Nüsha Tavsifi.....	5
1.2. Tertip Hususiyetleri.....	6
1.3. Mecmuada Bulunan Şairler ve Beyit/Bent Sayıları.....	8
1.4. Mecmuada Kullanılan Nazım Şekilleri.....	9
1.5. Mecmuada Kullanılan Vezin Bilgileri.....	9
1.6. Muhteva Özellikleri	10
1.7. Derleyicinin Kimliği.....	10
İKİNCİ BÖLÜM.....	11
18. YÜZYIL VE ŞÂİRLER.....	11
2.1. 18. Yüzyıla Genel Bir Bakış	11
2.2. Şairlerin Hayatına Kısa Bir Bakış.....	15
2.2.1. Koca Râgıb Paşa	15
2.2.2. Haşmet	16
2.2.3. Hoca Neş'et.....	17
2.2.4. İzzet Ali Paşa	18
2.2.5. Zihnî	19
ÜÇÜNCÜ BÖLÜM	20
METİN.....	20

3.1. Metnin Kuruluşunda İzlenen Yöntem	20
3.2. Metin	23
3.3. Mecmuanın Mestap'a Göre Metni	219
SONUÇ	239
KAYNAKÇA.....	242
EKLER	246
DİZİN.....	250

TABLolar LİSTESİ

Tablo 1. Mecmuada Yer Alan Şairlere Ait Nazım Şekilleri ve Sayıları	8
Tablo 2. Mecmuada Yer Alan Şairlere Ait Beyit/Bent Sayıları.....	8
Tablo 3. Mecmuada Kullanılan Bahirler, Kalıpları, Sayıları	9
Tablo 4. Atatürk Kitaplığı Bel_Yz_K.1589 Numarada Kayıtlı Şiir Mecmuası'nın MESTAP'a Göre Muhteva Tablosu.....	220

SİMGELER VE KISALTMALAR LİSTESİ

AEÜ	Ahi Evran Üniversitesi
bk.	Bakınız
C	Cilt
D	Divan
DAÜ	Doğu Akdeniz Üniversitesi
DİB	Diyanet İşleri Başkanlığı
G	Gazel
HÜ	Hacettepe Üniversitesi
ed.	Editör/yayına hazırlayan
İBB	İstanbul Büyükşehir Belediyesi
İÜ	İstanbul Üniversitesi
K	Kaside
M	Mecmua
MESTAP	Mecmuaların Sistemik Tasnifi Projesi
No.	Numarası
s./ss.	Sayfa/sayfalar
SBE	Sosyal Bilimler Enstitüsü
TDK	Türk Dil Kurumu
TDV	Türkiye Diyanet Vakfı
Yay.	Yayımları
YYÜ	Yüzüncü Yıl Üniversitesi

ÖN SÖZ

Şiir mecmuaları, klasik edebiyat araştırmalarına kaynaklık eden önemli eserlerdir. Bu mecmualar antoloji niteliğinde eserler olup müstensihin edebî zevkini ortaya koyar. Şiir mecmualarının önemi, divanı bulunmayan ya da başka kaynaklarda adı geçmeyen şairlerin şiirlerini ihtiva etmesinden kaynaklanmaktadır.

Yazıldığı dönemin daha çok edebiyat meraklılarınca toplanan bu eserler, özellikle edebî ve biyografik açıdan edebiyat tarihimizi aydınlatacak, edebiyat tarihimizdeki boşlukların doldurulmasına yardımcı olacak eserlerdir.

Mecmualar yazma eser kütüphanelerimizde sayıca en fazla olan eserlerdendir. MESTAP dâhilinde incelediğimiz bu mecmua, antoloji niteliğindeki şiir mecmualarındandır.

MESTAP, Prof. Dr. M. Fatih Köksal'ın "Eski Türk Edebiyatı Çalışmaları" adlı çalıştay dizisinin 3 Mayıs 2011 tarihinde Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi'nde yedincisi düzenlenen, *Mecmua: Osmanlı Edebiyatının Kırkambarı* adlı ayağında bildiriyle bilim dünyasına tanıtılmıştır (Köksal 2012). Sonradan *Eski Türk Edebiyatında Tenkit ve Teori* adlı makaleler toplusunda da yayınlanan bu proje bilim dünyasında ciddi manada yankı bulmuş, 30 Haziran 2012 tarihinde Atatürk Kültür Merkezi Başkanlığı tarafından düzenlenen *Osmanlı Şiirinin Hazinesi: Mecmualar ve Cönkler Çalıştayı*'nın merkezini oluşturan proje 39 bilim insanı tarafından etraflı bir şekilde ele alınarak tartışılmıştır. Bu çalıştay MESTAP'ın hayata geçirilmesinde en somut adım olmuştur.

Lisansüstü tez çalışmalarıyla sürdürülecek olan MESTAP tamamlandığında, yüzlerce mecmuanın tasnifinden oluşan "mecmua bankası" ortaya çıkacaktır. Böylece normal şartlarda ayları hatta yılları bulan bazı çalışmaların süresi kısılacak, araştırmacılar ciddi manada vakit tasarrufu sağlayacaktır. Aynı zamanda oluşturulacak "mecmua bankası" çalışmaların sistematik bir şekilde yapılmasını da sağlayacaktır.

Çalışmamızın birinci bölümünde Atatürk Kitaplığı Bel_Yz_K.1589 numarada kayıtlı şiir mecmuası tanıtılmaya çalışılmıştır. İkinci bölümde mecmuadaki şairlerin yaşadığı 18. yüzyıla genel bir bakış atılmış, mecmuada yer alan şairler detaya girmeden tanıtılmıştır.

Çalışmamızın üçüncü bölümü metin kısmından oluşmaktadır. Bu bölümde iki metin vardır. Birincisi mecmuanın tamamının çeviri yazı metni, ikincisi ise mecmuanın MESTAP'a göre düzenlenmiş metnidir. MESTAP tablosunda sütunlar sırasıyla: sayfa/varak numarası, şairin mahlası, matla' beyti, makta' beyti, nazım şekli/birimi, nazım türü, vezin ve açıklamalar kısımlarından oluşmaktadır.

Yaşadığı yüzyıl tespit edilemeyen Zihni'ye ait gazel dâhil edilmezse mecmuanın tamamını 18. yüzyılda yaşayan şairlerin şiirleri oluşturur. Mecmuada bu şairlerin gazellerinden, kasidelerinden, musammatlarından seçmeler vardır.

Abdullah UÇAR

Aksaray-2017

GİRİŞ

MECMUA NEDİR?

“Mecmua” Arapça bir kelime olup, cem‘ kökünden gelmektedir. Toplamak, derlemek, bir araya getirmek anlamlarında kullanılan mastardan yapılan mecmû‘ ise toplanmış, derilmiş demektir (Kut, 1986:170). Bu kelimenin müennesi olan “mecmua” ise, “toplanıp biriktirilmiş, tertip ve tanzim edilmiş şeylerin hepsi”, “seçilmiş yazılardan meydana getirilen yazma kitap” (Devellioğlu, 2003: 596) anlamlarına gelir. “Şiir mecmuaları derleyen zevkine göre seçilmiş şiirlerin bulunduğu ve formuna göre “sefine, cönk, danadili, mecmua-i eş’âr” gibi isimlerin verildiği eserlerdir.” (Ersoy, 2013: 250). Toplanılıp biriktirilmiş, tanzim ve tertip edilmiş şeyler heyeti, eş’ar vesair asar-ı müntehaba cem ve kayd ile hâsıl olmuş risale (Sami, 1989: 1293).

Mecmua başlangıçta, birçok bakımdan benzediği cönk gibi ayetler, hadisler, fetvalar, dualar, hutbeler, şiirler, ilâhiler, şarkılar, mektuplar, latifeler, lugaz ve muammalarla ilaç tariflerinin ve faydalı bilgilerin (fevâid), notların, tarihî belge ve kayıtların (tevârih) derlendiği bir not defteri halinde ortaya çıkmış, zamanla gelişip düzenli bir tertip ve şekle kavuşarak türlerine göre bazı farklılıklar gösteren bir kitap veya telif çeşidi özelliği kazanmıştır. Bir telif türü olarak gelişimini tamamladıktan sonra genellikle kitap hüviyetindeki teliflerden farklı bir tarafı kalmamıştır (Uzun, 2003: 265).

Mecmuaların içeriğinde birçok farklı türde ve biçimde eser bulunduğu gibi, tek bir tür ve şekle münhasır mecmualar da bulunmaktadır. Örneğin, şiir mecmuaları (mecmû‘a-i eş’âr), risale mecmuaları (mecmû‘atü’r-resâ’il), hadis mecmuaları (mecmû‘atü’l-ehâdîs), fetva mecmuaları (mecmû‘a-i fetevâ), dua mecmuaları (mecmû‘a-i ed’iye), tarih manzumelerini içeren mecmualar (mecmû‘a-i tevârih), fevâid mecmuaları (mecmû‘a-i fevâ’id), hutbe mecmuaları (mecmû‘atü’l-huteb), tıpla ilgili mecmualar (mecmû‘a-i tıb, mecmû‘a-i mücerrebât, mecmû‘a-i mu’âlece), gizli ilimlerden bahseden mecmualar (mecmû‘atü’l-

havâss, mecmû'a-i cifr ve reml, mecmû'a-i ilm-i nücûm, mecmû'a-i tılısmât, mecmû'a-i melâhîm, mecmû'a-i vefk), letaif mecmuaları (mecmû'atü'l-letâ'if), zikir ve evrâd mecmuaları (mecmû'a-i zikir ü evrâd), hikâyeye mecmuaları (mecmû'a-i hikâyât), münşe'ât mecmuaları (mecmû'a-i münşe'ât), müzikle ilgili mecmualar (mecmû'a-i beste ve semâ'î, mecmû'a-i mûsikî, mecmû'a-i ilâhiyyât, mecmû'a-i sâz u söz), mektup mecmuaları (mecmû'a-i mekâtib), müsvedde mecmuaları (mecmû'a-i müsevvedât), ilâm mecmuaları (mecmû'a-i sukûk), söz, deyiş mecmuaları (mecmû'a-i makâlât), hadis ve tefsir benzeri kaynaklardan edinilen dinî bilgilerin yer aldığı mecmualar (mecmû'a-i menkûlât) bunlardan bazılarıdır (Gıynaş, 2011: 246).

Şiir mecmuaları sayesinde, edebiyat tarihlerindeki bir kısım bilgiyi netleştirmek ve zaman zaman da düzeltmek, yeni yeni bilgiler eklemek mümkün olabilir. Derleyeni ve yılı tam olarak bilinmese de bir mecmuanın derleniş tarihi, içindeki metinlerden yaklaşık olarak tespit edilebildiği için, döneminin şiir zevkini, beğenilen şairlerini ve hatta toplanan şiirlere göre de yazıldığı dönemin en beğenilen şiirlerini belirleme imkânı verir. Yine mecmualarda divan sahibi olmayan, hatta divanı bulunduğu halde şiiri divanında bulunmayan şahsiyetlere, bilinmeyen eserlere rastlanabilir. Kısaca, Türk şiirinin gelişimini, değişimini ve geçirdiği merhaleleri tespitinde mecmualar, özellikle seçme şiir mecmuaları ve nazire mecmualarının önemi küçümsenemez (Tunç, 2000: 105-106).

Mecmualar pek çok bilim insanı tarafından çeşitli şekillerde tasnif edilmiştir. Bu tasniflerden ikisi aşağıda verilmiştir.

Agâh Sırrı Levend mecmuaları beş bölümde tasnif etmiştir. “Edebiyat tarihimiz bakımından çok önemli olan mecmualar şöyle ayrılabilir:

- a) Nazireler mecmuaları,
- b) Meraklılarca toplanmış, birer antoloji niteliğinde seçme şiirler mecmuaları,
- c) Türlü konulardaki risalelerin bir araya getirilmesiyle meydana gelen mecmualar,
- d) Aynı konudaki eserlerin bir araya getirilmesiyle meydana gelen mecmualar,
- e) Tanınmış kişilerce hazırlanmış, birçok yararlı bilgileri, fıkraları ve özel mektupları kapsayan mecmualar” (Levend, 2014: 166-167).

Günay Kut (Kut, 1986: 170)'a göre “mecmualar kendi aralarında şöyle tasnife tabi tutulabilir:

- I. Nazire mecmuaları,
- II. Seçme şiir mecmuaları (mecmua-i eş'ar, mecmua-i devavin)
- III. Aynı konu ile ilgili eserlerin bir araya gelmesi ile oluşan mecmualar (mecmua-i edviye, mecmua-i ed'iye, mecmua-i tevarih, mecmua-i muammeyat, mecmua-i münşe'at, mecmuatü'r-resail gibi),

IV. Karışık mecmualar. Bu tür mecmualar nazım nesir karışık olabileceği gibi Arapça, Türkçe ve Farsça gibi değişik dillerde de yazılmış olabilir.

V. Tanınmış kişilerce veya derleyeni belli kişilerce hazırlanmış mecmualar”

Mecmuların başlıcalarına ilâhilerin toplandığı ‘mecnû‘a-i ilâhiyât’lar, kasidelerin bir arada toplandığı ‘mecnû‘a-i kasâid’ler, nazirelerin ve nazirelere esas olan zemin şiirlerin bir arada toplandığı nazire mecmuaları (mecnuatü’n-nezâir, mecmua-i nezâir), naatlerin toplandığı ‘mecnû‘a-i nuût’lar, sadece gazellerin toplandığı ‘mecnû‘a-i gazeliyât’lar, seçme beyit veya müfredlerin toplandığı ‘mecnû‘a-i ebyât’ veya ‘mecnû‘a-i müfredât’lar, şarkıların bir araya getirildiği ‘mecnû‘a-i şarkiyât’lar, muammâların toplandığı ‘mecnû‘a-i muammiyât’lar, muhtelif tarih manzumelerini içeren ‘mecnû‘a-i tevârih’ler, sadece ölüm tarihlerinin bir araya toplanmasıyla oluşan ‘mecnû‘a-i vefeyât’lar sayılabilir (Köksal, 2012: 85).

“Genelde mecmuaları, özelde ise şiir mecmualarını önemli ve değerli kılan temel unsurlar şöyle sıralanabilir:

1. Kaynaklarda adı geçmeyen, unutulmuş şairlerin şiirlerine mecmualarda rastlamak mümkündür.
2. Bilinen şairlerin bilinmeyen / divanlarında bulunmayan şiirlerine rastlamak mümkündür.
3. Şairlerin divanlarındaki şiirlerinin farklı şekillerine (fazla veya eksik beyitler, nüsha farkları vs.) tesadüf edebiliriz.
4. Mecmualar arasında bilinmeyen, varlığı bilindiği hâlde nüshası tespit edilemeyen eserlerle de karşılaşılır. Özellikle kırk hadis, mi’raciye, yüz hadis, mevlid, şehrengiz, biladiye, hasb-i hâl, kimi mektup ve münşeâta dair risaleler vb. fazla uzun olmayan türlerin çoğu bu mecmuaların arasında gizlidir.
5. Bilinmeyen veya kullanılmayan nazım şekilleri, bilinen nazım şekillerinin örneği görülmeyen kafiye tipleri, farklı bend yapıları; yeni türler, edebiyatımızda kullanımına rastlamadığımız aruz kalıpları vb. örneklerle de mecmualarda karşılaşabiliriz.
6. Mecmualarda, zaman zaman şairlerin hayatıyla ilgili önemli bilgileri de yakalama imkânı vardır. Bu, ölüm tarihi bilinmeyen bir şairin ölümü için düşünülmüş bir tarih manzumesi şeklinde olabileceği gibi, araştırmacılar için çok önemli olabilecek derkenara düşünülmüş bir bilgi notu veya şiir başlığı şeklinde de olabilir.
7. Bazı şiir mecmualarında, başka şairlerin de şiirleri bulunmakla beraber, özellikle bir şairin şiirlerinin yoğun olduğu görülür. Derleyeninin şair olduğu bir şiir mecmuası edebiyat tarihi araştırmalarına katkısı bakımından kuşkusuz daha kıymetli sayılır.
8. Mecmualar, -bir kısmı kendisi de şair olan- şiir sever kişiler tarafından tertip edilen eserlerdir. Bu itibarla derleyeni belli kişiler tarafından toplanan mecmualarda o şahsın / şairin zevklerini fark ederken, dönemin genel beğenisiyle ilgili önemli ipuçları da yakalamak mümkündür. Bir şairin o dönem mecmularında çok şiirinin bulunması o devirde çok beğenildiğini, keza nazım şekillerinin sıklığından o nazım şeklinin gördüğü rağbeti, çok kullanılan aruz kalıpları ve kafiye yapıları devrin aruz ve zevkini bize bildiren önemli işaretlerdir.
9. Şiir mecmualarında genel olarak dönemin zevklerini, edebî tercihlerini vs. anlamak kabil olduğu gibi ferdî temayüllerin de izini sürmek mümkündür. Nazire

mecmuası olmasa da kimi mecmualarda nazire şiirler bulunduğundan- şairler arasındaki etkileşimi, teselsül bağlarını takip etmek de mümkün olur..

10. Mecmualar dışındaki eserlerin fevayid ve vikaye yapılarında da zaman zaman rastlamak mümkünse de özellikle mecmualarda çok sık rastladığımız edebiyat dışı kimi konular da ayrıca ele alınması gereken önemli noktalar. Şöyle ki hemen her mecmuanın boş kalmış sayfalarında, yazılı sayfaların derkenarlarında çeşitli dualar, otlarla ilâç yapım tarifleri, tılsım, vefk, reml, tefe''ül gibi gizli ilimler (havâs) denilen itikatlara dair notlar, tarih kıt'aları, müstakil matla' ve müfredler, bazı münşeat örnekleri, kimi resmî kayıtların örnekleri çokça rastlanan –asıl mecmua konusuyla ilgisi olmayan- kayıtlardır. Bütün bunlar edebiyat araştırmacıları kadar hatta onlardan da fazla sosyoloji, tarih (özellikle kültür tarihi), kültürel antropoloji, dinler tarihi, halkbilim gibi farklı bilim dallarından kişilerin de ilgi alanına giren çok önemli ama ihmal edilmiş bilgi kıyılarından. Bunları bileşkesi Türk milletinin kültür kodlarını ortaya koyacaktır. Bütün mecmuaların bir de bu gözle alınması çok çok önemlidir.

11. Bütün bunlarla beraber, özelde şiir mecmualarının, genelde de bütün mecmuaların yukarıda sayılan fayda ve önemleri tek tek ve birbirinden bağımsız olarak incelendiğinde çok fazla bir anlam ifade etmezler. Meselâ Bâkî'nin divanında bulunmayan şiirlerini inceleyecek olsak bir tek mecmuayı taramamız ne ifade eder? Yahut bir mecmuada falan şairin şu kadar filan şairin bu kadar şiirinin bulunmasının bir anlamı var mıdır? Bu olsa olsa bize o derleyicinin şiir zevkini yansıtan bir işareti verir. Ama aynı dönemde derlenmiş yüzlerce mecmuanın taranmasından ortaya çıkacak manzara devrin müşterek anlayış ve zevkini ortaya dökecektir.” (Köksal, 2012: 88-91).

MESTAP projesi çerçevesinde yazma eser kütüphanelerimizde sayı itibarıyla en çok olan şiir mecmualarımızın lisansüstü -özellikle de yüksek lisans- tezleri şeklinde çalışılması öngörülmüştür. MESTAP, şiir mecmualarının bir araya getirilmesini, derlenmesini sağlayacaktır. MESTAP tamamlandığında binlerce mecmuanın tasnifinden oluşacak bir bilgi bankası oluşturulacaktır. Bu bilgi bankasında toplanan bilgi hazinesi ise edebiyat tarihimizdeki boşlukların dolmasını sağlayacak çalışmalara imkân verecek, hız kazandıracaktır. Proje sonunda tez çalışmalarından elde edilen tablolar bir veri bankasında bir araya getirilecektir.

BİRİNCİ BÖLÜM

MECMUANIN TANITILMASI

1.1. Nüsha Tavsifi

Atatürk Kitaplığı'nda Bel_Yz_K.1589 numarada “şiiir mecmuası” ismiyle kayıtlı olan bu mecmua, kütüphanenin belediye yazmaları koleksiyonundadır.

Mecmuanın ilk sayfasında kütüphane kayıt mührü yer alır. Üstte Atatürk Kitaplığı, altta Belediye Yazmaları yazan oval mührün içinde tükenmez kalemle kayıt numarası K.1589 yazılıdır.

Metin harekesizdir. Çok az sayıda kelime harekelenmiştir. Metinde sık sık “şedde” kullanımına başvurulmuştur. Vezin gereği şeddeli okunması gereken yerleri göstermesi müstensihin şiiir bilgisini gösterir.

Şiiirlerde özel isimlerin üzerinde birkaç çizgi vardır. Bu çizgiler tek çizgi olabildiği gibi alta doğru uzayan çizgiler şeklinde 6 çizgiye kadar olabilmektedir. (bk. EK2: 23b-24a) Bu çizgilerin genel olarak mahlasların üzerinde olduğu görülmüştür. Ancak bir şiiirde birden fazla mahlas kullanılmışsa veya şiiirde özel bir isim kullanılmışsa onların üzeri de küçük çizgilerle işaretlenmiştir.

Her sayfada iki sütun bulunmaktadır. Sütunları ayıran herhangi bir çizgi yoktur. Gazel veya kasidelerin olduğu sayfalarda her sütunda ortalama 7 beyit vardır. Bentlerle oluşturulan nazım şekillerinin yazılı olduğu sayfalarda ise genelde her sütunda iki bent vardır. Sayfalarda yer yer boşlukların olduğu görülmektedir. Bu boşlukların daha çok, yeni bir şiiire, yeni bir nazım şekline veya yeni bir şiiire geçerken kullanıldığı görülmüştür. Bu yönüyle gereksiz ve haddinden fazla boşluk yoktur.

Mecmuanın tamamı siyah mürekkeple istinsah edilmiştir.

Mecmuadaki şiiirlerden çoğu yayımlanmış veya yayımlanmamış divanlarda tespit

edilmiştir. Mecmuada divanlarda tespit edilememiş sadece üç metin vardır. Bunlar; yazarı belli olmayan bir kaside, Zihnî mahlası ile kaydedilen ama divanı olup olmadığı tespit edilemeyen bu şaire ait bir gazel, yazarı belli olmayan bir gazeldir.

Mecmuaya varak numarası verilmiştir lakin numaralandırma düzenli olmasına rağmen eksik şiirlerden ve çobanlardan varak kopukluğu bulunduğu, numaralandırmanın da sonradan yapıldığı anlaşılmaktadır. Numaralandırmada kurşun kalem kullanılmıştır.

Kütüphane kaydına göre mecmua, satın alınmadır ancak kimden ve ne kadara alındığı bilgisi mevcut değildir.

Kâğıt: Açık kahverengi boyalı

Yazı: Siyah mürekkeple nesih hat.

Varak: 1b- 71a

Sütun: İki sütun.

Satır: Bir sütunda en az 4, en fazla 16

Ebat: 205x150 mm.

Müstensih: Belli değildir.

İstinsah Tarihi: Belli değildir.

Başı: Elinden çekdiğim sâkî-i dehrüñ nîş ü semdir hep

Benim şahbâ diyü nûş itdigim zehr-âb-ı ğamdır hep

Sonu: Bu şahş kim ne hâli tebehdür didim didi

Neş⁹ et cihânda nâmla şânuñdurur seniñ

1.2. Tertip Hususiyetleri

Mecmua çoğu yazmada olduğu gibi 1b'den itibaren intinsah edilmeye başlanmıştır. Yazmada serlevha, yazmanın kenarlarında cetvel yoktur, bu yüzden kenar boşlukları değişkenlik gösterir ama yine de kenarlarda yaklaşık birer cm.lik boşluklar vardır.

Mecmua oldukça sadedir. Tezhipli, süslemeli yazmalardan değildir.

Mecmuada herhangi bir haşiye (derkenar) bulunmamaktadır. Zaten kenar boşlukları buna imkân verecek kadar geniş değildir.

Mecmuada düz satırlar hâlinde metin çok azdır. Metnin çoğunluğu yaklaşık 25 derecelik

eğimle yazılmıştır. Bu meyil bazı sayfalarda korunamamış, sayfanın altına yaklaştıkça meylin azaldığı görülmüştür.

Mecmuada bir şairin bütün şiirleri arka arkaya yazılmamıştır. Mecmuanın başında görülen bir mahlas sonlarına doğru da görülebilmektedir.

Mecmuanın ilk metni Koca Râgıb Paşa'ya ait bir gazeldir. Belli bir şaire ait şiirler sıralanırken nazım şekillerinin başına şairin mahlası yazılmıştır. Daha sonraki şiirlerde ise önceki şiirin şairine atfen “velehû” kaydı vardır. Divan şiiri geleneğinin bir özelliği olarak nazım şekillerinin çoğunda başlık yoktur. Kaside, muhammes ve tahmislerde başlık vardır. Bazı şiirlerde ise nazım şekli başlık olarak yazılmıştır: Gazel, muaşşer, müseddes gibi.

Genel olarak yeni bir şiire geçilirken velehû kaydının altında kurdele şeklinde bir işaret ve onun yanında sad harfî vardır. Bu üçünün bir arada kullanıldığı başlıklar çoğunluktadır. Nadiren ait oldukları şairin mahlası yazılmıştır. Şiirin bitmediği ve diğer sütuna veya sayfaya sarktığı durumlarda sütunun veya sayfanın başına şiirin devam ettiğine dair “tetimme” kaydı yazılmıştır.

Şiirlerin çoğunun sonunda şiirin bittiğine dair “temmet” kaydı yer alır.

Varaklardan bazıları eksiktir ama ne kadarlık bir eksik olduğu tespit edilememiştir. Ayrıca birkaç varağın yeri değişmiştir. Sadece 40. varağın kenarlarında yıpranmadan dolayı eksiklik olduğu tespit edilmiştir.

71 varak olan mecmua çoğunlukla gazel ve kasidelerden oluşmaktadır.

Mecmuanın bazı bölümlerinde, özellikle de bir şairin şiirlerinin arka arkaya yazıldığı bölümlerinde, beyitler sondan alfabetik olarak sıralanmıştır. Fakat bütüne bakıldığında, en azından bu hâliyle, baştan veya sondan tertipli görünmemektedir. Koca Râgıb Paşa'nın gazellerinin sıralandığı sayfalarda İzzet Ali Paşa'nın gazellerine, İzzet Ali Paşa'nın şiirlerinin sıralandığı sayfalarda Haşmet'in gazellerine yer verilebilmiştir. Koca Râgıb Paşa'nın 1. ve 59. varaklarda, İzzet Ali Paşa'nın 12. ve 53. varaklarda şiirleri vardır. Bu da mecmuanın tertipli olmadığını gösterir.

Mecmuada Haşmet'in gazellerinin sıralandığı sayfaların içinde Zihnî'ye ait bir adet şiir vardır. Bunun sebebi Haşmet'in, Zihnî'ye nazire yazmış olmasıdır. Bu şiirin Zihnî mahlaslı hangi şaire ait olduğu tespit edilememiştir.

Kuvvetli ihtimalle 18. yüzyılda yazılan bu mecmua, oldukça sadedir. Müstensih, sayfa kompozisyonlarında uyum sağlayamamıştır. Bazı satırlar birbirine çok yaklaştırılmışken,

bazı yerler seyrek tutulmuştur. Sanatsal özelliklilere çok dikkat edilmeden intinsah edildiği anlaşılmaktadır.

1.3. Mecmuada Bulunan Şairler ve Beyit/Bent Sayıları

Mecmuada, yazarı bilinmeyen şiirleri de dâhil edersek 5 şaire ait toplam 1572 beyit ve 85 bent vardır. Bent ve beyitlerin tamamı çeviri yazı olarak yazılmıştır.

Mecmuada bulunan şairler Koca Râgıb Paşa, Haşmet, İzzet Ali Paşa, Hoca Neş'et ve Zihnî'dir. Yani sadece beş şaire ait şiirler vardır. Bu kadar az şairi barındıran nadir mecmualardandır.

Tablo 1: Mecmuada Yer Alan Şairlere Ait Nazım Şekilleri ve Sayıları

Haşmet	12 kaside, 32 gazel, 1 terki-i bent, 1 tarih, 1 tesdis
Koca Râgıb Paşa	76 gazel
Hoca Neş'et	2 kaside, 1 muaşşer, 7 muhammes, 3 tahmis, 1 müseddes, 1 kıt'a-i kebire
İzzet Ali Paşa	27 gazel
Zihnî	1 gazel
Yazarı bilinmeyen	1 kaside, 1 gazel

Tablo 1'e göre mecmuada en fazla bulunan nazım şekli gazeldir. Hoca Neş'et hariç her şairin gazeli mecmuada mevcuttur. En çok gazeli bulunan şair ise Koca Râgıb Paşa'dır. Hoca Neş'et'e ait 6 farklı nazım şekli, Haşmet'e ait 5 farklı nazım şekli bulunurken diğer üç şair sadece gazel nazım şekli ile mecmuada yer almışlardır.

Tablo 2: Mecmuada Yer Alan Şairlere Ait Beyit/Bent Sayıları

Haşmet	745 beyit, 12 bentlik terki-i bent ¹ , 4 tesdis bendi
Koca Râgıb Paşa	517 beyit
Hoca Neş'et	69 beyit, 30 muhammes bendi, 32 tahmis bendi, 7 müseddes bendi

¹ Terki-i bendin her bendi 6 beyitten oluşmuştur. Toplam 72 beyittir.

İzzet Ali Paşa	190 beyit
Zihnî	6 beyit
Yazarı bilinmeyen	45 beyit

Tablo 2'ye göre mecmuada en çok dizesi bulunan şair 1658 dize ile Haşmet'tir. İkinci sırada 1034 dize ile Koca Râgıb Paşa gelmektedir. Üçüncü şair ise 490 dizesi bulunan Hoca Neş'et'tir.

Eserde şiirleri bulunan şairlerden Koca Râgıb Paşa, Haşmet, Hoca Neş'et, İzzet Ali Paşa 18. yüzyılın bilinen isimlerindedir. Bu şairlerin divanları mevcuttur ve divanlar üzerine çeşitli çalışmalar yapılmıştır. Fakat Zihnî mahlası ile sadece bir gazeli bulunan şairin 18. yüzyılda veya daha öncesinde yaşamış olan Zihnî mahlaslı şairlerden hangisi olduğu tespit edilememiştir. 18. yüzyılda yaşamış Zihnî mahlaslı şairlerden biri olduğu düşünülmektedir.

İBB Atatürk Kitaplığı kayıtlarında mecmuada Pertev'in de şiiri olduğu belirtilmişse de bu yanlıştır. Yanlışlığın sebebi Hoca Neş'et'in, öğrencisi Pertev'e yazdığı mahlasnamede "Pertev" ibaresinin geçmesidir.

1.4. Mecmuada Kullanılan Nazım Şekilleri

Bel_Yz_K.1589 numaralı şiir mecmuasında 138 gazel, 15 kaside, 1 tarih, 1 terakib-i bent, 1 kıt'a-i kebire, 7 muhammes, 3 tahmis, 1 tesdis, 1 müseddes, 1 muaşşer olmak üzere toplam 169 manzume bulunmaktadır.

1.5. Mecmuada Kullanılan Vezin Bilgileri

Tablo 3: Mecmuada Kullanılan Bahirler, Kalıpları, Sayıları

Remel Bahri	
Fā° ilātün / Fā° ilātün / Fā° ilātün / Fā° ilün	42
Fe° ilātün / Fe° ilātün / Fe° ilātün / Fe° ilün	39
Hezec Bahri	
Mefā° ilün / Mefā° ilün / Mefā° ilün / Mefā° ilün	31
Mef° ülü / Mefā° ilü / Mefā° ilü / Fe° ülü	16
Muzâri Bahri	

Mef [°] ūlū / Fā [°] ilātū / Mefā [°] ilū / Fā [°] ilūn	29
Müctes Bahri	
Mefā [°] ilūn / Fe [°] ilātūn / Mefā [°] ilūn / Fe [°] ilūn	12

Tablo 3’de görüldüğü gibi mecmuada en çok kullanılan aruz kalıbı “Fā[°] ilātūn / Fā[°] ilātūn / Fā[°] ilātūn / Fā[°] ilūn”dür.

1.6. Muhteva Özellikleri

Mecmuada 5 şairin şiirleri yer almaktadır. Hangi yüzyılda yaşadığı tespit edilemeyen Zihnî mahlaslı şairi dışarda tutarsak hepsi 18. yüzyıl şairleridir.

Mecmuanın geneline bakıldığında özellikle bir konu etrafında bir araya getirilmiş şiirlerden oluşmadığı görülmektedir. Tür olarak sakiname de vardır mahlasname de na’t-ı şerif de...

1.7. Derleyicinin Kimliği

Mecmuanın müstensihî ve istinsah tarihi belli değildir. Herhangi bir temellük kaydı, istinsah kaydı, ketebe kaydı bulunmamaktadır. Şiirlere verdiği gazel, kaside, tahmis, müseddes gibi başlıklardan hareketle derleyicinin şiir hakkında bilgi sahibi olduğu söylenebilir.

Metin harekesiz olduğu halde bazı yerlerde “şedde” kullanılmıştır. Vezin gereği şeddeli okunması gereken yerleri göstermesi müstensihînin şiir bilgisini göstermesi açısından önemlidir. Lakin bu bilgisinin yanında yazım birliği oluşturamadığı kelimeler vardır. Hızır, Husrev, Züleyha kelimelerini bazen ح ile bazen خ ile yazması gibi. En bariz örnek Haşmet’in mahlaslarında görülür. Haşmet yazarken kimi zaman ح ile kimi zaman خ ile yazması yazım birliğini oluşturamadığını gösterir.

İKİNCİ BÖLÜM

18. YÜZYIL VE ŞÂİRLER

2.1. 18. Yüzyıla Genel Bir Bakış²

Osmanlı Devleti'nde 18. yüzyılda birçok sıkıntı yaşanmaktadır. Bunun sebebi devletin neredeyse bütün müesseselerinde yaşanan bozulmadır. Bunların başında askerî ve malî sıkıntılar gelmektedir. Art arda gerçekleştirilen seferlerde ordunun çoğunlukla mağlup olması, zaferlerin ise küçük başarıların ötesine geçememesi devleti malî sıkıntıya sokmuştur. Bu sıkıntıların giderilebilmesi için getirilen vergiler ise halkın geçim sıkıntısını iyiden iyiye artırmıştır. Çıkan isyanlar da ülkede refah bırakmamıştır. Dönemin yöneticileri sıkıntıların çözümünü Batı'da görmüşler, Avrupa'ya elçiler göndererek Batı'daki gelişmeler hakkında bilgi edinmeye çalışmışlardır. Dönemin yenilik taraftarı padişahları I. Mahmud (1730-1754), I. Abdulhamid (1774-1789), III. Selim (1789-1808) tarafından yenileşme hareketleri devam ettirilmiş ancak askerî ve idarî alanlardaki yenileştirme çalışmaları arzu edilen neticeleri vermemiştir. Yüzyılın sonuna doğru Avusturya ve Rusya ile yapılan savaşlara Fransa ve İran'ın da katılmasıyla devletin çöküşü iyice hızlanmıştır.

1718 yılında çok ağır şartları olan Pasarofça Antlaşması'nın imzalanmasıyla Osmanlı Devleti, 13 yıl sürecek bir barış ve sükûnet devresine girmiştir. Tarihimizde Lâle Devri olarak adlandırılan bu dönem, imar çalışmaları içinde bir kalkınma, edebiyat ve kültürel gelişme dönemi, aynı zamanda zevk ve eğlence devri olmuştur. Ama bunların gerçekleşmesi için konulan ağır vergiler altında ezilen halk, hayat pahalılığından bunalmış, toplanan vergilerin yeni binalar ve eğlenceler için sarf edildiğini gördükçe halkın huzursuzluğu da artmaya başlamıştır. Osmanlı'daki bu gösterişli, eğlenceli dönem, Patrona Halil önderliğindeki isyanla son bulmuş, İbrahim Paşa sadarettten uzaklaştırılarak

² Çalışmamızda 18. yüzyıl hakkında bilgi verilmesinin sebebi mecmuadaki şiiirlerin 18. yüzyıl şairlerine ait olmasıdır.

öldürülmüş, padişah III. Ahmed'in yerine de I. Mahmud getirilmiştir. Patrona Halil ve arkadaşlarının hükmü bir müddet sürmüş, bu dönemde İstanbul'a büyük bir kargaşa hâkim olmuştur. Bu durumun sürekli olamayacağını düşünen padişah I. Mahmud, bir oyunla başta Patrona Halil olmak üzere bütün isyancıları öldürtmüş ve devletin yönetimini ele almıştır. Osmanlı Devleti, özellikle bir sonraki padişah III. Mustafa ve sadrazamı Koca Râgıb Paşa'nın iyi yönetimiyle büyük ölçüde huzura kavuşmuştur. Ancak sadrazamın ölümü, Rusya ile girişilen savaşlar ve 1770'deki Mora isyanı ile devlet yine zor duruma düşmüştür. 1774 yılında imzalanan Küçük Kaynarca ile Osmanlı Devleti Kırım'ın bağımsızlığını kabul ettiği gibi Rusya, Osmanlı tebaası Ortodoksların hamiliği hakkını da elde etmiştir. Bundan sonra durum daha da kötüleşmiş, başta İngiltere ve Rusya gibi ülkeler olmak üzere Avrupa devletleri Osmanlı'nın iç işlerine de karışmaya başlamış, sayısı giderek artan iç isyanlar yüzyılın sonuna kadar devam etmiştir.

18. yüzyılda Osmanlı Devleti siyasî, malî, iktisadî ve askerî bakımlardan çok sıkıntılı bir dönem geçirmesine rağmen bilim, kültür ve özellikle edebiyat sahalarında önemli değişiklikler olmamıştır. Bunda, devletin giriştiği bütün mücadelelerde hemen hemen hep mağlup olmasına rağmen halkın, kendilerini hâlâ büyük bir devletin mensubu olarak görmeye devam etmelerinin etkisi büyüktür.

Sanat ve sanatçılarla alâkalı olmanın adeta devlet geleneği halini aldığı Osmanlı Devleti'nde, bu yüzyılda da birkaçı dışında sanatçıları koruyan, onları teşvik eden, şair, musikişinas, yenilik yanlısı padişahlar tahtta bulunmuş; artan iç ve dış sarsıntılara karşılık başta saray olmak üzere diğer devlet adamları sanatçıları teşvik etmeye devam etmişlerdir (Horata 2002: 576). Özellikle Sultan III. Ahmed ve Sultan III. Selim'in saltanat süreleri içerisinde sanat ve sanatçıları himaye etmeleriyle, edebiyat ve kültür hayatında önemli gelişmeler yaşanmıştır. Bu yüzyılda da edebiyat ve sanatın merkezi yine İstanbul'dur. Osmanlı coğrafyasının muhtelif merkezlerinde doğan devrin önde gelen isimleri tahsil veya görevleri sebebiyle İstanbul'a gelmiş ve burada kendilerini ispat imkânı bulmuşlardır (Horata, 2002: 577).

Yüzyılın başında, bir önceki asırda hikemî şiirleriyle büyük ilgi gören Nâbî'nin tesiri devam etmektedir. Sâbit (ö. 1712), Dürrî (ö. 1722), Kâmî (ö. 1724), Selîm (ö. 1726), Sâmî (ö. 1733), Râşid (ö. 1735), İzzet Ali Paşa (ö. 1735), Seyyid Vehbi (ö. 1736) gibi Nâbî'nin düşüncesini ve hikemî söyleyişini benimseyen birçok şair, onun şiir anlayışında birleşmişlerdi. Lâle devrinin coşkun dünyası içerisinde, üzüntü ve düşünceden uzak dünya görüşüyle ve neşeli, coşkun söyleyişleriyle kendini hemen kabul ettiren Nedîm'le birlikte bu

şairlerin çoğu onun tarzını da benimsemişlerdir. Böylelikle Kâmî, Râşid, İzzet Ali Paşa, Seyyid Vehbi, Neylî, Fitnat Hanım gibi bir kısım şair, bir yandan Nâbî tarzını devam ettirirken diğer yandan Nedîm'i de takip etmektedir. Bunların dışında Osmanzâde Tâib, Yahya Nazîm, Süleyman Nahîfî, Hâtem ve Esrar Dede gibi bazı isimlerse, her iki şairin etkisinden de uzak kalmıştır (İpekten ve İsen, 1992: 189-190).

18. yüzyılda yetişen şairlerin sayısı, önceki dönemlerle kıyas kabul etmeyecek derecede fazla olmasına rağmen, bunlar arasında kendilerini gösteren, eski şairleri tekrar etmenin ötesine geçebilen ve nâzımlıktan şairlik mesabesine ulaşabilen isimlerin sayısı fazla değildir. Bu yüzyılın iki önemli ismi Nedîm ve Şeyh Gâlib dışında Kâmî (ö. 1724), Samî (ö. 1733-1734), Raşid (ö. 1735), Seyyid Vehbî (ö. 1736), Nahifî (ö. 1738?), Münif (ö. 1743), Neylî (ö. 1748), **Koca Râgıb Paşa (ö. 1763)** ve Sümbülzade Vehbî gibi bu üslûp sahibi şairlerin takipçisi olan ve bunlardan aldıkları mânâlardan yeni mânâlar çıkarabilip bazen üstatları seviyesinde orijinal şiirler yazabilen isimler de vardır. (Horata 2002: 577) Bu grubun dışında, şiir ve inşada mahareti olan, nazım ve nesri şairler arasında makbul tutulan, az çok şöhret kazanmış, doğuştan iyi şair olmakla birlikte sanatlarını yeterince geliştirme imkânı bulamamış Dürrî (ö. 1722), Osmanzade Tâib (ö. 1724), Nazîm Yahya (ö. 1727), İsmail Belîğ (ö. 1729), Vahid (ö. 1732-33), Atif (ö. 1742), Hatem (ö. 1754), Mehmed Emin Belîğ (ö. 1760-61), Çelebizade Asım (ö. 1760), Nevres-i Kadîm (ö. 1761-62), Hazık (ö. 1763), Naşid (ö. 1791), Kânî (ö. 1792), **Hoca Neş'et (ö. 1807)**, Vak'anüvis Pertev (ö. 1807-08), Esrar Dede (1796), Enderunî Fazıl (ö. 1810), Sürûrî (ö. 1814) gibi isimlerle eserleri çoğunlukla taklit ve tekrar seviyesinde kalmış Hevâyî (ö. 1715), **İzzet Ali Paşa (ö. 1734)**, Enis Dede (ö. 1733), Şeyhülislâm İshak (ö. 1734), Sakıp Dede (ö. 1735), Feyzî (ö. 1739), Salim (ö. 1743), Fennî (ö. 1745), Kırımlı Rahmî (ö. 1752), Şeyhülislâm Es'ad (ö. 1753), Ratib Ahmed Paşa (ö. 1762), **Haşmet (ö. 1768)**, Fitnat (ö. 1780), Beylikçi İzzet (ö. 1809), İlhamî (III. Selim) (ö. 1808) gibi bu yüzyılı temsil özelliğine sahip bir grup şair daha vardır (Horata, 2002: 577).

18. yüzyıl Türk edebiyatının belli başlı özellikleri Nâbî, Nedîm ve Şeyh Gâlib'in şiirlerinde görülen ve bunlar dolayısıyla da devri etkileyen özelliklerdir. Bu yüzyılda dikkati çeken en önemli özelliklerden birisi önceki asırdan itibaren edebiyatta yer almaya başlayan mahallî unsurların, inanışların giderek bir ivme kazanması; halk şiiri ve klasik şiirin birbirine yaklaşmasıdır. Böylelikle şairler, artık yaşadıkları çevrenin daha bir farkına varmışlar ve bütün canlılığı ile boğazı, özellikle Lâle devrinde girilen imar faaliyetlerini, buralarda yapılan eğlenceleriyle İstanbul hayatını, şiirlerinin en önemli malzemesi yapmışlardır.

Mahallileşme akımının yaygınlık kazanmasıyla eserlerin hem dilinde hem de konularında önemli değişiklikler yaşanmış, İran edebiyatının meşhur hamse konuları yerine daha çok yaşanan hayattan mülhem mesnevîler telif edilmiştir. Halk şairlerinin klasik tarzda yazdığı şiirlerine karşılık, Mahtumî, Nahifi, Nedîm, Necîb (III. Ahmed) (1673-1736), Şeyh Gâlib ve İlhâmî (III. Selim)'nin hece vezniyle şiirler yazmaları bu iki tarzın bu yüzyılda birbirine iyice yaklaştığını göstermektedir (Kurnaz, 1997: 189-199).

Bu yüzyılın dikkati çeken bir başka özelliği de şiirin, geleneğin belirlediği bazı katı kurallardan kurtulmaya başlamasıdır. Artık tekrar edile edile usanılmış belli benzetmeler dışına çıkmış; güzelin saçının, gözünün rengi, siyah dışında başka bir renk de olabilmış, sarışın, mavi gözlü sevgilerden bahsedilmiş; âşğın niyazı, buna karşılık da sevgilinin nazı azalmış, hatta önceki dönemlerde sevgilinin her türlü eziyetine razı olan âşıklar başka bir sevgiliden de bahseder olmuştur (İpekten ve İsen, 1992: 191). Nedîm ve Enderunî Fazıl gibi şairlerin elinde daha gerçekçi, yer yer müstehcen ve bayağılık boyutlarında ifade edilmeye başlanmıştır. Fakat şairlerin göstermiş oldukları bu yeni tavır aynı zamanda bazı tepkilere de yol açmış, Nedîm ahlâk bozuculuğu ile suçlanırken; Fazıl'ın Zenan-nâme adlı eseri Tanzimat döneminde bile müstehcen bulunarak yasaklanmıştır (Horata, 2002: 578). Bu yüzyıla mührünü vuran Lâle devrinin de tesiriyle daha çok yaşanan hayattan, beşerî aşktan bahsedilmiş birkaç mutasavvıf şair dışında tasavvufî aşk işlenmemiştir. 18. yüzyılda manzum tarih türünde de büyük gelişmeler görülmüştür. Lâle devrinde girişilen büyük imar faaliyetleri neticesinde yapılan binalardan eskilerin onarılmasına; bayram ve vezâret kutlamalarından şehzadelerin doğumları ve sünnet törenleriyle sultan düğünlerine; savaşlarda kazanılan başarılardan yabancı devletlerle yapılan anlaşmalara, verilen ziyafetlerden devlet büyüklerinin nişan talimlerine ve hamilerin sakal bırakmasına kadar önemli önemsiz birçok husus manzum tarihlere konu olmuştur. İlk bakışta teferruat gibi görülen bu durum yüzyılın sosyal görüntüsünü vermesi bakımından oldukça önemlidir (İpekten ve İsen, 1992: 191-192).

Yüzyılın önemli özelliklerinden birisi de geleneğin usta şairlerini taklit etmek şeklinde görülen nazireciliğin bu dönemde oldukça yaygınlık kazanmasıdır. Bu tarzın yaygınlık kazanmasında türlü vesilelerle şairleri bir araya getiren Damat İbrahim Paşa'nın katkısı büyüktür. Bu bir araya gelişlerde şairler birbirlerine nazire söylemekte adeta yarışmışlardır (İpekten ve İsen, 1992: 191-192).

18. yüzyılda şairler, etraflarında olup bitenlerle de ilgilenmeye başlamışlardır. Önceki asırlarda toplumda meydana gelen sosyal aksaklıklara dikkat kesilmeyen sanatkarlar,

sosyal ve siyasî hayatta görülmeye başlayan çözümlenin insanlarda meydana getirdiği psikolojiden de etkilenerek bu dönemde görülen bozuklukları tenkid ve hicvetmeye daha fazla ağırlık vermişlerdir (Horata, 2002: 579). Bu dönemde şiirler ince, nazik ve pürüzsüz bir dille yazılırken, yabancı kelimelerle soyut ve somut kavramların birleştirildiği uzun tamlamalar kullanılmaya devam edilmiştir. Ancak genel olarak bakıldığında 18. yüzyılın dili, bir önceki yüzyılın, bilhassa Sebki Hindî şairlerinin ağır ve süslü diline göre sadedir. Bunda şiir dilini sadeleştirme gayretlerinin etkisi de büyüktür. 15. yüzyılda Tacizade Ca'fer Çelebi ve Yahya Bey'le başlayan, 16. yüzyılda Nazmî ve Mahremî ile sürdürülen şiirde Türkçe kelimelere daha fazla yer verme gayreti, 17. yüzyıla hâkim olan Hind üslûbunun tesiriyle bir duraklamaya uğramıştır. Ancak yüzyılın sonunda Nâbî'nin ağır ve süslü şiir diline tepki göstermesi, yabancı kelimelerin çokluğundan yakınması ve üstelik İstanbul Türkçesinin Arapçadan üstün olduğunu savunmasıyla daha sade bir dil kullanma çabası iyice yaygınlaşmıştır (İpekten ve İsen, 1992: 193). Başta Nedîm olmak üzere Lâle devri şairleri deyim ve atasözlerini kullanarak halk söyleyişine yakın bir şiir dili yakalamışlardır. “Fakat bu konudaki zorlamalar, zevksiz, incelikten yoksun örneklerin ortaya çıkmasına sebep olmuştur.” (Horata, 2002: 580).

Şiir dilindeki bu sadeleştirme gayretleri, nesirde de kendisini göstermiş, önceki asrın ağır bedîî söyleyişi rağbetten düşmüş, mensur eserlerde Veysî ve Nergisî'nin çok süslü üslûbunun yanında nazımda olduğu gibi mahallî/folklorik üslûp yaygınlık kazanmaya başlamış ve sanatkarlar daha kolay anlaşılır bir dil kullanmışlardır (Horata, 2002: 581).

2.2. Şairlerin Hayatına Kısa Bir Bakış³

2.2.1. Koca Râgıb Paşa

İstanbul'da doğdu. Asıl adı Mehmet olup Râgıb mahlasıdır. Daha çok Koca Râgıb Paşa diye anılır. Babası Defterhâne kâtiplerinden Şevki Mehmed Efendi'dir. Çok iyi bir eğitim almış, keskin zekâsı ve parlak yeteneğiyle dikkat çekmiştir. Farsça öğrenmiş, sülûs ve nesih meşk etmiştir. 1134'te Osmanlı-İran savaşı sebebiyle bölgeye tayin edilen Defterhâne görevlileri arasında yer aldı. Kâtiplik, mektupçuluk gibi görevlerle seraskerlerin yanında doğu cephesini dolaştı. Kısa bir süre Revan defterdarı oldu. Revan muhasısla devredildiğinde İstanbul'a çağrıldı ve cizye muhasebeciliği görevine getirildi. Ardından Bağdat Valisi Ahmed Paşa maiyetinde riyâset ve defter emaneti vekâletlerine

³ Sadece mecmuada şiirleri bulunan şairler tanıtılmıştır.

memur edildi. Ertesi yıl Bağdat defterdarlığına tayin edildi. 1736'da başlayan Osmanlı-Rus savaşına sadrazamın maiyetinde katıldı. Adakale ve Belgrad'ın yeniden ele geçirilmesinde önemli roller oynadı. Avusturya ve Rusya ile yapılan başarılı Belgrad görüşmelerine de ikinci delege sıfatıyla katıldı (Aydiner, 1991: 403-404).

Râgıb Efendi 1741'de reîsülküttâblık makamına getirildi. Mezhep tartışmaları yüzünden İran ile yeniden savaş durumuna gelindiğinden bu tür kavgalara son verilmesi için Caferî mezhebinin tanınması yönünde görüşler beyan etti ve bu sebeple dönemin en nüfuzlu şahsiyeti olan Dârüssaâde Ağası Hacı Beşir Ağa ile arası açıldı. Bunun üzerine reislikten azledildi (Aydiner, 1991: 404).

Eyaletlerdeki başarılarıyla dikkat çeken Râgıb Paşa 1757'de Halep'ten Şam'a tayin edildiyse de bu göreve başlamadan ertesi gün yapılan divan toplantısında vezîriâzamlığa getirilince İstanbul'a döndü ve III. Osman'ın huzuruna çıkarak sadâret mührünü aldı. III. Osman'ın vefatından sonra da III. Mustafa'nın ilk sadrazamı olarak görevini sürdürdü (Aydiner, 1991: 404).

İcraatları neticesinde 1761'de yıllardan beri ilk defa bütçe gelirleri giderlerin önüne geçti. Bunun sonucunda iltifata mazhar oldu ve padişahın kız kardeşi Sâliha Sultan ile evlendirildi (Aydiner, 1991: 404).

Sadâreti döneminde memleketin ve İstanbul'un imarına, ıslahına büyük önem verdi. Büyük ticaret hanları, geniş erzak depoları inşa edildi. Edirne sarayları tamirat ve tadilat gördü. 1760'ta Laleli Külliyesinin temeli atıldı. Özellikle İstanbul'a pek çok katkısı olan Râgıb Paşa 1763'te vefat etti (Aydiner, 1991: 404).

Eserleri: Münşeât-ı Râgıb, Fethiyye-i Belgrad, Tahkîk ve Tevfik, Dîvân-ı Râgıb, Mecmua-i Râgıb Paşa, Sefînetü'r-Râgıb ve Defînetü'l-Metâlib, Aruz Risalesi, Tercüme-i Matla-ı Sa'deyn, Tercüme-i Ravzatü's-Safâ

2.2.2. Haşmet

İstanbul'da doğan Haşmet'in doğum yılı kesin olarak bilinmemektedir. Büyük bir ihtimalle 18. yüzyılın ilk çeyreğinde, daha iyimser bir tahminle 1720-30 yılları arasında doğmuş olmalıdır. Asıl adı Mehmet'tir. Yenişehirli Kazasker Abbâs Ebu'l-Hayr Efendi'nin oğlu olduğundan, "Abbâs Efendi-zâde" sanıyla tanınmıştır (Arslan-Aksoyak, e-kitap).

İlk eğitimini müderris ve molla olan babasından aldı. Daha sonra medreseye devam etti ve bu eğitim sonucu Arap ve Fars dillerini, bu dillerin edebiyatlarını ileri düzeyde öğrendi.

Şeyhülislâm Karahalilzâde Mehmet Said Efendi'ye sunduğu şiirleriyle kendisini kabul ettirdi. Mülâzım olduktan sonra çeşitli medreselerde müderrislik yaptı. Yazdığı hicivler yüzünden bir süre sonra talihi tersine dönen Haşmet'in hayatı, genç yaşta ölünceye kadar sürgünde sıkıntılı bir şekilde geçti. Önce Bursa'ya daha sonra Rodos'a ve İzmir'e sürüldü. Bursa'dayken, şehrin önde gelen sanatçı ve bilim adamlarını etrafında topladı (Arslan-Aksoyak, e-kitap).

Haşmet şiirlerine karşı lakayttı. Şairin şiirlerini toplayıp bir dîvân şeklinde düzenlemeyi İmâmzâde Mehmed Said üstlendi. İmamzâde, kendisinden ancak kırk elli gazel ile birkaç kaside alabildi. Geri kalanını etraftan ve İstanbul'daki bazı ahabîp ve akrabalarından temin etti (Arslan-Aksoyak, e-kitap).

Letaif mecmualarında Haşmet'le hâmisî Koca Râgıb Paşa ve devrin kadın şairlerinden Fıtnat Hanım arasında hazırcevaplığa ve latifeye dayanan fıkralar yer almaktadır (Okay, 1997: 423).

Divanındaki şiirlere göre Haşmet'in şairliği hakkında verilebilecek ilk hüküm onun bir nazire şairi olduğudur. Tenkitçiler, Haşmet'in kabiliyeti olduğu halde hep nazire yazmasının onu ikinci sınıf bir şair yaptığı kanaatindedirler. İstanbul'un semtlerini ve İstanbul hayatını anlatan pek çok manzume yazmıştır (Okay, 1997: 423).

Haşmet'in ölümüne Ramiz, "gitti Haşmet" ibaresiyle tarih düşürür. İstinye'de, Bursa, İzmir, Rodos gibi şehirlerde ikâmete memur edilen şair, Milâdi 1768 (Hicrî 1182) yılında Rodos'ta vefat etti. Orada Murad Reis Türbesi civarında medfundur (Okay, 1997: 423).

Eserleri: Divan, İntisâbü'l-Mülûk, Vilâdet-nâme-i Hümâyun, Senedü'ş-Şuarâ

2.2.3. Hoca Neş'et

Edirne'de doğdu. Asıl adı Süleyman'dır. 1750 yılında babasıyla gittiği haccın dönüşünde Konya'da Mevlâna'nın türbesini ziyaretleri sırasında Neş'et'e, henüz 14-15 yaşlarındadır, Ebûbekir Çelebi tarafından Mevlevî sikkesi giydirilir. Mevlevî tarikatı adeta onun hayatının bundan sonraki yıllarına yön verdi. İstanbul'a döndükten kısa bir süre sonra babasını kaybeden Neş'et, öğrenimine devam ederken Yasinizâde gibi devrin tanınmış hattatlarından nesih meşketti. Dâyezâde Cûdi Efendi yazdığı bir mahlasname kıtası ile kendisine Neş'et mahlasını verdi. 1754'te Sadrazam Koca Râgıb Paşa'yı ziyarete gelen Nakşibendî ve Mevlevî şeyhi Bursalı Mehmed Emin Efendi'nin etkisinde kalarak Nakşibendî tarikatına intisap etti (İsen, 1998:191).

1768-1774 Osmanlı-Rus savaşına katıldı. Savaştan sonra hayatını tamamıyla ilim ve kültür faaliyetlerine hasrederek Farsça dersleri verdi. Mesnevi okuttu. Hoca Neş'et öğrencilerine ikramda bulunması, hayırseverliği, zekâsı ve nüktedanlığı ile şöhret kazandı ve pek çok şairin yetişmesine vesile oldu. İstanbul'da vefat eden Neş'et'in kabri, Topkapı dışındaki Sakızağacı Mezarlığı'nda bulunmaktadır (İsen, 1998: 192).

Hoca Neş'et ders esnasında bile silahlı bulunurdu. Kılıç ve kalemi birleştiren kişilerden sayılmaktadır. Cömertliği ile de şöhret kazanmış idi. Evi, misafirlerin sığınağı kabul edilirdi (Oğraş, 1991: 10).

Neş'et, şiire yönelen gençlere yol gösterdiği ve yazdığı mahlasnamelerle her birine uygun mahlaslar verdiği için "hoca" lakabı ile anılmıştır. Talebesi Pertev'in ifadesine göre bir kitap hacimde olan bu mahlasnamelerin on altısı divanında mevcuttur. Onun şiirdeki yol göstericiliği şairliğinden daha önemli kabul edilmektedir (İsen, 1998: 192).

Eserleri: Divan, Tercüme-i Şerh-i Dü Beyt-i Molla Câmî, Tercümetül'-İşk, Tûfân-ı Ma'rifet, Muharrerât-ı Husûsiyye-i Neş'et

2.2.4. İzzet Ali Paşa

İstanbul'da (Müstakimzâde) veya Edirne'de (Safâî) dünyaya geldi. Doğum tarihi olarak 1692 kabul görmüştür. Asıl adı Ali olup İzzet onun mahlasıdır. Babası Defterdar Mehmet Paşa'nın yardımıyla defterdar mektupçusu oldu (Albayrak, 2001: 556). İlerleyen yıllarda defterdar ve başdefterdar oldu. 1730 Patrona ayaklanması sırasında âsilerin zorlamasına rağmen vazifesine devam etti. Patrona Halil ve avanelerinin ortadan kaldırılması için çalışan birkaç kişi arasında yer alarak ayaklanmanın bastırılmasında önemli rol oynadı. 21 Ekim 1731'de vezirlik pâyesi verildi. 1732'de sadâret kaymakamı olduysa da aynı yıl azledildi. 1732 Nisan sonunda Anadolu valiliğiyle Revan'a memur ve sonra da Revan seraskeri oldu. 1734 Kasımında Revan'da vefat etti. Ölüm yeri ve tarihi konusunda farklı bilgiler veren kaynaklar da mevcuttur (Aypay, 1998: 3-5).

III. Ahmed döneminin önemli şair ve âlimlerinden olan İzzet Ali Paşa Arapça ve Farsçayı çok iyi bildiğinden Lale Devrindeki tercüme faaliyetlerine katılmıştır. Hat sanatında da iyi yetiştirilmiştir. Özellikle divanî yazıları beğenilmiştir. 20-21 yaşlarında şiir yazmaya başlamıştır. Türkçe şiir söylemedeki ustalığı onun en önemli yönüdür (Aypay, 1998: 21-22).

İzzet Ali Paşa'nın kasidede örnek aldığı şair Nef'î'dir. Kasidelerinde bu büyük şairin etkisi

açıkça görülür. İzzet Ali Paşa'yı en çok etkileyen şair şüphesiz Nedim'dir. Nedim ile İzzet Ali Paşa dost iki şairdir. O da Nedim gibi matlasız kaside söylemiş, tevhid, na't ve benzeri dini şiir yazmamıştır. Hatta ayet ve hadis gibi dini metinlerden iktibas yapmamıştır (Aypay, 1998: 25-27).

İzzet Ali Paşa'nın dili ağır değildir. Arapça ve Farsça kelimeler, Farsça tamlamalar ve birleşik sıfatlar kullanır. Fakat bunlar haddi aşan miktarda değildir. Farsça tamlamalarda kelime sayısı fazla değildir. Günlük konuşma dili ve kelimelerin halk ağzındaki şekilleri onun şiirlerinde yer alır. Bazı kaside ve mesnevilerinde, çoğu İtalyanca olan gemicilik terimlerine yer verir. Vezin zaruretinden dolayı Türkçe kelimelerde med yaptığı gibi hece düşürdüğü de görülür (Aypay, 1998: 35).

Eserleri: Divan, Aynî Tarihi Tercümesi, Nigâr-nâme

2.2.5. Zihnî

18. yüzyılda veya daha öncesinde yaşamış olan Zihnî mahlaslı şairlerden hangisi olduğu tespit edilememiştir.

Mecmuada tek bir gazeli olan Zihnî, 18. yüzyılda yaşamış olan İsmail Ağazade Zihni Bey, Erzurumlu Zihnî, Hudâverdi Zihnî, Mustafa Zihnî, Seyyid Mehmed Said Zihnî olabileceği gibi 17. yüzyılda yaşamış olan Derviş Hasan Zihnî, Hamîdî Mehmed Çelebi Zihnî, Berberzade Mehmed Zihnî de olabilir. Veya bunların dışında Zihnî mahlaslı başka bir şaire de ait olabilir (www.turkedebiyatisimlersonzlugu.com).

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

METİN

3.1. Metnin Kuruluşunda İzlenen Yöntem

Çalışmamızda iki metin vardır: Birincisi mecmuanın tamamının çeviri yazı metni, ikincisi mecmuanın MESTAP'a göre metni.

MESTAP metni 8 sütundan oluşan MESTAP tablosu üzerine yazılmıştır. Her bir satır bir şiire ayrılmak üzere sütunlar sırayla: sayfa numarası, şairin mahlası, matla beyti (musammat ise ilk bend), makta beyti (musammat ise son bend), nazım şekli /birimi, nazım türü, vezin, açıklamalar şeklindedir.

Çeviri yazı metni ve MESTAP tablosu oluşturulurken aşağıdaki hususiyetlere dikkat edilmiştir:

1. Çeviri yazı metinde varak numaraları en solda olacak şekilde köşeli parantez içerisinde belirtilmiştir.
2. Çeviri yazı metinde şiirlerin başına transkripsiyonlu bir şekilde varsa önce şiirin başlığı daha sonra da şiirin vezni yazılmıştır.
3. Çeviri yazı metnin altına divanda bulunduğu yer yazılmıştır. Söz gelimi mecmuanın ilk gazeli, Râgıb Paşa Divanı'nda 13. gazeldir. Bunu ifade etmek için D. 13 ifadesi yazılmıştır.
4. Çeviri yazı metinle ilgili bütün açıklamalar dipnotlarla belirtilmiştir.
5. Çeviri yazı metinde eksik olan şiirlerde eksikliğin olduğu yere üç nokta "...” konulmuş, bu eksikliğin sebebi ve gerekli açıklama dipnot olarak izah edilmiştir.
6. Çeviri yazı metinde dizelerdeki kelime eksikliklerini tamamlamak için, MESTAP metninde ise bütün bir dizenin/beytin/bendin eksikliğini veya dizelerdeki

kelime eksikliklerini tamamlamak için şiirin tespit edilebildiği kaynaklara başvurulmuş, bu kaynaklardan alınan kısımlar köşeli parantez içerisinde verilmiştir. Bu durum da dipnotlarla açıklanmıştır.

7. Mecmua ile divan karşılaştırılırken mecmua esas alınmış, mecmuadaki metin ile divan arasındaki fark gösterilirken dipnot olarak önce kelimenin mecmuadaki şekli, sonra da divandaki şekli yazılmıştır.

8. Vezin kusuru veya dizeler arasında vezin farklılığı var ise dipnotta gösterilmiştir.

9. Vezinler ilgili sütunda çizgi (-) ve nokta (.) ile gösterilmiştir. Söz gelimi “Fe^e ilātün / Fe^e ilātün / Fe^e ilātün / Fe^e ilün” vezni “ ..- / ..- / ..- / ..- ” şeklinde belirtilmiştir.

10. Açıklamalar kısmına daha çok şiirin başlığı yazılmıştır. Açıklama gerektiren durumlar, ilgili sütunun darlığı ve yazıldığı zaman tablonun şeklinin bozulacağı düşüncesi ile dipnotlarla belirtilmiştir.

11. Mecmualarda şairini tespit edemediğimiz iki şiirin mahlas sütununa kısa çizgi (-) konmuştur.

12. Mecmuada yer alan şairlerin divanlarının hepsi taranmış, mecmuadaki şiir ile divandaki şiir arasında açıklama gerektirecek bir farklılık bulunuyorsa bu durum dipnotlarda belirtilmiştir.

13. Metin tespitinde bir birlik sağlamak amacıyla Arapça, Farsça kelime ve tamlamaların yazımında İsmail Ünver’in “Çeviriyazıda Yazım Birliği Üzerine Öneriler” (Ünver 1993: 51-90) makalesindeki esaslara uyulmaya çalışılmıştır.

14. Metin tamiri ve vezinle alakalı hususlarda ise M. Fatih Köksal’ın “Metin Tamiri (Usul ve Esaslar, Uygulamalar ve Bazı Teklifler) (Köksal 2008: 169-190) ve Metin Neşrinde Vezinle İlgili Problemler, Bazı Tespit ve Teklifler (Köksal 2009: 63-86) makalelerinde teklif ettiği esaslar dikkate alınmıştır.

15. Farsça vâv-ı ma‘dûleler ~ ile gösterilmiştir.

16. Metin tespitinde aşağıdaki çeviri yazı alfabesi esas alınmıştır:

ا	a, ā, e	ش	ş
ء	o	ص	ş

ب	b, p	ض	z, ḍ
پ	p	ط	ṭ
ت	t	ظ	ẓ
ث	s	ع	ʿ
ج	c	غ	ġ
چ	ç	فا	f
ح	ḥ	ق	q
خ	ḫ	ك	k, g, ñ
د	d	ل	l
ذ	z	م	m
ر	r	ن	n
ز	z	و	v (o, ö, u, ü, ū)
ژ	j	ه (ه)	h (a, e, i)
س	s	ی	y (ı, ı̇, ī, ā)

3.2. Metin

1

[1b] *Mefā^c ilün / Mefā^c ilün / Mefā^c ilün / Mefā^c ilün*

Elinden çekdiğim sāķī-i dehrüñ nīş⁴ ü semdir hep
Benim şahbā diyü nūş itdigim zehr-āb-ı ğamdır hep

Sevād-ı leşker-i sevdā serinde dūd-ı dil çetri
Gedāyān-ı ser-i kūy-ı muḥabbet muḥteşemdir hep

Ne keyfiyyetle ser-şār-ı muḥabbet olduğum bilmem
Baña esbāb-ı şādīden naşīb ü behre kemdir hep

Gehī nāz ü tegāfül ğāh bār-ı derd-i hicrānuñ
Benim çekdiklerim ey bī-vefā senden sitemdir hep

Sen itdikce teveccüh oldılar ağyār rūgerdān
Derüñden dūr iden şāhım beni luḫ u keremdir hep

Kemālinden degildir dāğ-ber-dil kimseye kimse
Medār-ı hıķd u kīn ğavgā-yı dīnār u dirhemdir hep

Beni hem-şu^c le-i āvāz-ı bülbül eyleyen Rāğıb
Sükūt-ı cāngüdāz-ı nāz ile ol ğonce-femdir hep

D. 13

2

Mef^c ūlü / Fā^c ilātü / Mefā^c ilü / Fā^c ilün

⁴ dehrüñ nīş: dehrin nūş D.

İtdi ten-i nizārımı feryād u nāle nāl
Kaldım o rütbe za° f ile yoğ irtiḫāle ḫāl

Evzā° -ı bāzgūneye mā° il mizāc-ı⁵ ° aşđ
Bunda ḫad ḫamīde olur i° tidāle dāl

Ārāyiş-i ḫabūl ḫüner-i şervet olmasa
Olmazdı böyle cüz° -i mülāzım kemāle māl

Sīpāre-i⁶ ḫavādiş-i eyyām olup şuhūr
A° cūbe-i veḫāyi° -i dehre risāle sāl

Var mı ° ilācı⁷ itmege bir ḫāl ile ḫamūş
Olmaz müfid herzedir ey meḫāle ḫāl

Dinmezdi āl-i teşnefirīb olmasa serāb
Īmā ider bu nūkte-i rengīn-mişāle āl

Rāğıb hezār ma° nī-i nāzuñ ḫayāl idüp
Her ğamzesinden oldı hedef perr ü bāle bāl

D. 108

3

[2a] *Fā° ilātün / Fā° ilātün / Fā° ilātün / Fā° ilün*

Ḫabiliyyet istemezler ḫadr ü cāhe muḫbil ol
Şeh-süvār-ı tevsen-i baḫt ol ḫünerde dāḫil⁸ ol

Ebr-i nīsān gibi feyzüñ olmasun maḫşüş⁹ ḫaş

⁵ mizāc-ı: mizāc-ı D.

⁶ sīpāre-i: sīpāre-i D.

⁷ ° ilācı: ° ilācuñ D.

⁸ dāḫil: rācil D.

Pertev-i ihsān ile mihr ol cihāne şāmil ol

Çīn-i ebrūlar seni pāmāl-i emvāc-ı fütūr
İtmesün ey çeşm-i giryānım meded deryā dil ol

Kimseden havf itme senden pūr-hirās olsun kesān
Olma miğfer-veş sebük-ser şeşper-āsā pūr-dil ol

Başdılar ser-menzil-i kāme sebükpāyān kadem
Ey girānrū sen daḡi dermānde-i āb u kil ol

Rāḡīb olma gūr-dil-veş peyrev-i bī-dest ü pā
Olma muḡtāc-ı ° aşā sen rehneverd-i kāmīl ol

D. 107

4

Fā° ilātün / Fā° ilātün / Fā° ilātün / Fā° ilün

Bezm-i meyde olma pūr-çīn-i ḡaḡab dembeste gül
Ḥanderūlıqdır olan bu şīşeye şāyeste gül

Ġālib-i gerden olur bāzīçesinden¹⁰ bī-ta° ab
Ḥātem-i ḡālūñ iden genc-i dehenden deste gül

Peyrev-i feyz-i nesīm oldı nevā-yı ° andelīb
Açılırsa kūşe-i bāḡa n'ola āheste gül

Zevkyāb-ı zaḡm-ı peykānuñ olan derd-āşinā
İtdi her bir desne-i ḡāre fedā biñ deste gül

⁹ maḡşūş: maḡşūşa D.

¹⁰ bāzīçesinden: bāzīçesinde D.

Ğonce-i mīnāsı olmaz bir daħi lebrīz-i ŧerm
ŧīŧe-i nāmūsı zinhār itmesün iŧkeste gül

Sāye-i zūlf-i ħam-ender-ħamdır ol ruħsārda
Yoħsa bir gülŧende olmaz sūnbüle peyveste gül

ŧā^c ir-i rengīn-edāya berk-i sebzimdir biter
Gūlsitān-i ŧab^c -ı Rāğıbdan bu bir ber-ceste gül

D. 109

5

[2b] *Fe^c ilātūn / Fe^c ilātūn / Fe^c ilātūn / Fe^c ilūn*

Yārini gerden-i aħbāba idenler taħmīl
Ne ħadar olsa sebūk-rūħ olur elbette saħīl

Eglenür ħaŧd-ı ticāret ile cūnbiŧlerden
ŧanduñ ey ħ^ˆāce meger Ka^c be^ˆ i¹¹ sen ħān-ı Ĥalīl

Var ise bir hūnerūñ^c arz ile iŧbāt eyle
Olamaz maħz-ı mūbāhāt bu da^c vāya delīl

Māye-i feyz virür revnāķı zīnet virmez
Zīver ü cevher ile rūŧen olur mı ħandīl

ŧaçdı āteŧlerini gūrledi ol ŧūħ yine
Ğalībā neft-i nifāķa¹² ruķabā itdi fetīl

Ķaralardan aķaraķ baħr-ı sefīd-i Rūma
Cūy-ı eŧkim görünür Nīl gibi baħr-ı ŧavīl

¹¹ Ka^c be^ˆ i: Kā^c beyi D.

¹² neft-i nifāķa: naķb-ı niķābe D.

Münkeşif olmadadır zıddı ile çün eşyā
Ṭa^c n-ı a^c dā gibi Rāğıb olamaz zıkr-i cemīl

D. 110

6

Mefā^c ilün / Fe^c ilātün / Mefā^c ilün / Fe^c ilün

Ḳudüm-ı şevḳ ile tevbīḥ-i baḥt-ı şüm idelüm
Ayāğ-ı mül ile kesr-i ser-i ğumüm idelüm

Nizām-ı hey³ et-i rezmi tamām bezme virür¹³
Şaf-ı sipāh-ı ğama şıdḳ ile hücüm idelüm

Kelāl geldi taşarrufdan Ümm-i Dünyāyı
Yeter şu Ḳāhirenüñ ḳahrı^c azm-i Rüm idelüm

Fürüg-ı āteş-i terdir^c ilāc-ı saḥt-dilān
O māh-pāreyi bezm-i ṭarabda müm idelüm

Sezā-yı lev m ü cezā nefsimiz iken Rāğıb
Nedir ğünāhı sipihrüñ ki biz şütüm idelüm

D. 112

7

[3a] *Fe^c ilātün / Fe^c ilātün / Fe^c ilātün / Fe^c ilün*

Nāvek-i¹⁴ ebrü-yı yār olsa da āhen çekerim

¹³ virür: virüp D.

¹⁴ nāvek-i: yāyuñ ey D.

Çande bir çille-i saht olsa anı ben çekerim

Rıtl-ı mürdefken-i zehr-ābe-i ğam çekdikce
Cām-ı şahbā-yı muravvaq¹⁵ gibi birden çekerim

Külbemi şu^c le-i āvāz ile rüşen iderim
Gül-i dāġım eridüp revġan-ı şīven çekerim

Nāz-ı ebrū-yı hilāli çekemem līk o mehūñ
Tīġ-ı ebrūsuna hasret ile gerden çekerim

Pāki-i dāmenimūñ bā^c işi kūtehligidir
^c Iyşdan şanma ki perhīz ile dāmen çekerim

Kimsenūñ bāri dil derd ü¹⁶ elem cevr ü sitem
Bāri kāfir ne çekersem hele senden çekerim

Sıķlet-i vaz^c ı raķībūñ çekilür mi Rāġıb
Haţır-ı dost için zaķmet-i düşmen çekerim

D. 113

8

Mefā^c ilün / Fe^c ilātün / Mefā^c ilün / Fe^c ilün

Hırām-ı kıddüñe ta^c bīr-i āşinā bulamam
Bu nazma servi daġı mışra^c -ı resā bulamam

Huşülün isteyecek dilde müdde^c ā bulamam
Nigār-ı hāne iken naķş-ı hoşnümā bulamam

¹⁵ muravvaq: muraddıķ D.

¹⁶ dil derd ü: degil derd-i D.

Bulur benim gibi biñ mübtelā o şūh ammā
Çerāğ-ı mihr ile ben öyle meh-liķā bulamam

O güm-sürāğ-ı beyābān-ı hayretim hergiz
Talebde ben beni Hızır olsa rehnümā bulamam

Hezār cāmını nūş eylesem de devrānuñ
Neşāt ü neş^o eye¹⁷ dā^o ir yine şafā bulamam

Neye irāde idersem ° alāķa rabt idemem
Ne tūrfā kayd imiş āzādelik rehā bulamam

Ķanı ol āfet ile üns ü ūlfet-i dīrin
Nic'oldı şimdi ° aceb n'oldı Rāğībā bulamam

D. 114

9

[3b] *Fe° ilātün / Fe° ilātün / Fe° ilātün / Fe° ilün*

Neden eyā bu tehevür ķuluña pādişehim
Var ise bendeligimdir saña ancaķ günehim

Düşdi lağzīde olup ķa° rına ķāh-ı zeķanuñ
Zāhirā mest-i mey-i la° lüñ olaldan nighim

Hāl-i Hindū-yı bütān terbiye eylerdi yine
Olsa te° şīri daħi kevkeb-i baħt-ı siyehim

Müje tārāc-ı dile şāf çeküp ol şūh disün
Sürme-reng eyledi gerdünü ğubār-ı sipehim

¹⁷ neş^o eye: neşveye D.

Māye-i fīnetim olmuş benim insāniyyet
Hāk-i kabrimde de bī-rūḥ şanemdir giyehim

Yūsuf-ı Mısr-ı ğarābet dinilürsem yiridir
Halka-i zülf ü zeķan oldu çü zindān ü çehim

Hüsrev-i mülket-i dilsühtekānım Rāġıb
Sem^c -veş şu^c le-i dāġ-ı cigerimdir külehim

D. 118

10

Mefā^c ilün / Mefā^c ilün / Mefā^c ilün / Mefā^c ilün

Hayāl-i zülf-i ḥam-ber-ḥam ki eyler ḥatırım der-hem
Olur her medd-i āhım tūġ-ı şāhī dūd-ı dil perçem

Zülāl-i tesliyet eyler^c ulüvgīr āteş-i^c aşkı
Gül-i dāġ-ı fūrüzāne şererdir kaçre-i şebnem

Hevāsı āteşengīz ābı sevdā-ḥīz-i ḥākinden
Temāşā eyledim iklīm-i^c aşkı başka bir^c ālem

Hevā-yı zülf-i ḥālūñle budur kânūnı^c uşşākuñ
Urur mānend-i ney gāhī şabā ki būselikden dem

^c Aceb mi dilleri tekdīr iderse ḥatı-ı mevhūmuñ
Kaçar ebr-i muḥayyelden dil-i ḥurşid olursa nem

Keserse bezm-i şahbādan ayāġın zāhid-i ḥuşküñ
Felekde çin-i ebrū gibi tīġ-ı hoş-ka-dem bilmem

Hasūdā her münkīr eylesün mi serfürū Rāġıb

Muhammerdir ser-ā-pā t̄inetimde neş° e-i Ādem

D. 116

11

[4a] *Fe° ilātün / Fe° ilātün / Fe° ilātün / Fe° ilün*

Sırr-ı ezdāde muzāhir idigin bu ° ālem
Gösterir nağmedeki mudğam olan hey° et-i gam

Maşdar-ı şöhret ü şıyt olmaz idi tabl ü ° ālem
Zahme t̄abāver olup itmese teşbīt-i kadem

Ehl-i hūşuñ naẓar-ı çeşm-i hikembīninde
Neşve-i ° ibrete dā° ir görünür sāğar-ı Cem

Dil ki mecrūh ola memnūn-ı nüvāziş olmaz
Zahmı āyīnenüñ eyler mi kabūl-i merhem

Hağğa k̄ā° il idi bī-şübhe bileydi herkes
Sūret-i Hağda niçün halk olundu Ādem

Bir giden bir daği gelmez ne ° aceb hikmetdir
° Ālem-i hayrete¹⁸ beñzer gibi iklīm-i ° adem

Lezzet-i eṭ° imede zīneti pūşışde arar
Ne bilür neş° e-i idrāki nedir ehl-i şikem

Zūr-i yek-ħamle-i endūha tayanmaz sākī
Olsa bünyān-ı tarab her ne kadar müstaħkem

Kendi ħālın unudup ° āşıka ağılardı o meh

¹⁸ hayrete: rāḫata D.

Bilse bir kerre felekde nicedir cevri ü sitem

Semm-i hicrānuña emdir didi erbāb-ı mezāk
N'olur ey gonce-dehen leblerüni bir emsem

Hep olur h'āhiş-i dil eyleme hām ibrāmı
Vaḳti var ° arz-ı merāmuñ daḫi Rāḡıb epsem

D. 115

12

[4b] *Mef° ülü / Mefā° ilü / Mefā° ilü / Fe° ülün*

Düşse n'ola mihr ü mehi çarḫuñ nazarımdan
Ayırdı beni göz göre nūr-ı başarımdan

Rīzān oluyor dūr yirine rīze-i yāḳūt
Baḫ āteşime ḫasret ile çeşm-i terimden

Bir ḫatre degil eşkime nisbet yedi deryā
Bir lem° a degil āteş-i düzeḫ şererimden

İtdi beni āşüfte hevā-yı ser-i zülfi
Olsun o da āşüfte-ter āh-ı seḫerimden¹⁹

Hicr-i güle²⁰ ruḫsārı ile bāliş-i rāḫat
Bir pūte-i ḫār olmadadır derd-i serimden

Çün²¹ berḫ-ı ḫayāl oldı temāşā vü cefāsı²²
Sīrāb-ı şafā olmadım ol sīm-berimden

¹⁹ Bu beyit divanda (Demirdağ, 1999) yoktur.

²⁰ güle: gül-i D.

²¹ çün: çok D.

²² cefāsı: ḫafāsı D.

Rāgıb göremem cāmını Cem şunsa şafāsın
Çeşkimde benim perdedir²³ ° âlem kederimden

D. 125

13

Fe° ilātün / Fe° ilātün / Fe° ilātün / Fe° ilün

Mey-i ° aşkıyla görüp ehl-i fenā medhūşun
Zāhid-i huşk pesend eylemez oldı hūşun

Ten-i bürehne ider ol kimseyi çarḥ-ı ğaddār
Görse şāyeste eger ḥil° āt-i cāha dūşun

Baḥr-ı ğamdan yine taḥlīş-ı vücūd eyleyemez
Görmüşüz bezm-i meyüñ biz nice deryā-nūşun

Çāşnıgır du° ā eylese destin bālā
Ni° am-ı ḥ° ān-ı ilāhīnūñ açar ser-nūşun²⁴

Neş° esi raḫşa götürse ne ° aceb mestānı
Görme misin ḥum içinde mey-i ālüñ cūşun

Ḳaşdı iḳrār-ı vişāl itmedir eylerse sükūt
N° ola būs eylese ° uşşāk leb-i ḥāmūşun

Girye-nāk itse n° ola ehl-i dili te° şīri
Muḫrib-i nāz burar sāz-ı niyāzuñ gūşun

Yine rez duḫterinūñ ḥalkā begūşı olamaz

²³ perdedir: tıredir D.

²⁴ ser-nūşun: ser-pūşun D.

Mihr ü mehden eger eylerse felek mengüşun

Şanma pervāz ide taḥrīk-i şafādan Rāğīb
Güli ḥıfz itmek için bülbül açar āgüşun

D. 120

14

[5a] *Mef[°] ūlü / Fā[°] ilātü / Mefā[°] ilü / Fā[°] ilün*

Ey ḥüsn-i şu[°] le-tābını zīr-i niḳāb iden
Açmazdan [°] aşıḳānı ruḥuñdur kebāb iden

Haṭṭuñ ḥayālidir baña bŷy-ı dimāğ olan
Zülfüñ hevāsıdır beni āşüfte-ḥ[°] āb iden

Evza[°] -ı nā-mülāyim-i aḥbāb ola meger
Ehl-i kemāle çarḥ degildir [°] azāb iden

Olmaz girān biḳā[°] a-i kālā-yı i[°] tibār
Bu bender içre sŷd-ı ziyānın ḥisāb iden

İz[°] āc-ı ḥulḳı²⁵ olsa da zī-ḳıymet [°] āḳıbet
Pāmāl olur mişāl-i rikāb irtikāb iden

Beñzer o şaḥşa yüzi gülendŷd ola şanur
Mŷy-ı sefīdi şŷste-i reng-i ḥızāb iden

Rāğīb müdāheneyle riyādır zemānede
Dünyāyı şanma cevr ü sitemdir ḥarāb iden

Bī-tābī-i tehālŷk ile yolda ḳaldı hep²⁶

²⁵ ḥulḳı: ḥulḳ D.

Ser-menzil-i merāma vaķitsiz Őitāb iden

D. 134

15

Mefā[°] ilün / Mefā[°] ilün / Mefā[°] ilün / Mefā[°] ilün

Ėalāvet-yāb olur mı ni[°] met-i elvān-ı dñnyādan
Dehen-Őūy olmayanlar būs-ı dāmān-ı mñdārādan

Hevā-yı nefsdēn ser-māye-i [°] izzetdir istiĖnā
[°] Azīz olmazdı Yūsuf çekmese dāmen ZñleyĖādan

Biri bīm ü biri ümmīd ile ider²⁷ kebāb āĖir
FiĖān dest-i leb-i ĖāmūŐdan evvel çeŐm-i gñyādan

Sevād-ı perde-i ĖaĖĖ²⁸ tevārī itme [°] illetle
Ėıyāmet Ėopsa geçmez yek ser-i mñ dil o sevdādan

Degil Ėālī perīŐānī-i kākñl fitne-i ĖaĖdan
Ėaber ŐormaĖ ĖaĖādır peyk-i āĖ-ı bād-ı peymādan

Ser-ā-ser Ėñsn ü ān-ı Őīvedir pek-Ėālība mesbñk
Budur fehmi itdiğim ma[°] nā-yı nāzik ol ser-ā-pādan

[5b] Leb-i cānbaĖŐınuñ i[°] cāzına Őöz yoğ leĖāfetde
Tekellñm eyledikce farĖ olunmaz luĖfi²⁹ ma[°] nādan

Degildir boş tehī-destī-i nağd-i vağti olmağ var³⁰

²⁶ Bu beyit bir sonraki gazelin matla beyti olarak yazılmıştır. Yani bu beyitten önce yeni bir Şiir baŐlangıcında gñrdiĖimiz “velehñ” kaydı vardır. Bu hata mñstensihin dikkatsizliğinden veya mahlasın Ėñsn-i maktada zikredilip gazelin bitti zannedilmesinden kaynaklanmış olabilir.

²⁷ ider: itdi D.

²⁸ ĖaĖĖ: ĖaĖĖa D.

²⁹ luğfi: lağzı D.

Kühen rindâne sâķī destkeşlik cām-1 şahbādan

Қапағı Şāma atmaқdır dil-i şūrīdenüñ fikri
Rehā bulsa eger zencīr-i zülf-i şūh-1 şeydādan

Vefādır mümkin-i ma° dūm ancaқ ittifāķ üzre
Muḥālifdir baḥşlar kīmyādan zāt-1 ° anķādan

Raḥīķ-1 şafvetüñ tekdīr iken ḥüsn-i mükāfātı
Anuñ çün derd-i serdir çekdigim Rāğīb aḥibbādan

D. 119

16

Mefā° ilün / Mefā° ilün / Mefā° ilün / Mefā° ilün

Pes-i nüh toy-1 çarḥ olmaқ³¹ dil-āzāran için me° men
Ṭayanmaz tīr-i āh-1 inkisāra āhenīn cevşen

Şerār-1 şūr u şer hep saḥt dillerden zuhūr eyler
Bu da° vāya iki şāhid degil mi seng ile āhen

° Uyüb-1 nāsı ifşādan libāsın şoymaқ ehvendir
Baña ḥoşter gelür rehzenlik olmaқdansa Pervīzden

Müfid-i i° tibār olmaz teşābih reng diyü virmez
Olur mı zīver-i destār-1 rağbet sünbül-i ḥırmen

Şikāf-1 ḥār-1 ḥasret yā olur güldüz-1 istiğnā
Degil ḥālī iki naқşuñ birinden küşe-i dāmen

³⁰ olmaқ var: olmaқdan D.

³¹ olmaқ: olmaz D.

Tecerrüddür iden çün sâliki ser-menzile vâşıl
Olur ğâlib bu yolda reh-nümâya şîve-i rehzen

Mükâfât iktizâsınca cezâ cins-i ° ameldendir
Hudâ cânından itsün dūr iderse kim seni benden

Yürür keştî-i şahbâ kuvvet-i mehtâb ile Râġıb
Olur bu zevraġa pîrâhen-i fânûsdan yelken

D. 126

17

[6a] *Mef° ülü / Fā° ilātü / Mefā° ilü / Fā° ilün*

Ümmîd-i neşvedir bize hep derd-i ser viren
Fikr-i şafâda olduğumuzdur keder viren

Cüş-ı bahâr-ı âteş şevġ-ı Kelîm³²dir
Şâġ-ı nihâl-i Tûr degil berk ü ber viren

Tâ sâġ-ı ° arşâ dek niçün ey âh-ı bî-eşer
Viridi baña³³ bu rif° at ile pâyeler viren

Ġammâzî-i nigâh-ı teġassür mü âh mı
Bilmem³⁴ o şûġa râz-ı derûnum ġaber viren

Şehbâz-ı evc-i ġüsne düşen bâr ise meġer
Üftâdeler degil mi saña bâl ü per viren

Tâb-ı şikest-i leşker-i zulmet muġâl idi
ġüsn olmasaydı pençe-i ġürşîde fer viren

³² Tûr-ı Sînâ'da Cenâb-ı Hak ile konuşması dolayısıyla Hz. Musa'nın unvanı, Kelîmullâh.

³³ viridi baña: virürdi saña D.

³⁴ bilmem: bilsem D.

Şimdi dirîğ nağd-ı sirişkin mi eylesün
Râğıb o şūha merdüm-i çeşminde yer viren

D. 128

18

Fe° ilātün / Fe° ilātün / Fe° ilātün / Fe° ilün

Şöyle hem-meşreb ü yek-reng olayım cām ile ben
Döneyim lāle-i sürha mey-i gül-fām ile ben

Vaşl odur reşk ide âmizişine şîr ü şeker
Bulamam çāšnî-i vuşlatı ibrām ile ben

Dest-hoş-ı mey-i āl olmayacak sîb u zeķan
Mütesellî olamam dā° iye-i hām ile ben

Olalı şubh-ı binā-gūşı sevād-ālūde
Rüz-ı vaşlın seherin fark idemem şām ile ben

Bün-i nerm-hūsın o bî-raħmin arar hūblaruñ
Râğıb āşüfte-hevāyım dil-i hod-gām ile ben

D. 129

19

[6b] *Fā° ilātün / Fā° ilātün / Fā° ilātün / Fā° ilün*

İtmeyen hergiz teħāşî āb-ı rüyın pāsdan
Dāmen-i ° arzın nice taħhîr ider ednāsdan

Nağş-ı ° irfānı abūl itmez dil-i ālūdekān
Mużtaribdir semm-i aţţ-ı irkīnī-i ırtāsdan

Tīnetinde her kimūñ olmaz amīr-i ma° rifet
Olsa da Őūretde ādem farkı yok nesnāsdan

Zīver-i dūŐ eyleyen cāh-ı seā teŐrīfini
Olamaz āsūde-dāmen pene-i iflāsdan

Ādemī ıŐlāa mebnīdir leked-kūbī-i dehr
Diñle³⁵ sırr-ı mācerāyı kezrev-i kirpāsdan

Sāde-diller neŐ° e-dār³⁶ erbāb-ı dāniŐ pūr-umār
° Āilān ser-Őār-ı ayretdir bu vārūn āsdan

Şöyle Rāıb bī-dimā itdi beni devr-i sipihr
Neşvesi dursun³⁷ umārın aldı dil isāsdan

D. 132

20

Fā° ilātūn / Fā° ilātūn / Fā° ilātūn / Fā° ilūn

Mest-i cām-ı vuŐlatuñ hicr ile meŐhūr³⁸ olmasun
Gördiginden kimseler ° ālemde mehcūr olmasun

Kendi de mamūm olur dil-Őādī-i a° dāsına
DūŐmenim mazūnī-i dūŐmenle mesrūr olmasun

İnkisārından olur nūh künbed-i mīnā Őikest

³⁵ diñle: añla D.

³⁶ neş° e-dār: neşve-dār D.

³⁷ dursun: ursun D.

³⁸ meŐhūr: mamūr D.

Ḳalb-i ° aşık el-emān destüñde meksür olmasun

Sāz-kār-ı kār-ı ° ālem ḳuvvet-i iḳbālde
Baḥt-ı firūz isteriz bāzū-yı pür-zūr olmasın

İ° tirāf-ı cürm ile nādāne hoşterdir cezā
Kimse Rāḡıb ḡadr-i nādān ile maḡdūr olmasun

D. 130

21

[7a] *Mef° ülü / Mefā° ilü / Mefā° ilü / Fe° ülün*

° Ar° ar gibi ol ḳāmet-i dılcūya ne dirsın
° Anber gibi ol kākül-i hoş-būya ne dirsın

Bu mülk-i dili ḡāret iden ḥāl-i siyeh kim
Ḡabḡabda zuhūr eyleye ol rūya ne dirsın

Reftār u ḥırām eylese ol serv-i revānım
Ol demde ḳopan na° ra-i yā hūya ne dirsın

Kāfūra müşābih didiler gerdenini ḥalk
Rūyında nümāyān olan ebrūya ne dirsın

Rāḡıb saña ḥūbān mümeyyiz didiler hep
Ol iki turunç ile o pehlūya ne dirsın

D. 135

22

Fā° ilātün / Fā° ilātün / Fā° ilātün / Fā° ilün

Ārzū-yı vuşlatuñ gitmez dil-i mehcürdan
Dür olur mı fikr-i şahbâ hâtır-ı mehcürdan³⁹

Olmadı cūy-ı sirişkim gülşen-ārā-yı heves
Bir güler yüz görmedim ben t̄ālī^c -i pür-şürdan

Berk-i sebz-i âteş olmuşdur reh-āverd-i Kelīm
Meyve-çīn olmak müyesser mi nihāl-i T̄ürdan

Perde-pūş-ı^c ayb olur seyr-i maḳāmāt-ı hevā
Kimse bed āvāz işitmiş mi ḥar-ı tanbürdan

Görmedik bir maḫhar-ı ḳurb-ı temāşāyı henüz
İstimā^c itmekdeyüz evşāf-ı ḥüsnüñ dürdan

İntisāb-ı ehl-i devlet ḥāki hem eyler^c azīz
Zā^o il olmaz şıyḫ-ı^c izzet kāse-i faḡfūrda

Ol ḳadar buldum zen-i dünyāyı Rāḡīb bī-vefā
Çeşm-i-pūş-ı ārzū oldum behişt ü hürdan

D. 133

23

[7b] *Mefā^c ilün / Mefā^c ilün / Mefā^c ilün / Mefā^c ilün*

Mübālāt eylemez rindāne-meşreb her ḥuşūşunda
Meger kim bāde-i gülfām ile sāḡar ḥuşūşunda

Esās-ı ma^c rifetle ḥāne-i dil bulsun ārāyiş
Tekellūf-ber-ḫarafdır bāliş ü pister ḥuşūşunda

³⁹ mehcürdan: maḫmürdan D.

° Aceb mi da° vā-i ° aşk-ıla⁴⁰ pür-dāğ eylesem sīnem
Gerekdir naqş-ı hātem keşret-i maḥzar ḥuşūşunda

Eşer⁴¹ maqşūd eşerse⁴² mışra° -ı berceste kāfīdir
° Aceb ḥayretdeyim ben sedd-i İskender ḥuşūşunda

Ne çāre kullarılsa ḥızmet-i⁴³ dīgerde çār ebrū
Hele cā° iz degil dellāk ile berber ḥuşūşunda

Olur mı çeşm-i ḥasret ḥüsn-i ° ālem-sūzdan beste
Bakılmaz ḥāḫır-ı aḥbāba hīç dilber ḥuşūşunda

Vaḥīd-i nükte-sence Rāğībā el arḫası yirde
Ḥuşūşā bu zemīn-i tāze ḫarḫ u ter ḥuşūşunda

D. 137

24

Mef° ūlü / Fā° ilātü / Mefā° ilü / Fā° ilün

Oldı resīde tīg-ı sitem üstüḥānıma
Ölsem bu derd ile acımam ḫatlı cānıma

Pür-çīn-i nāz idüp dimiş ebrūların o māh
Ḫavş-ı ḫazā nazīre olur mı kemānıma

La° lüñ şebīh-i ḡonca diyenler açıldılar
Şıgımaz benim bu ḡüne büyük söz dehānıma

⁴⁰ ° aşk-ıla: ° aşkuñla D.

⁴¹ eşer: eger D.

⁴² eşerse: eşerdir D.

⁴³ ḫızmet-i ḫıdmet-i D.

Mümkün ° ilâcı zaḥm-ı nümâyānuñ ey ṭabīb
Var ise çāreñ⁴⁴ eyle dil-i nā-tüvānıma

Bir em olursa ḥaste-i ° aşka lebūñdedir
Efsūn-ı ğamzeyi oḡuma degdi cānıma

Virmem fütūr şabra olursam da teşne leb
Rāġıb recā-yı vuşlatı almam lisānıma

D. 144

25

[8a] *Fā° ilātün / Fā° ilātün / Fā° ilātün / Fā° ilün*

Ḳābil-i ° aşḡ olsa dil ammā heves-kār olmasa
Rūd-ı⁴⁵ naḡş u rūd-ı maḡv-āyīne-kerdār olmasa

Belki tāb-āverd olurdı dil nigāh-ı nāzına
Ġamze-i şimşīre⁴⁶ ebrūlar ṭarafdār olmasa

Kimde var yārā-yı ° arz-ı iddi° ā-yı⁴⁷ tünd-ḡū
Āh-ı ḡasretde temennālar be-dīdār olmasa

Olsa hem-senc-i tesāvī bār-ı da° vā-i hüner
Bu'l-fuzūlān gāh ḡadr u kūh-ı pendār olmasa

Neşvedār olduḡça nā-hem-vār olur meşrebleri
Mest-i iḡbāl-i zamāne böyle ser-şār olmasa

Ḥod-ne-dānī ṭī[net-i merdümde merküz ol ḡadar

⁴⁴ çāreñ: gören D.

⁴⁵ rūd-ı: zūr-ı

⁴⁶ şimşīre: şimşīr-i D.

⁴⁷ iddi° ā-yı: müdde° ā-yı D.

Añlamaz pîş ü pes⁴⁸ iqbâl ü idbâr olmasa

Eylemez Râğıb [te⁹ eddüb]⁴⁹ kimseyi havf ü recâ
Da^c vâ-i Manşûr iderdi her kişi dâr olmasa

D. 139

26

Mefâ^c ilün / Mefâ^c ilün / Mefâ^c ilün / Mefâ^c ilün

Şağın dest-i ferâğa rişte-i tûl-i emel virme
Nizâmü'l-mülk-i istignâya ğafletle hâlel virme

Olur berkende bünyân-ı ^c adâvet zûr-ı nermîden
Hemân sen bâzû-yı saht-ı müdârâya kesel virme

İdersin hâk-ber-ser hânümân-ı zühd ü taqvâyı
Gel ey burc-ı şehâmet zûr-ı meyden böyle bel virme

Bu meydân-ı muhabbetdir ^c atâya ağız olur ğâlib
Ayâğ almağ zeber-destânedir pîrâne el virme

Meded hem-hâl-i sühr-âb eyleme bîmâr-ı hicrânũ
Virürseñ nûş-dârû-yı ifâkat bî-mağal virme

Kibâr-ı devleti hem-meşreb-i pîr-i muğân buldum
Kaşîde diñlemezler Râğıb almazlar ğazel virme

D. 140

27

⁴⁸ pes: pesin D.

⁴⁹ Demirdağ, 1999

[8b] *Mef° ülü / Mefā° ilü / Mefā° ilü / Fe° ülün*

Reftār idene vādī° -i ° aşk içre yolunca
Destinde reh-i rāst ° aşadır yorulunca

Telḡ eyledi kāmın heves-i kāma⁵⁰ düşenler
Koy mevsimine meyve-i maḡsüdü olunca

Āzraḡş ile ḡābil-i tekdīr olur ammā
Çok şu götürür çeşme-i şafvet ṡurulunca

Dil ḡaldı tehī māye olup dīdelerim pür
Mīnā boşalur⁵¹ ḡavşala-i cām ṡolunca

Bir kerre doḡunsañ⁵² teline sāz-ı derūnuñ
Biñ dürlü nüvāzişle düzelmez bozulunca

Vaşf-ı ° Alī Paşa ile teng olsa da Rāḡıb
Tezyil iderim ḡāfiyem encām bulunca

Kerrār-ı şaf-ı rezm ki ° azminde olurlar
Tevfīḡ u zafer hem-rehi şaḡınca şolunca

D. 141

28

Fā° ilātün / Fā° ilātün / Fā° ilātün / Fā° ilün

ḡaldı naḡş-ı ḡātem-i la° lüñ dil-i ḡampīşede
Ḡonce-i terdir ḡo açılson derün-ı şīşede

⁵⁰ kāma: ḡāma D.

⁵¹ boşalur: boşanur D.

⁵² doḡunsañ: ṡoḡunsañ D.

Eylesün tārāc-ı dil ki çīn-i ebrūña nigāh
İki şīr olmaz meşeldir sevdiğim bir şīşede⁵³

İtdi Şīrīnkāri-i Ferhād naqş-ı bī-sütūn
Ser-nüviştin kim ẓazā resm eylemişdi tīşede

Olmadım reh-yāb-ı sırr-ı kākül-i ham-der-hamuñ
Çok kilid-i müşkili itdim güşād endīşede

Cem^c olan haṭṭ-ı lebūñle zehr ü şekker handeyi
Nīş⁵⁴ ile cedvāre teşbīh eyledim bir rīşede

Hırka-pūş-ı hānikāh-ı bī-niyāzīdir dilim
Eylemem Rāğīb mūdārā şeyḥe de dervīşe de

D. 142

29

[9a] *Fā^c ilātūn / Fā^c ilātūn / Fā^c ilātūn / Fā^c ilūn*

Olmadıkça tā nüvişte fehres-i taqđırde
Maṭlab-ı maqşad bulunmaz nüşha-i tedbīrde

Cilvegāh-ı yār olan dil naqş-ı ğayr itmez qabūl
Şūret-i dīger muḥāl āyīne-i taşvīrde

Olmada ehl-i sevāduñ vaż^c -ı baḥtī bājgūn⁵⁵
Serfūrūdur kār-ı hāme ḥālet-i taḥrīrde

Hūn-ı germ-i^c āşīkāndan mūy-ı āteş-dīdedir

⁵³ şīşede: bīşede D.

⁵⁴ nīş: pīş D.

⁵⁵ bājgūn: vāj-gūn D.

Pîc ü tâbı şanma cevher şafha-i şemşîrde

Ol bütüñ çeşm-i sühan-gû vü leb-i hāmūşına
Nükte-senc olmağ kolay söz āşinā ta° birde

Reh-revi ser-menzile vāşıl hevā-yı ° aşğ ider
Bir adım gitmez per ü bāl olmadıçça tîrde

Aldı meydānı bu vādîde Nedîm-i yekke-tāz
Olma çok reftāre Rāğıb sāha-i tanzîrde

D. 145

30

Mefā° ilün / Fe° ilātün / Mefā° ilün / Fe° ilün

Ne şüh-ı cilvedir ° ālem kebāb olur bunda
Hezār gevher-i endîşe āb olur bunda

Muhabbet ° ālemi itmez kabûl-i zulmet ü nûr
Fürûğ-ı zerre-i mihr āfitāb olur bunda

Gören bu kuvvet-i t̄ali° le dir harābātı
Yapılsa sedd-i Sikender harāb olur bunda

Hayāl-i t̄ab-ı ruḥunda ° aceb leṭāfet var
Sirişk-i d̄ide-i ḥasret gül-āb olur bunda

Ne mümkün eylemek aḥvāli ° aşğı istıḫsā
Mükātib-i⁵⁶ ğam-ı dil bir kitāb olur bunda

Şikenc-i zülfi degil t̄ab-ı müşikāf-ı hayāl

⁵⁶ mükātib-i: hikāyet-i D.

Esîr-i keşmekeş-i pîç ü tâb olur bunda

İderse cürmüne gürdeyle yâr kaçd-ı ° itâb
Sükût-ı Râğıba faşlü'l-hitâb olur bunda

D. 143

31

[9b] *Mefâ° ilün / Mefâ° ilün / Mefâ° ilün / Mefâ° ilün*

Müsâ° iddir siyehkârî-i çeşm-i fitneperdâze
Hazer nâ-sâzkârî töhmetimden baht-ı nâ-sâze

Komaz elden nesîme gerçi cünbişlerle taqlîdi
Peyâm-ı yârdan kûtehdîr ammâ dest-i yelpâze

Dırâz itme niyâzuñ⁵⁷ kâmetin olma girân-sâye
Gelür feyz-i Hudâ geldikde bî-mîzân u endâze

Perîşân nüşha-i eyyâm gelmez rabt-ı tedbîre
Kabûl eyler mi evrâk-ı köhen hikmetle şîrâze

Olur her dem bahâr-ı hârzâr-ı renciş-i merdüm
İden gülşen-serâ-yı güşunı mevķûf gammâze

Şikâr eyler yek-endâzında nesr-i şâ° ir-i çarhı
Gelinec bâz-ı ° anķâ bâl-i himmet şevķ-ı pervâze

Nezâketle dehân-ı yârdan güş eyledin evvel
Bu şî° r-i ter ° aceb mi olsa Râğıb tâzededen tâze

D. 146

⁵⁷ niyâzuñ: niyâzın D.

Fe° ilātün / Fe° ilātün / Fe° ilātün / Fe° ilün

Va° de-i vaşl-ı dūrūgı o mehüñ gūşumda
 aldı amyāze-i asret gibi āgūşumda

Ne adar olsa hüveydā eşer-i hūsn-i abūl
 Cūnbiş-i arf-i recā yok leb-i āmūşumda

° Aql-ı kül asret-i teh cūr° a-i idrākimdir⁵⁸
 Neşve-i feyz-i ezel var mey-i ser-cūşumda

Yine dīvāneye dīvāne ider dilsūzı
 Rūh-ı Mecnūn dolanur gerden-i ser-hūşumda

urfe pā-māl-i avādış mi olur bencileyin
 Şūr⁵⁹ sevdā büsr ü bār-ı emel dūşumda

Eyledim mezheb-i ebnā-yı zamānı taqlīd
 Yād yādımda olur dost ferāmūşumda

Didi ol şūh dil-i sāğara ber-dāğ olsun
 Eşer-i būse-i Rāğıb leb-i meynūşumda

D. 147

[10a] *Fe° ilātün / Fe° ilātün / Fe° ilātün / Fe° ilün*

⁵⁸ idrākimdir: idrākimde D.

⁵⁹ şūr: şūr u D.

Şanma ebnā-yı zamāne beni dilrīş itdi
Her ne itdiyse baña baht-ı sitemgīş itdi

Lezzet ü neş[°] esi yoķ nuķl u mey hāl ü lebūñ
° Iyş u nūşı bize devrinde felek nīş itdi

Çalmadı rābıta-i hāne vü sāmān u vaţan
Çille-i saht-ı vezāret beni dervīş itdi

Rehzen-i zühd ü hıred ğamze-i der-dīde imiş
Buldı hūsnünde o şeh mülküni tefīş itdi

Çomadı hayret-i dīdār didim nuţka mecāl
Şadr-ı tūtī vü āyīneyi derpīş itdi

Haţ gelüp cünbiş-i ebrūsı kemānın yaşdı
Ĝamzesi tīr-i ciĝerdūzını der-kīş itdi

Bir yire gelse cihān eylese müzdī herĝiz
Rāĝıbā ° ilm ü hüner kim baña bir iş itdi

D. 152

34

Fe° ilātün / Fe° ilātün / Fe° ilātün / Fe° ilün

Rehnümā olmada ĝüm-rehlere fānūs gibi
° Ālem ol şu° le-i āvāz ile nākūs gibi

Ey ĝirībān-ı teħammül ne ĝülügīr olduñ
Seni de çāk iderim perde-i nāmūs gibi

Kimdir ey şüh^c aceb mażhar-ı luţfuñ bilsem
Bağdım aĥvāl-i raķībe o da me^o yūs gibi

Şıyt-ı ĥüsnüñ tutar āfākı giderse böyle
Dögilür⁶⁰ sīnesi üftādelerüñ kūs gibi

Yüz süren pāyüñe pāyinde bulur devletini
Var mı ser-māye-i rif^c at ķademüñ būs gibi

Ayağüñ denk alagör başmaya görsün sāķī
Zāhidüñ bezme çöker sıkleti kābūs gibi

Rāğıb eyler seni de zīver-i dūş-i devlet
Bir ķumāşuñ var ise ĥırķa-i sālūs gibi

D. 158

35

[10b] *Mef^c ūlū / Mefā^c ilū / Mefā^c ilū / Fe^c ūlūn*

Fermānın o şeh memleket-i dilde yürütdi
Bīgāne heves her ne ki bulduysa gürütdi

Ķaynatdı o ķalyoncı büti baĥr-ı hevāyı
Çok keştī-i dil lenger-i temķin sürütdi

Dil-teşnelere ķalmadı yek-ķatre-i feyзуñ
Ser-çeşme-i iĥsānuñı ağyār ķurutdı

^c Āşık da varup kūyuña işler mi ķayırdı
İt gibi raķībi bir āzār-dende⁶¹ ürütdi

⁶⁰ dögilür: dögülüp D.

⁶¹ dende: dendān D.

Teng oldu zemîn şıķleti def[°] itse münāsib
Rāğıb ķalemüñ minder-i endīşe çürütdi

D. 159

36

Fā[°] ilātün / Fā[°] ilātün / Fā[°] ilātün / Fā[°] ilün

Şu[°] le-i dāğımıla lāl itdim zebān-ı bülbüli
Āteşe virdim çemende düdmān-ı bülbüli

Vāķıfān-ı sır-be-müħr-i sırr-ı[°] aşķ añlar ħamūş
Ġonce-i lebbesteden rāz-ı nihān-ı bülbüli

Ĥārĥār-ı hicrine eyler telāfī vaşl-ı gül
Püte-i ĥār itse ġam mı āşiyān-ı bülbüli

Tāb-ı ġayret itdi ĥākisternişin pervāneyi
Ġuş idince nāle-i āteşfeşān-ı bülbüli

Her sūĥan revnaķ virür mi sūz-ı dil taķrīrine
Ġonceden ġuş eyle rengin dāsitān-ı bülbüli

Āteş-i külden ten-i pervāneyi itsün kebāb
Şem[°] çün uçmaķda güller-veş dehān-ı bülbüli⁶²

Bülbül ü gül ķulķul-ı mīnā vü cām-ı mül yeter
Çekme Rāğıb nāz-ı gülle imtinān-ı bülbüli

D. 161

⁶² Bu beyit divanda (Demirdağ, 1999) yoktur.

[11a] *Mefā° ilün / Mefā° ilün / Mefā° ilün / Mefā° ilün*

Ne dem işrāb-ı nūş-ā-nūş ider ol āteşin lebler
Olur mānend-i mīnā pür-şafā ervāḥ u ḳālıblar

Münāfi-i edebdir her talebde şīve-i ibrām
Anuñ çün cilvegerdir şüret-i nehy üzre maḫlablar

Beyāz-ı şun° -ı ḫaḫdan nüh varaḫdır hey° et-i eflāk
Zer-efşandır hüveydā şafḫa-i nīlide kevkebler

Kemānın çille ḳaddin ḫām ider nāvek alur şaydı
Olur güstāh-ı fā° iz lezzete ḫā° ib mü° eddebler

Mişāl-i şem° zīr-i pāyin⁶³ itmez pertevün⁶⁴ rüşen
° Aceb mi dūr olursa feyz-i luḫfuñdan muḫarrebler

Tezāhumdan şıyānetdir te° addüd rāhcüyānı
ḫaḫīḳatde degildir muḫtelif ārā vü mezhebler

Şabāḫ-ı ḫaşre dek gitmez sevād-ı naḫşı dīdemden
Ki gelmez⁶⁵ mi siyeh-kārī-i çeşmüñle geçen şebler

İderdi şüret-i dībāyı ādem büşiş-i dībā
Eger pālān-ı zer-düz ile esb olsaydı merkebler

Tehālūf-ber-ḫarafdır mezheb-i rindī vü taḫvāda
Tevāfuḫ itse Rāgıb bezm-i yek-rengīde meşrebler

D. 58

⁶³ pāyin: pāyün D.

⁶⁴ pertevün: pertevin D.

⁶⁵ ki gelmez: añılmaz D.

Fe° ilātün / Fe° ilātün / Fe° ilātün / Fe° ilün

Leb-i cānbaḥşı gibi ḥastaya bir em mi olur
Ten-i kāfūrı gibi dāğına merhem mi olur

Bir nefes giryeden ārām idemez dīdelerim
Ġam-ı ebrūñ ile ḳan dōkmedigi dem mi olur

Ehl-i taḳlīd ile rūşen-dil ider mi ülfet
Berk-i gül-ğonce-i taşvīrde şebnem mi olur

Bir ayağı ile ğam-ı ° ālemi pā-māl idecek
Kūşe-i meygdeden özge bir ° ālem mi olur

[11b] Cām-ı ser-şār gibi ben daḫi keyfiyyet ile
Lebini būs idedüşsem o bütüñ kem mi olur

Bir dil-i ğonce ki luṭfuñla ola işğüfte
Gül-i şad-berk gibi bir daḫi dirhem mi olur

Hāmedir Rāğıb olan fātih-i iḳlīm-i sūḫan
Līk her dest-i heves-kāre müselleme mi olur

D. 59

*Mefā° ilün / Fe° ilātün / Mefā° ilün / Fe° ilün*⁶⁶

Egerçi fitnede ol sīm-i sā° idüñ eli var

⁶⁶ Gazel divanda (Demirdağ, 1999) 7 beyittir.

Belinde hançer-i ser-tîzinüñ de medhali var

Ol âhû-beçeyi şayd eylemekde güçlük yok
Raķīb-i seg gibi ammā arada engeli var

Şafā-yı bezm-i ıarabdan geçer mi tıfl-ı hevā
Ki hoş maķāmdır anda terelli-yel-leli var

Nazīre dānişe olmaz bu fikr ile Rāģīb
Miyān-ı yār gibi nükte° i muħayyeli var

D. 60

40

Mef° ülü / Mefā° ilü / Mefā° ilü / Fe° ülün

Dil-ħastelerüñ bilmedi şıħhat neye dirler
Dārū-yı ifākatle ° ināyet neye dirler

Ser tā be-ķadem gül gibi ol gūş-ı ħaķīķat
Bülbülden işit nāliş-i ħasret neye dirler

Hem sīnesi pür-dāģ hem āvāzesi muħrıķ
Neyden bilinür sūz-ı muħabbet neye dirler

Bir sāģar ile yaptı hemān pīr-i ħarābāt
Gösterdi bugün şeyħe kerāmet neye dirler

Ma° lüm oluyor nokta-i mevħūm-ı femüñden
Gül-gonce-i gülzār-ı leťāfet neye dirler

Tā olmaya zehr-ābe çeş firķatüñ ° āşık
Derk eyleyemez lezzet-i vuşlat neye dirler

Şüretde eger Rāğıbiz ammā ki cihāna
Fehm eylemedik ma° nā-i rağbet neye dirler

D. 62

41

[12a] *Mef° ülü / Fā° ilātü / Mefā° ilü / Fā° ilün*

A° dā ki kibr ider heves-i i° tibār ile
Biz bulduq i° tibārımızı ihtikār ile

Nūr-ı kemāl cāh ile olur mı rünümā
Şebde a° māya fā° ide olmaz fenār ile

Cāhil ki ıŧılāh ile i° rāk⁶⁷ ider sözün
Temyīz idemem anı seng-i mezār ile

Mu° bedle müstaķīmi fażiletde fark ider
Hem-rütbe olamadığı⁶⁸ kubbeye menār ile

Zevk u şafā redif-i keder olduĝın hele
Zāhir olur te° āķub-ı leyl ü nehār ile

Taḥsīnler o° āŧıķa hengām-ı hecr-i yār
° İzzet hemān muķayyed ola ıŧıbār ile

D. 126

42

⁶⁷ i° rāk: iğrāk D.

⁶⁸ olamadığı: olamaz yine D.

Mef^c ülü / Fā^c ilātü / Mefā^c ilü / Fā^c ilün

Āhîr bırakdı ° aşk ile zāhid riyāsını
Ferş itdi şadr-ı meygedeye büriyāsını

Naḥl-i emel ḥazānzede-i ye³ sdür müdām
Biz görmedük bahāruñ⁶⁹ ümīdüñ nemāsını

Kaşr-ı vücūd olsa ° aceb mi ḥalelpezîr
Mi^c mār-ı şun^c süst bıraķmış esāsını

Meyḥ³ āre duḥter-i rezi pinhān çekmesün
İsterse pîr-i bādefürüşüñ rızāsını

İtmiş sevād-ı cevher-i şemşîrden felek
İşkestegî-i ḥatırımıñ mümyāsını

Her gördüğü nevāle olan lebgüşā-yı ān⁷⁰
Bir gün çeker müşādeme-i imtilāsını

Bismilgeh-i maḥabbetüñ āyîni başkadır
Cellād-ı ḥüsne küşte virür kan bahāsını

[12b] Gül bāğda nesîm ile eyler muķābele
Tümār-ı ḡoncadan çıkarup ibtidāsını

Endîşesiyle ülfetimiz vardır ° ālemüñ
Virmem ḥuşül-i ḥ³ āhişe mā-ḥülyāsını

Tek itmesün erāzil ü dūnāna iltifāt
Çarḥ-ı baḥîlüñ istemezüz biz ° aţāsını

⁶⁹ bahāruñ: bahār-ı D.

⁷⁰ ān: āz D.

Def[°]-i[°] adūda itme ŧitāb[°] İzzetā ŧaķın
Bir gūn bulur bu hırŧ ile Hāķķuñ belāsını

D. 127

43

Mefā[°] ilün / Mefā[°] ilün / Mefā[°] ilün / Mefā[°] ilün

Meh-i ŧebgerd-i[°] ālem[°] ārıż-ı dildāra beñzer mi
Nigār-ı pāk-dāmen ŧāhid-i bāzāra beñzer mi

ŧi[°] ār-ı istikāmet rāciħ-i ħuħŧ-ı ħıyānetdir
[°] Aŧā-yı rāst-peyker ħūb-ı nā-hemvāra beñzer mi

Bize iķrār ħoŧdur zāhidūñ ŧūrb-i Yehūdından
Ĥudā āgāħ iken ħiħ[°] tirāf inkāra beñzer mi

Metā[°]-ı cūrm ü ŧā[°] ātuñ revāyiŧgāħı dīgerdir
Maķām-ı tevbede[°] iŧyān istigfāra beñzer mi

Fürū-māye bulur mı cevher-i zāt ehlinūñ ķadrin
Ĥazef raġbetde silk-i lü[°] lü[°]-i ŧehvāra beñzer mi

Tebessümde leħāfet baŧķa ħin-i ebruvān baŧķa
Ķıyās eyle nevāziŧ[°] aŧķ⁷¹ ile āzāra beñzer mi

Zemīn-i tāzede eŧ[°] ār ħoķdur[°] İzzetā ammā
Sen inŧāf ile baķ bu ŧi[°] r-i ŧirīn-kāra beñzer mi

D. 130

44

⁷¹ [°] aŧķ: [°] unf D.

[13a] *Fā^c ilātün / Fā^c ilātün / Fā^c ilātün / Fā^c ilün*

Ṭıfıdır gitdikçe ol meh-rū gelür āfetlenür
Gün-be-gün artar fūrüg-ı hūsni māhiyyetlenür

Her ne rütbe dest-i peymā-yı taleb bī-tāb olur
Genc-i istignā güzīnān ol kadar rāhatlanur

Nākış olmaz feyz-i zātı telhī-i eyyāmdan
Bāde telh olduğça artar neş³ esi kuvvetlenür

Lāl olur elbet zebān-ı hāme-i pīçīde Mūsā
Kılca ğamdan ṭab^c -ı erbāb-ı sūhan^c illetlenür

Kāse-i lebrīz-i fağfūr olsa da virmez şadā
Servet efzāyiş bulunca aġniyā hıssetlenür

Rāġıb olsun iltifāt itsün de bir^c ālī himem
Şi^c r-i pākım gör nice Ṭāliblenür Şevketlenür

D. 66

45

Mef^c ūlü / Mefā^c ilü / Mefā^c ilü / Fe^c ūlün

Erbābı ile sūz u güdāza alışıkdır
El şem^c i kula tekyede bir eski ışıkdır

Pür-zīb ise de dāġla her çend derūnuñ⁷²
Sīneñde de yak tāzesin^c āşıq yaşıkdır

⁷² derūnuñ: derdinüñ D.

Düşında⁷³ perīşān görelī zülf-i siyāhın
Hep gördüğü düş^c aşık-ı zāruñ⁷⁴ karışıkdır

Zann itdi görüp^c aks-i ruhuñ cāmda sākī
Mā-beyni meger āteş ü ābuñ barışıkdır⁷⁵

Yā medhūñi yā zemmūñi Rāğīb ider inşā
Mānend-i kalem dost lisānı iki şıkdır

D. 51

46

Mefā^c ilün / Mefā^c ilün / Mefā^c ilün / Mefā^c ilün

Añılsun kūy-ı nā-şādī ki dil-şād olduğum yirdir
Sipihruñ imtinānından ser-āzād olduğum yirdir

[13b] Añılsun deşt-i vaḥşet-zār-ı bī-pāyān-ı nā-kāmī
Ki şad Mecnūna istiğnāda üstād olduğum yirdir

Añılsun devr-i nūş-ā-nūş-ı bezm-i āşiyānī kim
Beher sāğarda Cem-veş hayr ile yād olduğum yirdir

Anılsuñ kūşe-i vīrāne-i bī-ķaydī-i devlet
Ser ü sāmān-ı ārām ile ābād olduğum yirdir

İder āzāde Rāğīb ķayd-ı külfetden giriftārın
Bu āsāyīş esīr-i dām-ı şayyād olduğum yirdir

D. 47

⁷³ düşında: düşuñda D.

⁷⁴ zāruñ: zārın D.

⁷⁵ barışıkdır: karışıkdır D.

Fe° ilātün / Fe° ilātün / Fe° ilātün / Fe° ilün

Nāvekendāz-ı ƣazāya niġehi tīr virür
Sā° id-i fitneye ebrūları ŐemŐir virür

Hüsni bālā-ter ider cāma düşünce esbān
Nev-° arūs-ı sūġana revnaġı ta° bīr virür

° AŐġ olur ƣuvvet-i bāzūsuna bādī hüsnuñ
Őīri bu ° aršanuñ āhūlarına Őir virür

Nazar-ı pīr-i ġarābāt iÇin altün idene
Dürdine cür° a-i mey neşve-i iksīr virür

Olayım ƣayddan āzāde diyen ƣayda düşer
Deliden uŐlı ġaber nāle-yi⁷⁶ zencīr virür

Ne ƣadar taŐlasa sūret virebilmez tedbīr
Kāruñ endāmına perdaġtı taġdīr virür

Ne ° aceb bī-mezedir bāġ-ı ümīdim Rāġıb
MeŐmer olsa Őeceri meyve-i taŐvīr virür

D. 27

[14a] *Fā° ilātün / Fā° ilātün / Fā° ilātün / Fā° ilün*

DestŐüy-ı ° ıyş olup meyġāneden çekdim ayāġ
Eyledim būs-ı leb-i sākī vü dilberden ferāġ

⁷⁶ nāle-yi: nāle-i D

° Aks-i zülf-i ham-be-hamdır sîne-i üftâdede
Var ise ° âlemde ancak ° aşıkâ dâğ üsti bâğ

Ba° d-ez-în itmeme ceb-endâzî-i gerdüdan hîrâs
Ben hisâb-ı hicr ü vaşlı itdim ol âfetle sağ

Dâğ-ı nevdî rakş-ı mâh üzre külef zann eyleme
Eyledi hüsnuñ sipihri dâğ-ber-bâlâ-yı dâğ

Tâbiş-i fikr-i ruhiyle ol bütüñ seb-tâ-seher
Külbe-i şevkimde rüşen revğan-ı gülden çerâğ

Seyr ideydin⁷⁷ nüktesenc olmak gâzel tarh itmegi
Bir nefes bulsam sürûra şahne-i gamdan mesâğ

Bende yok benden haber kim cüstcû eyler beni
Vādî-i hayretde Râğıb şöyle oldum gün-sürâğ

D. 98

49

Fâ° ilâtün / Fâ° ilâtün / Fâ° ilâtün / Fâ° ilün

Mest olup itmiş girîbânın güşâde tâ-be-nâf
Vahtidir ol mâh ile istersen olmak sîne-şâf

Revnağ-ı şûr-ı kıyâmet kâmet-i bâlâsıdır
Kâfdan neşr eyledi âsar-ı hüsnuñ tâ-be-kâf

Şâhbâzân-ı hayâle şühî-i çeşmüñ muţâr
Âhuvâna hâk-i medhûş-ı nigâhuñdur muţâf

⁷⁷ ideydin: ideydik D.

Bağ tenāsüb ° âleminde bîd-i Mecnûn ° aksine
İtmede dîbâlar⁷⁸ âb-ı cûları zencîrbâf

Dürd ü şâf-ı sâķî-i dehrûñ ħarîfi olmayan
Urmasun bezmi taĥammülde sebûkeşlikle lâf

° Âleminde herkes eyler ĥod-be-ĥod da° vâ-i zûr
Merd-i meydân-ı hüner ma° lûm olur rûz-ı muşâf

Ĥulf-ı va° d eylerse eyler bî-vefâsından zuhûr
Yohsa olmaz nezr-i naķd-i cânê Râğıbdan ĥilâf

D. 99

50

[14b] *Fe° ilâtün / Fe° ilâtün / Fe° ilâtün / Fe° ilün*

Bir eşer eyle ki olsun bile dâ° ir nâmuñ
Var mı şübheñ eşer-i Cem idiginde câmuñ

Rüşenî peyrevidir tîregî-i eyyâmuñ
° Akabinden irişür feyz-ı zıyâ aĥşâmuñ

Seni taĥhîr iden evsâĥdan eyler tekdîr
Nükte ta° bîrine şıķletle budur ĥammâmuñ

Dil esîr-i ĥaĥt olup geĥdi ser-i kâkülден
Şimdi râciĥ görünür çîne sevâdı şâmuñ

Bizi râĥatdan iden ĥ°ahiş-i râĥat oldı
Bilmedik kimseye nâ-râm idigin ârâmuñ

⁷⁸ dîbâlar: dîbâ-yı D.

Başalı meygedeyi muhtesib ıslāh itmiş
Ayâğı yir mi başar rind-i şarābāşāmuñ

Sīrete eyle nazar şūrete bakma Rāğıb
Düşme dām-ı gālaţendāzına her endāmuñ

D. 100

51

Mef^c ūlū / Fā^c ilātū / Mefā^c ilū / Fā^c ilūn

Devr-i felekde rāhat u ārāmı görmedik
Bir vefk-ı kāmkerdiş-i eyyāmı görmedik

Cāmında hūn-ı dil idi Cem gördiği dağı
Bir neşvebağş olur mey-i gül-fāmı görmedik

Olmağda fitne-zā⁷⁹ şeb-i zūlf-i siyāh-baht
Şubh-ı ümīdi müntic olur şāmı görmedik

Neşv ü nemā-yı tohm-ı ümīd⁸⁰ ıztırābıdır
Hep kayd-ı dānedir çekilen dāmı görmedik

İbrām olur gerçi ber-ārende-i merām
Ol tünd-hūyı rām ider ibrāmı görmedik

Şāyeste-i kabā-yı zer-ender-zar-i nigāh
Āyīne-i felekde bir endāmı görmedik

Rāğıb^c acerb mi hasret ile bī-ķarār iseñ

⁷⁹ fitne-zā: fitne-zār-ı D.

⁸⁰ ümīd: ümmīd D.

Hayli zamān o şūh-ı dilārāmı görmedik

D. 101

52

[15a] *Mefā[°] ilün / Fe[°] ilātün / Mefā[°] ilün / Fe[°] ilün*

Ol āfetüñ ruḥ-ı hoygerdesi gül-āb қоқар
Şemīm-i dāne-i ḥālīde⁸¹ müşk-i nāb қоқар

Kimüñle hem-қadeh-i bezm-i[°] ıyş idüñ kāfir
Ki ḥoққа-i dehenüñ қоқладım şarāb қоқар

Yine kimüñ cigerin yaқdı ğamze-i mestüñ
Dimāğ-ı cāna bu meclisde bir kebāb қоқар

Ruḥuñ mı berg-i ter-i yāsemen midür bilmem
Ḥamīr-i māyesi gülden midir gül-āb қоқар

Ne i[°] timād bu şeyḥāne ṭavruña zāhid
Ki ṭıynetüñde senüñ ḥālet-i şebāb қоқар

Lebin[°] aқīde gibi aldum aғzına⁸² İzzet
Hemān çü rāyiḥa-i müşk o la[°] l-i nāb қоқар

D. 14

53

Mefā[°] ilün / Mefā[°] ilün / Mefā[°] ilün / Mefā[°] ilün

⁸¹ ḥālīde: ḥālīnde D.

⁸² aғzına: aғzuma D.

Dem-i vuşlatda bī-ārām olunca ba° zı aḥmaḳlar
Telāş-ı hırş ile ol nāzenīn-i ḥüsn-i tartaḳlar

Cemāl-i ° arızı zīnet virür ḥüsn-i Ḥudā-dāda
Olur muḥtāc ebrū vesmeye ḥinnāya parmaḳlar

Süküt-ı düşmene aldanma mekrinden emīn olma
Dem-i fırsatda ḡayz⁸³ u kīnesin izhār için şaḳlar

Eger taḥsīl-i kām itmezse de āsüdedir ḡamdan
N°ola erbāb-ı cür° etden müsellemler olsa ḳorḳaḳlar

Budur pervāzgāh-ı devletin āyīne-i dīrīni
Olanlar evcpervāz-ı ḡurūr elbette alçaḳlar

Güşād-ı ° uḳde-i ḥāḫırdan ° ācizdir yine ādem
Medār-ı ḫall ü ° akd-i kār iken parmaḳla tırnaḳlar

İ° ānet itmede cinsiyyetüñ şart olduḡın añla
Sebūdan feyzyāb olmaḳdadur seyr eyle bardaḳlar

O yalın yüzlü dilber tıfl iken gehvārede ° İzzet
Bıradı ḫānumān-ı şabr ile sāmāna ḳundaḳlar

D. 18

54

[15b] *Fe° ilātün / Fe° ilātün / Fe° ilātün / Fe° ilün*

Dil-i sevdāzede ol ḫaḫḫ-ı siyehfāma baḳar
Rūzedār-ı elem-i fūrḳati aḫşāma baḳar

⁸³ ḡayz: ḡayz D.

Vaḥṣet-ālūde nigāh itmede dilber ammā
Nāzdır maqşadı gelmekde bir ibrāma baqar

Eylemez tıynet-i bed-aşla eşer zīb-i libās
Bilmeyen sükker ile telḥi-i bādāma baqar

Yārūñ esrār-ı kad [ü]⁸⁴ zūlfini fehm eylemeyen
Resm-i ser-süre-i naḥrā-yı⁸⁵ elif lāma baqar

Ṭutma destinde o deñlü qadeḥ-i ° ıyşı meded
Devr için sākī-i meclis tırıyor cāma baqar

Rehgüzārında yine şūr-ı kıyāmet kopmuş
Herkes ol dilber-i mevzūn-ı hoş-endāma baqar

Dil-i dīvāneyi fikr-i ḥaṭuñ itmiş medhūş
° Ākıl-ı ° ākıbetendīşdir encāma baqar

Dehen-i ḥāhişe şimdilik urup mühr-i sükūt
Būsecūyende-i la° l-i lebi bayrama baqar

Rūzgār içre tırurup fülke-i ümmīd ° İzzet
İrmege sāḥil-i maqşūda bir eyyāma baqar

D. 50

55

Fā° ilātün / Fā° ilātün / Fā° ilātün / Fā° ilün

Sāğar-ı şahbāyı zāhid kūşede tenhā çeker
Rind-i bī-ḳayd-ı tekellūf anı bī-pervā çeker

⁸⁴ kad [ü]: kad ü D.

⁸⁵ naḥrā-yı: ḡarrā-yı D.

Sūret-i hāl-i riyākārāna olmaz i° timād
Şayd için hūbānı zāhid her gice esmā çeker

Rabṭpeyvend-i maḥabbet olmasın mı saht-ter
° Aşk itdükçe teḳāzā ḥüsn-i bī-pervā çeker

El-ḥased ol rinde kim [lu° biyyet-i şahbā ile]⁸⁶
Her gice āgūşına bir şūḥ-ı müstesnā çeker

Yārimūñ serkeşlik ° İzzet yaqışur endāmına
Nev-nihāl-i ° işvedür elbet ḳad ü bālā çeker

D. 55

56⁸⁷

[16a] *Fā° ilātün / Fā° ilātün / Fā° ilātün / Fā° ilün*

...

Neydügin ey bī-terahḥüm derd-i dāğ-ı intizār
Müjde-i vaşluñla mesrūr olmadıkça bilmedim

Yapılam dirken yıkıldım kūşe-i meyhānede
Ben ḥarāb-ābād-ı ma° mūr olmadıkça bilmedim

Lezzet-i gül-şekker-i la° lin dimāğ-ı ārzū
Zehr-i düşnām ile pūr-şūr olmadıkça bilmedim

Merhem-i zaḥm-ı maḥabbet ° İzzetā merg olduğın
Dāğ dāğ-ı ğamla rencūr olmadıkça bilmedim

⁸⁶ Aypay, 1998

⁸⁷ Gazelin matla beyti mecmuada yoktur. Gazelin üstünde “tetimme” kaydı olduğu ve matla beyti olmadığı için varak eksikliği olduğu anlaşılmaktadır.

D. 95

57

Mefâ° ilün / Fe° ilātün / Mefâ° ilün / Fe° ilün

O şūha baq̄ hele nāzük-dehen ki añladamam
Tekellüm itmede şīrīn-sūhan ki añladamam

Efendi vā° izi kürsīde diñledüm vāfir
Mübālağāt̄da bir lāfzen ki añladamam

Rübūde itdi dil-i zārī bir baq̄ısla hemān
O cāduvāne nigh pūr-fīten ki añladamam

Çözildi bend-i kemer zūr-ı neş° e-i meyden⁸⁸
Açıldı dāmen-i gül-pīreheh ki añladamam

Ṭutuldı dāmgeh-i bezme ol büt-i ser-keş
Hezār mekr ile ammā düzen ki añladamam

Biz olduq̄ ° id üzere bī-ḥayf⁸⁹ būseden maḥrūm
O bī-vefā hele peymānşiken ki añladamam

Bu heft beyt ile ḥayfā ki⁹⁰ ḥayāl ° İzzet
Sürūda başladı bir perdeden ki añladamam

D. 96

58

⁸⁸ meyden: mey ile D.

⁸⁹ üzere bī-ḥayf: üzeri ḥayf D.

⁹⁰ ḥayfā ki: ḥunyāger-i D.

Mef^c ülü / Fā^c ilātü / Mefā^c ilü / Fā^c ilün

Ebrü-yı yāra ğurre-i ğarrā mıdır disem
Yoħsa miyān-ı ğurredeki rā mıdır disem

[16b] Gelmiş nigāhı kūşe-i ebrüda cünbişe
Āyā ğāzab mı vuşlata ĩmā mıdır disem

Gerçi serivde kıddine vardır müşābehet
Ammā ħüsünde ol daħi bālā mıdır disem

Olmış sefīd ü sürħ şarāb-ı neşātdan⁹¹
Ruħsār-ı dilbere ğül-i zībā mıdır disem

Düşīne bezm-i şöħbeti itmişdi nūra ğarķ
Rüy-ı nigāra māh-ı şeb-ārā mıdır disem

Bir Rüm-beççedir bizi Mecnün iden velī
Kāfir mi bilmem ümmet-i ° İsā mıdır disem

Ol çeşm-i ğamzekār ° aceb āşübħīz olur
Cādū mıdır yā fitne-i dünyā mıdır disem

Şarılmadıķ miyānına būs itmedik femüñ
Bu kıl ü kıāl bir kırı ğavğā mıdır disem

° İzzet nigāh-ı diķķat ile baķ da söyle rāst
Bilmem şu kıdd-i dilkeşe Tübā mıdır disem

D. 97

⁹¹ şarāb-ı neşātdan: neşātd-ı şarābdan D.

Mef[°] ülü / Fā[°] ilātü / Mefā[°] ilü / Fa[°] ilün

Ebrūya yār çīn-i girihgīr virmesün
Zinhār dest-i düşmene şemşīr virmesün

Bi'llāhi kendü hüsnine hayrān olur meded
Āyīne dest-i dilbere taşvīr virmesün

Serbeste-i rāz-ı ° aşk olur fāş kimseler
Ol çeşm-i meste ruḡşat-ı taqrīr virmesün

Bir gün ider zuhūr tebāşīr-i şubḡ-ı kām
Dil dest-i āha nāle-i şebgīr virmesün

Taḡdīre ser-nihāde ol ° İzzet ki kūşīşüñ
Bī-hūde ṭab[°] a zaḡmet-i tedbīr virmesün

D. 101

60⁹²

[17a] *Mefā[°] ilün / Mefā[°] ilün / Mefā[°] ilün / Mefā[°] ilün*

...

Yed-i luṭfuñla eyle zīver-i ser-şīşe-i himmet
Gül-i kāmım füsürde olmasun⁹³ dest-i ḡazān üzre

Du[°] ā hengāmıdır Ḥaşmet yeter taşdı[°] ⁹⁴ terk eyle
Melā³ ik oldı āmīne müheyyā āsumān üzre

Hemīşe şā[°] irān-ı nüktefehmān u raḡamsencān

⁹² Kaside 46 beyitten oluşmakta olup mecmuada son dört beyti yer almıştır. Sayfa başındaki “tetimme” kaydından varak eksikliği anlaşılmaktadır.

⁹³ olmasun: ḡalmasun D.

⁹⁴ taşdı[°] : taşdı[°] i D.

Alınca t̄a-be-maḥşer kilk-i çālāki benān üzre

Benim gibi olup her biri midḥatgūy-ı eṭvārı
Zılāl-i himmeti düşşün anuñ da nüktedān üzre

D. 8

61

Ḳasīde-i Bahāriyye Der-Medḥ-i Rāğıb Paşa

Mef^c ūlü / Fā^c ilātü / Mefā^c ilü / Fā^c ilün

Güller ne dem ki revnaḳ-ı bāğ-ı cihān olur
° Ālem o demde rāhrev-i gülsitān olur

Bülbüllerin fiğānı güle nā-becā mıdır
Bir gül yanaḳlı āfet için terk ü⁹⁵ cān olur

Ḳat ḳat kumāş-ı berg-i gül olunca āşikār
Naḳd-i sirişk-i bülbül o dem der-miyān olur

Ser-mestī-i hezāra mey-i reng ü bŷy ile
Her bir nihāl sākī-i sāğarkeşān olur

Bülbül hevā-yı gülşen ile girye-rīz-i⁹⁶ ° aşḳ
Gül-gonceler o ḥāle tebessŷmkünān olur

Gülşende şimdi ° ālem-i āb itmege cihān
Mānend-i cŷy sāye-i serve revān olur

⁹⁵ terk ü: terk-i D.

⁹⁶ Mecmuada girye-dīr şeklinde yazılmıştır. İntinsah hatası vardır.

Terk eyledim şafâ-yı gülistānı istemem
Gülşen baña hayāl-i ruḥ-ı dilberān olur

[17b] Bir gül-^c izārın ^c aşkı ile ^c andelīb-i dil
Bu beyt ile zemzemesāz-ı⁹⁷ fiġān olur

Bād-ı ruḥ ile her ne dem⁹⁸ āhım vezān olur
Dāġ-ı derūn reşk-i gül-i erġuvān olur

^c Uşşāk-ı zār giryede ol şūḥ ḥandede
Bülbül fiġān u nālede gül şādumān olur

Tiġuñ miyāna bend edicek serv-i kāmēti⁹⁹
Resm-i¹⁰⁰ şırāṭ cāy-ı¹⁰¹ kıyāmet ^c ayān olur

Seyr it ḥabābı baḥre girince o sīm-ten
Fānūs-ı şem^c -i şu^c le-ver-i ḥüsn ü ān olur

Bakmaz nigāh-ı luṭf ile bir kerre ḥālime
Korḡar ḥilāf-ı kâ^c ide-i dilberān olur

Bir gün dedim ki aña eyā şūḥ-ı şivekār
Nām u nişānım arayasuñ bir zamān olur

Ey serv-i serfirāz-ı melāḥat bu perçemüñ
Düşse hayāli bir dile sünbül sitān olur

Ḥaşmet tolaşma perçemine kıl ü kâli ko
Cārüb-ı bāb-ı āşaf-ı çarḥ-āsītān olur

Ol zāt-ı bî-^c adīl-i melā'ik-şıfāt kim

⁹⁷ zemzemesāz-ı: nara-zenān-ı D.

⁹⁸ bād-ı ruḥ ile her ne dem: her dem ki dilde sarsar-ı D.

⁹⁹ kāmēti: kāmētīm D.

¹⁰⁰ resm-i: cısr-ı D.

¹⁰¹ cāy-ı: rüz-ı D.

Hâşâkrüb-ı pîş-i deri gîsuvân olur

Düstür-ı kâmrân u melek-ḥûy-ı ins ü cân
Vaşf-ı güzîni nâṭıka-zîb-i cihân olur

° Unvânırâz-ı devlet-i sulṭân-ı baḥr ü ber
Ḥıdmetgüzârı mâlik-i deryâ vü kân olur

[18a] Hem-nâm-ı sıhr-i ḥâzret-i şâhen-şeh-i rusûl
Kim âsitânı cümleye dârü'l-emân olur

Ol âşaf-ı yegâne ki keşṭî-i câhına
Fânûs-ı çarḥ u bâl-i melek bâdbân olur

Ol baḥr ü¹⁰² bî-kenâr-ı ° inâyet ki kaṭresi
Sâḥilnişîn-i ye° se le° âlîfeşân olur

Ger ° ankebûta himmet iderse şebîkesi
Şayyâd-ı baḥre dâmgeh-i¹⁰³ mâhiyân olur

Ḥükmi ta° alluḫ itse cihânuñ emânına
Gürgân-ı şîr-pençe segân-ı şubân olur

Rûy-ı hevâda ḳudreti zamm olsa zerreye
Mıhr-i cihâna dâ° ire-i âsumân olur

Ḥürşîd-i âsumân-ı merâḥim ki zerresi
Cüyendegân-ı me° mene kûh-ı girân olur

Gülzâr-ı cûdı sâyesi dârü'l-emân-ı ḥalk
Yek berg-i verdi ° âleme bir sâiebân olur

¹⁰² baḥr ü: baḥr-i D.

¹⁰³ dâmgeh-i: dâmgeh-i D.

Ser-levḥa-i ° izām ki zevāt-1¹⁰⁴ kemāline
Encüm ğubār-ı rīk-i¹⁰⁵ felek rīkdān olur

Gülşen-serā-yı ° ilm ü ma° ārif ki her güli
Erbāb-ı fehm ü dānişe bir gülsitān olur

Ser-medd-i ḥaṭṭı şāhid-i ma° nāya ebruvān
Kilki zebān u ḥoḳḳa-i la° li dehān olur

Bir şemmesi girerse ele bŷy-ı ḥulḳunuñ
Mŷlk-i Ḥıṭāya minnet ile armağān olur

Feyz-i nesīm-i ḥulḳı ne dem irse gülşene
Berg-i ḥazāndīde gül-i ergŷvān olur

Ḥŷrşīd-i ḥıfzı zerrece bāğa virirse fer
Tāb-ı bahār āfet-i bād-ı ḥazān olur

[18b] Ey āşaf-ı zamāne ki nuṭḳ-ı ° ināyetŷñ
Cism-i za° īf-i ḥaste-i ḥırmāna cān olur

Ḳudsī-meniş firişte-siriştin ki pertevŷñ
Meş° alfŷrŷz-ı şāhdeh-i ḳudsiyān olur

Sen bir ° aṭā-yı Ḥazret-i Ḥaḳsuñ bu devlete
Her ḥızmētŷñ¹⁰⁶ ḳabŷl-i şeh-i nŷktedān olur

Bilmem sŷḥanda şā° irim ammā ḥoşāmedi
Her bir sŷzŷmde şıdḳ u şadāḳat ° ayān olur

Ḥayli vezīr gŷrdŷk efendim zamānede
Her biri kendi kendine şāḥib-ḳırān olur

¹⁰⁴ zevāt-ı: devāt-ı D.

¹⁰⁵ rīk-i: rīk ü D.

¹⁰⁶ ḥızmētŷñ: ḥıdmetŷñ D.

Vallāh mişl-i zātuñi ° ālemde görmedik
Kim vaḳti böyle sūr u sūrūr u emān olur

Devrũñ zamān-ı Āşaf-ı dehrũni¹⁰⁷ añdırır
Re'y-i münĩrũñ emn-i dil-i ins ü cān olur

Gün gibi rüşen eyledi dünyāyı pertevũñ
Ṭab° uñ fũrũğ-ı bāşıra-i aḫterān olur

Yok ḳıl ḳadarca daḫl olunur bir ḳızıl işũñ
Ne nũş-ı¹⁰⁸ bāde ne heves-i mũ-miyān olur

Pākĩze-dāmen eylemiş Allāh zātuñı
Ancak işũñ rızā-yı şeh-i kāmran olur

Bir bir yazup mekārımũñi bu Ḥaşmet¹⁰⁹ ḳuluñ
Evşāfuñ ile levḫatırāz-ı beyān olur

Lākin bu iḳtidār-ı sũḫan terbiyeñledir
Ger iltifātuñ olmasa ḫālim yaman olur

Bir şā° ir eyledin ki beni ḫaşre dek cihān
Bĩ-cā kelāmıma daḫi sāpāş-cüvān¹¹⁰ olur

° Unvān-ı devlet olduğı eş° arın āşikār
Şā° ir kelāmı gũşzed-i dũşmenān olur

[19a] Çoḳ devletũñde mu° ciz-eşer māhir-i sũḫan
Ammā yanımda her birisi bĩ-zebān olur

¹⁰⁷ dehrũni: u Harũni D.

¹⁰⁸ nũş-ı: ğarv-ı D.

¹⁰⁹ Ḥaşmet: Ḥaşmetā D.

¹¹⁰ sāpāş-cüvān: sābāş-h°ān D.

Haqqā benim o şā° ir-i mu° ciz-edā-yı Rūm
Her bir lisāna nuṭḡ-ı dilim tercemān olur

Sāyeñde germ ü serdini çekmem bu ° ālemüñ
Bāğ-ı keremde bār-ı emel her zamān olur

Kim söyleşür benimle bu dünyāda ol zamān
Naḡd-i nüvāzişüñle dilim kāmran olur

Bağmam ° aṭā-yı sīm ü zere himmet isterim
Ser-menzil-i maḡāşıdıma rehzenān olur

Degmez mi bu ḡaşīde-i ḡarrā ne istesem
Her bir kelāmı Nef° iye rūḡ-ı revān olur

Ṭarḡ-ı ḡaşīde itmede üstād-ı māhirim
Şā° ir cihānda ben gibi mu° ciz-beyān olur

Ol şā° irim ki bāde-i gül-reng-i ṭab° ımuñ
Nāmı cihāna neş° e-i rıṭl-ı girān olur

Āb-ı ḡayāt-ı şī° rim ile zevḡyāb olan
Raḡş-ı ḡayāt-ı sermed ile hem-° inān olur

Kim mālik olsa beyt-i dilārā-yı nazmıma
Bendergeh-i ḡarāfete bir hānedān olur

Devlet-serāy-ı ṭab° ima ruḡsāresāy olan
Feyz-i hūnerle ḡıḡtakeş-i ḡusrevān olur

Ol nüktedān-ı nādireḡyūm ki şī° rimüñ
Her ḡarfı şebt-i küñgüre-i āsumān olur

Ṭavr-ı sūḡanda Nef° ī gibi cümleye şalā

Gelsün benimle var ise bir imtiḥān olur

Ḥīn-i tekellümümde tekellüfden ° arīyim
Nuḫkumda rūḥ gibi leṭāfet ° ayān olur

[19b] Bu iftiḥār zāt-ı güzīnünledir senün
Kim vaşf-ı zāt-ı nükteverün baña şān olur

Ḥaşmet ḳo lāfı vaḳt-i du° ā geldi kim du° ā
Nazm āḫirinde vird-i dil-i şā° irān olur

Tā kim nesīm-i feyz-i seḫergāh-ı rüzgār
Ḡoncegüşā-yı gülşen-i kevn ü mekān olur

Rūy-ı ḫazānı görmeye ol naḥl-i devleti
Tā ol zamān ki bāḡ-ı cihān pür-ḫazān olur

D. 9

62

Fe° ilātün / Fe° ilātün / Fe° ilātün / Fe° ilün

Ey veliyyü'n-ni° amım şāh-ı şefā° atger için
Ya° nī sulṭān-ı rusül Ḥazret-i Peyḡamber için

Pāre-i kebd-i ciḡer-güşe-i şāh-ı kevneyn
Cāmnüşān-ı şehādet ol iki server için

Ḥullepüşān-ı tebāşīr-i duḫül-i Firdevs
Tācdārān-ı ḫilāfet o muḫarrebler için

Ḳurretü'l-° ayn-ı cihān pertev-i ° ayn-ı a° yān
Merdüm-i dīde-i sulṭān-ı Sikenderfer için

Āteş-i fūrkat ile tābiş-i dūzaḥ mānend
Her seḥer eyledigim āh-ı şererpervet için

Ne kadar sıḳlet ise diñle benim feryādım
Oldı āzürde-i eyyām dil-i nā-şādım

Ḥāliyā renciş-i hicrān ile bī-dermānım
El-meded sūziş-i ḥırmān ile āteşdānım

[20a] İtdi ḥünābe-i çeşmim o kadar cūşiş kim
Beñzedi pençe-i mercāna şaf-ı müjgānım

Şöyle pür-ḥün-ı sirişk oldı ki bu dīdelerim
Döndi ḳan şīşesine ° aynı ile çeşmānım

Nice ḳan ağlamasın çeşm-i ter-i ğamdīde
Āteş-i hecr-i peder yaḳdı dili sultānım

İdemem dā° ire-i şabr u taḥammülde ḳarār
Çıḳsun evc-i felege velvele-i efġānım

El-meded el-meded ol āteş-i sūzān-ı nifāḳ
İtdi şaḥn-ı dilimi dūzaḥ-ı pür-sūz-ı firāk

Āh devletli vefāt-ı peder öldürdi beni
Felek açdı baña dervāze-i beytü'l-ḥazeni

Ber-ḫaraf rābiḫa-i meyl-i vaḫan göñlümde
Şīve-i keşmekeş-i hecr ile ḳırdıḳ reseni

Olamam bir daḫi demsāz-ı hevā-yı ārām
Ḍarb-ı mızrāb-ı ḳazā bozdı o perde düzeni

Çalmadı dā⁹ ire-i şervet ü sāmān-ı peder
Niçe derpīş-i taḥayyül ideyim ben vaṭanı

İlticā-yı emele çalmadı tākat dilde
Açamam nīk ü bede¹¹¹ nuṭka muḥaşşal deheni

Āh idersem bu ḥarāretle felekler tuṭuşur
Çorçarım yerde beşer gökde melekler tuṭuşur

Ḥūn ile dīdelerim ṭoldı efendim ṭoldı
Şararup gül gibi ruḥsāre-i şevkim şoldı

Gül gibi açılamm bāğ-ı feraḥda ğayrı
Pençe-i dest-i kazā ğonce-i kāmım yoldı

Olmamışken mey-i iḳbāl ile ser-mest-i ğurūr
Bu ḥumār ile bu ḥamyāzeye bā^c iş n'oldı

[20b] Geldi bu dār-ı mücāzāt-ı cihāna çün dil
İtdiği var ise devletli efendim buldı

İlticā eylemezem āḥere inşā⁹ a'llāh
Çayrı bilmez [bu]¹¹² gönül luṭfuña mefrūr¹¹³ oldı

Melce-i çāresim sensin efendim sensin
Tañrıdan mültemesim sensin efendim sensin

Bir zamān şoḥbet-i cānbaḥşuña dil maḫzar idi
Murğ-ı dil tuṭī gibi kāmver-i şekker idi

Dergeh-i ^c āḫıfetüñ cilveghim olmuş iken
Çüiyā Ḥaşmetüñ ol bābda Dārā-der idi

¹¹¹ bede: bed D.

¹¹² Arslan-Aksoyak

¹¹³ mefrūr: me⁹ lūf D.

Yal u balım var idi sāye-i luṭfuñda benim
Şimdi tāb-ı elem-i hecr ile yağım eridi

Ne zen-i dehre ne bintü'l-° inebe meyl itdim
Ülfet ü şoḥbete ḥaşr eyledigim hep er idi

Ya° nī cürmüm nedir ey kân-ı kerem hīç bilmem
Şöhret-i kâzibemiz gerçi biraz bed-ter¹¹⁴ idi

Şübhe yok dilde budur mā-ḥaşal-ı efkârım
Baña ḥalkuñ nazarı degdi ° ināyetkârım

Vâkı° ā derd-i şemâtet beni itdi sersem
Sizi taşdı° iderim gūşzedim söylersem

Jāj-ḥâyüñ anasın ağladır erbāb-ı şamem
Ben taḥammülde kuşūr itmem er oğlı er isem

Sen hemān şağ ol ° ināyetlü kerîmü'ş-şiyemim
Ḥaşmı iskāt iderim ben de süḥanperver isem

[21a] Ḥāk-i pâyine yüzüm sürmedir ancak ğarażım
Ya° nī nā-merd olayım mañşıb u māl ister isem

Māye-i feyz-i neşāt-ı dil-i ğamnākımsın
Cāna minnet yoluña rūḥ-ı revānı virsem

Bendeyim ben saña devletlü efendim bende
Kim ne söylerse baña şoñra olur şermende

Ḥānedānuñ şeref ü ° izz ile ma° mūr olsun
Kec bağanlar ḥarem ü devletüñe kör olsun

¹¹⁴ bed-ter: ber-ter D.

Dürr-i zātuñ şadef ü māyesi oldukları-çün
Cilvegāh-ı ebeveynüñ daği pür-nür olsun

Hağ Ta° ālā seni tevfiğe refiğ itsün kim
ZİR-i sāyeñde cihān emn ile mesrūr olsun

Yoğdur evşāfuñı imlāya dilimde kudret
Süstī-i řab° ile bu mertebe ma° zūr olsun

İttikāgāh-ı sühanperver iken dürr ile¹¹⁵ şeh
Ne revā ben gibi bir ehl-i sühan dūr olsun

Künc-i ğurbetde niçün çaldım efendim böyle
Bildir aşlın baña Allāhı seversen söyle

Bilsem ° arz-ı hünere ben de liyākat yoğ mı
Neşr-i āşār-ı sühan itmege kudret yoğ mı

Ya° nī bī-behre miyim ma° rifet ü dānişde
Yoğsa erbāb-ı sühan şımfına rağbet yoğ mı

Māni° -i luşf-ı kerem ise ma° ārif şimdi
Bizde de il gibi bir pāre řamākat yoğ mı

[21b] Cürm ü ° işyānımıza gerçi nihāyet yoğ ise
Meslek-i Muştafevī üzre řefā° at yoğ mı

Āsitān-ı şeh-i devrāna varılmağ güc ise
Bāri sāhillere ° azm itmege ruşşat yoğ mı

Şaldı āhir burada bende-i efgendeleri
Gitti İstānbūla menfāde olan bendeleri

¹¹⁵ dürr ile: dergeh-i D. Kelime harekelidir.

Gerçi eṭvār-ı siyeh-kār-ı ḥaṭāda °alemim
Nīk¹¹⁶ şimdi nıgehendūz-ı zuhūr-ı keremim

°Avf-ı sulṭān-ı zamān bizleri güldürmez mi
Ḥaşyet-i cürm ile ben gıryekünān-ı nedemim

Ṭavf-ı dergāh-ı şehen-şāha kıyām itdikçe
Güyyiā mağfirete ṭā'if-i beytü'l-ḥaremim

Tevbe-i meyde şebātım yoğ ise sulṭānım
Dem-be-dem nūş-ı ayağ itmede şābit-ḳademim

Bir kızıl işde yed-i ma° rifetim yok ancak
Cürmümüz var ise bir cām ile bir gonce-femim

Sen de luṭf it kerem it Ḥaşmet-i pür-derd-i ğama
Söyle aḥvālını ol pādişeh-i muḥtereme

Ya° nī °arza giricek ḥāl-i dili taḳrīr it
Bir bir ihlāş-ı °ubūdiyyetimi tefsīr it

Nice inkār olunur rütbe-i isti° dādım
Şevket ü Şā'ib ü Ḥassāna beni tanzīr it

°Avn-i Bāriyle su° übetli bir emre ḳullan
°Uhdenden gelemesem o zamān ta° zīr it

Dönmeyim ḥāne-i vīrānıma luṭf eyle hemān¹¹⁷
Köhne beytü'l-ḥazen-i ḥāṭırımı ta° mīr it

[22a] İḳtizāsına göre eyle efendim hareket

¹¹⁶ nīk: līk D.

¹¹⁷ hemān: meded D.

Hâtır-ı pâdişeh eñseb ise tezkîr it

Bâ-ħuşuş ehl-i süħan himmete şâyân-ter olur
Anlara luşf-ı şehen-şah-ı zamân ekşer olur

İttihâz-ı şu° arâ pâdişeh sünnetdir
Şâ° irân lâzıma-i dâ° ire-i devletdir

Pâdişâhân-ı cihân nâdiredânsız olamaz
Şehriyârâna süħan vâsışa-i şöhretedir

Ėutbe-veş kim okusa midĖat-ı sulşânı ne dem
° Arş-ı a° lâya çışa nâmı bu ne rif° atdır

Şâ° irân olmasa bu ° arşageh-i ° âlemde
Nâm u şân-ı küremâ gümşode-i Ėaybetdir

Herkesüñ kârı mı meddâğ-ı şehen-şâh ola
Vaşf-ı sulşâna sezâ nâşışa-i Ėaşmetdir

İ° tibâr eyleye şevketlü efendim Ėuluna
Ben de şarf eyleyeyim nağd-i Ėayâli yoluna

Ėâzret-i ĖaĖ anı manşür u muzaffer itsün
° Adl ü dâd ile cihâd ile mu° ammer itsün

Seyf-i tevfiğ-i zafer ile cihângîr olsun
Ser-be-ser ° arşageh-i dehri musaĖĖar itsün

Görmedik mişlini bu pâdişeh-i devrânuñ
Ėıızr-ı tevfiği Ėudâ zâtına yâver itsün

Zîver-i dest-i zafer ide Ėızıl Elmayı
Ėün-ı a° dâ ile bu ° arzı muğammer itsün

Biz de tārīḥ-i kaşāyid yapalım vaşında
Ol daḡi kullarını luḡfına mazḡhar itsün

Yüzünü yire koyup eyle du° āyı Ḥaşmet
Vire taḡtında Ḥudā ol şehe yüz yıl müddet

D. 22

63

[22b] **Tārīḥ-i Rāḡıb Paşa Sene 1171**

Fe° ilātün / Fe° ilātün / Fe° ilātün / Fe° ilün

İtse āyīne-i dil kesb-i cilā-yı tevḡik
Görinür dīde-i maḡsūda liḡā-yı tevḡik

Ḥārzār-ı emeli gülşen-i iḡbāl eyler
Bir nefes olsa vezān bād-ı şabā-yı tevḡik

Şarf-ı sermāye-i sāmān ile der-dest olmaz
Naḡd-i iḡlāşladır¹¹⁸ bey° u şirā-yı tevḡik

Gösterir mu° cize-i ḡavr-ı yed-i beyzāyı
Olur ejderküş-i evhām ° asā-yı tevḡik

Güşe-i dāmenine dest-i ta° arruż idemez
Zīver-i düş-ı merām olsa ḡabā-yı tevḡik

Şadef-āsā keḡ-i iḡlāşı olunca bir dil
Dürnişār olmadadır ebr u¹¹⁹ hevā-yı tevḡik

¹¹⁸ iḡlāşladır: iḡlaşla olur D.

¹¹⁹ ebr u: ebr-i D.

Bā-ḥuşuş ol şeh-i Dārāfer ü ° anḳā-ṭab° uñ
Oldı cārüb-ı deri per ü¹²⁰ hümā-yı tevfiḳ

Ya° nī ḥaḳan-ı zamān Ḥazret-i Sulṭān ° Osmān
Sürdi Ḥaḳ dergehine rūy-ı recā-yı tevfiḳ

Viridi Allāh Ta° ālā aña bir düstür kim
Cebhesi maṭla° -ı ḥürşid-i şafā-yı tevfiḳ

Yedine mühr-i hümāyūnını teslīm itdi
Oldı sulṭān-ı cihān cilvenümā-yı tevfiḳ

Rāḡib-ı ehl-i süḥan Ḥazret-i Rāḡib Paşa
Ṭab° -ı pākīzesi mir° āt-i liḳā-yı tevfiḳ

Şadr-ı Cem-pāye Ḥudāvend-i ° avāṭif-māye
Nefeḫāt-ı süḥanı ḡonceḡüşā-yı tevfiḳ

Şāhib-i seyf-i ḳalem āşaf-ı ° allāme-şiyem
Pertev-i şubḥ-ı himem nūr-ı Hudā-yı tevfiḳ

Nefḥa-i nuṭḳı ṭarāvetdih-i ḡülzār-ı süḥan
Pertev-i tīg-i cihāngīri ziyā-yı tevfiḳ

Bür° ü sā° a nazarı tebzedegān-ı ye° se
Zāt-ı ḥikmet-menişi dār-ı şifā-yı tevfiḳ

[23a] Şāhid-i ° ilmīne dildāde fuḥūl-i ° ulemā
Āb-ı tāb olmuş aña ḥüsn-i¹²¹ bahā-yı tevfiḳ

Kākül-i eşheb-i iclāline dilbeste-i ° aşḳ

¹²⁰ per ü: perr-i D.

¹²¹ ḥüsn-i: ḥüsn ü D.

Sünbül-i bâğ-ı zafer müşk-i Hıfâ-yı tevfiğ

Nāfecūyān-ı ğazālān-ı maķāşıd oldı
Nükhēt-i hulķı ile ğāliyesāy-ı tevfiğ

Darbe-i sâ° at-i iķbāli olur vaķtinde
Güm-sürāğ-ı emele şıyt-ı derā-yı tevfiğ

Şıve-i ıarız-ı süħan nāııķa-ı fazlında
Her ne nuıķ itse olur ħüsn-i edā-yı tevfiğ

Meh gibi kesb-i kemāl itmedeyiz nūrından
Pertev-i zātı anuñ şems-i duħā-yı tevfiğ

Nedir o ħüsn-i tevāzu° o° uluvv-i himmet
Derc olunmuş diline arz u semā-yı tevfiğ

ıab° ı bir bülbül-i ħoş-lehçe-i° irfāndır kim
Nālesi gülbün-i ma° nāda nevā-yı tevfiğ

Tığ-ı sertız-ı zafer ķabza-ı teşhīrinde
Pış-ı eyvān-ı oıağında livā-yı tevfiğ

Bildirir ħayr u şeri şıyt u şadā-yı¹²² kilki
Devirir¹²³ Ħaķķa dili nağme-i nāy-ı tevfiğ

Sedd-i rāh¹²⁴ olmaz aña şıb ü firāz-ı evħām
Sāħa-ı düldül-i tedbīri fezā-yı tevfiğ

ıandırır teşne-lebi bādiye-i ħırmānı
Āb-ı iħsānı füyüzāt-ı inā-yı tevfiğ

¹²² şadā-yı: şarīr-i D.

¹²³ devirir: döndürür D.

¹²⁴ rāh: reh D.

Ġonce-i devleti revnaġdih-i bāġ-ı iġbāl
Bülbül-i nātıķası naġmeserā-yı tevfiķ

Nāvdān-ı ķalemi ķaķreniŗār olsa bulur
Naġl-ı ġuŗķ-ı emelim neŗvenemā-yı¹²⁵ tevfiķ

O sūġandān-ı cihān devlet ile olduķda
Derġeh-i pādīŗeġe nāŗıyesāy-ı tevfiķ

Mihr-i iġbāl-ı sūġansenc-i zamān toġdı hele
Gitdi ķaġt-ı hūner ü geldi rehā-yı tevfiķ

[23b] Āŗafā dest-i kemālūñdeki kilķ-i hūnerūñ
Nazm u neŗinde olur nādirezāy-ı tevfiķ

Ey veliyyü'n-ni° amım vaġt-i hevesķārīde
İltifātuñ dile virmiŗdi šafā-yı tevfiķ

Hāk-i pāyūñ baña çoķ ġördi felek šoñra velī
Fūrķat-ı zātuñ ile itdi cūdā-yı tevfiķ

Ba° d-ez-īn ġaŗmet-i šeydā ķuluñuz bu deme dek
Ġörmedi rūy-ı dilārā-yı vefā-yı tevfiķ

Maġdemūñ eyler o mā-fāta telāfi bilürim
Bulurum sāye-i cūduñda ġmā-yı tevfiķ

Āŗafā vaŗfuñ ile miŗķale-i iġlāŗım
Virdi mir° āt-ı dil ü šab° a cilā-yı tevfiķ

Arayup buldı bu pākīze zemīni ķalemim
Beyt-i evŗāfımı šarġ itdi berā-yı tevfiķ

¹²⁵ neŗvenemā-yı: neŗv ü nemā-yı

Söyledim sâdece bir beyt ile târîhüñi kim
Noқта-i ° aybını göstermez edâ-yı tevfiķ

Oldı târîh-i dilâvîzi anuñ bu beyt kim
Ya° nî her mışra° ı bir feyzresâ-yı tevfiķ

Sa° d t̄alı° le gelüp Hâzret-i Râğıb Paşa
Mühr-i devlet yedine oldı ° aṭâ-yı tevfiķ

Hâşmet ol şadr-ı cihân-ķadr-i mekârimkâra
Olalım nâṭıķacünbân-ı du° â-yı tevfiķ

Maşdar-ı ḫayr ü sa° âdet ola z̄atı dâ° im
Şadr-ı iķbâlini Mevlâ ide cây-ı tevfiķ (1167)

D. 14

64

[24a] *Fâ° ilâtün / Fâ° ilâtün / Fâ° ilâtün / Fâ° ilün*

Rünümâ olduķda şevvâlüñ meh-i rüşengeri
Çarḫ-i ° ıydiyye ṭaķındı bir müzerkeş ḫaçeri

Maķdem-i ferruḫ-dem-i teşrîfi ilbâs eyledi
Rüzedârâna ser-â-ser şevb-i z̄ıb ü z̄ıveri

Şöyle pertevbaḫş-ı sūr oldı cihâna ° ıyd kim
Dehri itdi z̄ulmet-i şâm-ı küdüretten berî

Bâdenüşân eyledi tertîb bezm-i ° işreti
Destine sâķî-i gül-ruḫsâr aldı sâğarı

° Âşık-ı dâğ-âşinâ ol sîne-i şad-çâkine

Şardı merhem yerine kâfûr-ı cism-i dilberi

Güşe güşe ihtizâzından o serv-i qadlerin
Gülşen-i ° Adn'e mümâşil rûy-ı ° arzuñ her yeri

° Iydgâha ben de cân atdım güzel seyrânına
Nâz ile reftâr ider gördüm o yerde bir perî

Vaşfa âgâz ideyim bu maþla° -ı garrâ ile
Gördüğim ol mâh-peyker dilber-i haþâveri

Nev-haþânuñ pür-halâvet büse-i cânperveri
Cümleden şîrîndir Şâmuñ nebât-ı sükkeri

Mû-be-mû diqqat idüp her ° üzvuna itdim nigâh
Yok miyân-ı nâzikinden mâ-° adâ noqşân yeri

Hâl-i ° anberbârı da bir başka dâğ oldu dile
Nâr-ı ° aşkı micmer-i qalbimde yaqdı ° anberi

Biñ belâ-yı şermle didim eyâ şüh-ı cihân
Hayf şad hayf eylediñ mecnûn dil-i sevdâgeri

° Ömrümüñ varı efendim merhamet itseñ ne var
Lezzet-i büseñle olsam telhî-i gamdan berî

Sâye-i vaşlıñda bir ° ıyd idelim bâri seniñ
Büse-i la° liñ ola ° uşşâqa bayram sükkeri

Bozma ağızım dadını ey dilber-i şîrîn-edâ
Şun ağız miski diyü baña o müşgîn beñleri

Döndi ol âfet didi naqdîne-i lâf istemem
Bî-ser ü sāmān olma vaşlımıñ h° âhişgeri

[24b] Naqd-i zer lâzım hem-âgüş-i vaşl-ı dilbere
Yoħsa fursatcüy-ı vaşl olma cihānda serserī

Yoğ mıdır bir saña rif^c atbağş-ı şān-ı i^c tibār
Böyle sen ey Haşmet-i şeydā niçün ƣaldıñ geri

Bir efendim var felekde ki aña¹²⁶ reşk-i melek
Gerd-i pāy-ı rağşına çeşm-i kevākib müşterī

Nāmdāş-ı faħr-i ^c ālem āşaf-ı deryā-himem
Zīver-i şadr-ı kerem ehl-i diliñ nāmāveri

Āfitāb-ı evc-i himmet māhtāb-ı ma^c delet
Subhğāh-ı devletiñ hūrşid-i pertevperveri

Āsumān-mesned melek-meşreb o deryā-himmetiñ
Şandal olmaz keştī-i cāhında çarħuñ çenberi

Ol rağamsenc-i mekārım ki devāt-ı ƣadriniñ
Hoğka-i firūzesi gerdün-ı encüm-zīveri

Himmeti bir zerre-i nāçize virse tağviyet
Sedd iderdi küh-ı Ķāf-āsā mehebb-i şarşarı

Ger vezān olsa nesīm-i luğfi sūy-ı gülşene
Açılur her haşne-i¹²⁷ hār üzre bir verd-i țarī

Āşaf-ı devrān ki sīm-i¹²⁸ tīg-i sertizi ile
Ķamze-i dilber daħi terk itdi kār-ı nişteri

Pertev-i cānsūzi berğ-i hırmen-i sūziş olur

¹²⁶ aña: eyā D.

¹²⁷ haşne-i: deşne-i D.

¹²⁸ sīm-i: bīm-i D.

Her ne dem alsa ele ŐemŐir-i āteŐ-peykeri

Nizesi peyveste arha Şöyle bīm-i hākten
Nāfesin bālāya çekdi kubble-i nīlūferī

Kākül-i Zühre fetīli pertevi nūr-ı Őabāh
arh-ı mīnāfām gūyā aŐma khandīl-i deri

[25a] Sāyegīr-i himmeti bālāniŐinān-ı felek
Vāyedār-ı ni[°] met-i bī-minneti ins ü perī

Murg-ı [°] anķā Őem[°] -i bezm-i ķadrinūñ pervānesi
Zūlf-i havrā gülŐen-i ahlāķinuñ sūnbūlleri

Gūlistān-ı tab[°] inuñ gül-ģonce-i maźmūnıdır
Nağmerīz-i ĥande iden būlbūl-i Őīvengeri

Nev-bahār-ı himmeti vaķt-i hazān bilmez nedir
Gūlsitān-ı cūdınuñ dā[°] im öter būlbūlleri

Nāĥun-ı tedbīrine vābeste keşf-i mübhemāt
Ĥall ider yek laĥzada biñ[°] uķde-i müŐkilleri

Zīverā Őadrā cihān-ķadrā müŐirā āŐafā
Ey serīr-i mülket-i luťfuñ Őeh-i dādāveri

Mühr-i devlet zīver-i engüşt-i iķbālin olup
Ĥātem-āsā virdi nāmuñ faşŞ-ı Şadra zīveri

Olmadı dilĥāĥım üzre vaşf-ı zātıñ neyleyim
Sen gibi memdūĥa mālīk olmadım oķdan beri

Őā[°] im-i hicrān idim noķŐānıma itme nażar
Rūzedārānıñ olur[°] isyānı mağfūr ekŐerī

İltifâtıyla idersem ° ıyd-ber-bālā-yı ° ıyd
Neşve-i luṭfuyla def° eyleser dil derd-i seri

Ben de naḳd-i fikrimi evşāfiña vaḳf eyleyüp
Tevbe şad tevbe lisāna almayam ben dīgeri

Başımıñ tācı efendim ğayrı fikr itmek muḫāl
Ba° d-ez-īn yād itmezem evşāf-ı ḫüsni dilberi

Sen gibi zāta medīḫagūy olan şā° ir hele
Hīç tenezzül mi ider fikr ü ḫayāle dīgeri

Dürr-i nazmı sen bilirsın naḳd-i luṭfı ben ḫuluñ
Ḳadr-i zer zerger şināsed ḳadr-i gevher gevheri¹²⁹

Gitmiş idi senden evvel sūḳ-ı nazmuñ revnaḳı
Başḳa kāra başladı ehl-i ma° ārif ekşerī

Bir varaḳ-pāre daḫi girmezdi dest-i raġbete
Nüşḫa-i mergūbeler olmuşdı baḳḳal defteri

[25b] Şā° irān ekşer keserdi şaḫn-ı dīvān-ḫānede
Şi° re ğālib idi ol dem şan° at-ı āhengerī

Şimdi devriñde revācın buldı bāzār-ı kemāl
Güşe güşe gezmesün erbāb-ı ° irfān serserī

Vādī-i vaşfiñda gelsünler temāşa idelim
Her biri alsun ele kilik-i belāġatperveri

Ben ḫuluñ da ° arz-ı kālā-yı ma° ārif eyleyim
Olayım devrinde bāzār-ı sūḫan şebenderi

¹²⁹ Altının kıymetini kuyumcu, mücevherin kıymetini mücevherci bilir.

Medh iderse yine tab^c -1 nüktedānım medh ider
Zāt-1 pür-cūduñ gibi bir^c ārif-i sa^c d-aḡteri

Husrev-i nazmım diyü da^c vā idersem yaraşur
Baña qaldı taḡtgāh-1 mülket-i dānişveri

Rub^c -1 meskūn-1 ma^c ārif qabza-i fazlımdadır
Tig-1 kilkim kārzar-1 müşkilātın defteri

Zerrece nūr-1 tülū^c -1 mihr-i tab^c imdır benim
Pertevefrūz-1 ḡayāl-i^c Unşurī vü Enverī

Bir gülistān-1 süḡandır bu dil-i pür-feyż kim
Pertev-i ḡurşid-i himmetle şüküfte gülleri

^c Ālemi şirīn-mezāk-1 qand-i^c irfān eylerim
El-yeme's-sem qaçan ol¹³⁰ ḡāme-i ney-şekeri

El-ḡased keyfiyyet-i āşār-1 renginim gören
Olmada şevqāver-i keyf-i şarāb-1 Kevşerī

Nevk-i ḡāmemdir benim ser-çeşme-i āb-1 ḡayāt
Cüst¹³¹ cū itmem yedimde maḡlab-1 İskenderī

Ben süḡansencide lāf itmem delilim āşikār
İşte meydān-1 süḡan merdim diyen gelsün beri

İstesem mażmūnı bī-zaḡmet qorum her şekle ben
Destime yek-laḡza alsam ḡāme-i çāpük-teri

Derc olur bir noḡta-i mevḡuma esrār-1^c ulūm

¹³⁰ elyeme's-sem qaçan ol: enmelem ta^c şir idince D.

¹³¹ cüst: cüst ü D.

Kilk-i seh h r eyler icr  san  at-1 efs ngeri

Neyleyim bu iktid r-1 tab  la devletlu ben
Olmadım  ayli zam ndır feyz-i himmet mazharı

İltif t-1 dilyn v zıdır beni ihy  iden
Yohsa z b-i dest-i raĒbet eylemem¹³² s m   zeri

[26a] Ey melek- aşlet vez r-i  şaf-1 H temnih d
Eyle maqr n-1   in yet sen bu   abd-i kemteri

 aşmet  s z  hir oldı eyle  g z-1 du   
Terk-i taşdı  eyle a  dest-i rec  şimdengeri

 aşre dek   ıyd-i şeref-z     lemi teşrif id p
R şen itdik e cih nı m h-1 pertevperveri

 fit b- s  ola pertevf r z-1 ma  delet
Z t  olsun neyyir-i evc-i sa   det maşdarı

D. 11

65

Mef   il n / Mef   il n / Mef   il n / Mef   il n

Gelen eyy m-1 şevk-enc m-1 devr-i   ıyd-i a h dır
Zih  heng m-1 fer unde zih  vaqt-i fera -z dır

Cih n teşrifine kurb n keser ikb l   h ahişle
Bu bir   ıyd-i g n ba ş -y  kalb-i halk-1 d ny dır

Ser- -ser m nselib t r-1 k d ret şa n-1    lemede¹³³

¹³² eylemem: idemem D.

Zamāne rūšenā-yı pertev-i nūr-ı tecellādır

Huşuşan gül-° izār u serv-ḳadd¹³⁴ ḡonce-femlerle
Müzeyyen her ṫaraf mānende-i ḡülzār-ı me° vādır

Zenān [u]¹³⁵ dilberānıñ nāz ile geşt ü ḡüzārından
Ki her bir ḡüşe bir mecmū° a-i Yūsuf Züleyḡādır

Bu dem hengām-ı vuşlatdır ḡayāliyle ser-i rehde
ṫurup deryūze-i būs u kināra dil müheyyādır

Ḳadīmī° ādetim gördükde bir şūḡ-ı dilārāyı
Dil-i āşüfte-i dāmān vişāle çihrefersādır

Ḳapıldım el-amān bir ḡül yanaḡlı āfet-i cāna
Beni bülbül gibi nālān iden ol verd-i ra° nādır

[26b] Benim cānım fedā olsun¹³⁶ o zālīm şūḡ-ı fettāna
ḡüzeldir tāzedir terdir civāndır ḳadd-i bālādır

Siyeh-çerde bir āfetdir diliñ baḡt-ı siyāhıdır
Ḳıyās olmaz bu° aşḡ-ı āḡere bir başḡa sevdādır

Giriftār olmayan bilmez nice ta° bīr idem ḡālīm
Zebān° aczāver-i taḡrīr ü nuṫḡum āḡ u şekvādır

Temennā-yı vişāl itdikde ol zālīm didi baña
Bu nā-bercā tekālīfiñ cimāda ḡhandefersādır

Ne şadrārā-yı rif° atsin ne ḡıl° atpūş-ı ḡudretsiñ
Dil-i zārıñ ḡabā-yı° izz ü devletden mu° arrādır

¹³³ ° ālemde: ° alemden D.

¹³⁴ serv-ḳadd: serv-ḳadd ü D.

¹³⁵ zenān: zenān u D.

¹³⁶ benim cānım fedā olsun: nice cānım fedā itmem D.

Niçün bir bāb-ı vālāya varup ruhsūde olmazsın
Seniñ ey Hāşmet-i şeydā ° aceb hāliñ temāşadır

Didim ey nāzenīnim bir efendim var ki ° ālemde
Beni yek-naızrada maşsūd-ı aqrān itmege kadir

Bu ğarrā mışra° ı gūş itmediñ mi ey perī sen kim
Kerīm ü kāmran var ise ° Abdullāh Paşadır

Vezīr-i āsumān-hāşmet müşīr-i Qahramān-şavlet
Vekīl-i salţanat Āşaf-nazīr-i kişverāradır

Şabāh-ı leyle-i rāhat şu° ā° -ı mihr-i emniyyet
Ziyā° -ı tālī° -i devlet fūrūg-ı çeşm-i dünyadır

Dilīr-i āsumān-mesned şebistān-ı vaqārında
Çerāg-ı bezmi hūrşīd ü felek fānūs-ı mīnādır

Bulunmaz hār u hāşāk-ı keder eyvān-ı cāhında
Aniñ cārüb-ı şebāl-i hümā-yı luţf-ı Mevlādır

O bir āyīne-i şüretnümā-yı meymenetdir kim
Cemāl-i şāhid-i ümmīd-i dil anda hüveydādır

Olunca mühr-i devlet zīver-i engüşt-i iqbāli
Raķamgīr-i işāretgāh-ı ma° düm oldı şeh Nādir

Vücūduyla cihān zevķ-āşinā-yı emn ü rāhatdır
Kudūmuyla felek raķşāver-i şevķ-i tesellādır

[27a] Zamān-ı devletiñde her dil-i pür-hūn-ı ālāmıñ
Derūnı sāgar-ı Cemdir fiġanı bülbul-āsādır

Şafâ-yı i° tidâlinde felâketdîde-i dehrüñ
Dü çeşm-i hûnfeşânı neşebaşş-ı câm-ı şahbâdır

Ne mümkün olmaya dilbeste-i ahlâkı bir âdem
Riyâz-ı hulkunuñ sünbülleri hep zülf-i havrâdır

Müsel cüybâr-ı bî-ķarâr-ı re° y ü tedbîri
Murâdı gülşen-i emn ü emâna dâ° im icrâdır

Tüfeng [ü] topı ra° d-âşüb-ı meydân-ı şecâ° atdır
Fürüg-ı tîgi berķ-i hırmen-i cāngāh-ı a° dâdır

İder ğark-âb-ı tûfân-ı ° adem a° dâyı rezminde
Nüfûs-ı¹³⁷ cevher-i şemşîri mevc-i cûş-ı deryâdır

Hele zulmetnişînân-ı şeb-i ğam yoķ zamânında
Şebân-rüz âfitâb-ı luḫfi ° âlemde hüveydâdır

° İnâyetperverâ mesnedtırâzâ merḫametķârâ
Saña aḫvâlimi i° lâm idersem baña evlâdır

Kerîm-i nüktepersiñ ķadirdânsiñ hünerversin
Bu ahlâķ-ı meḫâsin saña başş-ı Ḥaķ Ta° âlâdır

Dilim sâġarķeşân-ı bezm-i nûş-â-nûş idi evvel
Bu dem zehrâbenûş-ı ķahr u dehr-i ğuşşapeymâdır

Şafâyâb-ı mey-i la° l-i leb-i dildâr iken şimdi
Göñül mehcür-ı devr-i sâġar-ı ser-şâr-ı şahbâdır

Hulâşa tevbekâr-ı bâde vü maḫbûbum el-âne
Hevâ-yı medreseyle dâ° imâ dil tevbegüyâdır

¹³⁷ nüfûs-ı: nuķûş-ı D.

Ru⁹ üs-ı hārice bā^c iş ola tırdum diyü şad hayf
Vücūdum nūr-ı istiğfār¹³⁸ zühd ile temennâdır

Bu rütbe ^c ismetimden olmadı bir fâ⁹ ide hāşıl
^c Abeş hamyâzelerle dil tehî-dest-i mürabbâdır

[27b] Neler çekdim efendim sa^c y-i hāricde biraz yazsam
Çenār-āsā yedimde hāme ta^c bîr-süz-ı imlâdır

Keremkārā kadirdānā [nazar kıll]¹³⁹ vâkıf-ı hāl ol
Cihānda cürmüm ancak iktidār-ı şî^c r ü inşâdır

Hemān ser-şadr-ı iqbāl [ol]¹⁴⁰ sa^c âdetle efendim sen
Ġaraz vaşf-ı güzîniñde kuşūr-ı özri inhâdır

Tahayyül itdigim üzre be-ķavl-i Nef^c ĩ-i üstād
Deriñde bende olma dehre şāh olmakdan a^c lâdır

Ol üstād-ı sühanperdāz-ı i^c cāzım ki eş^c āra¹⁴¹
Bütün dġbāce-i şeh-nāme-i feyz-i tecellâdır

Göñül gencġne-i pür-gevher-i feyz-i Īlāhġdir
Dehānım sūk-ı ma^c nâdır zebānım sũdbaşşâdır

Derūnum maşrıķ-ı mihr-i seġergāh-ı tecellġdir
Dilim pertevpezġr-i şubġ-enfās-ı Mesġhâdır

Ĥarġm-i hās-ı endġšem maķarr-ı sırr-ı Rabbānġ
Tahayyũlgāh-ı tab^c ım Beyt-i Ma^c mūr¹⁴²-ı mu^c allâdır

¹³⁸ istiğfār: istiğfār u D.

¹³⁹ Arslan-Aksoyak

¹⁴⁰ Arslan-Aksoyak

¹⁴¹ eş^c āra: eş^c ārim D.

¹⁴² Īslām inancına göre yedinci kat semâda bulunan ve Kâbe'nin üzerinde gelen, meleklerle kible ve tavaf mekânı olan kutsal bir binâdır.

Benim mecmū° a-i hikmet-me° āl-i ŧi° r ü inŧāma
Meh ü hūrŧid iki ŧemse felek her dem muṭallādır

Hurūŧumda sūhan dūr gibi sāhilzīb-i nuṭkumdur
Benim zāt-1 güherpāŧ-1 kemālim baḧr-i ma° nādır

O rütbe revnaķārādır gülistān-1 ḧayālim kim
Hezār-1 nükteāvāz-1 bahār¹⁴³ dīdegüyādır

Devātım menba° -1 cūy-1 leṭāfet gülŧen-i naḧma
Çemenzār-1 ḧayāle ḧāme bir serv-i dilārādır

ŧarīr-i ḧāme bülbül ḧarf sünbül ğonce-gül maẓmūn
Yedimde levḧa-i dīvān-1 naḧmım gülŧen-āsādır

Olunca ḧabzagīr-i tīĝ-i sertīz-i ḧalem dirler
Cihānda var ise ŧāh-1 serīr-i ŧi° r ü inŧādır

[28a] Yeter ḧaŧmet yeter ḧadriñ bilindi terk-i lāf eyle
Ser-āĝāz-1 du° ā it vaŧf-1 zātıñ ğayr-i ıṭrādır

ŧerefmend eyledikçe ° ālemi maḧŧer olunca ° ıyd
Ḷudūm-1 meymenetpīrāsı maḧz-1 ḧayr-1 Mevlādır

Nice Hātem-meniŧler aña ḧurbān olsun ° ālemde
Kerīm ü kāmran var ise ° Abdullāh Paŧadır

D. 10

Tārīḧ-i Cülūs-1 Sulṭān ° Oŧmān

¹⁴³ bahār: bahā vü D.

Fe° ilātün / Fe° ilātün / Fe° ilātün / Fe° ilün

Tāc u tahtıñ ide mes° üd u mübārek Bārī
Ey şehen-şāh-ı kerempīşe mekārım-° unvān

Taht-ı tevfiķ-i Hudā mesned-i iķbālīñ olup
Bula zātıñla şeref devlet-i Āl-i ° Oşmān

Hayr-maķdem diyü ° ıyd eyledi hep bendeleriñ
Ey kerāmetlu meķābetlu şeh-i vālā-şān

Devķa-i bāğ-ı merāķim didiler zātıñ için
Sāye-i re° fetiñi eylediler cāy-ı emān

Yüz süren gūşe-i dāmān-ı mülūkāneñize
Oldılar her biri şad şevķle şād u ģandān

Başladı cümlesi evşāf-ı hümāyūnuñuza
Olmada böyle cihān nātıķacünbān-ı beyān

Allāh Allāh nedir ol nūr-ı mücessem didiler
Görmemiş misliñ aniñ ve ne görür çeşm-i cihān

[28b] Böyle bir şāh-ı melek-ṭal° at u ķudsī-fiṭrat
Oldı iķbāl ile evreng-i cihāna sulṭān

Pertev-i şubķ-ı zafer cebhe-i pür-nūruñda
Ferr-i hūrşīd-i şeref levķ-i ruķunda raķşān

Ĝonce-i gülşen-i aķkām u ° adālet deheni
Müşķbūy-ı nefesi feyż-i nesīm-i iķsān

Meymenet anda¹⁴⁴ ģayr anda sa° ādet anda

¹⁴⁴ anda: anda vü D.

Menhelü'l-azb-i meḥāsin dinilirse şāyān

İşte āsār-ı selef işte tevārīḥ-i mülūk
Var mıdır böyle şehen-şāh-ı ° adīmü'l-aqrān

Beni söyletmediler şā° ir-i pākīze iken
Düşdiler birbirine vādī-i medḥinde cihān

Nevbet-i nuṭḥ-ı sūḥan degmedi Ḥaşmet kuluna
Baña açdırmadılar vaşf-ı güzīninde zebān¹⁴⁵

Bārī esvāk-ı şehirde varayım geşt ideyim
Olayım her tarafa peyk-şıfat müjderesān

Buldığım ādeme böyle diyeyim tārīḥiñ
° Āleme müjde cülūs eyledi Sulṭān ° Oşmān (1168)

Ḥaḫ Ta° ālā ide her rūzını ° ıyd-i nuşret
Zulmet-i şāmı ola şubḥ-ı fütūḥ-ı iḥsān

Ḥusrevā pādişehā zīver-i taḥt-ı şerefā
Ey nesakbend-i nizām-ı ḥalel-i kevn [ü]¹⁴⁶ mekān

Şā° irim gerçi ḥoşāmedci degildir ṭab° ım
Sūḥanım itmezem āmīḥte-i levş-i yalan

Gün gibi dehre ṭulū° uñda ser-ā-ser ° ālem
Didiler böyle gerek zıll-i zālīl-i Yezdān

[29a] Ṭavf-ı pāyüñda eyā ka° be-i maḫşūd ° ālem
Emr ü fermān-ı hümāyūnuña lebbeykzenān

¹⁴⁵ zebān: dehān D.

¹⁴⁶ kevn: kevn ü D.

Eyle dervāze-i iclālîni bāb-ı re^o fet¹⁴⁷
İlticāyı der-i vālāña ider^c ālemiyān

Zātıñızdan umarız Hāzret-i Allāh bilür
Ġayri kimden olur zerrece luḡf u iḡsān

Bā-ḡuṣūṣ Hāṣmet-i şeydā ḡuluñuz ḡünkārım
İ^c tibāruñla ola nādiresencān-ı zamān

Sāye-i salṡanatında olayım bī-pervā
Şöhret-i midḡat-i zātıñ ile şāḡib-dīvān

Bende oldum¹⁴⁸ saña ey şāḡ-ı cihānım bende
Ġam yimez sen gibi sulṡāna hemān bende olan

Pes bu devlet bize Bārīye teşekkür idelim
Zāt-ı pür-cūdıñı Hāḡ eyledi dehre iḡsān

Gün-be-gün zāḡir ola kevkebe-i salṡanatuñ
Pertev-i^c adlıñ ile rüşen ola şāḡn-ı cihān

Tev^o emān elsine-i ḡalḡ ile aḡlām-ı ḡader
Böyle baḡş olmuş ezel ḡuṡbe-i^c unvānıña şān

Ḳudsiyān söyledi tārīḡiñi Sulṡān Ġāzī
Ben de şebt eyledim ey şāḡ-ı kerīm-i devrān

Fāl-i ḡayr oldıḡına şübhe mi var ḡünkārım
Ya^c nī tārīḡ-i cülusuñ ola Ġāzī Sulṡān (1168)

D. 1

¹⁴⁷ re^o fet: rif^c at D.

¹⁴⁸ oldum: olduk D.

[29b] **Haşmet Berā-yı Tārīh Şadāret-i Muştafā Paşa**

Fe° ilātün / Fe° ilātün / Fe° ilātün / Fe° ilün

Seyl-i pür-cüş gibi feyz-i meserret geldi

Hār u hāşāk-i keder gitdi leţāfet geldi

Gül gibi güldi yüzi mevsim-i gülde dehrüñ

Çīn-i ebrū-yı kesel gitdi beşāşet geldi

Geldi nev-rüz-ı şafā serdī-i ğam maḥv oldı

Çemen-i ravza-i maqşūda nazāret¹⁴⁹ geldi

Dāğdār olma gönül lāle-şifat sen gül açıl

Mevsim-i lāle gidüp güllere nevbet geldi

Ba° d-ez-īn bülbül-i dil eylesün väveylā

Keyfimiz şaḥn-ı dile gül gibi kat kat geldi

Şadr-ı tahtında qarār eyleye Sulţān ° Oşmān

Devr-i ° adlinde cihān ḥalkına rāḥat geldi

Ṭoldı bāzār-ı cihān bender-i inşāfindan

Ḳāfile ḳāfile kālā-yı ° adālet geldi

Fikr iderken yine aḥvāl-i ° ibādullāhı

Hāṭır-ı pākine bir āşaf-ı devlet geldi

İtdi bā-° avn-i Ḥudā anı vekīl-i muṭlaḳ

Cünbiş-i emn ü emān çarḥa o sâ° at geldi

¹⁴⁹ nazāret: nadāret D.

Ya° nī Paşa-yı felek-kevkebe düstür-ı kerīm
Herkesē dest-i şerīfīnde¹⁵⁰ ° ināyet geldi

Muştafā-nām u melek-ḥaşlet ü kudsī-fiṭrat
Ḥāmī-i dīn-i mübīn hādī-i sünnet geldi

Melce° -i ehl-i recā püşt ü penāh-ı fuḳarā
Āb-ı rüy-ı vüzerā maşdar-ı himmet geldi

Ḥātem-i devr-i zamān Āşaf-ı şāhib-° irfān
Ḳāleb-i devlete cān ref° -i¹⁵¹ leṭāfet geldi

Oldı lebrīz-i ğınā kīse-i şad-çāk-i ümīd
Menba° -ı cūy-ı ° aṭā ° ayn-ı mürüvvet geldi

[30a] Ol şerefbaḫş olalı şadr-ı kerempīrāya
Teng-dest-i emeliñ destine vüs° at geldi

Sīr-çeşm oldı cihān feyz-i ḳudūmünden anıñ
Ḥān-ı yağma gibi İstānbūla ni° met geldi

Bir geliş geldi sa° ādetle efendim ki benim
Ḥaḳperestāna şafā düşmene şıḳlet geldi

° Azm edüp tā Moradan cānib-i İstānbūla
Kimseyi yaḳmadan ol şems-i ° adālet geldi

Münteşir oldı ° adāletle cihāna nāmı
Ḥarekātıñ işiden ādeme ḫayret geldi

Fuḳarā zümresine eylediği yollarda
Nev-be-nev ol ḫaber-i ° iffet ü şefḳat geldi

¹⁵⁰ şerīfīnde: şerīfīnden D.

¹⁵¹ ref° -i: rüh-ı D.

İştirā eyledi māliyle ne ki lāzım ise
Kimseniñ dānesine itmedi raġbet geldi

Bu velī haşletidir tavr-ı vezīrāne degil
Bu reviş bu yürüyüş halka kerāmet geldi

Şad şükür Haḫḫa yine şadrı şerefyāb itdi
° Arz-ı hāl eyle gönül vaḫt-i şikāyet geldi

Ey veliyyü'n-ni° amım diñle biraz feryādım
Hāk-i pāyine yüzün sürmege Haşmet geldi

Sendedir raḫm u vefā sendedir iḫsān u ° aḫā
Sāye-i ° aḫıfetiñ halka sa° ādet geldi

Ey benim himmeti çok minneti yok sulḫānım
Baña ġayrin nazarı ° ayn-ı rezālet geldi

Sāye-i devletiñiz dūr olalı farḫımdan
Söylesem başıma ḫaylıce felāket geldi

Ben neler çekdim ° ināyetlu efendim bilseñ
Fürḫat-i zātıñ ile ° aḫlıma ḫıffet geldi

[30b] Lākin Allāh Ta° ālā yine iḫsān itdi
Feyz-i teşrīfiñ ile şimdi ifāḫat geldi

El-yevm def° -i ḫarāret iderim sāyeñde
Āb-ı rüy-ı emelim ḫıfzına ḫudret geldi

Nazra-i ° aḫıfeti senden umar gönülüm kim
Āḫerin luḫfi dile maḫz-ı şemātet geldi

Söyledim ° âleme tebşîr ile bu târîhi
Müjdeler dehre yine şâhib-i devlet geldi (1170)

Haşmetâ hatm-i kelâm eyle bu târîh ile sen
Gel du° â eyleyelim vaqt-i icâbet geldi

Haq Ta° âlâ anı şadrında mekîn itsün kim
Sadra teşrîfi ile ° âleme râhat geldi

D. 15

68

Na° t-ı Şerîf¹⁵²

Mef° ülü / Mefâ° ilü / Mefâ° ilü / Fe° ülün

Hâmem olalı dâye-i eţfâl-i belâgat
Pâkîze nejâd olmadadır zâde-i fikret

Mecrâ-yı hüner olalı yenbû-ı° devâtım
Feyz-ı sühânım oldı çü selsel-i selâset

Nây-ı kalemim şevk ile cünbânger olaldan
Tâ evce irer nağme-i ta° bîr-i melâhat

Gencîne-i derbeste-i ° irfânı açup dil
Seyr itdiririm halka nev-âşâr-ı tabî° at

Nev-ķalîb-ı elfâzda ebkâr-ı mezâmîn
İzhârda kim ehl-i dile tarz-ı belâgat

¹⁵² Kasidede mahlas yoktur. Başında bir önceki kasideye nisbeten düşülen “Velehû” kaydına göre bu kaside, Haşmet’e aittir. Ancak Haşmet Divanı’nda bulunamadı. (Arslan-Aksoyak)

Bir bender-i kālā-yı kemāl eyledim icād
Her noktasıdır ādeme ser-māye-i servet

Bir kaşr-ı şafā-baḥş-ı süḥan eyledim inşā
Her revzeniniñ manzarı bir bāğ-ı leṭāfet

Var-ısa şalā zümre-i erbāb-ı ḥayāle
Bu sāḥa-i ° irfānda yoḡ da° vete ḥācet

[31a] Teng eylerim āfāḳı ser-i medd-i ° ayāna
Devrimde meger ref° olma resm-i feşāḥat

Beyhūde degil bunca mübāḥāt-ı ğurūrum
Zann itme yaḳışmaz baña bu ḥıl° at-i faḥret

Vecdāver-i pür-şevḳ-i medīḥiyle çü Mecnūn
Maḥbūb-ı Ḥudā na° tına dil itdi ° azīmet

Memdūḥum olup şāh-ı rusūl mefḥar-ı ° ālem
Oldı ḳalemim şān-zede-i ṭurre-i ° işmet

Me° vā-yı şeref dergeh-i vālāsına varsam
Giryān olarak söylesem ey kān-ı şefā° at

Ey maḥrem-i esrār-ı serā-perde-i iclāl
Ey gevher-i zībende-i ser-tāc-ı nübüvvet

Ey ° illet-i tekvīn-i ser-ā-pāy-ı ° avālim
Ey pād-şeh-i ḥıṭṭā-i vālā-yı risālet

Hādī-i sübül peyk-i rusūl melcā-i külsün
Ey baḥr-i kerem-kān-ı himem māye-i raḥmet

Ref° -i zulüm-i ketm-i ° adem itmez idi Ḥaḳ

Envār-ı vüçüduñdan eger olmasa himmet

Hicr-i harem ü işr-i şerîfiñe lahûka
Me' mür idi aşhâb-ı kirâm eyledi hicret

Hizmetde saña başka şeref eyledi peydâ
Cibrîl-i emîn etmede iblâğ-ı muhâbbet

Yek ° arşa mehâr-ı keremiñ mültemesimdir
Hep hayl-i peyemberlereyâ ° ayn-ı hidâyet

Birbirlerini nesh iderek geldi şerâyi°
Hağ virdi saña ni° met ebkâ-yı şerî° at

Ser-çeşme-i i° cāzîñ o Qur° ān-ı mübînle
Oldı füşahâ cümlesi pes mände-i haclet

Yoluñda ticâret ideniñ rebci müveffer
Bir rûh virüp aldı cev-i maşşûre-i cennet

Hîç ° aqla şıgar rütbe midir da° vet-i mi° rāc
Olmasañ eyâ fahr-i rusül akrab-ı hazret

[31b] Hallāk-ı ümem kim seni ° izz ü ° azımetle
Bi'zzāt senā eyleye ey ° ayn-ı ° inâyet

Haddim midir endîşe-i inşâ-yı medîhuñ
Hilm ü keremüñ kılmasa ĩrāş cesâret

İtmezseñ eger müznibe imdād¹⁵³
Bî-şübhe olur haşrde revâ-yı melâmet

Redd itme beni cürm [ü] kabâhatle derüñden

¹⁵³ Dizede eksiklik vardır.

Cürmüm ne kadar çoğ-ısa çok senden de himmet

Takşīrlerim Hāzret-i Mevlāya niyāz it
Kıl zēnbimi vāreste-i elṭāf-ı semāhat

Oı Hāḳ ki anıñ raḫmeti deryāsına nisbet
Bir zerre degil bunca ḫaṭāyā vü cināyet

Biz her ne kadar mücrim isek mü^o min-i Hāḳḳız
A^c mālde takşīr velī buldı nihāyet

Va^c düñ var eyā kān-ı kerem ehl-i kebā^o ir
Luṭfuñla ola cümlesi şāyān-ı şefā^c at

Cürmümle eger baña mücāzāt olunursa
Kāрім heme āh [u] nedem ü zillet-i ḫasret

Kesmem emelim raḫmet-i Ğaffārdan aṣlā
Sende var iken feyz u^c aṭāyāya vesātat

Ayırma beni ma^c şer-i ibrāda yamaḳ it
İtdikde sa^c ādetle reh-i cennete rıḫlet

Her şubḫ u mesā ravza-i pāke ola vārid
Envā^c ı şalāt ile selām ile taḫıyyat

Hem āline vü cümle-i aṣḫābıña olsun
Rızvān-ı Hūdā vaşl-ı bī-ḫadd ü nihāyet

69

[32a] *Fe^c ilātün / Fe^c ilātün / Fe^c ilātün / Fe^c ilün*

Beni tenhā kuduñ ey āfet-i hūnī-meşreb
Şimdi kimler ile şoĥbet ideyim leb-ber-leb¹⁵⁴
Var mıdır sevdiğim āgūşuma senden enseb
Şarılup yatar iken sīne-be-sīne her şeb
Şimdi ħurbānīñ olam söyle baña n’oldı sebep¹⁵⁵
Āşinā-yı ezeliyye bu tegāfūl bu ğazab

Çeşmimi ğıbtā-i seylābe-i Ceyhūn itdiñ
Dīdemi bezm-i ğama sāĝar-ı gül-gūn itdiñ
Sīnemi külĥan-ı ĥasret dilimi hūn itdiñ
Meded ey kāfir-i tūnd-hū beni mecnūn itdiñ
Şimdi ħurbānīñ olam söyle baña n’oldı sebep
Āşinā-yı ezeliyye bu tegāfūl bu ğazab

Āĥerin derdi ile nāle vū āh eylemedim
İncinirsiñ diyü bir ferde niĝāh eylemedim¹⁵⁶
Cebhe-i ° aşkıımı yanıñda siyāh eylemedim
Sensiz ey şūĥ bu ° ālemde ğünāh eylemedim
Şimdi ħurbānīñ olam söyle baña n’oldı sebep
Āşinā-yı ezeliyye bu tegāfūl bu ğazab

Beni şad-pāre iden hecr-i müjeñdir böyle
Seni de ĥaste iden sūz-ı dilimdir öyle
Gel de çoç başıñ için Ĥaşmeti ħurbān eyle
Nemden āzürdesin ey ğonce-dehānım söyle
Şimdi ħurbānīñ olam söyle baña n’oldı sebep
Āşinā-yı ezeliyye bu tegāfūl bu ğazab

D. 5

¹⁵⁴ leb-ber-leb: leb-bā-leb D.

¹⁵⁵ İlk bendin sonundaki iki dize her bendin sonunda tekrar edilmemiş, bunun yerine eyzan ibaresi yazılmıştır.

¹⁵⁶ Divanda (Arslan, Aksoyak) ikinci ve dördüncü dizeler yer değiştirmiştir.

[32b] Ğazeliyyāt-ı Ğařmet¹⁵⁷

Mef[°] ũlũ / Fā[°] ilātũ / Mefā[°] ilũ / Fā[°] ilũn

Ğāb-ı Ğuzũrı āh u bũkādan uğurmişışız
Biz reng-i rũyı āb¹⁵⁸ hevādan uğurmişışız

Ey dil hevā-yı nefis ile bu rũzgārda
Evrāę-ı zũhdi dest-i riyādan uğurmişışız

Ey nāzenĩn şanma gũnũl peręemindedir
řebbāz-ı řevęi biz o yuvadan uğurmişışız

İtdi eşer o seng-dil-i řĩrĩne giryemiz
Biz cũybār-ı[°] ařęı ķayadan uğurmişışız

Dest-i zebān olunca[°] ařāęĩr-i medd-i āh
Muręān-ı şabrı bām-ı Ğayādan uğurmişışız

Bu bād-berk-i naşmı cũ tıfl-ı hevā-perest
Ğaşmet bu nev-zemĩn edādan uğurmişışız

Eyyām-ı devletiĩnde eyā ķulzũm-i himem
Keřtĩ-i ye[°] si mevc-i řafādan uğurmişışız

D. 90

71

Mefā[°] ilũn / Mefā[°] ilũn / Mefā[°] ilũn / Mefā[°] ilũn

¹⁵⁷ Gazelin başında “tetimme” kaydı olmasına rağmen gazel tamdır.

¹⁵⁸ āb: āb u D.

Kemend-i ser-bülend-i āhımı dest-i zebān çekmez
Olur edhem-süvār-ı semt-i sevdā dil ° inān çekmez

Humārım var dimez ğayret-keşān-ı bezm-i istiġnā
Çeker hamyāze-i hırmānı cām-ı imtinān çekmez

Ġubār-ı hātırımdan çeşm-i fettānı mūkahhaldır
O şūhuñ üstüne çok sürme kuhl-ı İşfahān çekmez

Aña dest-i nüvāziş itnese tīmār düşdükçe
Dil-āsā çille-i bīhūdeyi bir gez kemān çekmez

Hadeng-i rūḫa perdir ḫāksārī-i vücūd-ı dil
Kuḫul-mānendi bār-ı saḫkı mīl-i sürmedān çekmez

Yürek kılcā ḫalır endāmını gördükçe besbelli
Sırın¹⁵⁹ dilkeşin Ḥaşmet anin müy-ı miyān çekmez

Raḫam gösterme güçdür ° Āşıma eyvān-ı nazmında
Ki her tuġrā-keş-i levḫ-i eşer böyle nişān çekmez

D. 91

72

[33a] Ġazeliyyāt-ı Ḥaşmet

Fe° ilātün / Fe° ilātün / Fe° ilātün / Fe° ilün

Dīdem oldı göreli la° l-i lebiñ cām-ı feraḫ
Ġayri düşdi nazarımdan mey-i gül-fām-ı feraḫ

İsm ü resmi yok anin ḫarf-i vefā mānendi

¹⁵⁹ sırın: sırını D.

Ki ola naqş-ı nigîn-i dilimiz nâm-ı feraḥ

Dâğ-dâr olsa füsûn-ı nıgehinden ° uşşâḳ
Açılır sînelerinde gül-i bādâm-ı feraḥ

Şayd olur rûyını bir kerre gören âvâre
Dânedir ḥâlleri ṭurreleri dâm-ı feraḥ

Ḥaṭṭı geldikde lebiñ emmege ruḥşat bulduḳ
Ḥaşmetâ ° işretimiz gicesidir şâm-ı feraḥ

D. 39

73

Mef° ülü / Mefâ° ilü / Mefâ° ilü / Fe° ülün

Câm-ı meyi ruḥsâre-i taḳvâya niḳâb it
Gösterme ° ubüdiyyetini ḥalka ḥicâb it

Görsün revişin şevḳi ayâğ-ı mey ile dil
Pây-i ğamı pîçide-i emvâc-ı şarâb it

Germâbe-i vuşlat ışınur âteş-i terle
Sen tarḥ-ı esâs-ı heves-i ° âlem-i âb it

Ten nâle ile nâl¹⁶⁰ gönül la° l ile pür-ḥoş¹⁶¹
Geh mevc-i şarâb it dili geh târ-ı rebâb it

Dâğ-ı dili Ḥaşmet ḥaṭ-ı ruḥsârına şaḳla
Var terbiyet-i gülşeni der-dest-i seḥâb it

¹⁶⁰ nâl: nâl ü D.

¹⁶¹ pür-ḥoş: pür-cüş D.

D. 26

74

Fā° ilātün / Fā° ilātün / Fā° ilātün / Fā° ilün

Muşhaf-ı rüyında ebrū medd-i bismillāhdır
Şafha-i hüsnüñde haṭ tesvīd-i kilik-i āhdır

Vāşıl itmez güft u gū gülzār-ı kāma ādemi
Pāy-i iḳdāma zebān-ı ḥalk ḥār-ı rāhdır

[33b] Gül ḥazāna muntazır bülbül fiḡāna münḥaşır
Çeşm-i ° ibretde gülistān ° ayn-ı şivengāhdır

Ṭıynet-i pākīze itmez çirk-i dünyāyı ḳabül
Eyleyen taḥīr-i dāmen dest-i istikrāhdır

Ḥaşmetā kec-rev-ḥırām-ı cünbiş-i iḳbāl ile
Kendini üftāde-i çāh iden ehl-i cāhdır

D.62

75

Fā° ilātün / Fā° ilātün / Fā° ilātün / Fā° ilün

Bezme pertevbaḥş olunca gerden-i berrāḳımız
Çeşm-i mihr-i şubḥa döndi dīde-i müştāḳımız

Tār-ı mevc-i bādedir şirāze-i mecmū° amız
Bād-ı āh-ı ḡam perīşān idemez evrāḳımız

Yaḳmadık bir kimseyi kül etmedik bir ḥāneyi

Hānumān-ı dildedir ancak bizim iḥrākımız

Āfitāb-āsā idince sāğarı der-dest-i nāz
Pençe-i hūrşide döndi dest-i sīmīn-sākımız

Vaşf-ı ebrūsuñ o şūḥuñ idelim başka kalem
Ola bu tīmār-ı nazma bir kılıç ilḥākımız

Ḥaşmetā ufuk¹⁶² görüldi ṭab^c ima çār-ebruvān
Ekserī şekl-i murabba^c üzredir evfākımız

D. 108

76

Mefā^c ilün / Mefā^c ilün / Mefā^c ilün / Mefā^c ilün

Ḥaṭāver olsa da ḥüsn-i¹⁶³ nazār resm-i maḥabbetdir
Gözetmek eski yār u hem-demiñ^c ayn-ı mürū⁹ etdir

Ḥarīdār-ı kerem-bāzār-ı istiğnāyım^c ālemde
Baña sermāye-i kenz ü¹⁶⁴ ğinā naqd-i ḡanā^c atdir

Nigāh-ı iltifāt itirdi yāre āh-ı pür-sūzum
Sevād-ı dād-ı āhım sürme-i çeşm-i^c ināyetdir

[34a] Degil aḥbābı tekdīre azīmet vaqt-i fırsatda
^c Adūdan aḥz-ı şāra niyyet ibrāz-ı denā⁹ etdir

Refī^c ü'l-ḡadr-i insānī tevāzū^c pīşegān ammā
Nüvāziş-kārī-i hezlāne zıdd-ı ademiyyetdir

¹⁶² ufuk: evfāk D.

¹⁶³ ḥüsn-i: ḥüsne D.

¹⁶⁴ kenz ü: kenz-i D.

Anuñ āşüftegānı sāyesinde haşr olur Haşmet
O zībā kad-i bālā serv-i şahrā-yı kıyāmetdir

D. 57

77

Fe° ilātün / Fe° ilātün / Fe° ilātün / Fe° ilün

Ol perī āh-ı seşergāh ile şād olmadadır
Bāğ-ı ° ālemde gül üşküfte-i bād olmadadır

Görinür nīk ü bed enzār-ı haķāyık-bīne
Sırr-ı Haķ cilveger-i hāl-i ° ibād olmadadır

Seng-i āteş-zenedir bā° iş-i iş° āl-i çerāğ
Pertev-i zāt hele şu° le-nihād olmadadır

Bāde-nüş olmasa dil ° arz-ı hüner müşkildir
Hāme terķīme mey-āşām-ı midād olmadadır

Bir iki buse için zülfüne bāğlandı dilim
Zerd-i şebgerde¹⁶⁵ gibi reh-rev-i zād olmadadır

Hānedān-ı ni° am ol baş-ı simāt it Haşmet
Bāb-ı tevfiķ-i Hudā saña güşād olmadadır

D. 64

78

Fe° ilātün / Fe° ilātün / Fe° ilātün / Fe° ilün

¹⁶⁵ Zerd-i şebgerde: Düzd-i şeb-gerd D.

Dil-i vîrânımı ne mîr ü ne hod¹⁶⁶ şâh yapar
Dest-i mi^c mâr-ı keremle anı Allâh yapar

Ey kavî-bünye-i iqbâl dilimden hâzer it
Nice ma^c müreleri bir şerer-i âh yapar

İttifâkı çekemem luğf-ı kerem-kârânı
Beyt-i iqbâlimi bahtımda benim kâh yapar

[34b] Semt-i bîgâneden ümmîd-i ^c imâret etme
Nice vîrâneyi bir câm ile ol mâh yapar

Haşmetâ kendiñi yap cây-ı harâbâtda sen
Beyt-i vîrân-şudeñi Hâzret-i Allâh yapar

D. 71

79

Mef^c ülü / Mefâ^c ilü / Mefâ^c ilü / Fe^c ülün

Her meclisiñ aḥbâbını hem-dem mi şanursiñ
Her gördücegin¹⁶⁷ bâde-keşi Cem mi şanursiñ

Güller gibi giryânlığa sen¹⁶⁸ ḥande idersiñ
Ey gonce-dehen eşkimi şeb-nem mi şanursiñ

Vâkıf mı ḥabâyâ-yı zevâyâ-yı vücûda
Her kâleb-i insânı sen âdem mi şanursiñ

Biz mest-i ser-endâz-ı mey-i ^c aşk-ı Hudâyız
Zâhid bizi kendiñ gibi sersem mi şanursiñ

¹⁶⁶ hod: bir D.

¹⁶⁷ gördücegin: gördüğümüz D.

¹⁶⁸ giryânlığa sen: giryânlığıma D.

Her bir nigehiñ ser-şeh-i āvāze¹⁶⁹ recādır
Yohsa dil-i dembesteyi ebkem mi şanursiñ

Diñle sözümi Haşmeti şâyân-ı vişâl it
Ben eyledigim pendî saña kem mi şanursiñ

D. 149

80

Mefâ° ilün / Mefâ° ilün / Mefâ° ilün / Mefâ° ilün

Şikeste sāğarıma köhne ° işrethānedir dünyā
Şafağdır zîr-i şermi sernigün peymānedir dünyā

Nümāyān her perîşānlıqda bir cem° iyyet-i hātır
Şehāb-ı pençe-i mihr ile zülf ü şānedir dünyā

Meger naḥcîreden hālî midir bāz-ı kazā her dem
Nice sîmurg-ı evc-i lā-mekāna lānedir dünyā

Olur yek cünbiş-i mestāneden dāğ-ı heves zāhir
Kemend-i kehkeşān zencîr ü hikmethānedir dünyā

[35a] Hemān naḥvetfürüş-ı kesb-i nağd-i kām ise maḥlab
Hezār-ı şevk iseñ gül şem° señ pervānedir dünyā

İder her laḥza biñ ṭavr-ı digerde ° arz-ı istiğnā
Gehî germ-āşinā-yı şevk gehî bîgānedir dünyā

Pür eyler şeş cihātı Zihniyā āvāze-i nazmım
Gırîv-i kūs-ı endişemle nevbethānedir dünyā

¹⁶⁹ ser-şeh-i āvāze: sürme-i āvāz-ı D.

Mefā° ilün / Mefā° ilün / Mefā° ilün / Mefā° ilün

Ḥakāyık-āşinā-yı ° āleme bīgānedir dünyā

° İmāretyāb-ı istiğnāya bir vīrānedir dünyā

Bu bezm-i sernigün-sāğarda kim def° -i ḥumār itmiş

Dökülmüş bāde-i şevki tehī peymānedir¹⁷¹ dünyā

Yağar ehl-i diliñ şem° -i şebārā-veş cigergāhıñ

Çerāğ-ı bezm-i nādāna yanar pervānedir dünyā

Görüp bī-rābıta eṭvārı düşme kayd-ı tensīka

Sebük-mağzāna ° ākıl ākile dīvānedir dünyā

Hümā-yı ° arşpervāz-ı tecerrüd it diliñ Ḥaşmet

Ki bī-ḥad büm-ı şüm-ı ğaflete bir lānedir dünyā

D. 7

Fā° ilātün / Fā° ilātün / Fā° ilātün / Fā° ilün

Ḥoḳka-i ma° cün-ı kırmız-reng-i rindāndır kadeḥ

Püte-i kibrīt-i aḥmer dinse şāyāndır kadeḥ

Çeh çeh-i bülbül şadā-yı kulḳul u gülşen-i bezm

Nev-nihāl-i gül şurāḥī verd-i ḥandāndır kadeḥ

¹⁷⁰ Bu bir naziredir. Divandaki başlığı “nazîre li-cenâb-ı sâlik-i pâkize-gû” şeklindedir. Zihnî’ye nazire olarak yazılmıştır.

¹⁷¹ peymānedir: ḥum-ḥānedir D.

Pādişeh-meşreb ider hengām-ı nūşīde dili
Tuḥfe dest-āvīz-i Cemdir tāk-ı şāhāndır ḳadeḥ

[35b] Ḥātem-āsā zīb-dest-i bezm-i nūş-ā-nūş olur
Ṭamla yāḳūt-ı şarāba bir nigīndāndır ḳadeḥ

Ḥaşmetā rūḥ-ı revāndır rāḥ bilmem bādeyi
Vaḳt-i ser-şarı ümīde ḳāleb-ı cāndır ḳadeḥ

D. 37

83

Fā° ilātün / Fā° ilātün / Fā° ilātün / Fā° ilün

Ḳondi faşş-ı ḳālebe çün gevher-i yektā-yı rūḥ
Oldı nām-ı ° ademī naḳş-ı nigīn-ārā-yı rūḥ

Olmadı zevḳ-āşinā-yı ru° yeti çeşm-i ḥired
Girmedi āḡūş-ı fehme şāhid-i ma° nā-yı rūḥ

Jeng-dārī-i ° anāşırdır meyānī-i¹⁷² şuver
Oldı andan levḥ-i dil āyīne-i sīmā-yı rūḥ

Ḥār-ı ḡaflet cāme-çāk-i şıḥḥat olsa gül gibi
Rişte-i medd-i nefes olmaz rüfūbahşā-yı rūḥ

Pīrehenle gördüm anı şem° -der-fānūsveş
Cismi rūḥ-ı pür-fütūḥ u pīrehen mīnā-yı rūḥ

Māye-i cān būsesi mānende-i cām-ı Elest
Ḥaşmetā didim leb-i rengīnine şahbā-yı rūḥ

¹⁷² meyānī-i: mebdā-i D.

D. 38

84

Fā^c ilātün / Fā^c ilātün / Fā^c ilātün / Fā^c ilün

Sīne pür-dāğ olmasa girmez ele maṭlūblar
Şayd olunmaz ey gönül naḳdīnesiz maḥbūblar

Būse-i la^c li tatar ancaḳ dehān-ı şekveyi
Mūm-ı surḥ ile mühürülenmekdedir mektūblar

^c Arz-ı kālā itme erbāb-ı başīretten şaḳın
Rū-nümādır dūr-bīn-i diḳḳate ma^c yūblar

Bādedir bürḳa^c -güşā-yı şerm-sārī-i vişāl
İlticā-yı sāye-i sāḡar ider maḥcūblar

Sāyesinde ḡam yer ekşer ḥasret ol nān-pāreye
Bildigim Ḥaşmet kibār-ı devlete mensūblar

D. 48

85

[36a] *Mefā^c ilün / Fe^c ilātün / Mefā^c ilün / Fe^c ilün*

Ne dem ki cām-ı tarab-zā tolar taşar boşanur
Sebū-yı bezm-i aḥibbā tolar taşar boşanur

Bu bezm-i neş⁹ e-fürūzın uşūl-i devriyle
Şarāb sāḡar¹⁷³ mīnā tolar taşar boşanur

¹⁷³ şarāb sāḡar: şarāb u sāḡar u D.

Ṭolunca dīde-i ter çeşme-sār-ı eşkimden
Mişāl-i kırba-ı saḳḳa ṭolar ṭaşar boşanur

İdince ḥalvet o şūḥ ile ḳulleteyn-āsā
Dü-çeşm-i ° aşıḳ-ı şeydā ṭolar ṭaşar boşanur

Zuhūr-ı mevce-i ṭūfān-ḥurūş-ı ḥādiseden
Fezā-yı meşreb-i dünyā ṭolar ṭaşar boşanur

Bu āb u tāb-ı zeḳanla derūn-ı dil Ḥaşmet
Ḥulāsa delveçe-āsā ṭolar ṭaşar boşanur

D. 50

86

Mef° ūlū / Fā° ilātū / Mefā° ilū / Fā° ilün

Cām-ı cihān-nümā-yı ṭarab her ne dem yürür
Ṭurna gözi şarāb ile dil ° ālemi görür

Budur me° āl-i perverişi bāğ-ı ° ālemiñ
Naḥl-i emelde bār-ı merām olmadan çürür

Bu şaydgāh-ı deşt-i temennāda hep teḥī
Fitrāk-i esb-i tāzī-i ḥāhiş ipiñ sürür

Bārān ider sirişk-i cihānı seḥābveş
Dūd-ı siyāh-ı āh ne dem ° ālemi bürür

Sen görmediñse vuşlat-ı cānānı Ḥaşmetā
Ṭurna gözi şarāb ile anı gören görür

D. 51

Fā° ilātün / Fā° ilātün / Fā° ilātün / Fā° ilün

Rāzdān-ı ° aşka hālin ° aşıkān söyler yatur
Derdini nabz-āşināya hastegān söyler yatur

Gelse bir şeb bī-tekellūf der-firāş olup o şūh
Leb-be-leb dil-ḥāhını baña hemān¹⁷⁴ söyler yatur

Zahm-dāri her dem iskāt idemez şīrīn-edā
Kışsa-ı zahmından etfāl-i hıtān söyler yatur

[36b] Sīne sīr-āheng-i nālişdir gelür¹⁷⁵ dem-sāz-ı āh
Hālimi sāntūr u nāy-ı pür-fiğān söyler yatur

Vaqt-i hicrān bā° iş-i efzāyiş-i efğān olur
Her şebāngeh şubḥ olunca bülbülān söyler yatur

Haşmetā kim nuṭk ider bu nev-zemīni yā meger
Zīver-i āğūş-ı ta° līmim olan söyler yatur

D. 63

Fā° ilātün / Fā° ilātün / Fā° ilātün / Fā° ilün

Bezme gel nūş-ı şarāb-ı ° aşk¹⁷⁶ şevk ile boyan
Ey nihāl-i nahvetim cūy-ı murād ile şulan

¹⁷⁴ hemān: nihān D.

¹⁷⁵ gelür: gelü D.

¹⁷⁶ ° aşk: ° aşk u D.

Çeşmimi pür-sāz-ı nūr itdi hayāl-i lebleri
Āb-ı hūşka āteş-i terdir leṭāfetbaḡş olan

Ġamze der-dest eylemiş ebrū-yı hūn-efşānını
Düşmen-i cān destine girdi kılıç ey dil tayan

Mācerā-yı ° aşkı arz it pāyınā bir kerre var
Ey sirişk-i dīde ol serviñ kenārında tolan

Deşt-pūyān-ı ma° ārif pey-rev olsun işrine
Meslek-i nā-refte-i i° cāzı Ḥaşmetdir bulan

D. 185

89

Fe° ilātün / Fe° ilātün / Fe° ilātün / Fe° ilün

Zülfi şeb-būy-ı fiten sīm-beden budur bu
Sünbül-i bāğ-ı bahār müşk-i Ḥuten-būdur bu

Koçladım gāh ruḡuñ gāh o ğonce deheniñ
Kuvve-i şāmmeme tāb viren būdur bu

Pīrehen vāşıta-i şem beden-i kāfūra
Kām-ı ümmidimize berg-i semen-būdur bu

Gül gibi ḡande idince dehen-i yāra didim
Hoçka-ı pür-dürer-i baḡr-ı ° Aden budur bu

Münteşir rāyiḡa-i sünbül-i ğīsüsundan
Ḥaşmetā nūkhet-i şad-çin ü Ḥuten būdur bu

D. 199

[37a] Mefā° ilün / Mefā° ilün / Mefā° ilün / Mefā° ilün

Ben oldum haste hummā-yı gamıyla künc-i fürkatde
Esīr-i pister-i ibrām-ı vaşl olsun ol āfet de

Kimi dāğ-āşinā-yı gam kimi dil-ḥaste-i ḥicrān
Göñül üftādegānıñ birini gördiñ mi şıḥhatde

Şorardım mū-be-mū fevt eylemezdim o gül-endāmı
Benim ḥātırcıgım hıç şormadı eyyām-ı miḥnetde

Girince gūşe-i dāmān-ı vaşlı dest-i ümmīde
Neler itsem gerekdir ol perīye hīn-ı vuşlatda

Unutmam vādī-i ° aşkında Ḥaşmet çekdiğim cevri
İki destim girībānıñdadır rüz-ı kıyāmetde

D. 222

Fe° ilātün / Fe° ilātün / Fe° ilātün / Fe° ilün

Seyl-i ḥūn-ābemi cūlar gibi gel çağlatma
Yeter ey iki gözüm çeşm-i teri ağlatma

Sū-be-sū zevk-i kenār ° ālem-i āba maḥşūş
Kim dimiş zevrağ-ı şahbā ile yāre çatma

Döşe gül-bister-i ibrāmı der-āgūşa çalış
O mehi bağrına baş tek çabalayup yatma

Çerez-i çeşme yeter dīde-i bādāmīñ çün
Piste-leb olduğı ey ğonce femim çıtlatma

Çille-i hecriñ ile döndi kemāne kıaddim
Koma elden beni oğ gibi yabana atma

Emr-i dünyā için etme telef āb-ı rūyuñ
Haşmetā var yūri çirk-āb-ı fenāya batma

D. 232

92

Fe° ilātün / Fe° ilātün / Fe° ilātün / Fe° ilün

Pāy-māçāna otur bağma ğönül ibrāma
Nāma şöhet bedidir¹⁷⁷ zīr-i sūtūr-ı nāme

[37b] Uymaz endāma tekellüfle kabā-yı devlet
Herkesiñ mevhibedir zātına zīb-i cāme

İşlerin kim yürüdür meslek-i dil-ğ'āhide
Pāy-ı fikri kıomadān dā' ire-i encāma

Külhan-āb¹⁷⁸ dili pūr-āteş-i hicrān itdik
Ğayrı ey şūğ bizi kıoyma mısıñ ğammāma

Gelse bir kerre mey-i nāb ile bezm-i nūşa
Tevbeler mi kıayanur Haşmet o sīm-endāma

D. 227

¹⁷⁷ bedidir: yeridir D.

¹⁷⁸ külhan-āb: külhan-āsā D.

Fā° ilātün / Fā° ilātün / Fā° ilātün / Fā° ilün

Cevher-i maşşudı bulmaz baħr-ı terke girmeyen
Gevheri teftişde ğavvāş olur ° uryān-ı ten

Merdüm-i çeşmim ğirībānında ƙaldı sermeveş¹⁷⁹
Nice ayrılşun ğözüm ol ğerden-i kāfūrdan

Kār-sāz-ı ħāhiş-i dil olmadı ƙānūn-ı çarħ
Ɖarb-ı mızrāb-ı ƙazā ƙılmış anı bozuƙ düzen

Ƙāle-i rengīn-ƙumāş-ı neş° eden olmuş añā
Reng-i şahbā cāme-i ğül-ğün-° araƙdan pīreħen

Ĝöz diken Ğaşmet bize şad-çāk olur mānend-i ğül
Ben idim ol ğonce-femle cām-ı ğül-fāmı diken

D. 191

Mefā° ilün / Mefā° ilün / Mefā° ilün / Mefā° ilün

Ĝubār-ı ħātırımla sürmeveş çeşm-i felek rüşen
Ƙo olsun iĝbirārim tütüyā-yı dāde-i düşmen

Olur āsūde zaħm-ı tīĝ-ı ğamdan rezm bezminde
Ƙılanlar ħalƙa-i mevc-i şarāb-ı nābdan cevşen

Virir bīm-i tehī-destī ƙişiye şeh-per-i ħimmet

¹⁷⁹ sermeveş: tūĝmeveş D.

Dile rāh-ı ھاڑarda bāl ü perdir ھاşyet-i rehzen

Şadāqatden gelür işkestelik Yūsuf-nihādāna
Degil mi çāre-i ° ismet şikāf-ı çāk-i pīrāhen

Emīnim ھاşmetā āmed-şüd-i peyk-i şemātetden¹⁸⁰
Göründi çeşm-i hūşa deşt-i ğurbet vādī-i Eymen

D. 186

95

Fe° ilātün / Fe° ilātün / Fe° ilātün / Fe° ilün

[38a] Etmediñ hūsn-i naẓar baña neden i° rāzıñ
Bize körlük midir ey nūr-ı başar iğmāzıñ

Büse-ḥāhāne lebiñ virdi cevāb-ı lāyı
Kaç° -ı ümmīde ne ser-tīz imiş miqrāşıñ¹⁸¹

Qalbe ser-çeşme-i şafvetden aqar° ayn-ı şafā
Şüşť u şū eyle diliñden vesah-ı iğrāzıñ

Saña sevdā ile gelmiş° ilel-i ğün-ā-ğün
° Add olunmaz seniñ ey ھاste-i° aşq emrāzıñ

Zīb¹⁸² zīverde degil cevher-i zātım ھاşmet
Çekemem° ārıza-ı şıqletini a° rāzıñ

D. 152

96

¹⁸⁰ şemātetden: şemstetden D.

¹⁸¹ miqrāşıñ: miqrāzıñ D.

¹⁸² zīb: zīb ü D.

Mef[°] ūlū / Mefā[°] ilū / Mefā[°] ilū / Fe[°] ūlūn

Mağşūd-ı dil ümmīd ile reh-yāb degildir
Dergāh-ı emel ehl-i dile bāb degildir

Tekmīl-i kuşūr etmedir āyīn-i maḥabbet
Noğşāna nazar eyleyen aḥbāb degildir

Her eṣki kıyās eyleme dūrdāne-i iḥlāṣ
Her ḳatresi ebrīñ dūr-i nā-yāb degildir

Cān[°] ālemdir telḥ-cevāb-ı leb-i şīrīn
Bī-neş[°] edir ol bāde-i melḥ-āb¹⁸³ degildir

Devr etme ṣaḳın der-be-der eyler seni Ḥaṣmet
Ebvāb-ı kibār ehl-i dile bāb degildir

D. 88

97

Mef[°] ūlū / Fā[°] ilātū / Mefā[°] ilū / Fā[°] ilūn

Seyr it o ḡonce-i teri zībā-revişlidir
Gāhī yeşil ḳabālī gehī al binişlidir

Oynar cigerde ḥançer-i ḥūn-rīz-i ḡamzesi
Ol bī-āmān āfetimiñ aşlı Nīşlidir

[38b] Yokdur dehānı medḥine bir dūrlū ḳudretim
Anı ne dūrlū vaşf ideyim incü dişlidir

¹⁸³ bāde-i melḥ-āb: bāde ki telḥ-āb D.

Ḳadd-i bülendiñ ° aşık-ı şeydāya gösterir
Ol şeh-levend mülk-i ḥasen gösterişlidir

İtdi nazīre Ḥaşmet-i siḥr-āferīn saña
Fethī elinde ḥāme füsünger menişlidir

D. 70

98

Fe° ilātün / Fe° ilātün / Fe° ilātün / Fe° ilün

Virdi sevdā-yı cünün kākül-i cānāne baña
Mū-be-mū meşq-i perīşānī ider şāne baña

Ayrılır mı nazarım şem° -i ruḥundan k’oldı
Müje-i çeşm-i heves şeh-per-i pervāne baña

Ugradık kayda bu ° işret-gede-i ālemde
Ḥalkā-i silsiledir gerdiş-i peymāne baña

Dāğ-ı dūzaḥ-ı şerer Eymen-i sīnem görsem¹⁸⁴
Şu° le-zār-ı cebel-i Ṭūr daḥi yana baña

Ḥaşmetā şā° ir-i ālüfte-dil-i i° cāzım
Āşinā-yı ezeli ma° nī-i bīgāne baña

D. 5

99¹⁸⁵

¹⁸⁴ görsem: görse D.

¹⁸⁵ Divanda 7 beyit olan bu gazelin mecmuada son üç beyti eksiktir. Bu eksiklik gazelin eksik yazılmasından değil mecmuadaki sayfaların eksik olmasından kaynaklanmaktadır. Mecmuanın sayfalarının eksik olduğu kesindir. Çünkü 38b sonundaki çobana göre 39a’daki şiir “karşular” ile başlaması gerekirken mecmuada bu kelime ile başlayan bir sayfa yoktur.

Me^f ülü / Me^{fā} ilü / Me^{fā} ilü / Fe^c ülün

Ähü-revişim kıymetini bilmeze gelmez
Gelmez dime ol şüh bize gelmeze gelmez

Mādām-ı¹⁸⁶ lebi piste vü çeşmi ola bādām
Gelse o perī bezm-i meye bī-meze gelmez

Perkār-şıfat devr iderim¹⁸⁷ dest-i talebde
Pāy-ı emelim istediğim merkeze gelmez

Tenhāca ahibbāsi ile görmege^c işret
Gökşuya gider göz göre hiç Körfeze gelmez
...

D. 104

100

[39b]¹⁸⁸ *Me^f ülü / Fā^c ilātü / Me^{fā} ilü / Fā^c ilün*

Sākīnün öpme la^c l-i lebin cāmın almadın
^c Äkıl ider mi gayre heves kāmın almadın

Rāhat olur mı nefis-i siyehkäre-i harīş
Äğüşına nigār-ı dilārāmın almadın

Çand-i nebātuñ añlayamaz çāšnīsini
Bir kimse zevç-ı lezzet-i düşünāmın almadın

Dilberāndan¹⁸⁹ ey dil oğşayarak iste büseyi

¹⁸⁶ mādām-ı: bādām-ı D.

¹⁸⁷ iderim: idemem D.

¹⁸⁸ Mecmuada kopuk halde duran 39. varak ters konduğu için varaktaki gazelin beyitlerinde eksik var gibi görünmektedir. Bu hatayı düzeltmek adına mecmuadaki 39b önce 39a sonra okunmuştur.

Girmez resīde mīve ele hāmın almadın

° İzzet meşāfgāh-ı maḥabbetde kimseler
Merd-i neberd-i ° aşq olamaz nāmın almadın

D. 104

101

Mef° ülü / Fā° ilātü / Mefā° ilü / Fā° ilün

Ḥayrān olur çü āyīne her şüretüñ gören
Şeb-nem gibi saña kapılır tal° atüñ gören

Pā-māl ü ḥāksāruñ olur dāmenüñ gibi
Dilkeş-ḥırām-ı nāzuñ ile kāmētüñ gören

Reftār-ı nāz düşmen-i ārāmdur meger
Sevdā-yı vuşlata şarılır kāmētüñ gören

Olmaz mı dest-şüy-ı ferāgat vişālden
Dil-ḥastegān-ı derd ü ğam-ı fürkatüñ gören

Vaşluñ bahāsı naqd-i revān oldığın bilür
Bāzār-ı i° tibārda germiyetüñ gören

° İzzet gibi rübüde olur reng-i rüyına¹⁹⁰
Ey şūḥ bezm-i bādede keyfiyyetüñ gören

D. 105

102

¹⁸⁹ dil-berāndan: dil-berden D.

¹⁹⁰ rüyına: rüyuna D.

Mefā^c ilün / Fe^c ilātün / Mefā^c ilün / Fe^c ilün

Teğāfülāne reviş nā-sezā edālardan
Nedür bu çekdigümüz cevri bī-vefālardan

[39a] Dilā se rüzedede [rüy]¹⁹¹-āšnālar āḫir-i kār
Unutdılar seni itdükleri şafālardan

Zamāne ehl-i dile kaçd-ı luḫf iderse daḫi
Meger olur mı maḫal yaklaşa cefālardan

N'ola unutmasalar bāri istemem mektüb
Kitāb-ı^c iberde¹⁹² teslīmden du^c ālardan

Bedīhedür bu nevīn-naẓm-ı pāk-i şekve-me⁹ āl
^c Aceb mi dūr ise ḫālet-fezā edālardan

Bu devr içinde heme rāstī budur^c İzzet
Vefā ümīdini kaç^c itdim āšnālardan

D. 106

103

Fā^c ilātün / Fā^c ilātün / Fā^c ilātün / Fā^c ilün

Öpmek isterdim lebün ḫ⁹āb içre gāfildür diyü
La^c li işrāb eyledi ser-mest ü kanzildür diyü

Fülkesin çekmiş kenāra dāğdur şanma göñül
Baḫr-i bī-pāyān-ı^c aşka sīne sāḫildür diyü

¹⁹¹ Aypay, 1998

¹⁹² ^c iberde: ğayrde D.

Gerden-i billürü üzre tügmeler ĩmā ider
Ĥalli ŧeh-beyt-i girĕbānuñ ne müŧkildür diyü

Vaĥt-i iĥbālinde ĥürŧĕdüñ zevālin fehm idüp
° Āĥıl itmez i° tibār iĥbāle zā° ildür diyü

Ĥanĥer-i ebrüyı der-dest eylemiŧ ol ĥeŧm-i mest
Ĥükm olunmaz mı sen inŧāf eyle ĥātildür diyü

Māye-i esrār-ı ĥikmetdür baĥılsa ° İzzetā
Ādemüñ ĥoyمیŧlar adın gerĥi kim gildür diyü

D. 110

104

[40a]¹⁹³ *Fe° ilātün / Fe° ilātün / Fe° ilātün / Fe° ilün*

Kim ki mānend-i sipihr ol mehi āġūŧa ĥeker
Kĕne-i ĥarĥ-ı sitem-gĕŧi ferāmūŧa ĥeker

Dāġ-ı saĥtı iken ° ālem kemān-ebrüdan
Bāzū-yı fitne anı ĥarf-ı binā-gūŧa ĥeker

Ĥekmez evzā° -ı felek bār-ı girānın ol kim
Pāyini dāmenine ĥırĥasını dūŧa ĥeker

Süst-i ĩmān-ı tevekkül olur erbāb-ı ŧerre
Mür-ı ĥırmen gibi dā° im ta° ab-ı tūŧa ĥeker

İtdi rüŧen baña kütāĥi-i ° ömri ŧem° üñ

¹⁹³ Bu varaġın bazı kısımlarında eksiklik olduġu için okunamayan yerler Ragıb divanından alınarak köŧeli parantez iĥerisinde verilmiŧtir.

Āteşinî-i zebân âfet-i hāmūşa çeker

Bezm-i meyden yudı el çekdi ayâğın ammâ
Ṭab^c -ı Râğıb duramaz ol leb-i mey-nūşa çeker

D. 48

105

Mefâ^c ilün / Fe^c ilâtün / Mefâ^c ilün / Fe^c ilün

O tütüyâ ki cilâbağş-ı çeşm-i devlet[dir]
Ġubâr-ı dergeh-i erbâb-ı feyz ü himmet[dir]

O rüşinâyî-i ṭâli^c ki dâğ olur mihr[e]
Fürûğ-ı pertev-i lebrîz-i cām^c işretdir

Medâr-ı leyl ü nehârı^c abeş hayâl itme
Yâ şâm-ı vuşlat-ı^c aşık yâ şubh-ı hasretdir

Binâsı devlet ü cāhuñ tedāvül üzre iken
Tehālük-i^c uçalâ bunda cāy-ı hayretdir

Felek virür mi meger âdeme tek ü tenhâ
Egerçi huld-ı berrîn kûşe-i ferâğatdir¹⁹⁴

Zamân ider seni de âşinâ-yı sūd u ziyân
Bu kâr-ḥānede aḥz ü^c atâ be-nevbetdir

İden edâ-yı [ḥaṭṭ-ı dilkeşe bizi Râğıb]¹⁹⁵
[Esîr ü şifte hep şîve-i kitâbedir]¹⁹⁶

¹⁹⁴ ferâğatdir: kanâ^c atdır D.

¹⁹⁵ Demirdağ, 1999

¹⁹⁶ Demirdağ, 1999

[40b] *Fā^c ilātün / Fā^c ilātün / Fā^c ilātün / Fā^c ilün*

[Viridi bezm-i şevka]¹⁹⁷ peygām-ı kudümün cūşlar
Oldı güller gibi lebriz-i tebessüm gūşlar

Ṭūtī vü āyīne şāhiddir bu kavliñ şıdķına
Nuṭķuna şüret virür gūyālaruñ ḥāmūşlar

Geh ḥayālün geh vişālünle olur reşk-i¹⁹⁸ nigīn
Devlet ḥüsnünde hiç kıalmaz tehī āgūşlar

Lāyibālī vaz^c -ı rāḥatbaḥşa māni^c dir¹⁹⁹ ḥired
Bunda ḥasret-keş olur zevķ-ı cünūna hūşlar

Bār-ı miḥnet çekmeyen olmaz berāyā-yı kemāl
Bī-ta^c ab şāyeste-i teşrīf olur mı dūşlar

Tāc-ı fağfūra değışmezler sıfāl-i köhneyi
Cām-ı meyden geçmeyüp serden geçer ser-ḥoşlar

[Şūḥ-ı endek]²⁰⁰-sālenün rüsvāy olur dildādesi
[Oynadır]²⁰¹ uşşāķını eṭfāl-i bārī-gūşlar²⁰²

[Ḥāṭır-ı aḥbābdan Rāğīb ferāmūş]²⁰³ oldı hep
[Bezm-i ünsā üns-i ülfet zevķ-ı nūş-ā-nūşlar]²⁰⁴

¹⁹⁷ Demirdağ, 1999

¹⁹⁸ reşk-i: naķş-ı D.

¹⁹⁹ māni^c dir: ma^c nīdir D.

²⁰⁰ Demirdağ, 1999

²⁰¹ Demirdağ, 1999

²⁰² bārī-gūşlar: bāzī-gūşlar D.

²⁰³ Demirdağ, 1999

²⁰⁴ Demirdağ, 1999

D. 45

107

Fā° ilātün / Fā° ilātün / Fā° ilātün / Fā° ilün

Şanma menşür-ı hıred bā-° iffet ü taqvā yürür
Bezm-i Cemdir bunda hüküm-i cām-ı ğam-fersā yürür

Bī-sütünü zor-ı feryād²⁰⁵ eyledi sâ° ir-meşel
Himmet-i ° uşşâk olunca küh pā-ber-cā yürür

İmtiyāz-ı sâbit ü seyyārı müşkildir hayāl
Zann ider sükkân-ı geştī şāhil-i deryā yürür

Geçse de zemm-i rakībi hoş geçer ta° birde
° Āşıkuñ haqqında zālīm āh-ı bī-pervā yürür

° Ālem-i ābuñ hevāsı mu° tedil eyyāmdı[r]
Mevsim-i şayf ü şitāda zevrak-ı şahbā yürür

Her metā° uñ bir revācı var bu bendergāhda
Geh taħammül geh niyāz ü gāh istiğnā yürür

Ŧutdı şark u ğarbı ser-tā-pā şadā-yı tal° atı
Medħine ol meh-veşüñ Rāğıb degil dünyā yürür

D. 46

108²⁰⁶

²⁰⁵ feryād: Ferhād D.

²⁰⁶ Divanda bulunan kasidenin ilk 14 beyti mecmuada bulunmamaktadır. Bu eksiklik yine varakların eksikliğinden kaynaklanmaktadır. Bu kasidenin üst kısmında metnin öncesinin olduğuna dair “tetimme” kaydı mevcuttur.

[41a] *Fe° ilātün / Fe° ilātün / Fe° ilātün / Fe° ilün*

...

Ḥāşıl-ı devr-i zamān Ḥāzret-i Sulṭān Maḥmūd
Ḥusrev-i şaf-şiken-i leşker-i endūh u elem

O şehen-şāh-ı semā-rütbe ki şāyeste olur
Ṭopuna gülle felek māh rikābında ° acem²⁰⁷

Āsumān-ı ḥaşeme mihr-i münevver zātı
Evc-i ikbāle kamer ḥusrev-i seyyāre-ḥaşem

Seng-i kürsī gibidir ḳadrine nisbetle aniñ
Zīr-i eyvān-ı şükūhunda zemīn-i ° ālem

Çāvuşān-ı ḥarem-i cāhına çevgān meh-i nev
Şaḥn-ı bāz-nigehine²⁰⁸ gūy sipihr-i a° zam

Ḥükmi nazmāver-i aḥvāl-i perīşān-ı cihān
Zātı ārāyiş-i ma° müre-i dünyāya ehem

Olsa ger terbiye-i ḥıfzı nesak-bend-i nizām
Dür gibi rişte-i mihre dizilürdi şeb-nem

Nāfe-i miske döner nūkhet-i ḥulḳuyla zemīn
° İṭr-ı şāhī olur enfās-ı nefīsinden yem

Olsa bir āh zamānında resīde felege
Şīşe-i sūnbül olur kāse-i çarḥ-ı ṭārem

O şeh-i memleket-ārā vü²⁰⁹ hūner-pīrā kim

²⁰⁷ ° acem: alem D.

²⁰⁸ bāz-nigehine: bāzīgehine D.

²⁰⁹ vü: o D.

Münhaşır dest-i mülūkānesine tīg u ° alem

Nefeḥāt-ı süḥanı mürde-i ekdāra ḥayāt
Dāğ-ı ḥırmān-ı dile reşḥa-i kilki merhem

Āb-ı şemşīri virür bāğ-ı gāzāya revnaḳ
Tāb-ı iḳdāmı ider rezmi bezimgāh-ı ne° am²¹⁰

Nīzesin zerḳ-ı murād itse edīm-i ḥāke
Aradır yāresine gāv-ı zemīniñ merhem

Peyker-i tīg-ı zaferperveriniñ ḥāletini
Şaḳ olur itse taḥayyül dil-i saḥt-ı Rüstem

Gösterince dem-i şemşīr-i memālikgīrin
Kehkeşān şanma felek sīne-şikāf oldu o dem

Söylesem menḳabe-i Rüstem-i ḳahr u gāzabın
Sem° a her lafzı virür tīr gibi zaḥm-ı elem

[41b] Genc-i pür-naḳd-i seḥā şāh-ı cihān kim idemez
Baḥş-ı yek-rūzesini ° ömri içinde Ḥātem

Nev-bahār-ı keremi revnaḳ-ı bāğ-ı āmāl
Reşḥa-i kilki-i teri nehr-i yenābī° -i kerem

Südde-i devleti bālīn-i ser-i ehl-i kemāl
Ḥarem-i ma° deleti maṭla° -ı aḳmār-ı ḥikem

Kişveristān-ı himem ḥāris-i mülk-i dāniş
Şāh-ı iḳlīm-i süḥan kāşif-i rāz-ı mübhem

Şāh-ı gerdün-ḥaşemā bedr-i kevākib-sipehā

²¹⁰ ne° am: neğam D.

Ey şeh-i encümen-efrüz-ı nîzâm-ı   âlem

Bunca müddet ki raqam-zîrî-i evşâfînda
Dilim   aczâver-i icrâ vü zebânım ebkem

El-yevm yine murâdımca edâ idemedim
Çünkü çokdan beri dil cilvegeh-i ye° s ü elem

Âh bu tab° -ı sihir-sâz ile ben lâyıq mı
Böyle mevsimde olam gûşe-nişîn-i gam u hem

Mâ° il-i zevk ü şafâ olduğu tab° -ı şâ° ir
Benden a° lâ anı şevketlü efendim a° lem

Bend olur murğ-ı dilim zülf-i girihgîrinde
El-amân bir büt-i gül-çihreyi bir yol görsem

Akçe yok nişleyeyim kîse-i şad-çâkimde
Gazel almaz o perî ben de ne yapsam bilmem

Şâ° iriyyet başıma oldu belâ hünkârım
Zevke me'lûf dilim şabra taqammül idemem

Zulmet-i şâm-ı kûdüret ile geçdi vaqtim
Şubh-ı ümmîdimi göstermedi gerdün bir dem

Böyle mi nâdire-perdâz olurdu tab° ım
Olmasa dilde gam-ı rûtbe-i hâric müdgam

İ° tibâr eyle baña şâ° ir-i mu° ciz-güyem
Devletiñde olayım ben de efendim mükrem

[42a] Var mı benden gibi şâ° ir ki ola dilbeste
Turre-i şâhid-i güftârına Rûm ile   Acem

Benim ol şâ° ir-i nev-sāl ü nev-âyîn-i sühan
Tāze maẓmūn u ma° āniyle ʔolu endīšem

Hürde-sāl oldığıma baḳma benim hünkārım
Münderic zāt-ı za° ifāneme sırr-ı Ādem

Benim ol şâ° ir-i nev-güfte-i sihr ü i° cāz
Ṭab° ima nükte vü maẓmūn u ma° ālī²¹¹ mülhem

Oldı her nuṭḳuma biñ dürlü ma° ālī²¹² muzmer
Olsa şāyeste sözüme ° arş-ı mu° allāya raḳam

Berḳ urur āyine-i dilde füyüzāt-ı ileh²¹³
Ḳatı āsān görünür ṭab° ima rāz-ı mübhem

Ṭūr-ı pür-nūr-ı tecellī-i süḳandır ṭab° ım
Yed-i beyzā-yı kemālāta ° aşādır hāmem

Reşḳa-i kilke²¹⁴ leb-teşne yenābī° -i ḳayāt
Şīve-i nuṭḳuma dilbeste hezārān-ı ādem²¹⁵

Bülbül-i nāṭıḳıma Ṭūr-ı tecellī gülşen
Ġonce-i ṭab° ima esrār-ı tekellüm şeb-nem

Şāhid-i ṭab° ima bu ḳüsn-i edā ile olur
Ḳaṭṭ-ı zībā-raḳamım ṭurra-i müşgīn-perçem

Dürd-i ḳaṭṭ-ı siyehim vesme-i ebrū-yı bütān
Gerd-i pāy-ı ḳalemim sürme-i āhū-yı ḳarem

²¹¹ ma° ālī: ma° ānī D.

²¹² ma° ālī: ma° ānī D.

²¹³ ileh: ilāh D.

²¹⁴ kilke: kilkime D.

²¹⁵ ādem: İrem D.

Küştegān-ı kesele rūḥ virür āşārım
Feyz-i enfās-ı Mesīḥā ile nuṭkum hem-dem

Cūy-ı ḥāmemle bulur bāğ-ı taḥayyül revnaḳ
Bād-ı nuṭkumla olur ğonce-i maẓmūn ḥurrem

Reşehāt-ı kalemim çeşme-i feyz-i esrār
Nefehāt-ı süḥanım nuṭḳ-ı Mesīḥ²¹⁶ Meryem

Mihr-i evc-i hünere pençe-resāndır ṭab^c ım
Reh-i nā-refte-i i^c cāza revāndır ḥāmem

Rub^c -ı meskūn-ı ma^c ālī²¹⁷ yed-i teşḫirimde
Sell-i seyf-i şeh-i iḳlīm hünere-endīšem

[42b] Ḥaşmetā irdi süḥan ğāyete āğāz-ı du^c ā
Eyle kim saña odur cümleden a^c lā vü ehem

Mālik-i her dü cihān ide bi-ḥaḳḳ-ı Qur^o ān
Cümle Īrān ile Ṭūrānı anıñ mülküne zām

D. 6

109

Der-Medḥ-i Rāğıb Paşa

Mef^c ūlū / Mefā^c ilū / Mefā^c ilū / Fe^c ūlūn

Kim^c aşḳ-ı Ḥudāvend ile āh-ı şeh er eyler
Her bir şererin meş^c al-i rāh-ı eşer eyler

²¹⁶ Mesīḥ: Mesīḥ u D.

²¹⁷ ma^c ālī: ma^c ārif D.

Bir dil ki umūrın ide tefvīz Hudāya
Müşkillerini bī-ta^c ab āsān-ter eyler

Bir dil ki qarīn olmaya tevfiķe be-her-ḥāl
Tedbīrini üftāde-i çāh-ı ḥaṭar eyler

Sermāye-i tevfiķi eger etmese der-dest
Sūdāger-i kālā-yı ta^c aḳḳul zarar eyler

Mir⁹ āt-ı diliñ āh-keşān-ı ğam-ı dünyā
Nā-şāf-ı şafābeste-i reng-i keder eyler

Güyā-yı tevekkeltü^c alallāh olanlar
Her emrini merhūn-ı ḳazā vü ḳader eyler

Baş eylemeyen rüyını dergāh-ı Hudāya²¹⁸
Ebvāb-ı maḳāşidda özün der-be-der eyler

Tevcīh-i nigāh itmeyen ārāyiş-i dehre
Eṭvārını āzāde-i ta^c n-ı beşer eyler

Sevdā-yı^c alāyık dil-i āgāha yaḳışmaz
Mir⁹ āt-ı diliñ ehl-i nażar şāf-ter eyler

Me'mūl ider insānı dil-āzürde-i ḥırmān
Lākin dili hengāme-i²¹⁹ ye⁹ s kām-ver eyler

Āmed-şūd-i şeh-rāh-ı temennīde bu ḥalḳıñ
Menzil yerine varmadan^c ömri güzer eyler

Hıç fā⁹ ide virmez ne ḳadar verziş iderse
Bihūde yere vaḳtini ādem heder eyler

²¹⁸ Hudāya: rızāya D.

²¹⁹ hengāme-i: hengām-ı D.

[43a] Melhūzı kimiñ oldı zuhūrāta muvāfıķ
Kim re³ yini dil-ḥ³āhı gibi cilveger eyler

Kim perde-i tedbīre yaķa ŧem^c -i ḥayālīñ
Eŧkāl zuhūrunda ķazā ḥandeler eyler

İmdi bu daḥi ŧun^c -i²²⁰ ḥikemperver-i Ḥaķdır
Kim her iŧi vābeste-i ŧun^c -ı ķader eyler

Ger ķār-ı cihān dest-i ḥalāyıķda bulunsa
Gördükleri iŧ^c ālemi zīr ü zeber eyler

Bir ŧaḥŧı Ḥudā itmeye re³ yinde muraḥḥaŧ
Zīrā dem-i endīŧede ādem neler eyler

Zātında görür ŧūret-i noķŧān²²¹ ķuŧūrın
Āyīne-i aḥvāline her kim naķar eyler

Evzā^c -ı Ḥudā-dādını terk eyleyen ādem
Dā³ im dilini nāvek-i hezle siper eyler

Bir ferde yaķıŧmaz hele bu sāḥte eṭvār
Erbāb-ı ḥired ṭavr-ı sefehden ḥazer eyler

Her kim ki ola ṭavr-ı²²² sefīḥāneye mā³ il
Te³ dīb anı ol āŧaf-ı vālā-siyer eyler

Ol āŧaf-ı yektā-rev-i vādī-i kemālāt
Ser-ķāfile-i fazla izin rāh-ber eyler

Ol āŧaf-ı Ḥātem-meniŧ ü feyż-eŧer kim

²²⁰ ŧun^c -ı: ŧavn-ı D.

²²¹ noķŧān: noķŧān u D.

²²² ṭavr-ı: vaż^c -ı D.

Tâb-ı nazarı hâk-i siyeh-fâmı zer eyler

Hem-nâm-ı şehen-şâh-ı rusül Hzret-i Râğıb
Dehri şeref-i zâtla pür-zîb ü fer eyler

Düstür-ı felek-mertebe kim çarh-ı cihân-gerd
Hürşîd ü hilâli aña tîğ u teber eyler

Vâlâ-şadır ol mertebe kim şân-ı refî° i
Şehbâl-i hümâyı aña cârüb-ı der eyler

Pertev o kadar neyyir-i tab° ında ki gerdün
Her zerre-i nâçizini necm-i seher eyler

[43b] Bağş etmede sîm ü zer-i ihsânı felekde
Dest-i keremiñ matla° -ı şems ü kamer eyler

Olmağa hemân nâmiyebağşâ-yı işâbet
Hürşîd-i felek re° yini nür-ı başar eyler

Şerh olsa tefâşîl-i kemâlâtı yanında
Bu nüsha-i çarh-ı felegi muhtaşar eyler

Ta° rîf idemem vefret-i âşâr-ı hayâlin
Emvâcını ° ummân daği ol kadar eyler

Yek-nokta-i ser-sağr-ı kemâlâtı añılsa
Ma° nâsı dili bağr-i muhîf-i dürer eyler

Kim görse o incü gibi manzûme-i tab° ıñ
Târ-ı nigeñ rişte-i dürr ü güher eyler

İcrâ-yı riyâz-ı sühân eylerse midâdın
Nağl-i kalemin mîve-feşân-ı eşer eyler

Üslüb-ı hakîme o kadar kudreti var kim
Bîm-i seferi hâlet-i zevk-i hazar eyler

Devrinde şafâ öyle ki âh itse bir âdem
Dûd-ı dilini ebr-i hevâ-yı zafer eyler

Neşr olsa eger gâliye-i hulķı zemîne
Bu arşagehi nâfe-i pür-müşk-i ter eyler

Nâr-ı gâzabı olsa şerer-hîz-i sirâyet
Gülşenleri hep şahın-ı saķardan biter eyler

Her bir gül-i handanı ider âteş-i sūzân²²³
Her kaçresini jālelerin bir şerer eyler

Bir bir geçirüp kuvvet-i bāzūsı kılıçdan
Düşmenlerini reh-rev-i semt-i saķar eyler

Pîrāye-dih-i mesned-i dîvānı olunca
Erbāb-ı emel cümle kazā-yı vaţar eyler

Ey āşaf-ı rüşen-nazarā şāf-zamîrā
Hāk-i kademiñ tecliye-i çeşm-i ter eyler

Sāyeñde evicgîr-i merām olmağa şimdi
Luţf u himemiñ murğ-ı dilim bāl ü per eyler

[44a] Kāşır iken evşāf-ı güzîniñde hayālim²²⁴
Şevk-i keremiñ kilki yine cilveger eyler

Bir böyle eşer tarhına bezl itdi özün kim

²²³ sūzân: pür-süz D.

²²⁴ hayālim: zebānım D.

Her beyti zemīn-i dil-i ° ārifde yer eyler

Ser-çeşme-i hayvān-edā dinse sezādır
Zirā dil-i Nef° ī²²⁵ daħi zinde-ter eyler

Tanzīrine tertīb-i maķāl eylememişler
K°eylerse anı Hāşmet-i mu° ciz-eşer eyler

Olsa meşelā²²⁶ Nef° iye pey-revlik idenler
Ta° ķīd-i sūħan etmede ° arz-ı hüner eyler

Söz midür o kim nükte-şināsān-ı ma° ānī
Endīşe-i mefhūmuñ anıñ derd-i ser eyler

Lākin kuluñuz tavr-ı dilārā-yı nazımda
Memdūħımı āşār-ı dilim nām-ver eyler

İnşāf idelim var mı nazīrim bu ° aşırda
Kim nuţķunı ben gibi dūr-i mu° teber eyler

Gelsün baķalım var ise bir Rüstem-i ma° nā
Şemşīr-i zebānım anı bī-pā vü ser eyler

Ol şā° ir-i şīrīn-sūħanım lezzet-i nuţķum
Şāh-ı kaşab-ı hāmemi bir ney-şeker eyler

Ol şā° ir-i gencīne-dilim cevdet-i tab° ım
Naķdīne-i nuţķum ile deryāyı pūr eyler

Ressām-ı naķş-bend-i füsūnum ki hayālim
Ser-meşķ-i dil-i Mānīye tarķ-ı şuver eyler

²²⁵ Nef° ī: Nef° iyi D.

²²⁶ meşelā: faraża D.

Bir bülbül-i âteş-nefes-i gülşen-i nazmım
Efgānımı dil havşala-süz-ı hacet eyler

Bir mihr-i cihān-tāb-ı edādır dil-i pākım
Sevdā-yı gam-ı ° ālemi nūr-ı seher eyler

Bir kuvvete²²⁷ mālīk ki ṭabī° at eşerinden
Mihr-i felegi rū-be-reh-i bāhter eyler

[44b] Bālā-rev-i mi° rāc-ı edā etse²²⁸ ḥayālīm
Eflāki tefevvuk idüp ° arşı maḥar²²⁹ eyler

Geh nazm u gehī neşre zebānım ola der-kār
Ḳand-i lebim elfāzını şīr ü şeker eyler

Ṭab° imdan umar pertevi gerdūn öñümde
Ṭās-ı felegi kāse-i deryūzeger eyler

Hem-bezm-i elest-i sūḥanım nuṭḫ-ı selīsım
Kim bāde-i ḥoş-ter gibi def° -i keder eyler

Taḥrīrin ider tuḥfe-i cān ° āleme kilkim
Her noḫtasını düşmene dāğ-ı ciğer eyler

Heyhāt benim gibi sūḥan-ver gele dehre
Kim nuṭḫunı hem-ḳıymet-i dürr ü güher eyler

Bu kuvvet-i ṭab° ile nedir fā° ide Ḥaşmet
Vādī-i gamı serserī geşt ü güzer eyler

Çün ehl-i diliñ vaḫti degil vaḫt-i behāyim
Ḳānūn-ı kühen zevḳi bu ° ālemde ḥar eyler

²²⁷ kuvvete: perteve D.

²²⁸ edā etse: edāyım ki D.

²²⁹ maḥar: güzer D.

Bārī idelim ° azm-i sefer Mekkeye ıoğrı
Elbette Ğudā bizleri de kām-ver eyler

Ger kendime ıalsı gidemem himmetiñ ancağ
Eylerse beni ıāfile-bend-i sefer eyler

Āh-ı dilimi meş° ale-i rāh iderim ben
Lākin felegi ħavfım odur pür-şerer eyler

Çün zātına vābeste benim rāhrev olmam
Luţfuñ meded eylerse dile ser-te-ser eyler

Ğoşnūd ola Ğađ senden ° ināyetlü efendim
Sen olmasañ ° ālem baña her dem neler eyler

Ben şā° irim ammā ki efendim dil ü ıab° ım
Şanma ki seniñ ğayriye arz-ı hüner eyler

Vallāh tenezzül idemem āħeri vaşfa
Eylerse dağı dil anı nağş-ı dīger eyler

Ğaşmet yeter iţnāb-ı sūħan başla du° āya
Encām-ı sūħanda anı her nüktever eyler

[45a] Tā vağt-i seħergāh-ı ħaşır farđ-ı cihānda
Bu gerdiş-i eflāk eşerin ħayr u şer eyler

Şadrında Ğudā devlet ile ide mü° eyyed²³⁰
° Ālem bu du° āyı aña şām u seħer eyler

D. 7

²³⁰ mü° eyyed: mü° ebbed D.

Der-Medh-i Defterdār Ḥalīmī Efendi

Fe° ilātün / Fe° ilātün / Fe° ilātün / Fe° ilün

Ḳulda kim her ne ḳadar zelle vü° işyān vardır

Anı° afv itmese erbāb-ı mekārim° ārdır

Ḳul günāh eylemese° afva muḳārin olamaz

Cāzib-i luḫf u° aṭā ma° şiyet-i bisyārdır

İ° tirāf üzre olan sehv ü ḳuşūr erbābı

Vāşıl-ı meretebe-i maḡfıret-i Ğaffārdır

Nūr-ı tevbeyle olur zūlmet-i° işyān rūşen

Neyyir-i rüz-ı cezā pertev-i istiḡfārdır

Tā° ib ü nādimiñ olmaz hefevātı teftiş

Şöhret-i cürme sebeb şā° ibe-i işrārdır

Cürmümüz var ise de zāt-ı keremperverden

Gösteren rüy-ı dili āyine-i ezkārdır²³¹

Ğam yemem levḫ-i dilim olsa siyeh-kār-ı ḳuşūr

Anı tebyiż idecek Ḥāzret-i Defter-dārdır

Mālik-i seyf ü ḳalem sālik-i vādī-i kerem

° Ārif-i fenn-i himem nādiretü'l-āşārdır

Muştafā-nām u melek-ḫūy u Ḥalīmī-maḫlaş

Midḫat-ı zātı anıñ debdebe-i eş° ārdır

²³¹ ezkārdır: inkārdır D.

Ma° rifet anda sehā anda nūvāziş anda
Böyle ahlāk u mekārime ° ināyet-kārdır

Pişgāhında varan cümle emelcüyāniñ
Her biri naqd-i nūvāziş ile minnet-dārdır

[45b] Bir nūvāzişle ider biñ dil-i vīrān-şüdeyi
Hüsn-i ahlākı gönül yapmada şan mi° mārdir

Dürr-i yektā gibi çıkmakda sūhan ağızından
Ṭab° -ı pür-feyz-i sihir-sāzı yem-i zehhārdır

Şīve-i nuṭṭuna dilbeste anıñ hüsn-i edā
Şāhid-i ṭab° ina şeydā-ter olan güftārdır

Gülşen-i ṭab° ınıñ üşküfte olan gınceleri
Her biri dest-i kabül ile gül-i destārdır

Cevher-i nuṭṭı olur ḳurṭa-i gūş-ı taḥsīn
Dürr-i nazm-ı sūhanı muntazam u hem-vārdır

Defter-i luṭfuna kayd etmede ehl-i emeli
Kilki taḥrīr-i kerem eylemede nā-çārdır

Ey kerem-kār u ° aṭābaḥş-ı zamān pey-der-pey
Bezl ü iṣāra kefi merḥametiñ der-kārdır

Ḥaḳ budur zātına ahlāk-ı ḥamīde cāme
Herkesiñ ḳāmetine olmaz o ḳaftān dardır

Saḅa iḥsan idüp ol feyzi Cenāb-ı Bārī
Cümleniñ ḥāli degil ḥāşīye-i ebrārdır

Baḳma noḳşānına her şahşıñ efendim hoş geç

Kimi mağşūş-dimāğ u kimi pür-efkârdır

Jāj-hāyān-ı nifākıñ sözine aldanma
İ° timād eyleme ebnā-yı zamān ğaddârdır

İ° tizārımı kabûl eyle beni tatyīb it
Tuħfe-i nezd-i kerīmān u kirām a° zârdır

Vaşfıñı böyle mi eylerdim ° ināyet-kārım
Nişleyim şahn-ı dilim ° arşageh-i ekdârdır

Benim ol şā° ir-i mu° ciz-dem ü ma° nī-perdâz
Böyle tertīb-i süħan şānıma şe° n ü ° ârdır

Havşalam dağdağa-i ħubb-i sivāyı alamaz
Bāde-i ° aşk-ı Hudā ile dilim ser-şârdır

Nuṭṭ-ı pür-sūzum ile levḥ-i zamīrim şimdi
Ṭūr-ı pür-nūr-ı tecellī gibi âteş-zârdır

[46a] Berķ urur pertev-i Ḥaķ şadr-ı şafābahşımda
Taḥta-i sīne-i dil āyine-i envârdır

Bülbül-i nazmım ile ğonce-i āşārım ile
Ser-be-ser şahn-ı cihān dā° ire-i gülzârdır

Etmez āzürde aḥıbbāmı benim āşārım
Gülşen-i fikretimiñ gülleri hep bī-ḥârdır

Benim ol ḥ° ace-i şehbender-i kālā-yı süħan
Sīne şandūka-i pür-empti° a-i eş° ârdır

Böyle bir şā° ir-i zūrāver iken fā° ide ne
Nice biñ derd ile dil āh-keş-i ekdârdır

Vaktidir ° ahde vefā eylemeniñ sultānım
İntizārım kerem ü himmetine her bārdır

İltifāt eyleme bīhūde kelāma nazar it
Eskiden halk-ı cihān halı-zen-i güftārdır

Haşmetā irdi sühan gāyete āgāz-ı du° ā
Eyle kim tā-be-ezel kā° ide-i eş° ārdır

İde pür-feyz-i Hudā teşne-lebān-ı afvı
Tā ki şüyinde-dil-i²³² çeşme-i istigfārdır

Ola şadrında raqam-rīz-i devām-ı iqbāl
Bu du° ā şām u seher vāsıta-i ezkārdır

D. 13

111

[46b] **Haşmet-i Ramazāniyye**

Fe° ilātün / Fe° ilātün / Fe° ilātün / Fe° ilün

Ğurre-i şehri şiyām itdi yine ° arz-ı cemāl
Rūze-dārāniñ ider qadrini hem-şekl-i hilāl

Qatı pek saht kemāndır ki şalādır çekene
Hey° et-i mäh-ı nev° inden olunur istidlāl

Tevbe-şad-tevbe o bir şehri mübārekdir kim
VaHy-i Haq oldu o dem levha-tırāz-ı inzāl

²³² şüyinde-dil-i: şüyide-dil-i D.

Şu° le-endāz-ı şebistān-ı cihān olduḡça
Şeb-i tārīke virir pertev-i şubḡ-ı iḡbāl

Şem° a-i pūf-zede-i şarşar-ı ° işyānı ider
Meş° al-i maḡfıret-efrūz-ı tārīk-i a° māl

Pertevi sā° iḡa-i hırmen-i ° işyān u kuşūr
Ġurresi mincel-i şad-mezra° a-i birr ü nevāl

Böyle bir māh-ı şafāperver olur mı şeb ü rūz
Ufuḡ-ārā-yı tūlū° olmada ḡūrşīd-i vişāl

Gezūp envār-ı ḡanādīl ile ḡūrşīd-zamān²³³
Oldı reşkāver-i eyyām-ı çerāḡān-ı leyāl

Ekşer-i serv-ḡadān Cāmi° -i Fātīḡde gezer
ḡavlınıñ her ḡarafı dılber ile māl-ā-māl

Kimi uşşāḡına hem-dest olup gezmekde
Kimi zen-dostluk idūp almış ele bir ḡül-i āl

Naḡd-i ümmīd-i vişālāver-i ° aşīḡ ber-kef
Kāle-i vaşl-ı bütān zīb-i yed-i istidlāl²³⁴

Sū-be-sū mīve-fūrūşān terāzū der-dest
Yalvarup dirler efendim be-meded benden al

Allāḡ Allāḡ nedir ol āmed ü reft-i ḡübān
Ki temāşā ile dil oldı perīşān-aḡvāl

[47a] Beni de itdi heves-kār-ı ḡılāf-ı ° āde
° Azm-i ḡül-geştī-i seyrāna bu ḡab° -ı meyyāl

²³³ zamān: ruḡān D.

²³⁴ istidlāl: istıblāl D.

Şu gibi gönülüm aķup pāyine bir serv-ķaddin
Aña dñnbāle-rev-i ħāhiş olup sāye-mişāl

Ya^c nī ardınca topuķ çalmaġa āġāz itdim
Oldı pāy-ı hevesim ile dirār-ı²³⁵ āmāl

Ṭavr-ı şuriş-fiken-i ķaddine ṭāķat mi gelür
Baġrımñ yaġın eritdi benim ol yāl ile bāl

El-amān āh amān ol büt-i nāzende beni
İtdi biñ nāz ile ser-mest-i mey-i ġunc²³⁶ delāl

Didim ey āfet-i cān^c ıydde mi būs²³⁷ kinār
Didi ey Ḥaşmet-i āşüfte vü sencīde-maķāl

^c İyd-i ekber bu sene oldı şıyāma derpīş
Ne ise ħāhiş-i dil eyleme bir an ihmāl

Ṭālī^c -i es^c adı bir zāt-ı felek-kevkebe kim
Virdi dünyāya bu dem pertev-i^c ıyd-i iķbāl

Es^c adü'l-mille nesāķ-bend-i umürü'd-devle
Şāhibü's-şavle mühim-sāz-ı pesendīde-fi^c āl

D. 16

112

[47b] Ramazāniyye-i Diġer

Fe^c ilātün / Fe^c ilātün / Fe^c ilātün / Fe^c ilün

²³⁵ ile dirār-ı: ābile-dār-ı D.

²³⁶ ġunc: ġunc u D.

²³⁷ būs: būs u D.

Pertev-endāz olıcağ ğurre-i Őehr-i Ramażān
Yağdı kandīl-i dili Şu° le-i Şem° -i Ğufrān

Giceler dōndi tecellī-gede-i envāra
Ħande-zen maṭla° -ı ħūrŐide leyālī-i cihān

Oldı her cāmi° -i vālā Cebel-i Nūra nazīr
Her mināre Őecer-i Ṭūr gibi Őu° le-feŐān

Māh-ı nev Şanma gōrüp ğurre-i Őehr-i Őavmı
Cāmi° -i mağfirete bir ° alem-i vālā-Őān

Bildirir Őekl-i hilāl olduđını rūze-keŐe
NāĦun-ı ° afv-ı Ħudā ° uķde-kūŐā-yı ° iŐyān

Resm-i zībendesı bir medde-i Bismillāhī
K'oldı ser-sūre-i āyāt-ı Ħudāvend-i cihān

Beñzese bir mehiñ ebrūsı o zībā resme
Ol büt-i Őöre-i²³⁸ Şehre olur ° ālem Őa° bān

Encüm-āsā bu ķanādīl-i fūrüzān-ı Őehr
Eyledi ķubbe-i cāmi° leri gerdūn-° unvān

Zīnet-i ħāke girībān-ı felek çāk-endāz
Pertev-i arza zebūn pençe-i mihr-i raĥŐān

Her Őebi rūz gibi maṭla° -ı envār-ı Őafā
Her ğünü ° ıyd gibi Őevķ-res-i rūze-keŐān

Ekl²³⁹ Şürbi unudur Şehri temāŐāsından

²³⁸ Őöre-i: Őōhre-i
²³⁹ ekl: ekl ü D.

Toyamaz zevkine cāmi° leriniñ şā° im olan

Yoğdur iqbāli oruç yemede halkıñ ammā
Bir göz ile bakarak geşt ü güzār etse bütān

Bā-ħuşūş ħālet-i şavm ile görürse²⁴⁰ çeşme
Turş-rüyān görünür ħüsn ile ħürşīd-ruĥān

Nice ħālāt-ı şafābahşı olur bu şavmıñ
Kimi rūĥen ü kimi cismen olur feyz-resān

[48a] Rūşen itdikde meh-i rūze şeb-i eyyāmı
Yağamaz oldu ħanādīl-i neşātı mestān

Bekleriz biz de Ayāşofyada küp dibini
Pāy-ı ħumdan geçemez cāmi° e varsa rindān

Elde tesbīĥ ile sā° ati şayar tiryākī
Dāne-i ħabbe-i afyonı ider vird-i zebān

Ehl-i keyfiñ şaşırur vaqt-i ħurūb tekbīr²⁴¹
Sūre-i Şemsi tilāvet ile aĥşamı kılan

Buldı her bir kişi bir şūret-i zībā-yı şalāĥ
Döndi āyīne-i ħufrāna cebīn-i ° işyān

Seng-i tevbeyle kırup şīşe-i şahbāyı bütün
Şimdi tesbīĥ çeker cāma bedel hep rindān

Bir veliyyü'n-ni° am-ı kıblegeh-i iĥsāniñ
Vird-i ezkār-ı cemīliyle olur sübhā-keşān

²⁴⁰ görürse: gürisne D.

²⁴¹ tekbīr: tekbīrin D.

Zīver-i şadr-ı kerem mesned-i vālā-yı himem
Müftī-i devr-i zamān mā-ḥaşal-ı kevn ü mekân

Menba° u'ş-şıdķ-ı vefā mevrıd-i enhār-ı ° aṭā
Kilki mīzāb-ı sehā ḥoķķası ḥavz-ı iḥsān

D. 20

113²⁴²

[48b] *Mefā° ilün / Mefā° ilün / Mefā° ilün / Mefā° ilün*

Gül-i bī-ḥār-ı iķbālim ser-i nazmāverān üzre
Benim ārāmgāhım zirve-i tāc-ı cihān üzre

Cihāngīr-i süḥan bir pādişāh-ı kişver-i nazmım²⁴³
Terebbu° -sāz-ı²⁴⁴ şadr-ı rif° atım taḥt-ı beyān üzre

Ol üstād-ı nev-īcād-ı kemālātım ki āşarım
Yazar dībāce-bendān-ı ma° ārif levḥ-ı cān üzre

Fürüg-ı ṭab° -ı pākım ferr ü pertev mihr-i gerdūna
Ĝubār-ı pāy-ı ḥāmem sürme çeşm-i aḥterān üzre

Şudūr itdikçe dilden vāridāt-ı feyz-i Rabbānī
Döner dil ebr-i gevher-rīze baḥr-i bī-kerān üzre

° Uṭārid ḥāmeme dilbeste ādem nuṭķuma teşne
Tefevvuķ eyledim ehl-i zemīn²⁴⁵ āsumān üzre

²⁴² 17a'da bu kasidenin son 4 beyti vardır. Kaside, divanda (Arslan, Aksoyak) 46 beyit olup mecmuada devamı yoktur. Bu eksiklik yine varakların eksikliğinden kaynaklanmaktadır. 48b'deki çobana ve divana göre kaside "o destūr" ile devam etmelidir fakat mecmuada o destūr ile başlayan sayfa yoktur.

²⁴³ Cihāngīr-i süḥan bir pādişāh-ı kişver-i nazmım: Hüner-mend-i zebānım nükte-dānım şāh-ı ° irfānım D.

²⁴⁴ terebbu° -sāz-ı: murabba° -sāz-ı D.

²⁴⁵ zemīn: zemīn ü D.

Şanur la° lî midād ile yazılmış şi° r-i rengīnim
Gören yāķūt-ı nazmım muntazam silk-i beyān üzre

Olur zībāver-i rüy-ı şahā° if nokta-i kilkim
Siyeh beñler gibi ol sīne-i sīmīn-berān üzre

Me° āl-i vāridātım zīver-i dīvān-ı hikmetdir
Sezā āvīze olsa tāk-ı ° arş-ı lā-mekān üzre

Dilim bir rind-i ma° nādır ki bī-hoş olmaz ° ālemde
Çeker rıtl-ı girānı şad-be-şad rıtl-ı girān üzre

Dil-i feyz-āşinādan gösterem esrār-ı ma° nāyı
Alam kil-k-i sihir-sāz-ı kemālātı beyān üzre

Yine bir zāt vaşfiyla dizilsün gevher-i nazmım
Anıñ şemşīr-i cevher-dārı veş tīg-ı zebān üzre

Kerīm-i himmetāver yazmağa şāyeste evşāfiñ
Sevād-ı misk ile ahdāk-ı çeşm-i kudsıyān üzre

Vezir-i āsumān-mesned harīm-i cāhınıñ hūrşīd
Çerāğ-ı rüşenidir bir muraşşa° şem° dān üzre

...

D. 8

114²⁴⁶

[49a] *Mef° ūlū / Mefā° ilū / Mefā° ilū / Fe° ūlūn*

...

²⁴⁶ Gazel divanda (Arslan, Aksoyak) 7 beyit olup mecmuada varak karışıklığından dolayı eksik görünmektedir. 49a'nın 38b'den sonra okunması 38b'deki gazeli eksiksiz olarak tamamlayacaktır.

Karşular ayak ayak anı bîkr-i şafâlar
° Ākîl niçe ° işretgeh-i raht-ı²⁴⁷ reze gelmez

Haşmet gibi herkes olamaz şaydına kâdir
Āhû-revişim kıymetini bilmeze gelmez

D. 104

115

Mef° ülü / Mefā° ilü / Mefā° ilü / Fe° ülün

Sensiz güzelim dehre niğāh etmege degmez
Dest-i hevesim rağbet-i cāh etmege degmez

Zevķim mey ü maḥbūbdan olmazsa mürekkeb
Ser-defter-i a° māli siyāh etmege degmez

Feryād der-āğūşadır ol āfeti yoḥsa
Bir buse için leblerim āh etmege gelmez²⁴⁸

Çekmezse kenāra o bütî sâ° id-i himmet
Deryā-yı tefekkürde şināh etmege gelmez

Emdirmese gerdān u lebiñ Haşmete sākī
Bir iki kadeḥ meyle günāh etmege gelmez

D. 107

116

Mef° ülü / Mefā° ilü / Mefā° ilü / Fe° ülün

²⁴⁷ raht-ı: duḥt-ı D.

²⁴⁸ Bu beyitten itibaren beyitlerin son kelimesi olan “degmez”, dikkatsizlikten veya bir önceki gazelin redifinin etkisiyle “gelmez” olarak istinsah edilmiştir.

Dil buse-i ruhsârına fırsat buladüşdi
Nev-bâre-i²⁴⁹ nev-nahl-ı ümîdim oladüşdi

Hasret-keş-i la° liñ olalı cām-ı meyāsā
Hün-ābe-i eşkimle dü-çeşmim doladüşdi

Bir āh ile atdım o büti beftereden kim
Şāhîn-i şikārî gibi kıoldan kıola düşdi

Seyr it nicedir seyl-i hurüşāver-i hicrān
Bārān-ı sirişk-i gamım İstānbūla düşdi

Piçide olup pāy-ı nigeş mūy-ı miyāna
Haşmet hevesim böyle kıolaşık yola düşdi

D. 250

117

Fā° ilātün / Fā° ilātün / Fā° ilātün / Fā° ilün

Hem-ser olduñ zülf-i Leylāya o gīsūlarla sen
Eylediñ der-ķayd-ı Mecnūn ° ālemi mūlarla sen

[49b] Kıatre-rīz-i hün-ı eşk olduñ o dendāna göñül
Sübħa-i mercānı tezyīn itdiñ incülerle sen

Oldı sevdā-yı nigāhiñ sürme-i āvāz-ı dil
Bendeñi lāl eylediñ çeşm-i süħan-gūlarla sen

Cünbiş-i nev-ķarz ile imā-ı vaşlıñda baña
Şanki kürk giydirdiñ ol semmūr ebrūlarla sen

²⁴⁹ nev-bâre-i: nev-bâve-i D.

Geh miyān u gāh zülfe Hāşmetüñ dilbestedir
Bağladıñ göñlüm perestü-beççeveş mûlarla sen

D. 184

118

[50a] *Fe° ilātün / Fe° ilātün / Fe° ilātün / Fe° ilün*

Ol dil-i şāfda kim h̄āhiş-i vuşlat yoқdur
Ġam-ı hicrān ile endīşe-i fūrkat yoқdur

Beni nā-kām iden iqbāl-i hünerdür yoқsa
Eşer-i kebkeb-i bahtumda şe° āmet yoқdur

Lāübālī-menişe renc-i sitem itmez eşer
Rind-i bī-қaydda pervā-yı şemātet yoқdur

Dil rehā-yāfte-i girye-i ḥasret olamaz
Ġarқа-i mevce-i Tūfāna selāmet yoқdur

Cevher-i rūhdur ancaқ sebeb-i güft ü şinīd
Encümengāh-ı teşāvīrde şoḥbet yoқdur

Bāşıra tevliyet-i ḥüsnine maḥrem olamaz
Vaқf-ı meşrūṭ-ı maḥabbetde nezāret yoқdur

Güle tevcīh-i nigāh eyleyemem gülşende
Ruḥ-ı dildār gibi anda ṭarāvet yoқdur

Ugramaz ḥāne-i қalbe ruқabādan geçmez
Nāvek-i ḡamze-i dilberde işābet yoқdur

Ehl-i hayret idemez seyr-i mezāyā-yı me° āl
Çeşm-i taşvīrde yārā-yı başiret yokdur

İtme bī-hūde şaķın kimseden ümmīd-i vefā
Māye-i tıynet-i ° ālemde haķīkat yokdur

° İzzetā sāde ise n'ola ķumāş-ı nażmuñ
Tār²⁵⁰ pūdında belī rişte-i külfet yokdur

D. 54

119

[50b] *Fe° ilātün / Fe° ilātün / Fe° ilātün / Fe° ilün*

° Ālemi yaķmağa ol hüsn-i gelū-sūz yeter
° Āşık öldürmege ol ğamze-i dil-dūz yeter

Beni öldürmek ise kaşduñ eger sulţānum
Urma el hañçere müjgān-ı ciger-dūz yeter

Ķatl-i ° āmm itmek için saht kemān isterseñ
Urma el ğamzeñe ebrū-yı siyeh-tūz yeter

Hānmān-sūz-ı cihān olmaķ ise kaşduñ eger
Na° ra-i ° aşķ ile bir āh-ı ciger-sūz yeter

° İzzetā māh ile hūrşīdden umma pertev
Dāğ-ı erbāb-ı dile şem° -i şeb-efrūz yeter

D. 58

120

²⁵⁰ tār: tār u D.

Fā° ilātün / Fā° ilātün / Fā° ilātün / Fā° ilün

Rūhsın cānā gönülde bir mekân lâzım saña
Gevher-i yekdānesin elbette kân lâzım saña

Naqd-i gönülüm alduñ ammā gevher-i nā-yābdur
Şaqla sulţānum olur bir gün amān lâzım saña

Sīne-i billūruñı çeksem n'ola āgūşuma
Sevdiğüm āyīnesin āyīnedān lâzım saña

Cāygāh it bir ser-āmed dilberüñ gīsesini²⁵¹
Ey gönül āvāresin bir āşiyān lâzım saña

Sāde-rūlar cevr ider sen bī-taḥammülsin gönül
Dil virürseñ dilber-i çār-ebruvān lâzım saña

Sen sen ol her gördüğün nādāne dil virme şaķın
Çünkü şā° irsin güzel de nüktedān lâzım saña

° İzzetā ben bildigim dilberse maḥbūbuñ eger
Cevrini billāh çok tāb ü tüvān lâzım saña

D. 5

121

[51a] *Fā° ilātün / Fā° ilātün / Fā° ilātün / Fā° ilün*

Luṭfiña ° uşşāķı dilber imrenür imrendirür
Cāna ° arz itdükçe ḥançer imrenür imrendirür

²⁵¹ gīsesini: gīsüsını D.

Zîb ü fer virdükçe endâma şebât-ı²⁵² nâzdan
Hüsnine ol mâh-peyker imrenür imrendirür

Mey görince rüy-ı âl üzre Edirne gülleri²⁵³
Pîçiş-i destâr-ı yek-ser imrenür imrendirür

Bağsa mir^o âte ne dem^c uşşâk hayret perverin²⁵⁴
Pertev-i hüsnin mükerrer imrenür imrendirür

Nazra-senc-i âb-ı hayvân olsa da dil-dârumuñ
La^c l-i nâb-ı rûhperver imrenür imrendirür

İzzetâ vuşlat niyâzi^o ı o şüh-ı kec-^c atâ
Ğayra itdükçe keremler imrenür imrendirür

D. 32

122

Mef^c ülü / Fâ^c ilätü / Mefâ^c ilü / Fâ^c ilün

Çadd-i bülendi serv-i çemândur ol âfetüñ
Reftâr-ı nâzı rûh-ı revândur ol âfetüñ

Bu bâğda güşâyış-i gül-ğonca-i ümîd
Zîr-i tebessümünde nihândur ol âfetüñ

Şabr idelüm cefâsına ammâ tegâfülü
Ser-mâye-süz-ı tâb ü tüvândur ol âfetüñ

Renc-i firâkı her ne kadar dil-ıhırâş ise
Zevk-ı vişâli râhat-ı cândur ol âfetüñ

²⁵² şebât-ı: şiyâb-ı D.

²⁵³ gülleri: güllerin D.

²⁵⁴ perverin: itmeden D.

Zülf-i siyāhı hāl-i ruḥı ƙadd-i dilkeşi
Āşüb-ı fitne-ḥīz-i cihāndur ol āfetüñ

Ruḥsārı üzre ḥam-be-ḥam olduḡça kāküli
Ser-māye-i cünūna ziyāndur ol āfetüñ

° İzzet ƙumāş-ı ḥüsnine baƙ yoḡsa çihresi
Erzān metā° -ı rüy-ı dükāndur ol āfetüñ

D. 79

123

[51b] *Mefā° ilün / Mefā° ilün / Mefā° ilün / Mefā° ilün*

O tıfl-ı nāzperverdüm dil-i dīvānesiz olmaz
Gül-i üşküfte bülbülsüz şemi° pervānesiz olmaz

Dil-i bī° aşƙda āmed-şüd-i enfās olur zāyi°
Nizām-ı daḥl ü ḥarc-ı ḥāne şāḥib-ḥānesiz olmaz

Serüñde dāḡdan dervāzeler revzenler aç zīrā
Sarāy-ı pādşāḥ-ı ° aşƙdur kāşānesiz olmaz

Maḥabbet gevheri ser-der-hevāsın dil-ḥarāb ister
O bir gencīne-i serbestedür dīvānesiz olmaz

N'ola ārāmgāḥ-ı ḥālī olsa sāye-i zülfi
O bir dām-ı girihgīr-i belādur dānesiz olmaz

Velī²⁵⁵ derd-āzmāyān-ı firāƙuñ ° uƙdedār ister
Şümār-ı rüz-ı miḥnet sübhā-i şaddānesiz olmaz

²⁵⁵ velī: dili D.

Göñülde eyleyen ° aşk-ı mecāzīdir şuverkārī
Berehmen-sīretān-ı ārzū büt-hānesiz olmaz

Ser-i zülfinde yārūñ kıl ü kāl āvāzegīr oldı
Ser-ā-ser h̄ābgāh-ı fītnedür efsānesiz olmaz

N'ola dil rüz²⁵⁶ şeb izhār-ı sūziş itse derdinden
Semender-meşrebān-ı ° aşk āteş-hānesiz olmaz

Maḥabbet mübtelāsın ° İzzetā hātır-ḥarāb eyler
O bir gencīne-i serbestedür vīrānesiz olmaz

D. 62

124

Mef° ülü / Fā° ilātü / Mefā° ilü / Fā° ilün

Ol dilber-i yegāne hezār-āšnā imiş
Şüretde ° āşık aldadıcı dil-rübā imiş

Şık şık gelür iken giderek nāza başladı
Bildik ki ğayra mā° il imiş bī-vefā imiş

Evvel vefāya meyl idenüñ şimdi añladuğ
Bir ḥaddi var imiş ki verāsı fedā imiş

[52a] Hep zā° il oldı naşş-ı maḥabbetdeki rüsüm
Bildik vefāda şan° atını sīmyā imiş

Biz çīn-i zülfine ḳapılıp bilmedik dirīğ
Andan vefā ümīdini itmek ḥaḫā imiş

²⁵⁶ rüz: rüz u D.

Jengārbeste oldu kūdūretle ° āķıbet

Āyīne-i ħulūşı meger bī-şafā imiş

Olduğ ġarīb²⁵⁷-ħurde-i va° d-i dūrūğı biz

Dildādegāne āl idici pūr-cefā imiş

Ser-māye-i taşavvurum oldu ziyān-pezīr

Yārūñ meger mu° āmelesi şūretā imiş

Hāmūş yaķduķ²⁵⁸ ° ālemi sūzişle ° İzzetā

Bildük ki yārdan ġarazuñ iştikā imiş

D. 75

125

Mef° ūlü / Fā° ilātü / Mefā° ilü / Fā° ilün

° Uşşāķa zaħm-i sīne degül zaħm-ı cān gerek

Zīrā ki bergüzār-ı maħabbet nihān gerek

Ol küştğīr-i nāz ile gücdür muķāvemet

Zūr-ı ġama başılmağā bir pehlevān gerek

Erbāb-ı ° aķl ye° s ile āsūdedür müdām

Taħsīl-i kāma devr-i felekde zamān gerek

Ĥaţţ-ı siyāhı ķalsa ° aceb mi ° izārına

Nūr-ı siyāhdan āña bir sāyebān gerek

Maħşūl-i baħr ü kānı virürseñ de istemez

²⁵⁷ ġarīb: firīb D.

²⁵⁸ yaķduķ: yaķduñ D.

Āgūş-ı ehl-i derde hemān bir cüvān gerek

Öpdür lebüñ yā rüyuñı kim ĥastegānına
Ma° cün-ı kırmız olmaz ise cāvidān gerek

Āgūşa çek o dilber-i mevzün-ķāmeti
Gülşen-sarāy-ı sīnede serv-i ķemān gerek

[52b] Ĥamyāze-i ĥumār ile işkestedür gönül
Şāķī yetişdür aña mey-i erġavān gerek

Virme lisān-ı °āleme sırr-ı maĥabbeti
Hem-rāz-ı ehl-i °aşķ begüm bī-zebān gerek

Ķaldı niġāh-ı ĥasretüm anda nevāziş it
Devlet-sarāy-ı ĥüsnine bir miĥmān gerek

Sāz-ı niyāz başķa düzendür vişāl için
Āhengi nāle perdeleri el-amān gerek

Yaz mā-cerā-yı ĥālet-i hicrāna °İzzetā
Şeh-nāme-ĥ°ān-ı °aşķa yeñi dāstān gerek

D. 80

126

Mef° ūlū / Fā° ilātū / Mefā° ilū / Fā° ilün

Olduķda tār-ı kākül-i cānān bölük bölük
Şabr u şikībüm oldu perişān bölük bölük

Gitmekde sūy-ı gülşene şaĥbā sebū sebū
Gelmekde bezm-i şoĥbete rindān bölük bölük

Ben girye eyledükçe gören dūd-ı āhumı
Zann eyler oldı ebr-i bahārān bölük bölük

Bāğa sehī-ķadān şalınmaķda sū-be-sū
° Uşşāķ seyr-i hūsne şitābān bölük bölük

Gösterde dehre ferş-i leṫāfet çemen çemen
Āmāde bezm-i şoḫbete hūbān bölük bölük

Şevķ-ı ķudūm-ı yār ile düşmiş ṫaraf ṫaraf
Şeh-rāh-ı intizāra hıyābān bölük bölük

Sen ° İzzetā muķīm-i der-i hānesiz daḫi
Seyr itmede Hişārda yārān bölük bölük

D. 82

127

[53a] *Fā° ilātün / Fā° ilātün / Fā° ilātün / Fā° ilün*

Ān gerek dilberde endām olsa da māni° degül
Çeşm ü ebrūsı siyeh-fām olsa da māni° degül

Ten bürehne bir temāşādur ğaraż ol dilberi
Cāme-h°āb olmazsa ḫammām olsa da māni° degül

Bezme teşrīfünle revnaķ vir çü mäh-ı çārda
Subḫ-dem olmazsa aḫşām olsa da māni° degül

Bāde nüş itmek ne ° ālemdür sıfāl-i köhnedden
Bezm-i meyde sāķıyā cām olsa da māni° degül

Rūzedār-ı ° aşkuña va° d it hemān būs-ı lebüñ
Mühlet-i incāz-ı bayram olsa da māni° degül

Ben o kāfir beççenüñ oldum esīr-i kāküli
Düşmen-i āyīn-i İslām olsa da māni° degül

Kākül-i ham-der-hamuñla zīb ü fer vir rüyuña
° Āşık-ı üftādeyim dām olsa da māni° degül

° Āşıkuñ maqşūdı şarmaqdur seni bāzūsına
Vaşldan me° yūs u nā-kām olsa da māni° degül

Bezm-i ° işretdür a kāfir söyle sen tırma hemān
Luţf ile olmazsa düşnām olsa da māni° degül

Ne-zemīn-i tazedede eyle Nedīme pey-revī
° İzzetā şı° rüñ biraz hām olsa da māni° degül

D. 88

128²⁵⁹

Mef° ülü / Fā° ilātü / Mefā° ilü / Fā° ilün

Göstermesün o meclisi Allāhu zü'l-celāl
° Āşık zebün-ı dilber ola t̄alib-i visāl

Düşmenlerim bu derde esīr olmasun ki ol
Āmāde yār-ı vuşlata dildār-ı bī-mecāl

[53b] Müşkil degil midir qalasun teşne kām-ı ye° s
Dest-i ümīde girmiş iken çeşme-i zülāl

²⁵⁹ Kime ait olduğu tesbit edilememiştir.

Sen dem-be-dem zebūn olasın şerm ile bu dem
Dilberde iştiḥā bula gitdikçe iştiḡāl

Müşkil bu da berāber iken ḥişşe-i server
Aḡyār şādmān ola sen rence-i melāl

Olmadı zūr-ı nāḡan-ı tedbīr-i kārgīr
Ḥayfā ki gelmedi girih-i kāma inḡilāl

O māh-çehre gicelemişken ḡarībdır
Bāzūların tehī ḡala çün şūret-i hilāl

Gülşen dehānına tūtalım loḡma-i ümīd
Ben bī-nasīb dil-i efsürde-i kelāl²⁶⁰

129

Fe° ilātün / Fe° ilātün / Fe° ilātün / Fe° ilün

Ḳaşd-ı teşrīf idicek ° aşıḡa ol āfet-i Rūm
Müjde-i maḡdemın evvel getürür şevḡ-ı ḡudūm

Mūcib-i rāḡat olup ḡahr-ı felek süflīye
Ḥazḡ ider ° ālem eger cümle ḡarāb olsa da būm

Naḡar it ser-keş olanlar bulamaz āsāyiş
Geçürür sūz u ḡudāz ile heme ° ömrin mūm

Devlet-i pā-be-rikāb-ı felege aldanma
Yerde ḡalmaz bu meşeldür begüm āḡ-ı maḡlūm

° İzzetā rūm-ı²⁶¹ mey-i köhne ile def° eyle

²⁶⁰ Dizenin vezninde sorun vardır.

Ġam-ı eyyām derūn-ı dile itdükçe hücūm

D. 94

130²⁶²

Fā^c ilātūn / Fā^c ilātūn / Fā^c ilātūn / Fā^c ilūn

Keyf ü kār-ı vuşlatı dūr olmadukça bilmedüm
Neş^o e-i şaḥbāyı maḥmūr olmadukça bilmedüm
...

D. 95

131

[54a] *Mef^c ūlü / Fā^c ilātü / Mefā^c ilü / Fā^c ilūn*

Zaḥm-ı ḥadeng-i ğamzesi cān ü ciğerdedir
Göz degmesün efendi meded gizli yerdedir

Bir ber-güzārın istedim ol dil-rübā didi
Tīr-i müjem geçerse gönülden nazardadır

Ġavġā-yı ḥüsn ü ^c aşḫ ola tā bulmaz intihā
Ol mācerā miyān-ı dil ü çeşm-i terdedir

Altun şuyunda māhī-i sīm ^c aks-i māh-ı nev
Pür-āb-ı ḥançer olmuş o zerrīn kemerdedir

Merdān-ı himmeti zen-i dünyā zebūn ider
Bu ^c arşada teḥāmil-i nā-merdi mürdedir

²⁶¹ rūm-ı: zūr-ı D.

²⁶² Bu gazel divanda (Aypay, 1998) 5 beyit olup bu mecmuada varak eksikliğinden sadece bir beyit vardır.

Bir kerre sende perde-bürünân-ı sâzdan
Güş it ki güş-mâl-i felek perde perdedir

Hall itdi haṭṭı bend-i girihgîr-i kāküli
Râgıb ise henüz o sevdâ o serdedir

D. 29

132

Fe° ilâtün / Fe° ilâtün / Fe° ilâtün / Fe° ilün

Şanma kim dâ⁹ ire-i şeyḫi kerâmetle döner
Ehl-i cüd eylediği feyz-i semâhatle döner

Oldı rüşen baña hem-şüret-i fânüs-ı ḫayâl
Çarḫ-ı ser-geşte daḫi tâb-ı maḫabbetle döner

Ab u ḫâkindedir âşâr-ı feraḫ meygedenüñ
Kim ki endüh ile ° azm itse meserretle döner

Görse aḡyâr ile cānâ seni hem-bezm-i şarâb
° Āşıkuñ ḫalbi kebâba tef-i ḡayretle döner

Dürd ü şâfî ne ise Râgıba hep yeksândır
Bendelikden anı zann itme küdüretle döner

D. 32

133

Fâ° ilâtün / Fâ° ilâtün / Fâ° ilâtün / Fâ° ilün

Neşve-i şahbâ-yı hikmet cām-ı endîşemdedir
Cilve-i şūḥ-ı perī-zād-ı sūḥan şîşemdedir

[54b] Dāğ-ı reşkim bī-sütūn Şīrīn-helāk şan^c atım
Ḥūnı şad-Ferhād-ı nā-ķābil dem-i tîşemdedir

Melce-i erbāb-ı himmet ehl-i himmetdir yine
Şerze şīrānuñ künām-ı rāḥatı pīşemdedir

Ehl-i feyžuñ bergi bendendir ne ğam bī-berk isem
Ḳuvvet-i neşv²⁶³ nemā-yı mekrümet rīşemdedir

Pür-güherdir genc-i dil Rāğīb eger ķīsem-tehī²⁶⁴
Māye-i cūd u ğinā ṭab^c -ı kerempīşemdedir

D. 33

134

Mef^c ūlū / Mefā^c ilū / Mefā^c ilū / Fe^c ūlūn

Bezm-i ṭaraba cām-ı mey neşve-fezāyız
Dest-i edebe sūbḥa-i ezķār-ı Ḥudāyız

Olsaķ ne ķadar ķīse-tehī naķd-i ğinādan
^c İrfān ile maḥsūd-ı kirām-ı vūzerāyız

Meşhūdımız aḥbābdan endūh u kederdir
Baķ ḥikmete kim nüşḥa-i ihvān-ı şafāyız

Āvāzımızuñ revnaķıdır şöhret-i gülşen
Būlbūl gibi her ķend ki bī-berk ü nevāyız

²⁶³ neşv: nüşv ü D:

²⁶⁴ ķīsem-tehī: ķīse-tehī D.

Teklîf ü tekellüfle degil meşreb-i taşdıķ²⁶⁵

Bir buseye ķāni^c olur ülfete gedāyız

Bir gūne bizi eyledüñ ey şūh ferāmūş

Güyā ki hayālūñde senūñ harf-i vefāyız

İhlāşımızuñ görmedik āşārını hālā

Āğūş-ı tereddüdde meger hayr-du^c āyız

Dem-sāz-ı şabā oldu Rūhāvī bize Rāğıb

Dilbeste-i zencīr-i ser-i zūlf-i Rūhāyız

D. 89

135

[55a] *Fe^c ilātün / Fe^c ilātün / Fe^c ilātün / Fe^c ilün*

Fikr-i zūlfūñ ile bir dil ki perīşān olmaz

Ser-berāverde-i ser-rişte-i sāmān olmaz

Feyz-i Hāķdır eşerūñ bā³ işi esbāb degil

Dest-i cinnīde nigīn mühr-i Süleymān olmaz

Dem-be-dem dāğ-ı derūnum açılup ķan ağlar

Bāğ-ı ğamperver-i dilde gül-i hāndān olmaz

Çāke elyaķ nesi var perde-i nāmūsdan

^c Āşıķ-ı dil-şödede dest ü girībān olmaz

Hayret-i ķaddūñ ile şūret-i dīvār oldu

Ba^c d-ez-īn serv bu ķāmetle hırāmān olmaz

²⁶⁵ taşdıķ: taşdı^c D.

İtdi devr-i kamerũñ fitnesi haṭṭũnda zuhũr
Var mı ol havf ile ser-geṣte dil rezān olmaz

Rāgıbā debdebe vũ haṣmet olandır nādim
Sālik-i rāh-ı ḳanā^c atde peṣīmān olmaz

D. 91

136

Fā^c ilātũn / Fā^c ilātũn / Fā^c ilātũn / Fā^c ilũn

Mey-keṣān-ı bezm-i ^c aṣḳuñ cām-ı billũr istemez
Serverān-ı kiṣver-i ğam tāc-ı fağfũr istemez

Pũr-hevādır kāse-i ser pũr-nevā nāy-ı gũlũ
Bezm-i erbāb-ı maḥabbet nāy ü ṭanbũr istemez

Gũl gibi āṣũfte-rũ²⁶⁶ sũnbũl gibi āṣũfte-mũ
Ṣũḥ arar dil duḥter-i rez gibi mestũr istemez

İsterũz çeṣmũñ ḥarāb-ı bāde-i nāz olduĝın
Hānedān-ı fitneyi hiç kimse ma^c mũr istemez

Eylemiṣ āmāde sāmān-ı nizāmın çeṣm ü leb
Bir kıyāmetdir ḥaṭuñ kim fitne vũ ṣũr istemez

Yek temennīden mũyesser olsa da kām-ı dũ kevn
Kũlfet-i ḥarf²⁶⁷ recāyı ṭab^c -ı maĝrũr istemez

Sā^c id-i baḥtuñda Rāgıb var ise nĩrũ vũ²⁶⁸ fer

²⁶⁶ āṣũfte-rũ: iṣĝũfte-rũ D.

²⁶⁷ ḥarf: ḥavf ü D.

²⁶⁸ nĩrũ vũ: nĩrũ-yı D.

Nice t̄ab-ı d̄üşmen olmak kuvvet ü z̄ür istemez

D. 71

137

[55b] *Mefā° ilün / Mefā° ilün / Mefā° ilün / Mefā° ilün*

Sebük-sāmān-ı taqlīde haḳīkat çille-pūş olmaz

Hevādan mevce-i taşvīr deryādan h̄urūş olmaz

Girān gelmez veḳārı ehl-i feyẗuñ müstemendāne

Sebū-yı bāde maḥmūrān-ı²⁶⁹ şevḳa bār-dūş olmaz

Fürüzāndır çerāğ-ı şöhret-i pervāne t̄a-maḥşer

Zebān-ı şu° le-i āvāz-ı ḥāmūşān ḥāmūş olmaz

Ḳader kārın ider sen ḥ°āh ḡāfil ḥ°āh ḥüşyār ol

Ḳarīf-i z̄ür-ı bāzū-yı ḳazā tedbīr-i ḥūş olmaz

Büzürgāne hemīşe terk-i ārāyişdedir zīnet

Ḳabā-yı çarḥ-ı aḥlas sādedit anda nuḳūş olmaz

Zaman olmaz müsā° id yā mekān yā sākī-i devrān

Bu ° işretgehde dil-ḥ°āh üzre Rāğīb ° ıyş u nūş olmaz

D. 72

Sen degil na° şuñ ḥükümdār olsa elyaḳdır bize²⁷⁰

Dönsün itsün taḥt-ı ° Osmānīye t̄abūtuñ cülūs

²⁶⁹ maḥmūrān-ı: mey-ḥ°ārān-ı D.

²⁷⁰ Bu beyit gazelden de mecmuadan da bağımsızdır. Ahmet Rasim'in II. Abdülhamit'in vefatı üzerine söylediği bu beyit yıllar sonra mecmuanın bir köşesine yazılmıştır. Yazıda kırmızı tükenmez kalem kullanılmıştır.

Mefā° ilün / Mefā° ilün / Mefā° ilün / Mefā° ilün

Hezār-aḥbāb olan ehl-i televvünden vefā gelmez
Bu gülşenden meşām-ı şevka bŷy-ı āşinā gelmez

Zihām-ı ārzŷ hŷn-ābe-i ḥasret keder virmez
Anuñ çŷn ḥayli demlerdir peyām-ı dil-rŷbā gelmez

Yā destāvīz-i nāzişdir yā dāğ-ı tāze-i renciş
Tehī berk ŷ nevā-gŷy-ı dilārādan şabā gelmez

Döner tŷl-i emelle važ° ı gittikçe resen-tābe
Ḥayātından ta° able pīr-i şad-şāle ğinā gelmez

Bu şeş dergāh-ı dehrŷñ ka° beteyn-i mihr ŷ māhından²⁷¹
Gelŷr şad ğŷne naķş ammā muvāfiķ mŷdde° ā gelmez

Ser-i hem-meşrebi dŷrd-i keşān-ı bezm-i ḥasretle
Mezāk-ı ārzŷya ḥoş gelŷr lākin şafā gelmez

Gelŷr mişli dem-i cānbaḥş-ı ° İsā siḥr-i bārŷtuñ²⁷²
Lebŷñ çeşmŷñ gibi siḥr-āferīn şīrīn-edā gelmez

Tekellŷf itme Rāğīb imtiḥān-ı ehl-i da° vāda
Mihekk-i i° tināya ḳalb-i erbāb-ı riyā gelmez

D. 75

²⁷¹ Bu beyit divanda yoktur.

²⁷² bārŷtuñ: Hārŷtuñ D.

[56a] *Fā° ilātün / Fā° ilātün / Fā° ilātün / Fā° ilün*

Maḥlabuñ züll ile maḥlūka müdārā virmez
Viren Allāhdır ey dil beg ü paşa virmez

Bir tecellī idi Mūsāya da kim el virdi
Şecer-i Tūr hemīşe yed-i beyzā virmez

Bilürem ° aşqdan āzādelige ° aşıksın
Saña bu ruḥşatı ammā dil-i şeydā virmez

Feyz-ı yoḡdur ne kadar olsa da zībā taḳlīd
Gül-bin-i bāğ-ı muşavver gül-i büyā virmez

Zaḥm-ı tīr ü tīre germese gögsün miğfer
Baş²⁷³ üzre yiri şuca° ān aña bī-cā virmez

Yine hüşyārlıḡa em leb-i sākīden olur
Saña bu neşveyi Rāğīb mül ü şahbā virmez

D. 78

140

Mef° ülü / Fā° ilātü / Mefā° ilü / Fā° ilün

Peygām-ı pūç-ı vaşl ile dil-şād olur muyuz
Kūh-ı ġamz-ı nesīm ile ber-bād olur muyuz

Tā bilmedikçe ḳayd-ı rehādan ḡalāşımız
Mağrūr-ı dām-ı şīve-i şayyād olur muyuz

²⁷³ baş: başı D.

Olsağ hezār zağm ile me^o yūs-ı ^o āfiyet
Memnūn-ı luğf-ı merhem-i ħussād olur muyuz

Sāmān-ı sūz-ı ħırmēn-i şabr olsa da sitem
Hengām-ı germ-i şu^c le-i feryād olur muyuz

Olduğ ħarāb-ı dehr o kadar Ĥızr eylese
Ta^c mīre nāmzed meger ābād olur muyuz

Biz ħağğ-ı dilkeş-i qalem-i şun^c ı görmüşüz
Ĥayrān-ı nağş-ĥāne-i Behzād olur muyuz

Çıkmağda cerr ü celbe kerāmetlerüñ soñı
Rāğıb firīb-i ĥurde-i zühhād olur muyuz

D. 80

141

[56b] *Mefā^c ilün / Mefā^c ilün / Mefā^c ilün / Mefā^c ilün*

Nigāhım gül-be-çeşm-i ħasret-i dīdārdır sensiz
Şaf-ı müjgānlarım ĥār-ı ser-i dīvārdır sensiz

Şeb-i firğat tecellī-zār-ı ħasretdir ĥayālūñle
Nihāl-i medd-i āhım nağl-i āteşbārdır sensiz

Şerer şebnem gül āteş serv-i ser-keş şu^c le sünbül dūd
Ser-ā-pāy-ı gülistān^c ayn-ı āteş-zārdır sensiz

İder ĥūn girye dāğ u cāme-i nīlīde mātem āh
^c Aceb tāb-ı teb-i firğatle dil bīmārdır sensiz

Ser-ā-ser şöyle seyr-āheng-i feryād²⁷⁴ nevā-sāzım
Gülü ney üstüḥˆān-ı sīne mūsīkārdır sensiz

Değil ārām-ı rāḥat zindegī düşvār olur cānā
Ten-i bī-tābıma rūḥ-ı revānım bārdır sensiz

Nıgeh çeşmimde neşter her nefes sīnemde bir ḥançer
Muḥaşşal Rāğıba ° ömrüm ḥayāt āzārdır sensiz

D. 81

142

Mefā° ilün / Fe° ilātün / Mefā° ilün / Fe° ilün

Ne kaşr-ı dilkeş-i gülşen ne şahn-ı bāğ ararız
Şu tengnāde hemān kūşe-i ferāğ ararız

Olup meşām-ı hezār arız u zükkām-ı vişāl
Henüz şemm-i gül-i kāme biz dimāğ ararız

Rızāya ḥükm-i kazāda muvaffıqız ammā
Biraz da²⁷⁵ mezheb-i inşāfda mesāğ ararız

Delīl-i ° aklı idüp reh-nümā-yı ḥazret-i dost
Fürüg-ı mihr-i yāḳūt-ı māhdan çerāğ ararız

Zemīn-i sīne-i gāvişde nük-ı tīşe-i āh
Sezā-yı kīse-i taḥsīn-i naḳd-i dāğ ararız

Vüfūr-ı himmet ile Ḥızr-ı gümrehān olalım²⁷⁶
Niçün bu vādī-i ḥayretde biz sürāğ ararız

²⁷⁴ feryād: feryād ü D.

²⁷⁵ biraz da: bir āzürde D.

²⁷⁶ Gazelde mahlas olmasa da gazel Ragıb Divanındadır. Divanda da mahlas yoktur.

D. 83

143

[57a] *Mefā° ilün / Fe° ilātün / Mefā° ilün / Fe° ilün*

Lisān-ı hāl gibi nuṭḡ-ı hoş-edā olmaz
Huşūl-i kām-ı dile böyle bir recā olmaz

O tünd-hū güzele ° arz-ı müdde° ā olmaz
Eger olursa da ta° bīr-i āşinā olmaz

Bize mu° in ü meded-res bu baḡr-ı ḡayretde
Ḥudā olursa olur yoḡsa nā-Ḥudā olmaz

Ṭarīḡ-ı ° aşḡda herkes imām-ı sünnetdir
Bu yolda şöhret ile kimse muḡtedā olmaz

Giden yolunda yorulmaz meşeldir evvelden
Hiç istiḡāmete mānend bir ° aşā olmaz

O nev-nihālden itme ümīd-i meyve-i kām
Bu ḡām dā° iyeye düşme Rāḡībā olmaz

D. 84

144

Mefā° ilün / Mefā° ilün / Mefā° ilün / Mefā° ilün

Muḡaffer vaḡt-i fırşatda ° adūdan intiḡām olmaz
Mürevvet-mend olan nā-kāmı-i düşmenle kām olmaz

Şaķın ey herze-tāz-ı nev-süvār-ı eşheb-i devlet
Çıķar elden ° inānuñ tevsen-i naķvet licām almaz

Çep-endāzī-i çarķ-ı dūnı itdim ben de imzā kim
Niġīnuñ naķşı ma° kūs olmasa cevherle nām²⁷⁷ almaz

Gören ħam-geşte ķadd-i māhı mihrüñ imtinānından
Degil deryüze erbāb-ı keremden zerre vām almaz

Libās-ı nev-be-nevle ey olan ārayişe²⁷⁸ mā³ il
Kemālüñden ħaber vir kimse senden iġtişām almaz

Niçe memnūn-ı destāvīz-i luţf olsun tabī° at kim
Ĥayāl-i imtinān eyler aġibbādan selām almaz

Dil-i pür-ġūnını hem sāġar²⁷⁹ hem mey bilür Rāġıb
Ĥudāyī mest olan mānend-i lāle deste cām almaz

D. 79

145

[57b] *Mefā° ilün / Mefā° ilün / Mefā° ilün / Mefā° ilün*

Gül-i ra° nāsı bezmüñ sāġar-ı şahbā yirin ũutmaz
Her āteş tab-ı mihr-i tārūm-ı vālā yirin ũutmaz

Fürüg-ı ħüsne baķ şayt-ı bülend-i ° aşķı seyr eyle
Hezārān olsa gül bir bülbül-i şeydā yirin ũutmaz

Olur bu şubġa dek ol bām-dād-ı ħaşre dek sūzān
Fitil-i dāġ-ı ° aşķuñ şem° -i bezm-ārā yirin ũutmaz

²⁷⁷ nām: kām D.

²⁷⁸ ārayişe: ālāyişe D.

²⁷⁹ sāġar: sāġar u D.

Behişt oldur mezākın anda ādem eyleye icrā²⁸⁰
Virilse ayşa pehnā-yı cinān řahrā yirin utmaz

Hudā gōstermesūn tūfān-ı eřkim alsa cūřiřden
Ĝubār-ı ĝam utar dil ° ālemin deryā yirin utmaz

řehīd-i nāzı hākinde o řūh-ı nāzik-endāmuñ
Olursa nūrdan serv ol ad-i bālā yirin utmaz

Miřāl-i hař bu²⁸¹ mışra° feyzi yodur her teng řarfuñ
utar yir geçse şadra Rāĝıbuñ ammā yirin utmaz

D. 85

146

Mef° ūlū / Fā° ilātū / Mefā° ilū / Fā° ilūn

Olmuş sirişte māye-i ĝamla hamīrimiz
Perverde-i tennūr-ı elemdir feřirimiz

Olduķsa bī-nevā hele me° mūn-ı āfetiz
Yodur yanarsa ° ālem içinde haşirimiz

Eyler gūl-āb sūziř-i hařretle gūlleri
Bir naĝme itse būlbūl-i āteř-řafirimiz

Biz himmet-i būlend ile kim ° arř-pāyeyūz
İtmez abāsın alas-ı arh eñ hairimiz

Sāmān-ı ° aql u fikr-i dili aldı cevri ile

²⁸⁰ ādem eyleye icrā: icrā eyleye ādem D.

²⁸¹ haş bu: haşv D.

Virdi Һarābe mülketi Һayfā emīrimiz

Evvel girift-i zülf idi dil şimdi bend-i Һaṭ
Kāfirden özge kāfire düşdi esīrimiz

Rāğīb şuver-i nüvīs-i kıyāmet-ķadān olup
Āvāz-ı şuvere Һande-zenāndır şarīrimiz

D. 86

147

[58a] *Mef[°] ūlū / Fā[°] ilātū / Mefā[°] ilū / Fā[°] ilün*

Harf-i niyāz ehl-i maḥabbet ses istemez
Rāz-ı derūn-ı ° aşıkā maḥrem kes istemez

Mānend-i āfītābe yeter pür-çe[ş]m-i siyāh²⁸²
Muğ-beççe-kāne Һarz-ı Cezā⁹ ir fes istemez

Tār-ı nigāhı bend-i Һaṭṭ-ı tāze-res gerek
Rūy-ı nigārı āyīne-veş emles istemez

Menķūrıdır muğāyir ṭab[°] ı her ādemūñ
Kim keslik itse kendüye de nā-kes istemez

Koymaz raķīb diyü sirişte derinde yār
Çārüb iderse rīşini de özkes istemez

Bülbül-i semender-i āteşi güldür bu gülşenüñ
Tarḥ-ı esās-ı Һānesi Һar u Һaş istemez

Tābāver olmuyor o perī-çehre Rāğībā

²⁸² Pür-çe[ş]m-i siyāh: çeşm-i pür-siyāh D.

Bundan ziyāde sūzişi besdir bes istemez

D. 87

148

Fā° ilātün / Fā° ilātün / Fā° ilātün / Fā° ilün

Kimse cem° iyyet esbābı ser-ā-ser bulamaz
Cām-ı billūrı bulursa mey-i aḥmer bulamaz

Meş° al-i mihr ile geşt itse felek dünyāyı
Bir daḡı sencileyin māh-ı münevver bulamaz

Müzd-i ḥumgāh-ı ğumūm oldı derūnum o kadar
Gelse şādī-i²⁸³ tarab ḥātırıma yer bulamaz

Olmayan māye-i feyz-i ezeliiden sīr-āb
Āb-ı Hızrı yine Hızr olsa da rehber bulamaz

Ṭālī° -i mihre müsādif görünür ṭal° at-ı yār
Şöhret-i ḥüsni bu revnaḡda güzeller bulamaz

İster ammā leb²⁸⁴ dendānuñı vaşf eyleye yar
Baḡr-ı endişede herkes dür ü gevher bulamaz

Sen bulursın yine Rāġıb gibi şeydā ammā
O senüñ gibi cefāpīşe sitemger bulamaz

D. 82

149

²⁸³ şādī-i: şādī vü D.

²⁸⁴ leb: leb ü D.

[58b] *Fā° ilātün / Fā° ilātün / Fā° ilātün / Fā° ilün*

Olmadıçça tā güsiste rişte-i medd-i nefes
Gevher-i maqşūdına ğavvāş olur mı dest-res

Şevk-i rāh-ı Ka° be-i kūyuñla germ-efġān olup
Nāle-i dil oldu pīş-āheng-i feryād-ı ceres

Ver ferāġ-ı bāli her çend olsa da bī-bāl ü per
Kayd-ı āb u dāneden āzādedir murġ-ı kafes

Rişte-i tül-i emel ser-bend-i zülf-i yārdır
Düşme sevdā-yı rehāye ey gönül ümmīdi kes

İmtiyāz-ı nīk ü bed olmaz ser-i āzādede
Sāye-i²⁸⁵ bāl-i hümā farkında yā perr-i meges

Bār-ı düş-ı hürmet eyler kim görürse hum gibi
Mest-i bā-temkīne rehzen mi olur havf-ı ° ases

Cām-ı ser-şār-ı hevānuñ hoşdur ammā neşvesi
Derd-i serdir çün humarı eyleme Rāġīb heves

D. 92

150

Mefā° ilün / Fe° ilātün / Mefā° ilün / Fe° ilün

Esīr-i renc ü ° anā ehl-i cāh u devlet imiş
O kadar devleti kim bilmedik kanā° at imiş

²⁸⁵ sāye-i: sā° ile D.

Belā-yı şoḥbet-i ebnā-yı cinsi bildirdi
Behiṣti Ādeme kim kūşe-i ferāgat imiş

Sūḥan-şinās oluyor kim ki bī-vefā olsa
Meger zamānede ğaddārлық ẓarāfet imiş

Muḳābil āyīnedir yek-dīgerle²⁸⁶ sāde-ruḥān
O şūḥı hem iden āşūfte-dil bir āfet imiş

Zuhūr-ı fitne-i ḥaṭ idi mev° id-i vuşlat
Ġarāz bilindi ki nezdīkī-i kıyāmet imiş

O kendi ḥüsnüne meftūn imiş ḥaṭā itdūñ
Maḥabbet ol büte müstelzim-i reḳābet imiş

Şafā-yı ṭab° -ı başīrīden añladım Rāġıb
Cihāne gün-naẓarı mūcib-i başīret imiş

D. 93

151

[59a] *Fā° ilātün / Fā° ilātün / Fā° ilātün / Fā° ilün*

Dāġ-ı ° aşḳuñ sīne-i āzāde bī-bā-kāne baş
Sikke-i sulṭān-ı ḥüsnüñdür meded şāhāne baş

El virürse bir daḫi pādāşi-i şevḳ u ṭarab
Ayaġuñ meclisde denk al sāḳıyā rindāne baş

Yeter ṭa° n-ı daḫle itme vaż° -ı aġyāri hedef
Var benān-ı i° tirāzı şīve-i cānāne baş

²⁸⁶ dīgerle: digere D.

Herze sevdā-yı meṭā° -ı şöhret itmez bunda sūd
Nağş-ı tamgāyı qabūli kāle-i ° irfāna baş

Ey hayāl-i yār başmazsuñ qadem rūy-ı dile
Seyrdir yā şüretinde dīde-i giryāne baş

Dūd-mān-ı zühdi kıl hasretle hākister-nişīn
Bağruña ol tıfl-ı āteş-hūy-ı yāne yāne baş

Çıkmason nāmuñ felekde Rāğıb ol meh-rū ile
Mühr-i mihr-i dil-güdāz-ı nāme-i ketmāne baş

D. 97

152

Mefā° ilün / Mefā° ilün / Mefā° ilün / Mefā° ilün

Hadeng-i ṭa° n-ı ağıyār ile şanma derd-i ser çekmiş
Göñül suhte-i eyyām-āşinādır çilleler çekmiş

Küdüretten n'ola qalsa tehī humhāne-i gerdün
Ki yokdur bezm-i ğam rıtl-ı girānın ben qadar çekmiş

Hüveydā şüret-i haṭṭuñ mıdır mir° āt-i rüyında²⁸⁷
° Aceb dūd-ı dil-i ° āşık mıdır rāh-ı seher çekmiş

Taḥammül idemez bār-ı girān-ı minneti insān
Çekenler hürmenişdir hāric-i ṭavq beşer çekmiş

Söz olmaz cezbe-i dilkeş-edā-yı şeyḥ-i mekkāre
Kerāmet ° āleminde tekyeye dūn bir püser çekmiş

²⁸⁷ rüyında: rüyūñla D.

Cihānda görmedim bir vefk-ı dil bir kām-yāb olmuş
Kimi gördümse hemyān-ı taşavvurdan zarar çekmiş

Felekde hāle gördüm kırş-ı mehden dāğ-ber-dildir
Bu şeb var ise Rāğıb sīneye bir sīm-ber çekmiş

D. 95

153

[59b] *Mefā[°] ilün / Mefā[°] ilün / Mefā[°] ilün / Mefā[°] ilün*

Yatur medhūş ol āfet tāb-ı müjgānın şarāb almış
Gözünde kılmamış sāmān-ı fitne dürd-i h[°]āb almış

Çırāgān oldu gülşen şu[°] le-i āvāz-ı bülbül den
Dehān-ı gōncedendir h[°]āb iken bū-yı gül-āb almış

Hüveydā çeşm-i giryānımda bakşañ kangi²⁸⁸ cānibden
Hayālüñdür o ser-keş serv kim eṭrāfin āb almış

Baқан maḥbūblar şermendelerdir²⁸⁹ kendi ° aksinden
Ruḥundan ol kadar āyīneler reng-i hicāb almış

Dimiş bī-çāreliktir çāre-i ° aşk ol ṭabīb-i nāz
Marīz-ı pister-i ḥasret bu gün şāfī-cevāb almış

Ḥarāb erkān-ı ḥüsni līk ber-pā ṭāk-ı ebrūsı
° Aceb miḥrāb imiş feyz-ı du[°] ā-yı müstecāb almış

Yed-i beyzā-yı i[°] cāza ° aceb mi nice tāb olsa

²⁸⁸ kangi: kanğı D.

²⁸⁹ şermendelerdir: şermendedirler D.

Fürüg-ı sâ^c idüñden pençe-i hürşid táb²⁹⁰ almış

Ḳumāş-ı rüy-ı dest-i vaşluña h'āhān iken Rāğıb
Varup çin-i cebinüñden metā^c -ı pīç ü táb almış

D. 94

154

Mefā^c ilün / Mefā^c ilün / Mefā^c ilün / Mefā^c ilün

İdüp pīçide zülfün hāl-i ^c anber-fāme uydurmuş
Sevād-ı²⁹¹ mülk-i hüsnin māh-rüyüm²⁹² şāme uydurmuş

Tekellüf ber-ṭaraf bir başka vādī eylemiş peydā
Ḳabā-yı sebzın ol serv-i revān endāme uydurmuş

Ne minnetler idüp bād-ı şabādan nāzlar çekmiş
Perişānlıkda zülfün tā dil-i nā-kāme uydurmuş

Değil tedbīr ile bir ferd ḳādir²⁹³ maḥv ü işbāta
Sütür-ı nüşḩa-i taḳdīre kimdir hāme uydurmuş

^c Aceb mi peyrev-i ebnā-yı dehr olmuş ise Rāğıb
O da vādī vü reftārın baḳup eyyāme uydurmuş

D. 96

155

[60a] Maḩlaş-nāme-i Cenāb-ı Seyyid Pertev Efendi²⁹⁴

²⁹⁰ táb: nāb D.

²⁹¹ sevād-ı: şivīd-i D.

²⁹² māh-rüyüm: māh-dīm-i D.

²⁹³ ḳādir: ḳābil D.

Fe° ilātün / Fe° ilātün / Fe° ilātün / Fe° ilün

Kār-fermā-yı kader-kārgēh-i kudretde
İtdi bir gevher-i tābāna beni rüşenger

Necm-i şākīb nüh-güher mäh-ı sa° adet Pertev
Ufuğ-ı ma° rifet-i mihr-i münīr-i hāver

Gerçi pākīze sirişt āyīne-i şafvetini
Minnet-i şaykal-i rüşenger ider rengāver

Līk hürşīd ü mehe bā° iş-i rif° at Pertev
Şeref-i şoḥbet-i şām ile füyūzāt-ı seḥer

Nām-ı nūr ile mulaḳḳabdı semādan zātı
Böyle sebt itmiş idi şānını münşī-i kader

Şarf idüp maḳderetin eyledi çün ḥüsn-i sülūk
İtdi teslīm ü²⁹⁵ rızā içre fedā cān ile²⁹⁶ ser

Güş-ı hüşımı o şadef²⁹⁷ eyledi dürr-i sūḥana
Bārekallāh ne deryā-dil ü pākīze-hüner²⁹⁸

Bildi ḳadr-i himem ü terbiyet-i ehl-i dili
Āferīn himmet-i vālāsına kim aldı naḳar

Oldı engüş-t-nümā şöhre-i şehri ü emşār
Gün-be-gün mäh-şıfat oldı çü pertevāver

Ola mümtāz diyü maḥlaş ile her eşeri

²⁹⁴ Muvakkit-zāde Pertev: 18. yüzyılın ikinci yarısı ve 19. yüzyılın ilk çeyreğinde yaşamış divan şairi.

²⁹⁵ teslīm ü: teslīm-i D.

²⁹⁶ ile: u D.

²⁹⁷ şadef: şarf D.

²⁹⁸ deryā-dil ü pākīze-hüner: deryā-dil-i pākīze-güher D.

Didi üstâdı olan Neş³ et-i kemter aḥḩar

Maḩlaş-ı ma^c rifetüñ ola Muḩammed Pertev
Güş idenler ola meymün u mübârek diyeler

Eşer-i eslâfa sülük eylemege sa^c y eyle
Yâd ola ḩayr ile nâm u eşerüñ tâ maḩşer

Saña ser-mâye-i devlet Şeh-i kevneyn vaşfi
Na^c tıdur ḩusrev-i ma^c nâ serine tâc-efser

El-hazer zerre ḩadar alma lisâna hicvi
Şaḩın ey nür-ı başar çeşm-i dili kör eyler

[60b] Neḩ^c ĩ-i mu^c cize-gü ile Fehîme nazâr it
Gör ser-encâmların kim saña^c ibret bu yeter

Himmet-i ḩazret-i pîrân ile nâmuñ şânuñ
Ola ser-levḩa-i dîvânçe-i erbâb-ı hüner

Olasın mâ-ḩaşalı cümle-i âmâlünde
Feyz-i tevḩîḩi ile luḩf-ı ḩudâya maḩzar

Yazalar nüh-varaḩ-ı mecmû^c a-i eflâke
Kilk-i zerle şeb ü rüz her eşerin şems ü ḩamer²⁹⁹

D. 7

156

Sâḩî-nâme

Mef^c ūlü / Fâ^c ilâtü / Mefâ^c ĩlü / Fâ^c ilün

²⁹⁹ şems ü ḩamer: tâ maḩşer D.

Sākī getir o sāğarı kim ° aqs-i āfitāb
Āşār-ı feyz-ı cür° asıdır tāb-ı māhtāb³⁰⁰

Nüş eylemege tā ola gerdün-ı nüh-ķubāb
Seyl-i sirişk girye-i mestāneme ħabāb

Rıdvān görünce mest beni ide fetĥ-i bāb
Ĥūrī ĥumār-ı çeşmimle mest ola ĥarāb

Sīrāb-ı şevķ añılıcaķ bizi neşve-yāb
Dil-teşnegī-i ĥasret ide Kevşeri şerāb

İdem bulunca mestligile ben müsā° ade
Mir° āt-i dilde şūret-i cānān müşāhede

Sākī ĥumār-ı derd-i ġama olmuşum esīr
Āzād idüp bu ķuluñı ecr ü şevāba gir

Pür³⁰¹ feyz-i ° aşķ ya° nī bize bir piyāle vir
Sen ol ° azīz başıñ için baña destġir

Nüş eyleyince ° ālem-i bālā olup³⁰² zamīr
Şems-i ĥaķīķat ile ola māh-ı dil münīr

Baĥtım civān u ° aķlım ola sāl-ĥürde pīr
Derd ü belādan itmeyeyim bir daĥi nefīr

Şāhā kemāl-i luţfuñ ile eyle gel kerem
Dünyā gözüyle şāhid-i maķşūdumı görem

[61a] Sākī o bezm-i ĥāşda eyle bizi be-kām

³⁰⁰ māhtāb: mehtāb D.

³⁰¹ pür: bir D.

³⁰² olup: olur D.

Hâşân-ı Hâk bezmi ola girmeye ° avām

Ol cāmdan ki cām-ı dili mest ide müdām
Şürbi helāl ü tevbesi belki ola Һarām

Allāh için meded ey şūh-ı hoş-Һırām
MaҺrūm-ı luţf itme beni saña bu recām

Kām-ı dü-kevn terki baña ba° d-ez-în merām
Zemzemle şun la° lüñ eyle bir Cemāne cem

Һ’āhişger oldığım keremi eyle gel baña
Sırr-ı zamīr-i keşf ideyim mü-be-mü saña

Sākī sebū vü cām u şurāhi vü rāh-ı rūh
Gülzār u bezm-i sāz-ı nevā-senc-i pür-fütūh

Şādī vü şevk derd [ü] Һumār dem-i şabūh
Cümle rumūz-ı nükte-i ° aşk ey enīs [ü] rūh

Hāşā ki meyle ola dile feyz ile fütūh
Ğayr-ı şarāb-ı la° l leb-i ° ömrbaşş-ı nūh

Şahbā-yı nāb Kevşer ide Һātıra sünūh
Olsun hezār kerre bize tevbe-i naşūh

Hep mācerāyi³⁰³ neyleyim eyledim ° ayān
Hayfā dirīg-ı sırr-ı dilim olmadı nihān

Sākī getür o rāhı ki rūh-ı revān ola
Mestānesi ser-i kūy-ı cānāne yol bula³⁰⁴

³⁰³ mācerāyi: mācerāmı D.

³⁰⁴ ser-i kūy-ı cānāne yol bula: muķīm-i sarāy-ı cihān ola D.

Deryūzegī-i dergehi fahr-i şehān ola
Meyhanesi derd ile dāru'l-emān ola

Yek-kaṭre cur^c asına bahā dü-cihān ola
Kim nūş iderse ḥusrev-i şāhib-zamān ola

Na^c l-i semendi māh-ı nev-i āsumān ola
İkbāl ü tāk ü devleti de cāvidān ola

Sāḳī bu söz ü sāzımızı itmeye çü gūş
Neş^o et bu güft-gū-yı^c abeş tābekey ḥamūş

D. 26

157

[61b] **Meşḳ ü Süḥan Kaşdıyla Nuṭḳ Buyurdukları Kaşide-i Ğarrādır**

Mef^c ūlü / Fā^c ilātü / Mefā^c ilü / Fā^c ilün

Feyzın yem-i keremden alur lü^o lü^o -i^c Aden
Gevher mi her o kaṭre ki reşk-i şehāb olur

Her şem^c -i bezm-i şu^c lesiniñ düdesi degil
Ecsād-ı rūḥ-ı ma^c nā^o ı ümmü'l-kitāb olur

Her seng-pāre la^c l-i Bedaḥşān³⁰⁵ olur velī
Pertev-pezir-i terbiyet-i āfitāb olur

Ehl-i süḥan ki ṭab^c ı ola ḳulzüm-i hüner
Vādī-i ye^o s-i dehr-i denīde serāb olur

İllā meger ki sevḳ ide bir bāb-ı devlete

³⁰⁵ Kuzeydoğu Afganistan'da bir idarî bölge.

Tevfîk-i Hızırî yâver ola feyz-yâb olur

Ez-cümle tîre-rûz biri bende-i hakîr
Nâmı şumâr-ı ehl-i sühandan hesâb olur

Sengîn güher ki kerem-i hâridârı olmaya
Kibrît-i aḥmer olsa da hiçden hesâb olur

Ümmîd-vâr-ı luḫf-ı Hudâyım ki ba^c d-ez-în
Devlet-serây-ı her dü-cihân fetḫ-i bâb olur

Zîrâ ki bir yem-i himem ü menba^c -ı kerem
^c Âlem bilür ki zâtı ne devlet-me^o âb olur

İtdi nigâh-ı luḫfı bizi ḫâkdan refî^c
Seyr it hevâda zerreleri âfitâb olur

Her bir nigâh-ı raḥmı niçe devlet-âferîn
Her nazrasında kâm-ı cihâna iktisâb olur

Sîrâb-ı ḫ^oân-ı luḫf³⁰⁶ u kerem olmadır hemân
Böyle veliyy-i ni^c mete kim intisâb olur

Engüşt-i Mîke^o il ile hem-dest-i ḫâmesi
Erzâḫ-ı genci anuñ ile fetḫ-i bâb olur

Câh u celâl-i nâm-ı şerîfini yâd idem
Ḥavf eylerem lisân-ı edebden³⁰⁷ ^c itâb olur

Zât-ı refî^c i devlete ser-mâye-i³⁰⁸ şeref
Sad-âferîn şânı ne ^c âlî-cenâb olur

³⁰⁶ ḫ^oân-ı luḫf: luḫf-ḫ^oân D.

³⁰⁷ lisân-ı edebden: bâb-ı edebden D.

³⁰⁸ devlete ser-mâye-i: devlet-i der-i mâye-i D.

[62a] Gūş eyledim ki menkıbet ü maḥmedetlerin
Yek noḡta sırrı keşf oluna şad-kitāb olur

Bir baḥr-ı bī-girān hünerdir³⁰⁹ güherle pür
Deryā-yı heft ṭab^c ima nisbet ḥabāb olur

Faẓl-ı veliyy-i ni^c metim^c unvānına naẓar
Ruḥsār-ı şerm üzre olan ḳaṭre āb olur

Bir şem^c -i şu^c le-pāş-ı hünerdir ki fikreti
Pervānesi seḫer ile şām-āfitāb olur

Miḥr-i münīr-i re^o yine nisbet efendimüñ
Zerre dinürse rüy-ı edeb bī-ḫicāb olur

İz^c ān idince rütbe-i faẓl u belāḡatın
^c Arz-ı ḳaşīde hey ne^c aceb nā-şavāb olur

Maḡrūr olup da ḫulḳ-ı kerīm-i mürüvvete
Ümmīd-i^c afv-ı ḫaẓret-i devlet-me^o āb olur

Neş^o et medīḫ-i şānı yeter^c aczūñ āşikār
Besdir du^c ā-yı devlete ḡayrı şitāb olur

Eşḳ-i niyāz u meşḳ-i du^c ā ile ḫatm ḳıl
Encām-ı meclis-i süḫan^c üd ü gül-āb olur

Tā kim bu ḫaymegāḫ-ı felek-i lācüverd-fām
Āmed şüd ile müzdeḫim-i şeyḫ ü şāb olur

ḫayır du^c ā-yı devleti ḫalḳa penāḫ ola
Bī-şekk ü reyḫ kim bu du^c ā müstecāb olur

³⁰⁹ hünerdir: ki hezārān D.

D. 18

158³¹⁰

[62b] Mu^c aşşer

Fā^c ilātūn / Fā^c ilātūn / Fā^c ilātūn / Fā^c ilūn

Fırkatūñle ey perī ḥālīm perīşān oldı gel
Başıma teng oldı ^c ālem çāh-ı zindān oldı gel

Ḥānumānım sensiz ey meh beytü'l-aḥzān oldı gel
Pādişāhım mülket-i dil yandı vīrān oldı gel

Seyl-i eşkimle dü-çeşmim ^c ayn-ı tūfān oldı gel
Ḥūn-ı dil çıkdı gözümden eşkim al ḳan oldı gel

^c Ālemi ğarḳ eyledi deryā-yı ^c ummān oldı gel
Ḥāḫırım maḥzūn u kārım zār u efgān oldı gel

Bu esīr-i derd-i ḥasret raḫma şāyān oldı gel
Merḫamet-kārım efendim vaḳt-i iḥsān oldı gel

Ey meh-i nā-mihribānım ḫayli müddet gelmediñ
Terk edüp ben bendeñi ey bī-mürüvvet gelmediñ

Kimler ile eylediñ nev-ḫarḫ-ı ^c işret gelmediñ
Eylediñ bīgānelerle germ-i ülfet gelmediñ

Dād ḫayın³¹¹ eyleyüp luḫ u mürüvvet gelmediñ
Hāy zālīm eylediñ³¹² biñ kerre da^c vet eylediñ³¹³

³¹⁰ Hoca Neş'et Divanında tam olan bu muaşşer, mecmuada 12 beyit eksiktir. Bu eksiklik yine varak eksikliğindedir. 62b'deki çobana ve divana göre metin "cism" şeklinde devam etmelidir.

³¹¹ dād ḫayın: jājhāya D.

³¹² eylediñ: eyledim D.

Ben uluña eyleyüp hıç raħm u Şefkat gelmediñ
Eylediñ peymān-Şikest yoğ mı fütüvvet gelmediñ

Mümkin iken Őevę u Őādī ile Őoħbet gelmediñ
Şimdi aħvālim efendim pek perīŐān oldu gel

Ol zamān kim Şem[°] -i bezm-i ħāzret-i yārān idik
Reşk-i bezm Bayęara bir meclise ser-ħ[°]ān idik

Gülsitān-ı[°] ıyş u Őevęle bülbül-i ħoŐ-h[°]ān idik
Devlet-i aħbābımızla[°] āleme sulġān idik

Cümleye fermān-revā bir Őāħib-i dīvān idik
PīŐvā-yı[°] ārifān ser-mezheb-i rindān idik

...

D. 1

159³¹⁴

[63a] *Fā[°] ilātün / Fā[°] ilātün / Fā[°] ilātün / Fā[°] ilün*

...

Derd-i hicriñ cāna geędi oldu[°] aęlım tārūmār
Ĥāk-i rāh oldum yoluñda[°] aŐęıñ itdi cāna kār
Men ırāędan gelmiŐem ħasret ile ħayran u zār
Ey cemālin görmeden ħüsnine ħayrān olduęım³¹⁵
İrmeden[°] ıyd-ı viŐāl-i[°] aŐęa ħurbān olduğım

³¹³ eylediñ: gelmediñ D.

³¹⁴ Hoca Neş'et Dıvanında tam olan bu muhammesin mecmuada ilk bendi eksiktir. Bu eksiklik yine varak eksikliğindendir.

³¹⁵ Bu bir mütekerrir muhammes örneğidir. Müntensih, mütekerrir olan son iki dizeyi eksik olan varağa yazdığı için bu dizelerin yerine mecmuada sadece "eyzan" ibaresi yazılıdır. Eyzan, önceki gibi, aynı Şekilde anlamına gelir. Bu muhammesin diğer bendlerinde de bu bendde olduğu gibi son iki dize yerine eyzan ibaresi yazılmıştır.

Hey nice dem fūrḳatiñle başmıřam bađrına tař
Sīne sūzān dīde giryān ađıdup řan ile yař
İtmişem rāh-ı mağabbetde fedā cān ile baş
Ey cemālin görmeden ħūsüne ħayrān olduđım
İrmeden °ıyd-ı viřāl-i °aşqa řurbān olduğım

Ey imām-ı enbiyā ve’y řāh-ı peygāamber sipāh
Gül yüzüñden řıl münevver řoyma meni rū-siyāh
Mihr-i rüyuñ görmez isem ey dirīg [ey] āh vāh
Ey cemālin görmeden ħūsüne ħayrān olduđım
İrmeden °ıyd-ı viřāl-i °aşqa řurbān olduğım

Ey Ĥabībullāh vallāh istiyāđım var saña
Mübtelāyım neyleyim ħasret-keşim dīdārıña
Ey Nebiyyü’r-raĥme raĥmet şıl bu Neş’et řuluña
Ey cemālin görmeden ħūsüne ħayrān olduđım
İrmeden °ıyd-ı viřāl-i °aşqa řurbān olduğım

D. 5

160

Merřiye-i Nūr-ı Çeřm-i Kevneyn Ĥazret-i İmām Ĥüseyin (r.a.)

Mef° ülü / Fā° ilātü / Mefā° ilü / Fā° ilātün

Ey çeşm uyan ağla imām Ĥüseyin için
Ey cism ü cān ağla imām Ĥüseyin için
Ey dil hemān ağla imām Ĥüseyin için
Ey dīde şan ağla imām Ĥüseyin için
Ey seyl-i ĥün çağla imām Ĥüseyin için

[63b] Ol nāzenīn ki mehdini Cibrīl gāh gāh
Cünbān olurdu tā ide ārām ĥ’ābgāh

Deryā-yı hūn içre şināver olan o şāh
Ey dīde ҡan ağla imām Hüseyn için³¹⁶
Ey seyl-i hūn çağla imām Hüseyn için

Zānū-yı ° arş sāye-i faḥr-i peyāamberān
Olmuşdı taḥtgāh o sulṭāna bir zamān
Āğište hūn u ḥāk-i reh-i Kerbelā olan
Ey dīde ҡan ağla imām Hüseyn için
Ey seyl-i hūn çağla imām Hüseyn için

Neş° et gibi bu sūz-ı derūn ile eyle āh
Ol sīne-kūb u rūz u şebān ile eyle āh
Ṭūfān-ı eşke ğarḳ ola çarḳ ile mihr ü māh
Ey dīde ҡan ağla imām Hüseyn için
Ey seyl-i hūn çağla imām Hüseyn için

D. 6

161

Muḥammes-i Sūzināk

Fā° ilātūn / Fā° ilātūn / Fā° ilātūn / Fā° ilūn

Bir ğarīb-i müstemendem bī-kesim āh el-meded
Bir belā-keş ° āşıḳ-ı bī-çāreyem vāh el-meded
Nāle vü āh u enīnem her seḥergāh el-meded
Ey dirīġā ° ācizem men yoḳ meded-ḥāh el-meded
El-meded senden meded sulṭānım Allāh el-meded

Ey penāh [u] çāre-sāz-ı derd-mendān el-amān
Ḥasta vü mecrūḥ-ı ° aşḳa derdi dermān el-amān

³¹⁶ Bu bir mütekerrir muhammes örneğidir. Son iki dize yerine mecmuada sadece “eyzan” ibaresi yazılmıştır. Eyzan, önceki gibi, aynı şekilde anlamına gelir. Bu muhammesin diğer bendlerinde de bu bendde olduğu gibi son iki dize yerine eyzan ibaresi yazılmıştır.

Sîne sūzān dil perīṣān dīde giryān el-amān
Dergehiñe düşmüşem üftān u hīzān el-amān
El-meded senden meded sulṭānım Allāh el-meded

[64a] Gūş ider yoķ āh u zārım kime feryād eyleyem
Raḥım ider yoķ ḥālime ben kimi peydā eyleyem
Ḥāṭır-ı maḥzūnımı bilmem nice şād eyleyem
Tābekey ğamla bu cism³¹⁷ ü cānı berbād eyleyem
El-meded senden meded sulṭānım Allāh el-meded

Nev-bahār-ı gülşen-i ümmīdim ola cāvidān
Cilvegāhım olsa şāḥ-ı gül-bün-i bāĝ-ı cinān
° Andelībem yine kārım rūz u şeb āh u fiĝān
Neş° et-āsā derd-i dilden zār u giryānım hemān
El-meded senden meded sulṭānım Allāh el-meded

D. 8

162

Muḥammes-i Der-Taẓmīn-i Muşarra° -ı Fuzūlī

Fā° ilātün / Fā° ilātün / Fā° ilātün / Fā° ilün

Derd-i serdir devlet-i dāreyn olursa yārsız
° Ālemiñ hengāmesi maḥşer baña dildārsız
Rūzgārım ḥārdır bülbül tegi³¹⁸ gülzārsız
Neylerim cān u cihānı yārsız aĝyārsız
Çün baña cennet cehennem görünür dīdārsız³¹⁹

Her nefes bir āh-ı cāngāh-ı sümüm-ı cān-güdāz
Her zamān bir tāze ğam bir nev-belā-āşüb sāz

³¹⁷ cism: çeşm D.

³¹⁸ tegi: gibi D.

³¹⁹ dīdārsız: yārsız D.

Hem nefes her dem dile derd ü elem bir dil-nüvâz
Her demi bir rûz-rüstâ-hîzden devr-i dırâz
Vay hâline o dem kim dil ala dildârsız

[64b] Dûza-ı derd ü am dildâr-ı sûzân olmasun
Cûybâr-ı cennet-i dîdâr ° ummân olmasun
° Ara-i aşr u belâ pür-ûr u efân olmasun
Sîne sûzân dîde giryân dil perîân olmasun
Dîn ü îmân u maabbet ola mı îqrârsız

Her zamân ûrîde bir dîvânenin devrânıdır
Nev-be-nev cümle cihân bir ° aşıkın ayrânıdır
Ne° et-i zârîñ bu demler mevsim-i efânıdır
Murıb-ı bezm-i maabbet bu dil-i nâlânıdır
Gülsitân-ı ° aş almaz ° andelîb-i zârsız

D. 11

163

Muammes-i Hasbihâl

Fe° ilâtûn / Fe° ilâtûn / Fe° ilâtûn / Fe° ilûn

Bezm-i vulatda ° aceb hicr-ke-i yâr oldum
Nû-ı dârû-yı ifâbaş ile bîmâr oldum
Düdüm ol âh-ı gülüñ dâmenine âr oldum
oncama jâle gibi neyleyeyim bâr oldum
abrı güç çâresi güç derde giriftâr oldum

Kim arar anıma girsen de begüm ben de seniñ
Dil-i dîvânegim yavrucuum sen de seniñ
Cümle vârim ile cânım da senin ben de seniñ
âniña her ne düşerse anı ıl ben de seniñ

Merhamet eyle efendim hele nāçār oldum

[65a] Müjde-i vuşlat olan şīrīn edādan geçdim
Baña maḥşūş olan mihr ü vefādan geçdim
Meclis-i ḥāş-ı şebistān-ı şafādan geçdim
Nigeh-i merhamet ü luṭf u ° aṭādan geçdim
Bezm-i ° aşkıñda hemān ḳāni° -i dīdār oldum

İltifātīñ ile aḳrānıma fā° iḳ degilim
Gerçi kim ṭab° -ı şerīfīñe muvāfiḳ degilim
Bilürüm bendeñe sulṭānıma lāyıḳ degilim
Ḳuluñum añla efendim saña ° aşıḳ degilim
Tevbe tevbe seni sevdimse güneh-kār oldum

Ġālibā mā° il o şeh nāle vü efgānımıza
Yohsa bilmem ° acabā ḳaşdı mı var cānımıza
Teşnedir ğamze-i ḥūn-ḥ°arı hemān ḳanımıza
Nice zālīm dimeyem ḥāzret-i sulṭānımıza
Neş° etā cān u cihāndan hele bīzār oldum

D. 12

164

Muḥammes-i Tazmīn-i Beyt-i Meşhūr

Mef° ülü / Fā° ilātü / Mefā° ilü / Fā° ilün

Maḥsūd-ı ° arş-pāye-i vālā-yı himmetim
Reşkāver-i sürüş-ı semā ādemiyetim
Ḥayret-fezā-yı ḥalḳ-ı cihān ḥulḳ u ḥilḳatim
Şarrāf-ı dehr bilmez ise n°ola ḳıymetim
Bir gevherim ki ḥāk-i siyāh içre ḳalmışım

° Ālem-bahā vü cān u³²⁰ cihān ẓadr u i° tibār
Gird [ü] kesād içre ° aceb ħ̣ār u ħ̣āksār
[65b] Şehbender-i zamān u güher-senc-i rūzgār
Şarrāf-ı dehr bilmez ise n'ola kıymetim³²¹
Bir gevherim ki ħāk-i siyāh içre ẓalmışım

Deryā-yı nūr-ı felek felek āb³²² gevherim
Bālā-yı terīn-i mertebet-i heft-aḥterim
Dürr-i yetīm-i nüh-şadef-i baḥr-i aḥḍarım
Şarrāf-ı dehr bilmez ise n'ola kıymetim
Bir gevherim ki ħāk-i siyāh içre ẓalmışım

Hey hey ne güft-gū vü ne da° vā ne mācerā
Hey hey ne dāveri vü dād u ne iştikā
Neş° et ḥāmūş bes bu ne güftār-ı jājhā
Şarrāf-ı dehr bilmez ise n'ola kıymetim
Bir gevherim ki ħāk-i siyāh içre ẓalmışım

D. 10

165

Muḥammes-i Tazmīn-i Mışra° -ı Meşhūr

Mefā° ilün / Mefā° ilün / Mefā° ilün / Mefā° ilün

Bizim cevri-i felekden şükūh-ı bīdādımız yoḡdur
° Adūdan hīç melāl-i ḥaḥır-ı nā-şādımız yoḡdur
Şu kāfir baḥt-ı bedden iştikā mu° tādımız yoḡdur
Muḥaşşal dost u düşmenden tazallüm yādımız yoḡdur
Göñüldendir şikāyet kimseden feryādımız yoḡdur

³²⁰ ° ālem-bahā vü cān u: ° ālem-bahā-yı cān D.

³²¹ Son iki dize yerine mecmuada “eyzan” ibaresi yazılmıştır. Eyzan, önceki gibi, aynı şekilde anlamına gelir. Bu muhammesin bundan sonraki bendinde de bu bendde olduğu gibi son iki dize yerine eyzan ibaresi yazılmıştır.

³²² felek felek āb: ḥūr-ı felek zāb D.

Ṭutar ehl-i mezāk-ı ° aşk olan rüsvālīgım ma° zūr
İder mi böyle nā-bercā şikāyet olmayan mecbūr
Ne söylersin gelür mi kıāle hıç hāl-i dil-i rencūr
Degil şekvem o zālımden egerçi olmuşam mehcūr
Göñüldendir şikāyet kimseden feryādımız yokdur³²³

Felek kimdir ki ide tā dil-i vīrānemiz maḥzūn
Dimāğ itmeme degil kıaydım ğam u şādī-i çarḥ-ı dūn
[66a] Ṭotalım olmuşuz bir āfet-i devrānına meftūn
Velīkin añlarınız ḥaşmı hemān biz olmadan maḥzūn³²⁴
Göñüldendir şikāyet kimseden feryādımız yokdur

Dirīğā yār u yārān-ı zamāne cümlesi ğaddār
Fiğānıñım³²⁵ merḥamet bilmez ne kāfir-kış imiş dildār
Tesellī-i aḥıbbāya³²⁶ taḥammül cümleden düş-vār
Hele cānımdan itdi bu dil-i zārım beni bīzār
Göñüldendir şikāyet kimseden feryādımız yokdur

° Aceb var mı ğam-ı ° aşk ile hıç bir eylemiş ülfet
Ya vallāhī getürmez ne felek bār-ı ğama tākāt
Taḥammül eyleyüp bār-ı belāya göñlümüz Neş° et
Giriftār-ı ğam itmişdir bizi hıç itmeyüp şefkāt
Göñüldendir şikāyet kimseden feryādımız yokdur

D. 9

166

Ġazel-i ° Ārif Taḥmīs-i Ḥ`āce-i Fārisī Baba Neş° et Efendi Raḥimehullāh

³²³ Son dize yerine “eyzan” ibaresi yazılmıştır. Eyzan, önceki gibi, aynı şekilde anlamına gelir. Bu muhammesin bundan sonraki iki bendinde de bu bendde olduğu gibi son dize yerine eyzan ibaresi yazılmıştır.

³²⁴ olmadan maḥzūn: olmadık mecnūn D.

³²⁵ fiğānıñım: fiğāñım D.

³²⁶ aḥıbbāya: muḥıbbāne D.

Fā° ilātün / Fā° ilātün / Fā° ilātün / Fā° ilün

Bir nigehle bende-gānıñ kām-yāb itmez misin
Cevre mā° ilsin mükāfātūñ hesāb itmez misin
Hiç celāl [ü] kahr-ı Hāğdan ictināb itmez misin
Bendeñi maḥzūn görüp ref° -i niqāb itmez misin
İtdigin va° d-i ° ināyetden hicāb itmez misin

Ey şeh-i ḥübān rikāba ° arzıḥāl eyler gönül
Şerḥa ile dāğ ile baş-ı maḳāl eyler gönül
Ḥasbiḥālin gūyiyā söyler ḥayāl eyler gönül
Kāl ile olmazsa ḥālen biñ su° āl eyler gönül
Luṭf idüp ğamzeñle olsun bir cevāb itmez misin

[66b] ° Aşık-ı āşıfteñ ey gül-ruḥ egerçi şad-hezār
Cümlesi gülşen-serāy-ı vuşlata şeydā vü zār
Her biri pervāneniñ cānāna itmez³²⁷ cān nişār
Ḥāst-kārān-ı maḥabbet gerçi bī-ḥadd ü şumār
Līk erbāb-ı ḥulūşı intiḥāb itmez misin

Cürmüm ikrar eyledim cānā benimdir hep günāh
Kıldım ey kān-ı mürüvvet³²⁸ dergeh-i luṭfuñ penāh
Tābekey ḥırmān u ye° s ile ola ḥālim tebāh
° Afv ü iḥsānıñla cürmüm ber-ṭaraf olmaz mı āh
Ben günāh itdimse sen ḳaşd-ı şevāb itmez misin

Neşve-i la° l-i lebiñle mey-perest itdiñ beni
Sāğar-ı naḥvet ile maḥmūr u mest itdiñ beni
Cür° a-veş ḥāk-i mezellet içre pest itdiñ beni
Seng-i ye° s ile yeter sāğar-şikest itdiñ beni
İnkisārimdan da cānā³²⁹ ictināb itmez misin

³²⁷ itmez: kılmaz D.

³²⁸ mürüvvet: fütüvvet D.

³²⁹ cānā: sāḳī D.

Müsteḥakḳ-ı ḳahr isem ben ḳıl mürüvvet sen yine
Ey mürüvvetpīşe eyle raḥm [u] şefḳat sen yine
Şāniña şāyeste ḳıl luḫf eyle raḥmet sen yine
Ben degilsem lāyık-ı enzār-ı re^o fet sen yine
Zātiña şāyān elṫāfi hesāb itmez misin

[67a] Hāl-i zār-ı Neş^o ete sulṫān-ı zī-şānım baḳup
Baña şefḳat eylemez mi merḥamet-kārım³³⁰ baḳup
Bir nigāh-ı luḫf ider mi şāh-ı devrānım baḳup
° Arzihāl-i ° Ārif-i nāçīze sulṫānım baḳup
Bāri bir redd-i cevāba irtikāb itmez misin

D. 16

167

Güfte-i Ḥayri Efendi Tahmīs-i Ḥāce-i Fārisī Baba Neş^o et Efendi Raḥimehullāh

Mefā^o ilün / Mefā^o ilün / Mefā^o ilün / Mefā^o ilün

Şabāḫu'l-ḫayr ḳıl nūr-ı maḥabbetle dil-i tārı
Füyüzāt-ı seḫer ola derūna ° aşḳıñ āşarı
Nesīm-i nev-bahār it dūd-ı āh-ı ḫāṫır-ı zārı
Gül-i tevḫīde şebnem eyle ° aşıḳ eşk-i esrārı
Açup dāğ-ı diliñden gonce-i gülzār-ı ebrārı

Geçüp ebrū vü müjgān ḫāl ü ḫaṫdan ° aşḳla ḫāş ol
Geçür rīş ü berütı tīgdan abdāl-ı ihlāş ol
Serimū ḳalmasın ḳaydıñ fenā baḫrinde gavvāş ol
Erenler dergehinde bir ḳalender bende-i ḫāş ol
Tırāş it çār-ḫarb ile gönüldeñ fikr-i aḡyārı

³³⁰ merḥamet-kārım: merḥamet-kānım D.

[67b] Felek gibi dolan devrānda ebr-i şevkle zār it
Melekler gibi zıkr-i devr-i a° lāyı sen ezkā̄r it
Semā° a gir urup çarḥ ° aşıkāne devr-i edvār it
Fenā bezminde sergerdānlığı gerdūn gibi kār it
Dolaş mānend-i mihr ü māh gerd-i kuṭb-ı edvārı

Künūz-ı ° arş u ferşūn³³¹ devlet insān-ı kāmilde
Hemān naḳd-i dü ° ālem-i ḥazret insān-ı kāmilde
Dü-gīti taḥt u baḥtı himmet insān-ı kāmilde
Meded noḳşāna düşme ḥızmet insān-ı kāmilde
Bırakma dest-i zıkr ü fikrden mīzān-ı ikrārı

Cihān ° ālem ıtlaḳ mülki cāy-ı ḥayretdir
Mülūk-i devleti birlikte pāy-ı taḥtı vaḥdetdir
Heme mīr ü gedā yekser cevāhir-pūş-ı vūs° atdir
Tecerrüd ° ālemi pīrim ° aceb vāsī° vilāyetdir
O kişver şehleridir vārişān-ı mülk-i ḥünkārı

Zer ü sīm ü mese sikke urur şāhāne devrānda
Mahābbet naḳşı ḳalb-i kāfir ile ehl-i īmānda
O sulṭāndır ki fermānı revān cümle cihān³³² cānda
Ḥaḳīḳat dīdesiyle baḳ yürütmüş sikkeñe³³³ anda
Vücūd iḳlīmīniñ Sulṭān Cem cāh-ı ° aṭā-kārı

[68a] Dü demdir Zülfikārım meşnevī bu feh̄m ü³³⁴ idrākım
Kimin ḥāk eyler ° ālemde kimin ° ālemlere ḥākım
Cihānda şehriyār olur ḳulı ḳurbānıdır her kim
Şehinşāh-ı kerāmet sikke Mevlānā-yı Rūmī kim
Ḥüsām-ı nuṭḳı kesmişdir gönüldeñ ° ırḳ-ı inkārı

Mübārek ṭal° atından sırr-ı vaḥdet kim açılmışdır

³³¹ ferşūn: ferş-i D.

³³² revān cümle cihān: revāndır kişver-i D.

³³³ sikkeñe: sikkesin D.

³³⁴ feh̄m ü: feh̄m-i D.

Cemāl-i pertevinden şubḥ-ı devlet kim açılmışdır
Fürûğ-ı mihr zātından ne ḥikmet kim açılmışdır
O şems-i maşrıq-ı sırr-ı hüviyyet kim açılmışdır
Yed-i feyziyle rüy-ı dehre bāb-ı ḥikmetbārı

O sulṭān-ı cihāngīr-i ledünnī ḥāl-i ḳālinden
O şāhensāh-ı tāc u baḥt-ı ma° nā ḳāl-i ḥālinden
O zıllullāh şu° ā° -ı nūr-ı feyż-i bī-zevālinden
O bürhān-ı muḥaḳḳaḳ pīşe kim sırr-ı kemālinden
Şalāḥ-ı himmeti el° ān mülk-i Rūmadır sārī

Gülistān-ı velāyet ḥaşre dek feyziyle sābitdir
Riyāz-ı mülk ü millet ḥaşre dek feyziyle sābitdir
Heme ma° nā vü şüret ḥaşre dek feyziyle sābitdir
Bahār-ı dīn ü devlet ḥaşre dek feyziyle sābitdir
Tutup şayt-ı ḳudūmi ser-te-ser āfāḳ u aḳṭārı

[68b] Gürūh-ı ° aşıḳān mensüb-ı bāb-ı Rabb-i ° izzetdir
Ricāl-i devleti erbāb-ı dīvān-ı ḥaḳıḳatdir
Maḳām-ı ° aşıḳān³³⁵ bu ḥalḳa-i ḥāsān-ı ḥazretidir
Bu meydān erleri rehbürde-i eyvān-ı vaḥdetdir
Bu cem° iñ sümme vechullāhıdır meclā-yı inzārı

Nişīmen heşt-behişt ° arş-ı mevlā āşiyānıdır
Gehī bāzū-yı şāhensāh-ı vaḥdet kim mekānıdır
Heme yek-cünbiş-i bāl-ı ḥudūdı dü-cihānıdır
Bu cānlar şāh-bāzān-ı maṭār-ı lā-mekānıdır
İderler şayd-ı kebk-i kūhsār-ı mülk-i envārı

Gehī dalkı ḳabā-yı şaḥ-ı nevrūza deḡişmezler
Palās u postı taḥt u baḥt-ı fīrūza deḡişmezler
Külāh-ı faḳrı tāc-ı devlet-efrūza deḡişmezler
Melāmet ḥırḳasın dībā-yı zerdūza deḡişmezler

³³⁵ ° aşıḳān: ° aşıḳīn D.

Şoyarlar kâmet-i cāndan kiyās ° aceb ü pindārı

Hemānā ° ayn rüstā-ḥīzdir vaż° 1 ° azīzānıñ
N°ola nāyı olursa şūr-ı mahşer ki bu devrānıñ
Tehī şanma semā° u devrini devrānda merdānıñ
Felek tennüre-puş abdālıdır bu bezm-i ° irfānıñ
Uşül-i ° āşıkān-ı Mevlevīye uymuş eṭvār-ı

[69a] Nevā-yı ° aşkla çün kāse-i ŧanbūr-ı bu ne kāḥ³³⁶
Şadā-yı arġanūn eyler hemīn kuhsār-ı³³⁷ senġlāḥ
Cemādātı bile ° aşk u maḥabbet eylemiş küstāḥ
Ney inler def döger göġsin rebābıñ sīnesi sūrāḥ
Nümāyān her birinde sūziş-i ° uşşāḳıñ āşārı

Şeh u sulṭān ma° şūkın vaşf-ı şānıdır ġayrı
Kime luṭf itse Neş° et feyziñ olur mażḥār³³⁸ Ḥayri
Hemān fevvāre-i Kevşer olur kilik-i sebük-seyri
Emīru°l-° āşıkīnıñ çāker-i dīrīnesi Ḥayri
Zülāl-i na° tın itdi nāvidān-ı ḥāmeden cārı

Budur ümmīd-i iḥsān u ° aṭā-yı pādişāhīden
Ḥudāvendān-ı tāc-efser ḥudīvān-ı külāhīden
Selāṭīn-i cihān ma° nā-i rūḥānı sipāhīden
Temennā vü recāsı oldur ° uşşāḳ-ı ilāhīden
İrişdikde ḥuzūr-ı Ḥaḳḳa vaḳt-i celb ü iḥzārı

İlāhī himmet-i merdān pīrān-ı ḥaḳīḳatle
Ḥudāya iltifāt-ı ḥāṭır-ı ehl-i velāyetle
Hemān imdād-ı ḳudsi ehl-i imdād u kerāmetle
Du° ā-yı ḥālīş-ı sādāt-ı aḥavān ṭarīḳatle
Ola ol bī-kese esrār-ı Mevlānā meded-kārı

³³⁶ bu ne kaḥ: Nūbe-kāḥ D.

³³⁷ kuhsār-ı: kūhsār u D.

³³⁸ feyziñ olur mażḥār: feyżine mażḥar olur D.

[69b] Ğazel-i Cāmī Tahmīs-i H̄āce-i Fārisī Baba Neş^o et Efendi Raḥimehullāh³³⁹

Fe^c ilātūn / Fe^c ilātūn / Fe^c ilātūn / Fe^c ilūn

Bezm-i Cāmīde mey-i ^c aşkıñ olup cür^c a-keşi
 Olmuşam mest-i maḥabbet aqıdup kanlı yaşı³⁴⁰
 Ururum na^c ra-i mestāne hemān şubḥ u ^c işā
 Lī ḥabībi medenīyūn ^c Arabīyūn Kureşīyūn³⁴¹
 Ki būd derd ü ğameş māye-i şādī vü ḥoşī

Vaḥy ü ilhām-ı Hudādır sūḥan-ı muḥteremi
 Olmayan maḥzar-ı³⁴² elṭāf [u] kemāl-i keremi
 Maḥzar-ı sırr-ı eḥādīs-i şerīfi ola mı
 Fehm-i rāzeş nekunem ū ^c Arabī men ^c Acemī³⁴³
 Lāf-ı mihreş çı zenem ū Kureşī men Ḥabeşī

Tā ezel bezm-i elest nūrı iken faḥr-ı cihān³⁴⁴
 Şem^c -i dīdārına sūzān idi pervāne-i cān
 Yanaraḳ yaqıllaraḳ ^c āleme geldim sūzān
 Zerrevāram behevādārī ū raḳş kunān³⁴⁵
 Tāşud ān şehre-i āfāk baḥūr şeyd u şeyī

Bundan a^c lā nedir ^c uşşāqına iḥsān³⁴⁶ u kerem

³³⁹ Bu muhammes İran'ın meşhur âlimlerinden Molla Câmî'nin şiirine tahmisdır. Bendlerin son iki dizesi Molla Câmî'ye aittir ve Farsçadır.

³⁴⁰ yaşı: yaşıım D.

³⁴¹ Benim sevgilim Arab'ın efendisi, Kureşli ve Medinelidir. Bana mutluluk ve sevinç veren dert ve gam budur.

³⁴² maḥzar-ı: nā^o il-i D.

³⁴³ Onun sırrını anlayamıyorum çünkü o Arap bense Acemim. Onun sevgisiyle nasıl övünebilirim ki, o Kureşli ben ise Habeşliyim.

³⁴⁴ nūrı iken faḥr-ı cihān: olmuş iken şāh-ı cihān D.

³⁴⁵ Ufukların güneşi ve şahı olmasından beri onun sevgisiyle uçuşan zerre gibiyim.

³⁴⁶ iḥsān: elṭāf D.

Olalar devlet-i dīdār ile hoş-dil-i hürrem
Şüretā fūrkat ü ma^c nāda vişāli her dem
Gerçi şad merhale dürest zipīş-i nazarem³⁴⁷
Vechuhū fi nazārī külle ğadātin ve ^c aşī

[70a] Hüş-yārān-ı vefādır heme mestān-ı elest
Sāġar-ı sırr-ı maḥabbet ola ḥāşā ki şikest
Neş^o e-mend olmaz o kim olmaya peymāne be-dest
Şıfat-ı bāde-i ^c işkaş nereved ezmen-i mest³⁴⁸
Zevk īn mey neşināsī baḥudā tāneçeşī

Sūzişī ^c aşk-ı nebī ile ^c aleyhi'ş-şalavāt
Şöyle dil-teşne gidem maḥşere bulduḡda ḥayāt
Ola sīrāb-ı sirişk ḥuşk-lebān-ı ^c Araşāt
Maşlaḡat nīst merā sīr[ī] ezīn āb-ı ḥayāt³⁴⁹
Dā ^c aḡallāhu bihī külle zamānın ^c aḡaşī

Sālik-i şāh-reh-i ^c aşka budur ṭavr-pesend
Olmaya cān u cihān ḡayd u ^c alāḡa-peyvend
Neş^o etā ehl-i maḥabbet olana pes bu pend
Cāmī erbāb-ı vefā cüz reh-i ^c işkaş nerevend³⁵⁰
Ser mebādet ger ezīn rāh-ı ḡadem bāz keşī

D. 13

169

[70b] Müseddes

Mef^c ūlū / Fā^c ilātū / Mefā^c ilū / Fā^c ilün

³⁴⁷ Gerçi o benim gözümün önünden yüz fersah uzaktır ama cemali her sabah ve her akşam benim gözümde dir.

³⁴⁸ Onun aşkının şarabının sıfatı benden gitmez. Yemin olsun ki bu şarabın zevkini tatmadan bilemezsin.

³⁴⁹ Bu ab-ı hayattan doymak benim yararına de ğil. Allah her zaman ab-ı hayata susuzlu ğumu artırsın.

³⁵⁰ Cami, vefā sahibi insanlar onun aşkının yolu dışına çıkmazlar. Bu yoldan dönersen başın yok olsun.

Dün sâye şaldı başıma nāgeh bir āfitāb
Kopdı kıyāmet oldı cihān ° arsa-i hesāb

Başımdan aşdı tābiş-i ° aşkıyla āteş-āb
Görđi behişt-i hūsni göñül kıldı ıztırāb

Bu gün ne kevn ne ° arabda gehdir didim didi
Rüz-ı cezā-yı rûh-ı revānuñdurur seniñ

Bir ravza görmüşem gül-i hod-rū çemen çemen
° Anber-i şemīm sünbül-i müşgīn Hutēn Hutēn

Şebnem o bāğa lü° lü° -i lālā ° Aden ° Aden
Esbāb-ı şevk şiveñi şorma tümen tümen

Bu ne behişt ° işveghidir didim didi
Hüsnum riyāzı bāğ-ı cinānuñdurur seniñ

Bir çeşme-sārı cilvegeh itmişdi ol perī
Mehtāb hūsni şanki behişt itmiş ol perī

Şalmışdı şuya ʔal° at-i meh şu° le vü feri
Ceyhūn-ı nūr itmişidi cūy-ı peykeri

Bu cūybārda bu ne mehdır didim didi
° Aqs-i ruhumla eşk-i revānuñdurur seniñ

Bir ʔahramān-ı zālīm-i hūn-h̄ār bī-amān
Bir [bī-nevā]³⁵¹ ġarībe çeküp tīg u cān-sitān

Biñ üzerinde³⁵² virmez aña hīç amān zamān
Giryān-ı cihān hāline hāndān özi hemān

³⁵¹ Oğraş, 1991

³⁵² üzerinde: zaħm uranda D.

Bu geşte kim bu hūnı ne şehdir didim didi
Şāhib-ķırān ğamze vü cānuñdurur seniñ

[71a] Oldum³⁵³ dūçār bir mehe kim āsumān nāz
İrmez kemter-i³⁵⁴ āh u niyāz öyle³⁵⁵ ser-firāz

Erbāb-ı hāle hālī olur Kıble-i namāz
Bir rişte gördüm anda ki cān beste-i niyāz

Kākül mi ne belā-yı siyehdir didim didi
Hāble'l-verīd gerden-i cānuñdurur seniñ

Gördüm bir āfitāb-ı cemāli cihān hūsn
Yā bir melek ki cilvegehi āsmān-ı hūsn

° Ayne'l-hayāt reşha-i edhān³⁵⁶ cān-ı hūsn
Her bir nigāhı hey ne yamān cān-sitān-ı hūsn

Şīr-i siyeh³⁵⁷ ne āhū nigehtir didim didi
Hūnī gözüm ki teşne-i ķanuñdurur seniñ

Gördüm bir özge şahş-ı cihān-gürd herze³⁵⁸ tāz
Merd-i ğarīb seyr ü seyāhatle ser-firāz

° Ālemde āşinālığıla bulmuş imtiyāz
Bīğāne rev ü ķaydı degil hīç niyāz u nāz

Bu şahş kim ne hālī tebehdür didim didi
Neş⁹ et cihānda nāmıla şānuñdurur seniñ

³⁵³ oldum: oldı D.

³⁵⁴ kemter-i: kemend-i D.

³⁵⁵ niyāz öyle: niyāzıyla D.

³⁵⁶ edhān: dehānı D.

³⁵⁷ şīr-i siyeh: şīrīn nigehtir D.

³⁵⁸ herze: zih D.

D. 3

3.3. Mecmuanın Mestap'a Göre Metni

TABLO 2.1: Atatürk Kitaplığı Bel_Yz_K.1589 Numarada Kayıtlı Şiir Mecmuası'nın MESTAP'a Göre Muhteva Tablosu

Yer Nu		Atatürk Kitaplığı Bel_Yz_K.1589, Şiir Mecmuası					
Yp. no.	Mahlas	Matla' beyti / bendi	Makta' beyti / bendi	Nazım şekli / birimi	Nazım türü	Vezin	Açıklamalar
1b	Râğıb	Elinden çekdiğim sâkî-i dehrüñ nîş ³⁵⁹ ü semdir hep Benim şahbâ diyü nüş itdigim zehr-âb-ı ğamdır hep	Beni hem-şu ^e le-i âvâz-ı bülbül eyleyen Râğıb Süküt-ı cângüdâz-ı nâz ile ol ğonce-femdir hep	Gazel/7 beyit		.---/---/---/---	Râğıb
1b	Râğıb	İtdi ten-i nizârımı feryâd u nâle nâl Çaldım o rütbe za ^e f ile yok irtihâle hâl	Râğıb hezâr ma ^e nî-i nâzuñ hayâl idüp Her ğamzesinden oldı hedef perr ü bâle bâl	Gazel/7 beyit		--/././---/./.-	Velehü
2a	Râğıb	Çabiliyyet istemezler kaçır ü câhe muğbil ol Şeh-süvâr-ı tevsen-i baht ol hünerde dâhil ³⁶⁰ ol	Râğıb olma gür-dil-veş peyrev-i bî-dest ü pâ Olma muhtâc-ı ^e aşâ sen rehneverd-i kâmil ol	Gazel/6 beyit		---/---/---/./.-	
2a	Râğıb	Bezm-i meyde olma pür-çîn-i ğazab dembeste gül Hânderülîkdir olan bu şîşeye şâyeste gül	Şâ ^e ir-i rengîn-edâya berk-i sebzimdir biter Gül-sitân-i tab ^e -ı Râğıb dan bu bir ber-ceste gül	Gazel/7 beyit		---/---/---/./.-	Velehü
2b	Râğıb	Yârini gerden-i aħbâba idenler taħmîl Ne kaçır olsa sebük-rüh olur elbette şaķıl	Münkeşif olmadır zıddı ile çün eşyâ Ta ^e n-ı a ^e dâ gibi Râğıb olamaz zıkr-i cemîl	Gazel/7 beyit		---/---/---/./.-	Velehü
2b	Râğıb	Çudüm-ı şevk ile tevbiħ-i baht-ı şüm idelüm Ayâĝ-ı mül ile kesr-i ser-i ğumüm idelüm	Sezâ-yı lev m ü cezâ nefsimiz iken Râğıb Nedir ğünâhı sipihrüh ki biz şütüm idelüm	Gazel/5 beyit		---/---/---/./.-	
3a	Râğıb	Nâvek-i ³⁶¹ ebrü nice yâr olsa da âhın çekerim Çande bir çille-i şaht olsa anı ben çekerim	Şıķlet-i vaz ^e ı raķıbuñ çekilür mi Râğıb Haţır-ı dost içün zaħmet-i düşmen çekerim	Gazel/7 beyit		---/---/---/./.-	Velehü
3a	Râğıb	Hırâm-ı kaçdühne ta ^e bîr-i aşınâ bulamam Bu nazma servi daħi mışra ^e -ı resâ bulamam	Çanı ol âfet ile üns ü ülfet-i dîrin Nic'oldı şimdi ^e aceb n'oldı Râğıbâ bulamam	Gazel/7 beyit		---/---/---/./.-	Velehü
3b	Râğıb	Neden eyâ bu tehevür çuluña pâdişehim Var ise bendeligimdir saña ancaķ ğünehim	Hüsrev-i mülket-i dilsühtekânım Râğıb Şem ^e -veş şu ^e le-i daĝ-ı çigerimdir külehim	Gazel/7 beyit		---/---/---/./.-	
3b	Râğıb	Hayâl-i zulf-i ğam-ber-ğam ki eyler hâţırım der-hem	Hasüdâ her münkîr eylesün mi serfürü Râğıb ³⁶²	Gazel/7		.---/---/---/---	Velehü

³⁵⁹ dehrüñ nîş: dehrin nüş D.

³⁶⁰ dâhil: râcil D.

³⁶¹ nâvek-i: yâyuñ ey D.

		Olur her medd-i āhım tūġ-ı ŧāhī dūd-ı dil perçem	Muhammerdir ser-ā-pā fīnetimde neŧ° e-i Ādem	beyit			
4a	Rāġıb	Sırr-ı ezdāde muzāhir idigin bu ° ālem Gösterir naġmedeki mudġam olan hey° et-i ġam	Hep olur h°āhiŧ-i dil eyleme hām ibrāmı Vaġtı var ° arz-ı merāmuñ daġı Rāġıb epsem	Gazel/11 beyit		-.--/..--/..--/..-	Velehū
4b	Rāġıb	Düşse n°ola mihr ü mehi çarġuñ nazarımdan Ayırdı beni göz göre nūr-ı başarımdan	Rāġıb göremem cāmını Cem ŧunsa ŧafāsın Çeŧmimde benim perdedir ³⁶³ ° ālem kederimden	Gazel/7 beyit		--./--./--./--	Velehū
4b	Rāġıb	Mey-i ° aŧkıyla görüp ehl-i fenā medhūŧun Zāhid-i ġuŧk pesend eylemez oldu ġuŧun	ŧanma pervāz ide taġrīk-i ŧafādan Rāġıb Güli ġıfz itmek içün bülbül açar āġuŧun	Gazel/9 beyit		-.--/..--/..--/..-	Velehū
5a	Rāġıb	Ey ġüsn-i ŧu° le-tābını zīr-i niġāb iden Açmazdan ° aŧıġānı ruġuñdur kebāb iden	Rāġıb müdāheneyle riyādır zemānede Dünyāyı ŧanma cevri ü sitemdir ġarāb iden Bī-tābī-i tehālūkle yolda ġaldı hep ³⁶⁴ Ser-menzil-i merāma vaġıtsiz ŧitāb iden	Gazel/8 beyit		--./--./--./--	Velehū
5a-5b	Rāġıb	Ĥalāvet-yāb olur mı ni° met-i elvān-ı dünyādan Dehen-ŧüy olmayanlar būs-ı dāmān-ı müdārādan	Raġīġ-ı ŧafvetūñ tekdīr iken ġüsn-i mūkāfātı Anuñçün derd-i serdir çekdiğim Rāġıb aġıbbādan	Gazel/11 beyit		..--/..--/..--/..-	Velehū
5b	Rāġıb	Pes-i nüh toy-ı çarġ olmak ³⁶⁵ dil-āzāran içün me° men ŧayanmaz tīr-i āh-ı inkisāra āhenīn cevŧen	Yürür keŧtī-i ŧahbā kuvvet-i mehtāb ile Rāġıb Olur bu zevraġa pīrāhen-i fānūsdan yelken	Gazel/8 beyit		..--/..--/..--/..-	Velehū
6a	Rāġıb	Ümmīd-i neŧvedir bize hep derd-i ser viren Fikr-i ŧafāda olduğumuzdur keder viren	ŧimdi dirīġ naġd-ı siriŧkin mi eylesün Rāġıb o ŧūġa merdüm-i çeŧminde yer viren	Gazel/7 beyit		--./--./--./--	Velehū
6a	Rāġıb	ŧöyle hem-meŧreb ü yek-reng olayım cām ile ben Döneyim lāle-i sürġa mey-i gül-fām ile ben	Bün-i nerm-ġüsn o bī-raġmin arar ġüblaruñ Rāġıb āŧüfte-hevāyım dil-i ġodġām ile ben	Gazel/5 beyit		..--/..--/..--/..-	Velehū
6b	Rāġıb	İtmeyen hergiz teġāŧī āb-ı rüyın pāsdan Dāmen-i ° arzın nice taġġır ider ednāsdan	ŧöyle Rāġıb bī-dimāġ itdi beni devri-i sipīhr Neŧvesi dursun ³⁶⁶ ġumārın ġaldı dil iġsāsdan	Gazel/7 beyit		-.--/..--/..--/..-	Velehū

³⁶² Vezin kusurludur.

³⁶³ perdedir: fīredir D.

³⁶⁴ Bu beyit gazelin makta beyti olduġu halde bir sonraki gazelin matla beyti olarak yazılmıştır. Yani bu beyitten önce yeni bir ŧiir baŧlangıcında gördüğümüz “velehū” kaydı vardır. Bu hata müstensihiñ dikkatsizliġinden veya mahlasın ġüsn-i maktada zikredilip gazelin bitti zannedilmesinden kaynaklanmış olabilir.

³⁶⁵ olmak: olmaz D.

³⁶⁶ dursun: ġursun D.

6b	Rāġıb	Mest-i cām-ı vuşlatuñ hier ile meshūr ³⁶⁷ olmasun Gördiğinden kimseler ° âlemde mehcūr olmasun	İ° tirâf-ı cürm ile nādâne hoşterdir cezā Kimse Rāġıb ġadr-i nādān ile maġdūr olmasun	Gazel/5 beyit		---/---/---/---	Velehū
7a	Rāġıb	° Ar° ar gibi ol kām-et-i diltūya ne dirsın ° Anber gibi ol kākül-i hoşbūya ne dirsın	Rāġıb saña hūbān mūmeyyiz didiler hep Ol iki turunç ile o pehlūya ne dirsın	Gazel/5 beyit		---/---/---/---	Velehū
7a	Rāġıb	Ārzū-yı vuşlatuñ gitmez dil-i mehcūrdan Dūr olur mı fir-i şahbā hātır-ı mehcūrdan ³⁶⁸	Ol kadar buldum zen-i dünyāyı Rāġıb bī-vefā Çeşm-i-püş-ı ārzū oldum behişt ü hūrdan	Gazel/7 beyit		---/---/---/---	Velehū
7b	Rāġıb	Mübālāt eylemez rindāne-meşreb her huşuşunda Meger kim bāde-i ġulfām ile sāġar huşuşunda	Vahīd-i nükte-sence Rāġıb el arkası yirde Huşuşā bu zemīn-i tāze tarh u ter huşuşunda	Gazel/7 beyit		---/---/---/---	Velehū
7b	Rāġıb	Oldı resīde tīġ-i sitem üstüh°ānıma Ölsem bu derd ile acımam tatlı cānıma	Virmem fütūr şabra olursam da teşne leb Rāġıb recā-yı vuşlatı almam lisānıma	Gazel/6 beyit		---/---/---/---	Velehū
8a	Rāġıb	Qābil-i ° aşk olsa dil ammā heveskār olmasa Rūd-ı ³⁶⁹ naqş u rūd-ı maġv-āyīnekerdār olmasa	Eylemez Rāġıb [te° eddüb] kimseyi ġavf ü recā Da° vā-i Manşūr iderdı her kişi dār olmasa	Gazel/7 beyit		---/---/---/---	Velehū
8a	Rāġıb	Şaġın dest-i ferāġa rişte-i tül-i emel virme Nizāmü'l-mülk-i istiġnāya ġafletle ġalel virme	Kibār-ı devleti hem-meşreb-i pīr-i muġān buldum Kaşīde diñlemezler Rāġıb almazlar ġazel virme	Gazel/6 beyit		---/---/---/---	Velehū
8b	Rāġıb	Reftār idene vādī° -i ° aşk içre yolunca Destinde reh-i rāst ° aşadır yorulunca	Vaşf-ı ° Alī Paşa ile teng olsa da Rāġıb Tezyil iderim kāfiyem encām bulunca Kerrār-ı şaf-ı rezm ki ° azminde olurlar Tevfīk u zafer hem-rehi şaġmca şolunca	Gazel/7 beyit		---/---/---/---	Velehū
8b	Rāġıb	Qaldı naqş-ı hātem-i la° lūñ dil-i ġampīşede ġonce-i terdir қо açılson derūn-ı şīşede	Hırka-püş-ı hānikāh-ı bī-niyāzīdir dilim Eylemem Rāġıb müdārā şeyhe de dervīşe de	Gazel/6 beyit		---/---/---/---	Velehū
9a	Rāġıb	Olmadıkça tā nüvişte fehres-i taġdīrde Maṭlab-ı maġşad bulunmaz nüşha-i tedbīrde	Aldı meydānı bu vādīde Nedīm-i yekke-tāz Olma çok reftāre Rāġıb sāha-i tanzīrde	Gazel/7 beyit		---/---/---/---	Velehū
9a	Rāġıb	Ne şūh-ı cilvedir ° âlem kebāb olur bunda Hezār gevher-i endīşe āb olur bunda	İderse cürmüne ġurdeyle yār kaşd-ı ° itāb Sükūt-ı Rāġıb faşlü'l-ġitāb olur bunda	Gazel/7 beyit		---/---/---/---	Velehū

³⁶⁷ meshūr: maġmūr D.

³⁶⁸ mehcūrdan: maġmūrdan D.

³⁶⁹ rūd-ı: zūr-ı D.

9b	Rāğıb	Müsâ° iddir şiyehkārī-i çeşm-i fitneperdāze Hazer nā-sāzkārī tōhme[ti]nden baht-ı nā-sāze	Nezāketle dehān-ı yārdan gūş eyledin evvel Bu şî° r-i ter ° aceb mi olsa Rāğıb tazededen tāze	Gazel/7 beyit		..-./..-./..-./..-.	Velehū
9b	Rāğıb	Va° de-i vaşl-ı dūrūgı o mehūñ gūşumda Kaldı hāmyāze-i haşret gibi āgūşumda	Didi ol şūh dil-i sāgara ber-dāğ olsun Eşer-i büse-i Rāğıb leb-i mey-nūşumda	Gazel/7 beyit		..-./..-./..-./..-.	Velehū
10a	Rāğıb	Şanma ebnā-yı zamāne beni dilrīş itdi Her ne itdiyse baña baht-ı sitemgīş itdi	Bir yire gelse cihān eylese müzdī hergiz Rāğıb ° ilm ü hūner kim baña bir iş itdi	Gazel/7 beyit		..-./..-./..-./..-.	Velehū
10a	Rāğıb	Rehnümā olmada güm-rehlere fānūs gibi ° Ālem ol şu° le-i āvāz ile nākūs gibi	Rāğıb eyler seni de zīver-i dūş-i devlet Bir çumāşuñ var ise hırka-i sālūs gibi	Gazel/7 beyit		..-./..-./..-./..-.	Velehū
10b	Rāğıb	Fermānım o şeh memleket-i dilde yürütdi Bīgāne heves her ne ki bulduysa gürütdi	Teng oldı zemīn şıkleti def° itse münāsib Rāğıb kalemūñ minder-i endīşe çürütdi	Gazel/5 beyit		..-./..-./..-./..-.	
10b	Rāğıb	Şu° le-i dāğım la lāl itdim zebān-ı bülbüli Āteşe virdim çemende düdmān-ı bülbüli	Bülbül ü gül kulkul-ı mīnā vü cām-ı mül yeter Çekme Rāğıb nāz-ı bülbül imtinān-ı bülbüli	Gazel/7 beyit		..-./..-./..-./..-.	
11a	Rāğıb	Ne dem işrāb-ı nūş-ā-nūş ider ol āteşin lebler Olur mānend-i mīnā pür-şafā ervāh u kālıblar	Teħālūf-ber-ıarafdır mezheb-i rindī vü taķvāda Tevāfuķ itse Rāğıb bezm-i yek-rengīde meşrebler	Gazel/9 beyit		..-./..-./..-./..-.	Velehū
11a- 11b	Rāğıb	Leb-i cānbaşşı gibi hastaya bir em mi olur Ten-i kāfūrı gibi dāğına merhem mi olur	Hāmedir Rāğıb olan fātiḥ-i iklīm-i sūḥan Līk her dest-i heves-kāre müsellemler mi olur	Gazel/7 beyit		..-./..-./..-./..-.	Velehū
11b	Rāğıb	Egerçi fitnede ol sīm-i sâ° idüñ eli var Belinde ḥançer-i ser-tīzinüñ de medḥali var	Nażire dānişe olmaz bu fikr ile Rāğıb Miyān-ı yār gibi nükte° i muḥayyeli var ³⁷⁰	Gazel/4 beyit		..-./..-./..-./..-.	
11b	Rāğıb	Dil-ḥastelerüñ bilmedi şıḥḥat neye dirler Dārū-yı ifāḫatle ° ināyet neye dirler	Şüretde eger Rāğıbız ammā ki cihāna Fehm eylemedik ma° nā-i rağbet neye dirler	Gazel/7 beyit		..-./..-./..-./..-.	Velehū
12a	° İzzet	A° dā ki kibr ider heves-i i° tibār ile Biz bulduķ i° tibārımızı ihtīkār ile	Taḥşinler o° āşıka hengām-ı hecr-i yār ° İzzet hemān muḫayyed ola işṭıbār ile	Gazel/6 beyit		..-./..-./..-./..-.	
12a- 12b	° İzzet	Āḫir bırakdı ° aşķ ile zāhid riyāsını Ferş itdi şadr-ı meygedeye büriyāsını	Def° -i ° adūda itme şitāb ° İzzetā şakın Bir gün bulur bu hırş ile Ḥaḫḫuñ belāsını	Gazel/11 beyit		..-./..-./..-./..-.	
12b	° İzzet	Meh-i şebgerd-i ° ālem ° ārıız-ı dildāra beñzer mi	Zemīn-i tazedede eş° ār çokdur ° İzzetā ammā	Gazel/7 beyit		..-./..-./..-./..-.	

³⁷⁰ Gazel divanda (Demirdağ: 1999) 7 beyittir.

		Nigâr-ı pāk-dâmen şahid-i bâzâra beñzer mi	Sen inşâf ile baķ bu Şi° r-i Őirîn-kâra beñzer mi				
13a	Râġıb	Tıfıdır ġitdikçe ol meh-rû gelür âfetlenür Gün-be-gün artar fûrûġ-ı hûsni mâhiyyetlenür	Râġıb olsun ilġifât itsün de bir ° âlı himem Şi° r-i pākim gör nice Tâliblenür Şevketlenür	Gazel/6 beyit		-.--/-.--/-.--/-.--	Velehü
13a	Râġıb	Erbâbı ile süz u güdâza alıŐıkđır El Şem° i ķula tekyede bir eski ıŐıkđır	Yâ medhüñi yâ zemmüñi Râġıb ider inşâ Mânend-i kalem dost lisânı iki Őıkđır	Gazel/5 beyit		--./--./--./--	Velehü
13a- 13b	Râġıb	Añılsun küy-ı nâ-şâdı ki dil-şâd olduġum yirdir Sipihrüñ imtinânından ser-âzâd olduġum yirdir	İder âzâde Râġıb kayd-ı külfetden giriftârın Bu âsâyıŐ esir-i dâm-ı Şayyâd olduġum yirdir	Gazel/5 beyit		-.--/-.--/-.--/-.--	
13b	Râġıb	Nâvek-endâz-ı kaźâyâ niġehi tîr virür Sâ° id-i fitneye ebrûları ŐemŐîr virür	Ne ° aceb bî-mezerdir bâġ-ı ümîdim Râġıb MeŐmer olsa Őeceri meyve-i taşvîr virür	Gazel/7 beyit		-.--/..--/..--/..--	Velehü
14a	Râġıb	DestŐüy-ı ° ıyş olup meyġânenen çekdim ayâġ Eyledim büs-ı leb-i sâķî vü dilberden ferâġ	Bende yok benden ġaber kim cüstcü eyler beni Vâdı-i ġayretde Râġıb Şöyle oldum gün-sürâġ	Gazel/7 beyit		-.--/-.--/-.--/-.--	Velehü
14a	Râġıb	Mest olup itmiş girîbânın güşâde tâ-be-nâf Vaķtidir ol mâh ile istersen olmaķ sîne-Şâf	Ĥulf-ı va° d eylerse eyler bî-vefâsından zuhür Yoġsa olmaz nezr-i naķd-i câne Râġıb dan ġilâf	Gazel/7 beyit		-.--/-.--/-.--/-.--	Velehü
14b	Râġıb	Bir eşer eyle ki olsun bile dâ° ir nâmuñ Var mı Őübheñ eşer-i Cem idiginde câmuñ	Sîrete eyle nazâr Őürete baķma Râġıb Düşme dâm-ı ġalaţendâzına her endâmuñ	Gazel/7 beyit		-.--/..--/..--/..--	Velehü
14b	Râġıb	Devr-i felekde râġat u ârâmı görmedik Bir vefķ-ı kâmkerdîŐ-i eyyâmı görmedik	Râġıb ° aceb mi ġasret ile bî-ķarâr iseñ Haylı zamân o Şüh-ı dilârâmı görmedik	Gazel/7 beyit		--./-.--/-.--/-.--	Velehü
15a	° İzzet	Ol âfetüñ ruh-ı ġoygerdesi gül-âb ķoķar Őemîm-i dâne-i ġâlîde müşk-i nâb ķoķar	Lebin ° aķîde gibi aldum aġzına ° İzzet Hemân ķü râyiġa-i müşk o la° l-i nâb ķoķar	Gazel/6 beyit		..--/..--/..--/..--	Ġazel-i ° İzzet
15a	° İzzet	Dem-i vuşlatda bî-ârâm olunca ba° zı aġmaķlar TelâŐ-ı ġırŐ ile ol nâzenîn-i ġüsni-ı tartaķlar	O yalın yüzlü dilber tıfl iken gehvârede ° İzzet Bıraķdı ġânümân-ı Şabr ile sâ mânâna ķundaķlar	Gazel/8 beyit		..--/..--/..--/..--	° İzzet
15b	° İzzet	Dil-i sevdâzede ol ġaġı-ı siyehfâma baķar Rûzedâ-rı elem-i fûrķati aġŐâma baķar	Rûzgâr iġre tûrup fülke-i ümmîd ° İzzet İrmeġe sâġil-i maķŐûda bir eyyâma baķar	Gazel/9 beyit		-.--/..--/..--/..--	Ġazel-i ° İzzet
15b	° İzzet	Sâġar-ı Şahbâyı zâhid küŐede tenġa ķeker Rind-i bî-ķayd-ı tekellûf anı bî-pervâ ķeker	Yârimüñ serkeşlik ° İzzet yaķıŐur endâmına Nev-nihâl-i ° işvedür elbet ķad ü bâlâ ķeker	Gazel/5 beyit		-.--/-.--/-.--/-.--	

16a	° İzzet	[Keyf ü kārı vuşlatı dūr olmadıkça bilmedim Neş° e-i şahbāyı maḥmūr olmadıkça bilmedim] ³⁷¹	Merhem-i zaḥm-ı maḥabbet ° İzzetā merg oldıgım Dāğ dāğ-ı ğamla rencūr olmadıkça bilmedim	Gazel/4 beyit		---/---/---/---	
16a	° İzzet	O şūha baḳ hele nāzūk-dehen ki añladamam Tekellüm itmede şīrīn-sūḥan ki añladamam	Bu heft beyt ile ḥayfā ki ḥayāl ° İzzet Sūrūda başladı bir perdeden ki añladamam	Gazel/7 beyit		..-./..-./..-./..-	Velehū
16- 16b	° İzzet	Ebrū-yı yāra ğurre-i ğarrā mıdır disem Yoḥsa miyān-ı ğurredeki rā mıdır disem	° İzzet nigāh-ı diḳkat ile baḳ da söyle rāst Bilmem şu ḳadd-i dilkeşe Tūbā mıdır disem	Gazel/9 beyit		--./-./-./-./-.-	
16b	° İzzet	Ebrūya yār çīn-i girihġir virmesün Zinhār dest-i düşmene şemşīr virmesün	Taḳdīre ser-nihāde ol ° İzzet ki kūşışūñ Bī-hūde ṭab° zaḥmet-i tedbīr virmesün	Gazel/5 beyit		--./-./-./-./-.-	Ġazel-i ° İzzet
17a	Ḥaşmet	[Gül-i bī-ḥār-ı iḳbālīm ser-i nazmāverān üzre Benim ārāmġahım zirve-i tāc-ı cihān üzre] ³⁷²	Du° ā hengāmıdır Ḥaşmet yeter taşdı° terk eyle Melā° ik oldı āmīne müheyyā āsumān üzre ... Benim gibi olup her biri midḥatġuy-ı eṭvārı Zılāl-i himmeti düşsün anuñ da nūktedān üzre	Kaside/46 beyit		.../.../.../...	
17a- 19b	Ḥaşmet	Güller ne dem ki revnaḳ-ı bāğ-ı cihān olur ° Ālem o demde rāhrev-i ġülsitān olur	Ḥaşmet ḳo lāfı vaḳt-i du° ā geldi kim du° ā Nazm āḥirinde vird-i dil-i şā° irān olur ... Rūy-ı ḥazānı görmeye ol naḥl-i devleti Tā ol zamān ki bāğ-ı cihān pūr-ḥazān olur	Kaside/66 beyit		--./-./-./-./-.-	Ḳaside-i Bahāriyye Der-Medḥ-i Rāġīb Paşa Velehū
19b- 22a	Ḥaşmet	Ey veliyyü'n-ni° amım şāh-ı şefā° atġer için Ya° nī sultān-ı rusül Ḥazret-i Peyġamber için	Yüzünü yire ḳoyup eyle du° āyı Ḥaşmet Vire taḥtında Ḥudā ol şehe yüz yıl müddet	Terkib-i Bend/12 bent ³⁷³		.../.../.../...-	Bend 12 Velehū
22b- 23b	Ḥaşmet	İtse āyīne-i dil kesb-i cilā-yı tevḫīḳ Görinür dīde-i maḳsūda liḳā-yı tevḫīḳ	Ḥaşmet ol şadr-ı cihān-ḳadr-i meḳārim-kāra Olahım nāṭıḳa-cünbān-ı du° ā-yı tevḫīḳ Maşdar-ı ḥayr ü sa° ādet ola zātı dā° im	Kaside/46 beyit		.../.../.../...-	Tārīḥ-i Rāġīb Paşa Sene 1171 Velehū

³⁷¹ Varak eksikliğinden mecmuada şiirin matla beyti yoktur. Matla, Divan'daki 5 beyitlik gazelden alındı. (Aypay 1998: G. 95)

³⁷² 16b'den sonraki eksiklik dolısıyla mecmuada kasidenin son dört beyti kayıtlıdır. Matla, Divan'daki 46 beyitlik kasideden alındı. (Arslan-Aksoyak: K.8)

³⁷³ Her bent 6 beyitten oluşmuştur. Terkib-i bend toplam 72 beyittir.

			Şadr-ı ikbālını Mevlā ide cāy-ı tevfiķ				
24a-26a	Haşmet	Rünümā olduķda şevvālūñ meh-i rūşengeri Çarķ-i °ıydiyye ¼akındı bir müzerkeş hañçeri	Haşmetā söz āhir oldı eyle āgāz-ı du° ā Terk-i taşdf° eyle aç dest-i recā şimdengeri ... Āfitāb-āsā ola pertevfürüz-ı ma° delet Zātı olsun neyyir-i evc-i sa° ādet maşdarı	Kaside/66 beyit		---/---/---/---	Velehū
26a-28a	Haşmet	Gelen eyyām-ı şevķ-encām-ı devr-i °ıyd-i ađķadır Zihī hengām-ı ferķunde zihī vaķt-i feraķ-zādır	Yeter Haşmet yeter ķadriñ bilindi terk-i lāf eyle Ser-āgāz-ı du° ā it vaşf-ı zātūñ ğayr-i ıtrādır ... Nice Hātem-menişler aña ķurbān olsun °ālemde Kerīm ü kāmran var ise ° Abdullāh Paşadır	Kaside/57 beyit		---/---/---/---	Velehū
28a-29a	Haşmet	Tāc u tahtın ide mes° üd u mübārek Bārī Ey şehen-şāh-ı kerempīşe mekārim-° unvān	Bā-ķuşuş Haşmet -i şeydā ķuluñuz hünkārim İ° tibārīñla ola nādire-sencān-ı zamān ... Fāl-i ğayr oldığına şübhe mi var hünkārim Ya° nī tārīķ-i cülūsūñ ola Ğāzī Sulţān (1168)	Tarih/31 beyit		---/---/---/---	Haşmet Velehū Tārīķ-i Cülūs-ı Sulţān ° Oşmān
29b-30b	Haşmet	Seyl-i pür-cüş gibi feyz-i meserret geldi Ħār u hāşāk-i keder gitdi leţāfet geldi	Haşmetā ğatm-i kelām eyle bu tārīķ ile sen Gel du° ā eyleyelim vaķt-i icābet geldi Ħaķ Ta° ālā anı şadrında meķin itsün kim Şadra teşrīfi ile ° āleme rāğat geldi	Kaside/34 beyit		---/---/---/---	Haşmet Berā-yı Tārīķ Şadāret-i Muştafā Paşa Velehū
30b-31b	-	Ħāmem olalı dāye-i etfāl-i belāğat Pākīze nejād olmadadır zāde-i fikret	Hem āline vü cümle-i aşķābīña olsun Rızvān-ı Ħudā vaşl-ı bī-ĥadd ü nihāyet	Kaside/37 beyit	Na° t	---/---/---/---	Velehū ³⁷⁴ Na° t-ı Şerīf
32a	Haşmet	Beni tenhā koduñ ey āfet-i ħūñi-meşreb Şimdi kimler ile şoğbet ideyim leb-ber-leb Var mıdır sevdığım āğuşuma senden enseb	Beni şad-pāre iden hecr-i müjeñdir böyle Seni de ğaste iden süz-ı dilimdir öyle Gel de ķoç başıñ için Haşmeti ķurbān eyle	Tesdis/4 bent		---/---/---/---	Velehū

³⁷⁴ Başında bir önceki kasideye nisbeten düşülen “velehū” kaydına göre bu kaside, Haşmet’e aittir. Ancak kasidede mahlas yoktur. Kaside Haşmet Divanı’nda bulunamadı. (Arslan-Aksoyak)

		Şarı lup yatar iken sîne-be-sîne her şeb Şimdi kurbânîñ olam söyle baña n'oldı sebeb Âşinâ-yı ezeliyye bu tegâfûl bu gâzab	Nemden âzürdesin ey gonce-dehânım söyle [Şimdi kurbânîñ olam söyle baña n'oldı sebeb Âşinâ-yı ezeliyye bu tegâfûl bu gâzab] ³⁷⁵				
32b	Haşmet	Û'âb-ı huzûrî âh u bükâdan uçurmuşız Biz reng-i rûyî âb [u] hevâdan uçurmuşız	Bu bād-berk-i nazmı çü tıfl-ı hevâ-perest Haşmet bu nev-zemîn edâdan uçurmuşız Eyyâm-ı devletiñde eyâ kılzüm-i himem Keşti-i ye' si mevc-i şafâdan uçurmuşız	Gazel/7 beyit		--./--./--./--.	Ġazeliyyât-ı Haşmet Tetimme ³⁷⁶
32b	Haşmet	Kemend-i ser-bülend-i âhımı dest-i zebân çekmez Olur edhem-süvâr-ı semt-i sevda dil ° inân çekmez	Yürek kılca qalur endâmını gördükçe besbelli Sırın ³⁷⁷ dilkeşin Haşmet anıñ müy-ı miyân çekmez Raşam gösterme gücdür ° Âşima evvân-ı nazmında Ki her tuğrâ-keş-i levh-i eser böyle nişân çekmez	Gazel/7 beyit		---/---/---/---	Velehü
33a	Haşmet	Dîdem oldı görelî la° l-i lebiñ cām-ı feraḥ Ġayri düşdi nazarımdan mey-i gül-fām-ı feraḥ	Ḥaṭṭı geldikde lebiñ emmege ruḥşat bulduḥ Haşmetâ ° işretimiz gicesidir şām-ı feraḥ	Gazel/5 beyit		..--/..--/..--/..-	Ġazeliyyât-ı Haşmet
33a	Haşmet	Cām-ı meyi ruḥşâre-i taḫvâya niḳâb it Gösterme ° ubûdiyyetini ḥalka ḥicâb it	Dâġ-ı dili Haşmet ḥaṭ-ı ruḥşârına şaḳla Var terbiyet-i gülşeni der-dest-i şehâb it	Gazel/5 beyit		--./--./--./--.	Velehü
33a- 33b	Haşmet	Muşḫaf-ı rûyında ebrü medd-i bismillâhdır Şafḫa-i ḥüsnünde ḥaṭ tesvîd-i kilc-i âhdır	Haşmetâ kec-rev-ḥurâm-ı cünbiş-i iḳbâl ile Kendini üftâde-i çâh iden ehl-i câhdır	Gazel/5 beyit		---/---/---/---.	Velehü
33b	Haşmet	Bezme pertevbaḥş olunca gerden-i berrâkımız Çeşm-i mihr-i şubḫa döndi dîde-i müştâkımız	Haşmetâ ufuk ³⁷⁸ göründi ṭab° ıma çâr-ebrevân Ekserî şekl-i murabba° üzredir evfâkımız	Gazel/6 beyit		---/---/---/---.	Velehü
33b- 34a	Haşmet	Ḥaṭâver olsa da ḥüsn-i ³⁷⁹ nazar resm-i maḥabbetdir Gözetmek eski yâr u hem-demiñ ° ayn-ı mürü' etdir	Anuñ âşüfteġanı sāyesinde ḥaşr olur Haşmet O zâbâ ḳad-i bālâ serv-i şaḫrâ-yı kıyâmetdir	Gazel/6 beyit		---/---/---/---	Velehü
34a	Haşmet	Ol perî âh-ı şehergâḫ ile şâd olmadadır	Ḥânedân-ı ni° am ol baş-ı simâṭ it Haşmet	Gazel/6		..--/..--/..--/..-	Velehü

³⁷⁵ Bu iki dize her bendin sonunda tekrar edilmemiş, bunun yerine “eyzan” ibaresi kullanılmıştır.

³⁷⁶ Gazelin başında “tetimme” kaydı olmasına rağmen herhangi bir varığın devamı değildir, gazel 32b’de tamdır.

³⁷⁷ sırın: sırım D.

³⁷⁸ ufuk: evfâk D.

³⁷⁹ ḥüsn-i: ḥüsne D.

		Bâğ-ı ° âlemde gül üşkûfte-i bād olmadadır	Bâb-ı tevfiğ-i Hudâ saña güşâd olmadadır	beyit			
34a-34b	Haşmet	Dil-i vîrânımı ne mîr ü ne hod ³⁸⁰ şâh yapar Dest-i mi° mâr-ı keremle anı Allâh yapar	Haşmetâ kendiñi yap cây-ı harâbâtda sen Beyt-i vîrân-şudeñi Hazret-i Allâh yapar	Gazel/5 beyit		.../.../.../.../...	Velehü
34b	Haşmet	Her meclisiñ ahhâbını hem-dem mi şanursiñ Her gördücegin ³⁸¹ bâde-keşi Cem mi şanursiñ	Diñle sözümi Haşmeti şâyân-ı vişâl it Ben eyledigim pendî saña kem mi şanursiñ	Gazel/6 beyit		.../.../.../.../...	Velehü
34b-35a	Zihnî	Şikeste sâğarıma köhne ° işrethânedir dünyâ ³⁸² Şafağdır zîr-i şermi sernigün peymânedir dünyâ	Pür eyler şeş cihâtı Zihniyâ âvâze-i nazmım Gıriv-i kûs-ı endişemle nevbet-hânedir dünyâ	Gazel/6 beyit		.../.../.../.../...	Velehü
35a	Haşmet	Hakâyık-âşinâ-yı ° âleme bîgânedir dünyâ ° İmâretyâb-ı istiğnâya bir vîrânedir dünyâ	Hümâ-yı ° arşpervâz-ı tecerrüd it diliñ Haşmet Ki bî-had büm-ı şüm-ı ğaflete bir lânedir dünyâ	Gazel/5 beyit	Nazire	.../.../.../.../...	Velehü
35a-35b	Haşmet	Hoğka-i ma° cûn-ı kırmız-reng-i rindândır kadeh Püte-i kibrît-i ahmer dinse şâyândır kadeh	Haşmetâ rûh-ı revândır râh bilmem bâdeyi Vaqt-i ser-şârî-i meyde kâleb-ı cândır kadeh	Gazel/5 beyit		.../.../.../.../...	Velehü
35b	Haşmet	Qondi faşş-ı kâlebe çün gevher-i yektâ-yı rûh Oldı nâm-ı ° âdemî naqş-ı nigîn-ârâ-yı rûh	Mâye-i cân büsesi mânende-i câm-ı Elest Haşmetâ didim leb-i rengînine şahbâ-yı rûh	Gazel/6 beyit		.../.../.../.../...	Velehü
35b	Haşmet	Sîne pür-dâğ olmasa girmez ele maflûblar Şayd olunmaz ey gönül nağdînesiz maħbûblar	Sâyesinde ğam yer ekser hasret ol nân-pâreye Bildigim Haşmet kibâr-ı devlete mensûblar	Gazel/5 beyit		.../.../.../.../...	Velehü
36a	Haşmet	Ne dem ki câm-ı tarab-zâ tolar taşar boşanur Sebû-yı bezm-i aħıbbâ tolar taşar boşanur	Bu âb u tâb-ı zeķanla derûn-ı dil Haşmet Hulâsa delveçe-âsâ tolar taşar boşanur	Gazel/6 beyit		.../.../.../.../...	Velehü
36a	Haşmet	Câm-ı cihân-nümâ-yı tarab her ne dem yürür Turna gözi şarâb ile dil ° âlemi görür	Sen görmediñse vuşlat-ı cânâni Haşmetâ Turna gözi şarâb ile anı gören görür	Gazel/5 beyit		.../.../.../.../...	Velehü
36a-36b	Haşmet	Râzdân-ı ° aşka hâlin ° aşıkân söyler yatur Derdini nabz-âşinâya hastegân söyler yatur	Haşmetâ kim nuţk ider bu nev-zemîni yâ meger Ziver-i âğuş-ı ta° lîmim olan söyler yatur	Gazel/6 beyit		.../.../.../.../...	Velehü
36b	Haşmet	Bezme gel nûş-ı şarâb-ı ° aşk [u] şevk ile boyan Ey nihâl-i naħvetim cûy-ı murâd ile şulan	Deşt-püyân-ı ma° ârif pey-rev olsun işrine Meslek-i nâ-refte-i i° câzi Haşmetdir bulan	Gazel/5 beyit		.../.../.../.../...	Velehü
36b	Haşmet	Zülfî şeb-büy-ı fiten sîm-beden budur bu	Münteşir râyiha-i sünbül-i ğîsüsundan	Gazel/5		.../.../.../.../...	Velehü

³⁸⁰ hod: bir D.

³⁸¹ gördücegin: gördüğümüz D.

³⁸² Gazelin başında bir önceki gazelin yazarına ithafen “velehü” kaydı vardır fakat gazel Haşmet Divanında yoktur. Mahlas olarak Zihnî kaydedilmiştir.

		Sünbül-i bâğ-ı bahâr müşk-i Huten-büdur bu	Hâşmetâ nühket-i şad-çîn ü Huten büdur bu	beyit			
37a	Hâşmet	Ben oldum haste hummâ-yı gamıyla künc-i fûrkatde Esîr-i pister-i ibrâm-ı vaşl olsun ol âfet de	Unutmam vâdî-i ° aşkında Hâşmet çekdiğim cevri İki destim girîbânîndadır rûz-ı kıyâmetde	Gazel/5 beyit		---/---/---/---	Velehü
37a	Hâşmet	Seyl-i hûn-âbemi cûlar gibi gel çağlatma Yeter ey iki gözüm çeşm-i teri ağlatma	Emr-i dünyâ için etme telef âb-ı rüyuñ Hâşmetâ var yûri çirk-âb-ı fenâya batma	Gazel/6 beyit		..--/..--/..--/..-	Velehü
37a- 37b	Hâşmet	Pây-mâçâna otur bakma gönül ibrâma Nâma şöhret bedidir ³⁸³ zîr-i sûtür-ı nâme	Gelse bir kerre mey-i nâb ile bezm-i nûşa Tevbeler mi tayanur Hâşmet o sîm-endâma	Gazel/5 beyit		..--/..--/..--/..-	Velehü
37b	Hâşmet	Cevher-i maşşûdı bulmaz bañr-ı terke girmeyen Gevheri teftîşde ğavvâş olur ° uryân-ı ten	Göz diken Hâşmet bize şad-çäk olur mânend-i gül Ben idim ol ğonce-femle câm-ı gül-fâmî diken	Gazel/5 beyit		---/---/---/---	Velehü
37b	Hâşmet	Ğubâr-ı hâtırımıla sürmeveş çeşm-i felek rüşen Ğo olsun iğbirârim tütüyâ-yı dîde-i düşmen	Emînim Hâşmetâ âmed-şüd-i peyk-i şemâtetden ³⁸⁴ Göründi çeşm-i hüşa deşt-i ğurbet vâdî-i Eymen	Gazel/5 beyit		---/---/---/---	Velehü
38a	Hâşmet	Etmediñ hûsn-i nazâr baña neden i° râzîñ Bize körlük midir ey nûr-ı başar iğmâzîñ	Zîb ³⁸⁵ zîverde degil cevher-i zâtım Hâşmet Çekemem ° arıza-ı şıkletini a° râzîñ	Gazel/5 beyit		..--/..--/..--/..-	Velehü
38a	Hâşmet	Maşşûd-ı dil ümmîd ile reh-yâb degildir Dergâh-ı emel ehl-i dile bâb degildir	Devr etme şağın der-be-der eyler seni Hâşmet Ebvâb-ı kibâr ehl-i dile bâb degildir	Gazel/5 beyit		--/---/---/---	Velehü
38a- 39b	Hâşmet	Seyr it o ğonce-i teri zîbâ-revişlidir Ğâhî yeşil kabâlî gehî al binişlidir	İtdi nazîre Hâşmet -i sihr-âferîñ saña Fethî elinde hâme füsünger menişlidir	Gazel/5 beyit		--/---/---/---	Velehü
38b	Hâşmet	Virdi sevdâ-yı cünün kâkül-i cânâne baña Mû-be-mû meşğ-i perîşânî ider şâne baña	Hâşmetâ şâ° ir-i âlüfte-dil-i i° câzım Âşinâ-yı ezeli ma° nî-i bîĝâne baña	Gazel/5 beyit		..--/..--/..--/..-	Velehü
38b	Hâşmet	Âhû-revişim kıymetini bilmeze gelmez Gelmez dime ol şüh bize gelmeze gelmez	[Hâşmet gibi herkes olamaz şaydına kâdir Âhû-revişim kıymetini bilmeze gelmez] ³⁸⁶	Gazel/4 beyit		--/---/---/---	Velehü

³⁸³ bedidir: yeridir D.

³⁸⁴ şemâtetden: şemstetden D.

³⁸⁵ zîb: zîb ü D.

³⁸⁶ Gazel divanda 7 beyit olup mecmuada varak karışıklığından dolayı eksik görünmektedir. 38b'den sonra 49a'nın okunması 38b'deki gazeli eksiksiz olarak tamamlayacaktır. Makta, 49a'dan alındı.

39b 387	° İzzet	Sākīnūñ öpme la° l-i lebin cāmın almadın ° Āqıl ider mi ğayre heves kāмін almadın	° İzzet meşāfgāh-ı maḥabbetde kimseler Merd-i neberd-i ° aşq olamaz nāmın almadın	Gazel/5 beyit		--./-./-./-./-.-	
39b	° İzzet	Ḥayrān olur çü āyīne her şüretūñ gören Şeb-nem gibi saña қапılır tal° atūñ gören	° İzzet gibi rübüde olur reng-i rüyına Ey şüh bezm-i bādede keyfīyetūñ gören	Gazel/6 beyit		--./-./-./-./-.-	
39b- 39a	° İzzet	Teġāfūlāne reviş nā-sezā edālardan Nedür bu çekdiğümüz cev̄r bī-vefālardan	Bu devr içinde heme rāstī budur ° İzzet Vefā ümīdini қаṭ° itdim āšnālardan	Gazel/6 beyit		.-./-./-./-./-.-	
39a	° İzzet	Öpmek isterdim lebūñ ḥ°āb içre ğāfildür diyü La° li işrāb eyledi ser-mest ü қanzildür diyü	Māye-i esrār-ı ḥikmetdür baқılsa ° İzzetā Ādemūñ қоymışlar adın gerçi kim gildür diyü	Gazel/6 beyit		.-./-./-./-./-.-	
40a	Rāġīb	Kim ki mānend-i sipīhr ol mehi āġūşa çeker Kīne-i çarḥ-ı sitem-ġışı ferāmūşa çeker	Bezm-i meyden yudı el çekdi ayāġın ammā Ṭab° -ı Rāġīb duramaz ol leb-i mey-nūşa çeker	Gazel/6 beyit		.-./-./-./-./-.-	Velehū
40a	Rāġīb	O tütīyā ki cilābaḥş-ı çeşm-i devlet[dir] Ġubār-ı dergeh-i erbāb-ı feyz ü himmet[dir]	İden edā-yı [ḥaṭṭ-ı dilkeşe bizi Rāġīb] [Esīr ü şifte hep şīve-i kitābedir] ³⁸⁸	Gazel/7 beyit		.-./-./-./-./-.-	Velehū
40b	Rāġīb	[Virdi bezm-i şevka] peyġām-ı kudūmūñ cūşlar Oldı güller gibi lebrīz-i tebossüm gūşlar	[Ḥāṭır-ı aḥbābdan Rāġīb ferāmūş] oldı hep [Bezm-i ünsā üns-i ülfet zevk-ı nūş-ā-nūşlar]	Gazel/8 beyit		.-./-./-./-./-.-	
40b	Rāġīb	Şanma menşūr-ı ḥired bā-° iffet ü taқvā yürür Bezm-i Cemdir bunda ḥükmi-i cām-ı ğam-fersā yürür	Ṭıtdı şark u ġarbi ser-tā-pā şadā-yı tal° atı Medḥine ol meh-veşūñ Rāġīb degil dünyā yürür	Gazel/7 beyit		.-./-./-./-./-.-	Velehū
41a- 42b	Ḥaşmet	[Eyledi feyz-i zafer rüy-ı cihānı ḥurrem Қuvvet-i baḥtın ile ey şeh-i ferḥunde-şiyem] ³⁸⁹	Ḥaşmetā irdi sūḥan ğāyete āġāz-ı du° ā Eyle kim saña odur cümleden a° lā vü ehem Mālik-i her dü cihān ide bi-ḥaққ-ı Қur° ān Cümle Īrān ile Ṭūrānı anıñ mülküne zām	Kaside/49 beyit		.-./-./-./-./-.-	
42b- 45a	Ḥaşmet	Kim ° aşq-ı Ḥudāvend ile āh-ı şehir eyler Her bir şererin meş° al-i rāh-ı eşer eyler	Ḥaşmet yeter itnāb-ı sūḥan başla du° āya Encām-ı sūḥanda anı her nüktever eyler ...	Kaside/76 beyit		--./-./-./-./-.-	Der-Medḥ-i Rāġīb Paşa Velehū

³⁸⁷ Mecmuada kopuk halde duran 39. varak ters konduğu için varaktaki gazelin beyitlerinde eksik var gibi görünmektedir. Bu hatayı düzeltmek adına mecmuadaki 39b önce 39a sonra okunmuştur.

³⁸⁸ 40. varağın üst ve alt kısımlarında eksiklik olduğu için metinlerdeki eksik yerler divandan alınarak köşeli parantez içerisinde verilmiştir.

³⁸⁹ Varak eksikliğinden mecmuada ilk 14 beyti yoktur. Matla, Divan'daki 63 beyitlik kasideden alındı. (Arslan-Aksoyak: K.6)

			Şadrında Hudā devlet ile ide mü° eyyed ³⁹⁰ ° Alem bu du° āyī aña şām u şeher eyler				
45a-46a	Haşmet	Çulda kim her ne kadar zelle vü° işyān vardır Anı° afv itmese erbāb-ı mekārīm° ārdır	Haşmetā irdi sühan gāyete āgāz-ı du° ā Eyle kim tā-be-ezel kā° ide-i eş° ārdır ... Ola şadrında raqam-rīz-i devām-ı iqbāl Bu du° ā şām u şeher vāsīta-i ezkārdır	Kaside/37 beyit		.../.../.../.../...	Haşmet Der-Medh-i Defterdār Halīmī Efendi Velehū
46a-47a	Haşmet	Ğurre-i şeher-i şiyām itdi yine° arz-ı cemāl Rūze-dārānīñ ider qādrini hem-şekl-i hilāl	Didim ey āfet-i cān° ıydde mi būs [u] kinār Didi ey Haşmet-i āşüfte vü sencīde-maqlāl ... Es° adü'l-mille nesāq-bend-i umūrüd-devle Şāhibü'ş-şavle mühim-sāz-ı pesendīde-fi° āl	Kaside/22 beyit		.../.../.../.../...	Velehū Haşmet-i Ramazāniyye
47b-48a	Haşmet ³⁹¹	Pertev-endāz olıcaq ğurre-i şeher-i Ramazān Yağdı qāndīl-i dili şu° le-i şem° -i Ğufrān	Menba° u'ş-şıdğ-ı vefā mevrīd-ı enhār-ı° aṭā Kilki mīzāb-ı sehā hoşkası havz-ı ihsān	Kaside/23 beyit		.../.../.../.../...	Velehū Ramazāniyye-i Dīger
48b	Haşmet	Gül-i bī-hār-ı iqbālīm ser-i nazmāverān üzre Benim ārāmğāhım zirve-i tāc-ı cihān üzre	[Duā hengāmıdır Haşmet yeter tasdīi terk eyle Melā'ik oldu āmīne müheyā āsumān üzre ... Benim gibi olup her biri midhat-gūy-ı etvārı Zılāl-i himmeti düşsün anın da nükte-dān üzre] ³⁹²	Kaside/14 beyit		.../.../.../.../...	Velehū Haşmet
49a	Haşmet	[Āhū-revişim kıymetini bilmeze gelmez Gelmez dime ol şüh bize gelmeze gelmez] ³⁹³	Haşmet gibi herkes olamaz şaydına qādir Āhū-revişim kıymetini bilmeze gelmez	Gazel/7 beyit		--./--./--./--./--	
49a	Haşmet	Sensiz güzelim dehre niğāh etmege degmez Dest-i hevesim rağbet-i cāh etmege degmez	Emdirmese gerdān u lebiñ Haşmete sākī Bir iki qadeh meyle günāh etmege gelmez ³⁹⁴	Gazel/5 beyit		--./--./--./--./--	Velehū

³⁹⁰ mü° eyyed: mü° ebbed D.

³⁹¹ Kasidede mahlas yoktur lakin kaside Haşmet Divan'ındadır. (Arslan-Aksoyak: K.20)

³⁹² Varak eksikliğinden mecmuada 14 beyit vardır. Makta, Divan'daki 46 beyitlik kasideden alındı. (Arslan-Aksoyak: K.8)

³⁹³ Gazel divanda 7 beyit olup mecmuada varak karışıklığından dolayı eksik görünmektedir. 38b'den sonra 49a'nın okunması 38b'deki gazeli eksiksiz olarak tamamlayacaktır. Matla, 38b'den alındı.

49a	Haşmet	Dil büse-i ruhsârına fırsat buladüşdi Nev-bäre-i ³⁹⁵ nev-nahl-ı ümidim oladüşdi	Piçide olup pây-ı nigeş müy-ı miyâna Haşmet hevesim böyle tolaşık yola düşdi	Gazel/5 beyit		--./--./--./--	Velehü
49a- 49b	Haşmet	Hem-ser olduñ zülfi Leylâya o gësülarla sen Eylediñ der-şayd-ı Mecnûn ° âlemi mûlarla sen	Geh miyân u gâh zülfe Haşmet üñ dilbestedir Bağladıñ gönülüm perestü-beççeveş mûlarla sen	Gazel/5 beyit		-.--/-.--/-.--/-.--	Velehü
50a	° İzzet	Ol dil-i şâfda kim h`âhiş-i vuşlat yoğdur Ĝam-ı hicrân ile endişe-i fûrkat yoğdur	° İzzetâ sâde ise n`ola kumâş-ı nazmuñ Târ ³⁹⁶ pûdında belî rişte-i külfet yoğdur	Gazel/11 beyit		..--/..--/..--/..--	
50b	° İzzet	° Âlemi yakmağa ol hüsn-i gelü-süz yeter ° Âşık öldürmege ol ğamze-i dil-düz yeter	° İzzetâ mâh ile hürşidden umma pertev Dâğ-ı erbâb-ı dile şem° -i şeb-efrüz yeter	Gazel/5 beyit		..--/..--/..--/..--	
50b	° İzzet	Rûhsın cânâ gönülde bir mekân lâzım saña Gevher-i yekdânesin elbette kân lâzım saña	° İzzetâ ben bildiğim dilberse maşbübuñ eger Cevrini billâh çok tâb ü tüvân lâzım saña	Gazel/7 beyit		-.--/-.--/-.--/-.--	
51a	° İzzet	Luţfiña ° uşşâkı dilber imrenür imrendirür Câna ° arz itdükçe hançer imrenür imrendirür	° İzzetâ vuşlat niyâzi° ı o şüh-ı kec° afa Ĝayra itdükçe keremler imrenür imrendirür	Gazel/6 beyit		-.--/-.--/-.--/-.--	
51a	° İzzet	Ėadd-i bülendi serv-i çemândur ol âfetüñ Reftâr-ı nâzi rûh-ı revândur ol âfetüñ	° İzzet kumâş-ı hüsnine bağ yohsa çihresi Erzân metâ° -ı rüy-ı dükândur ol âfetüñ	Gazel/7 beyit		--./--./--./--	
51b	° İzzet	O tıfl-ı nâzperverdüm dil-i dīvânesiz olmaz Gül-i üşküfte bülbülsüz şemi° pervânesiz olmaz	Maşabbet mübtelâsın ° İzzetâ hâtır-harâb eyler O bir gencîne-i serbestedir vîrânesiz olmaz	Gazel/10 beyit		..--/..--/..--/..--	
51b- 52a	° İzzet	Ol dilber-i yegâne hezâr-âşnâ imiş Şüretde ° âşık aldadıcı dil-rübâ imiş	Hâmüş yakduğ ³⁹⁷ ° âlemi süzişle ° İzzetâ Bildük ki yârdan ğarazuñ iştikâ imiş	Gazel/9 beyit		--./--./--./--	
52a- 52b	° İzzet	° Uşşâka zağm-i sine degül zağm-ı cân gerek Zîrâ ki bergüzâr-ı maşabbet nihân gerek	Yaz mâ-cerâ-yı hâlet-i hicrâna ° İzzetâ Şeh-nâme-h`ân-ı ° aşka yeñi dâstân gerek	Gazel/12 beyit		--./--./--./--	
52b	° İzzet	Olduğda târ-ı kâkül-i cânân bölük bölük Şabr u şikîbüm oldı perişân bölük bölük	Sen ° İzzetâ muķim-i der-i hânesiz daħi Seyr itmede Hişârda yârân bölük bölük	Gazel/7 beyit		--./--./--./--	
53a	° İzzet	Ân gerek dilberde endâm olsa da mâni° degül	Ne-zemîn-i tâzede eyle Nedîme pey-revî	Gazel/10		-.--/-.--/-.--/-.--	

³⁹⁴ Gazelin son kelimesi olan “degmez”, dikkatsizlikten veya bir önceki gazelin redifinin etkisiyle “gelmez” olarak istinsah edilmiştir.

³⁹⁵ nev-bäre-i: nev-bâve-i D.

³⁹⁶ târ: târ u D.

³⁹⁷ yakduğ: yakduñ D.

		Çeşm ü ebrûsı siyeh-fâm olsa da mâni° degül	° İzzetâ şî° rûñ biraz hãm olsa da mâni° degül	beyit			
53a-53b	-	Göstermesün o meclisi Allâhu zü'l-celâl ° Āşîq zebün-ı dilber ola tâlib-i visâl	Gülşen dehânına tütalım loğma-i ümîd Ben bî-nasîb dil-i efsürde-i kelâl ³⁹⁸	Gazel/8 beyit		--./-./-./-./-.-	Şairi tespit edilememiştir.
53b	° İzzet	Kaşd-ı teşrîf idicek ° aşîka ol âfet-i Rûm Müjde-i mağdemîn evvel getirür şevk-ı kudüm	° İzzetâ rûm-ı mey-i köhne ile def° eyle Ğamm-ı eyyâm derûn-ı dile itdükçe hücum	Gazel/5 beyit		..-./..-./..-./..-	
53b	° İzzet	Keyf ü kâr-ı vuşlatı dūr olmaduğça bilmedüm Neş° e-i şahbâyı mağmūr olmaduğça bilmedüm	[Merhem-i zağm-ı mağabbet ° İzzetâ merg oldığın Dâğ dâğ-ı ğammla rencür olmadığça bilmedüm] ³⁹⁹	Gazel/1 beyit		..-./..-./..-./..-	
54a	Râğıb	Zağm-ı hadeng-i ğamzesi cân ü ciğerdedir Göz degmesün efendî meded gizli yerdedir	Hall itdi hağtı bend-i girihğir-i kâküli Râğıb ise henüz o sevdâ o serdedir	Gazel/7 beyit		--./-./-./-./-.-	Velehü
54a	Râğıb	Şanma kim dâ° ire-i şeyhi kerâmetle döner Ehl-i cüd eyledigi feyz-i semâhatle döner	Dürd ü şâfi ne ise Râğıba hep yeksandır Bendelikden anı zann itme küdüretle döner	Gazel/5 beyit		..-./..-./..-./..-	Velehü
54a-54b	Râğıb	Neşve-i şahbâ-yı hikmet câm-ı endîşemdedir Cilve-i şüh-ı perî-zâd-ı sūhan şîşemdedir	Pür-güherdir genc-i dil Râğıb eger kîsem-tehî ⁴⁰⁰ Mâye-i cüd u ğınâ tab° -ı kerempîşemdedir	Gazel/5 beyit		..-./..-./..-./..-	Velehü
54b	Râğıb	Bezm-i taraba câm-ı mey neşve-fezâyız Dest-i edebe sübhâ-i ezkâr-ı Hudâyız	Dem-sâz-ı şabâ oldı Rühâvî bize Râğıb Dilbeste-i zencîr-i ser-i zülf-i Rühâyız	Gazel/8 beyit		--./-./-./-./-.-	
55a	Râğıb	Fikr-i zülfün ile bir dil ki perîşân olmaz Ser-berâverde-i ser-rişte-i sāmân olmaz	Râğıba debdebe vü haşmet olandır nâdim Sâlik-i rāh-ı kânâ° atde peşimân olmaz	Gazel/7 beyit		..-./..-./..-./..-	
55a	Râğıb	Mey-keşân-ı bezm-i ° aşkuñ câm-ı billür istemez Serverân-ı kişver-i ğam tâc-ı fağfūr istemez	Sâ° id-i bağtuñda Râğıb var ise nîrû vü ⁴⁰¹ fer Nice tâb-ı düşmen olmağ kuvvet ü zūr istemez	Gazel/7 beyit		..-./..-./..-./..-	
55b	Râğıb	Sebuk-sāmân-ı taqlide hağıkat çille-püş olmaz Hevâdan mevce-i taşvîr deryâdan huruş olmaz	Zaman olmaz müsâ° id yâ mekân yâ sâkî-i devrân Bu ° işretgehde dil-h°âh üzre Râğıb ° iyş u nüş olmaz ⁴⁰²	Gazel/6 beyit		..-./..-./..-./..-	Velehü

³⁹⁸ Vezin kusurludur.

³⁹⁹ 53b'den sonraki eksiklik dolasıyla gazelin sadece matla beyti kayıtlıdır. Makta, Divan'daki 5 beyitlik gazelden alındı. (Aypay, 1998: G.95)

⁴⁰⁰ kîsem-tehî: kîse-tehî D.

⁴⁰¹ nîrû vü: nîrû-yı D.

⁴⁰² Bu beyitten sonra kırmızı tükenmez kalem ile yazıldığı tahmin edilen

Sen degil na° şuñ hükümdâr olsa elyağdır bize

55b	Rāğıb	Hezār-aḥbāb olan ehl-i televvünden vefā gelmez Bu gülşenden meşām-ı şevka büy-ı āşinā gelmez	Tekellüf itme Rāğıb imtiḥān-ı ehl-i da° vāda Mihekk-i i° tināya ḳalbi erbāb-ı riyā gelmez	Gazel/8 beyit		---/---/---/---	Velehū
56a	Rāğıb	Maṭlabuñ zūll ile maḥlūka müdārā virmez Viren Allāhdır ey dil beg ü paşa virmez	Yine hüşyārlıga em leb-i sākiden olur Saña bu neşveyi Rāğıb mül ü şahbā virmez	Gazel/6 beyit		---/---/---/---	Velehū
56a	Rāğıb	Peygām-ı pūç-ı vaşl ile dil-şād olur muyuz Kūh-ı ğamz-ı nesīm ile ber-bād olur muyuz	Çıkmaḳda cerr ü celbe kerāmetleruñ soñı Rāğıb firīb-i ḥurde-i zūhhād olur muyuz	Gazel/7 beyit		--/---/---/---	Velehū
56b	Rāğıb	Nigāhım gül-be-çeşm-i ḥasret-i dīdārdır sensiz Şaf-ı müjgānlarım ḥār-ı ser-i dīvārdır sensiz	Nigeh çeşmimde neşter her nefes sīnemde bir ḥançer Muḥaşşal Rāğıba ° ömrüm ḥayāt āzārdır sensiz	Gazel/7 beyit		---/---/---/---	Velehū
56b	Rāğıb	Ne ḳaşr-ı dilkeş-i gülşen ne şahn-ı bāğ ararız Şu tengnāde hemān küşe-i ferāğ ararız	Vüfūr-ı himmet ile Hızr-ı gümrehān olalım Niçün bu vādī-i ḥayretde biz sürāğ ararız ⁴⁰³	Gazel/6 beyit		---/---/---/---	Velehū
57a	Rāğıb	Lisān-ı ḥāl gibi nuṭḳ-ı ḥoş-edā olmaz Ḥuşūl-i kām-ı dile böyle bir recā olmaz	O nev-nihālden itme ümmīd-i meyve-i kām Bu ḥām dā° iyeye düşme Rāğıba olmaz	Gazel/6 beyit		---/---/---/---	Velehū
57a	Rāğıb	Muzaffer vaḳt-i firşatda ° adūdan intikām almaz Mürevvet-mend olan nā-kāmı-i düşmenle kām almaz	Dil-i pür-ḥūnımı hem sāğar [u] hem mey bilür Rāğıb Ḥudāyī mest olan mānend-i lāle deste cām almaz	Gazel/7 beyit		---/---/---/---	
57b	Rāğıb	Gül-i ra° nāsı bezmūñ sāğar-ı şahbā yirin tıtmaz Her āteş tāb-ı mihr-i tārum-ı vālā yirin tıtmaz	Misāl-i ḥaş bu ⁴⁰⁴ mışra° feyzi yokdur her teng zarfuñ Tutar yir geçse şadra Rāğıbuñ ammā yirin tıtmaz	Gazel/7 beyit		---/---/---/---	Velehū
57b	Rāğıb	Olmuş sirişte māye-i ğamla ḥamīrimiz Perverde-i tennūr-ı elemdir feṭīrimiz	Rāğıb şuver-i nüvīs-i ḳiyāmet-ḳadān olup Āvāz-ı şuvere ḥande-zenāndır şarīrimiz	Gazel/7 beyit		--/---/---/---	Velehū
58a	Rāğıb	Ḥarf-i niyāz ehl-i maḥabbet ses istemez Rāz-ı derūn-ı ° āşıḳa maḥrem kes istemez	Tābāver olmuyor o perī-çehre Rāğıba Bundan ziyāde sūzişi besdir bes istemez	Gazel/7 beyit		--/---/---/---	Velehū
58a	Rāğıb	Kimse cem° iyyet esbābı ser-ā-ser bulamaz Cām-ı billūri bulursa mey-i aḥmer bulamaz	Sen bulursın yine Rāğıb gibi şeydā ammā O senūñ gibi cefāpīşe sitemger bulamaz	Gazel/7 beyit		---/---/---/---	

Dönsün itsün taḥt-ı ° Oşmānīye tābūtuñ cülūs

dizeleri vardır. Beyit gazelden de mecmuadan da bağımsızdır. Ahmet Rasim'in II. Abdülhamit'in vefatı üzerine söylediği bu beyit tabloya dâhil edilmemiştir.

⁴⁰³ Gazelde mahlas yoktur ama Ragıp Divanıdır.

⁴⁰⁴ ḥaş bu: ḥaşv D.

58b	Rāğıb	Olmadıçça tā kūsüste rişte-i medd-i nefes Gevher-i maşşūdına ğavvāş olur mı dest-res	Cām-ı ser-şār-ı hevānuñ hoşdur ammā neşvesi Derd-i serdir çün ħumārı eyleme Rāğıb heves	Gazel/7 beyit		-.--/-.--/-.--/-.--	
58b	Rāğıb	EsİR-i renc ü ° anā ehl-i cāh u devlet imiş O kadar devleti kim bilmedik qanā° at imiş	Şafā-yı tab° -ı başİRİden aİladım Rāğıb Cihāne gūn-nazarı mūcib-i başİret imiş	Gazel/7 beyit		.-./..--/..--/..--	Velehū
59a	Rāğıb	Dāğ-ı ° aşkuñ sİne-i āzāde bİ-bā-kāne baş Sikke-i sultān-ı ħūsnūndūr meded şāhāne baş	Çıkmāsın nāmūñ felekde Rāğıb ol meh-rū ile Mūhr-i mihr-i dil-gūdāz-ı nāme-i ketmāne baş	Gazel/7 beyit		-.--/-.--/-.--/-.--	Velehū
59a	Rāğıb	Ĥadeng-i ta° n-ı aġyār ile şanma derd-i ser çekmiş Gōñül suĤte-i eyyām-āşınādır çilleler çekmiş	Felekde hāle gōrdüm qurş-ı mehden dāğ-ber-dildir Bu şeb var ise Rāğıb sİneye bir sīm-ber çekmiş	Gazel/7 beyit		..--/..--/..--/..--	Velehū
59b	Rāğıb	Yatur medhūş ol āfet tāb-ı mūjgānın şarāb almış Gözünde qalmamış sāmān-ı fitne dūrd-i ħ°āb almış	Qumāş-ı rūy-ı dest-i vaşluña ħ°āhān iken Rāğıb Varup çİN-i cebİNūñden metā° -ı pİç ü tāb almış	Gazel/8 beyit		..--/..--/..--/..--	
59b	Rāğıb	İdūp pİçİde zūlfūn ħāl-i ° anber-fāme uydurmuş Sevād-ı mūlk-i ħūsnin māhirūyem şāme uydurmuş	° Aceb mi peyrev-i ebnā-yı dehr olmuş ise Rāğıb O da vādİ vū refārın baqup eyyāme uydurmuş	Gazel/5 beyit		..--/..--/..--/..--	Velehū
60a-60b	Neş° et	Kār-fermā-yı kader-kārgēh-i kudretde İtdi bir geVher-i tābāna beni rūşenger	Ola mūmtāz diyū maĤlaş ile her eşeri Didi üstādı olan Neş° et -i kemter aĤker ... Yazalar nūh-varaq-ı mecmū° a-i eflāke Kilk-i zerle şeb ü rūz her eşerin şems ü qamer	Kıt°a-i Kebire/18 beyit	Mahlasname	..--/..--/..--/..--	MaĤlaş-nāme-i Cenāb-ı Seyyid Pertev Efendi
60b-61a	Neş° et	Sākİ getūr o sāġarı kim ° aqs-i āfitāb Āşār-ı feyz-ı cūr° asıdır tāb-ı māhtāb ⁴⁰⁵	Sākİ bu söz ü sāzımızı İtmeye çü gūş Neş° et bu güft-gū-yı ° abeş tābekey ħamūş	Kaside/25 beyit	Sakiname	..-./..-./..-./..-	Sākİ-nāme
61b-62a	Neş° et	Feyzın yem-i keremden alur lū° lū° -i ° Aden Gevher mi her o qatre ki reşk-i seĤāb olur	Neş° et medİĤ-i şānı yeter ° aczūñ āşikār Besdir du° ā-yı devlete ġayrı şİtāb olur ... Ĥayır du° ā-yı devleti ħālqa penāh ola Bİ-şekk ü reyB kim bu du° ā mūstecāb olur	Kaside ⁴⁰⁶ /2 6 beyit		..-./..-./..-./..-	Meşq ü SūĤan Qaşdıyla NuĤk Buyurduqları Kaşİde-i Ġarrādır

⁴⁰⁵ māhtāb: mehtāb D.

⁴⁰⁶ Kafİye dūzeni aa ile başlamıyor.

62b	Neş'et	Firkatüñle ey perî hâlim perîşân oldı gel Başıma teng oldı ° âlem çâh-ı zindân oldı gel ... Bu esîr-i derd-i hasret rahma şâyân oldı gel Merhamet-kârım efendim vaqt-i ihsân oldı gel	[Neş'et iñ bu rütbe bî-kes oldıgım görse revâ Saña qaldı ancaq ümmîd ü vefâ ey bî-vefâ Nev-civânsın kıl enînimden hazer ey pür-cefâ Âh u zâr-ı nâlemizden ° arş lertzân oldı gel] ⁴⁰⁷	Müzdeviç Muaşşer/2, 6 bent		---/--/--/--/--	Mu° aşşer
63a	Neş'et	[Ey şehinşâh-ı rusül kıl lutf u ihsân u kerem Hâk-i pây-i devletüñe gelmişim yüzler sürem Yâ Rasûlallâh taraḥḥum eyle vechiñi görem Ey cemâlin görmeden ḥüsnüne ḥayrân oldıgım İrmeden ° ıyd-ı vişâl-i ° aşka ḳurbân oldıgım] ⁴⁰⁸	Ey Ḥabîbullâh vallâh istiyâkım var saña Mübtelâyım neleyim ḥasret-keşim dîdârıña Ey Nebiyyü'r-raḥme rahmet kıl bu Neş'et kuluña Ey cemâlin görmeden ḥüsnine ḥayrân oldıgım İrmeden ° ıyd-ı vişâl-i ° aşka ḳurbân oldıgım	Mütekerrir Muhammes /4 bent	Na° t	---/--/--/--/--	
63a- 63b	Neş'et	Ey çeşm uyan ağla imâm Ḥüseyn için Ey cism ü cân ağla imâm Ḥüseyn için Ey dil hemân ağla imâm Ḥüseyn için Ey dîde ḳan ağla imâm Ḥüseyn için Ey seyl-i ḥün çağla imâm Ḥüseyn için	Neş'et gibi bu süz-ı derün ile eyle âh Ol sîne-küb u rüz u şebân ile eyle âh Tûfân-ı eşke ğarḳ ola çarḫ ile mihr ü mâh Ey dîde ḳan ağla imâm Ḥüseyn için Ey seyl-i ḥün çağla imâm Ḥüseyn için	Mütekerrir Muhammes /4 bent	Mersiye	--/--/--/--/--	Mersiye-i Nür-ı Çeşm-i Kevneyn Ḥazret-i İmâm Ḥüseyn (r.a.)
63b- 64a	Neş'et	Bir ğarîb-i müstemendem bî-kesim âh el-meded Bir belâ-keş ° âşık-ı bî-çâreyem vâh el-meded Nâle vü âh u enînem her seḫergâh el-meded Ey dirîğâ ° âcizem men yok meded-ḥâh el-meded El-meded senden meded sulṫânım Allâh el-meded	Nev-bahâr-ı gülşen-i ümmîdim ola câvidân Cilvegâhım olsa şâh-ı gül-bün-i bâğ-ı cinân ° Andelîbem yine kârım rüz u şeb âh u fiğân Neş'et-âsâ derd-i dilden zâr u giryânım hemân El-meded senden meded sulṫânım Allâh el-meded	Mütekerrir Muhammes /4 bent		---/--/--/--/--	Muḫammes-i Süzinâk
64a- 64b	Neş'et	Derd-i serdir devlet-i dâreyñ olursa yârsız ° Âlemiñ hengâmesi maḫşer baña dildârsız Rûzgârım ḥârdır bülbül teġi ⁴⁰⁹ gülzârsız Neylerim cân u cihânı yârsız aġyârsız Çün baña cennet cehennem görinür dîdârsız ⁴¹⁰	Her zamân şürîde bir dîvânenin devrânıdır Nev-be-nev cümle cihân bir ° âşıkın ḥayrânıdır Neş'et-i zârıñ bu demler mevsim-i efgânıdır Muṫrıb-ı bezm-i maḫabbet bu dil-i nâlânıdır Gülsitân-ı ° aşk ḳalmaz ° andelîb-i zârsız	Müzdeviç Muhammes /4 bent		---/--/--/--/--	Muḫammes-i Der- Tazmîn-i Muşarra° -ı Fuzûlî

⁴⁰⁷ Varak eksikliğinden muaşşerin 12 beyti mecmuada yoktur. Makta, Divan'daki 5 bentlik muaşşerden alındı. (Oğraş, 1991)

⁴⁰⁸ Varak eksikliğinden muhammesin ilk bendi mecmuada yoktur. İlk bend, Divan'daki 5 bentlik muhammesden alındı. (Oğraş, 1991)

⁴⁰⁹ teġi: gibi D.

⁴¹⁰ dîdârsız: yârsız D.

64b-65a	Neş'et	Bezm-i vuşlatda ° aceb hicr-keş-i yār oldum Nüş-ı dārū-yı şifābahş ile bīmār oldum Düşdüm ol şāh-ı gülūñ dāmenine hār oldum Ġoncama jāle gibi neyleyeyim bār oldum Şabrı güç çāresi güç derde giriftār oldum	Ġālībā mā° il o şeh nāle vü efgānımıza Yoħsa bilmem ° acabā kaşdı mı var cānımıza Teşnedir ġamze-i hūn-h°arı hemān kanımıza Nice zālīm dimeyem ġazret-i sulţānımıza Neş° etā cān u cihāndan hele bīzār oldum	Müzdeviç Muhammes /5 bent		-.--/..--/..--/..--	Muħammes-i Hasbihāl
65a-65b	Neş'et	Maħsūd-ı ° arş-pāye-i vālā-yı himmetim Reşkāver-i sūrūş-ı semā ādemiyetim Ĥayret-fezā-yı ġalk-ı cihān ġulq u ġilkatim Şarrāf-ı dehr bilmez ise n°ola kıymetim Bir gevherim ki ġāk-i siyāh içre ġalmışım	Hey hey ne ġüft-ġü vü ne da° vā ne mācerā Hey hey ne dāveri vü dād u ne iştikā Neş° et ġāmūş bes bu ne ġüftār-ı jāġhā Şarrāf-ı dehr bilmez ise n°ola kıymetim Bir gevherim ki ġāk-i siyāh içre ġalmışım	Mütekerrir Muhammes /4 bent		--./-./-./-./-.-	Muħammes-i Taźmīn-i Beyt-i Meşhūr
65b-66a	Neş'et	Bizim cevri-i felekden şükūh-ı bīdādımız yoġdur ° Adūdan ġiç melāl-i ġatır-ı nā-şādımız yoġdur Şu kāfir baġt-ı bedden iştikā mu° tādımız yoġdur Muħaşşal dost u düşmenden tazallüm yādımız yoġdur Ġöñöldendir şikāyet kimseden feryādımız yoġdur	° Aceb var mı ġam-ı ° aşġ ile ġiç bir eylemiş ülfet Ya vallāhī ġetürmez ne felek bār-ı ġama tākat Taħammül eyleyüp bār-ı belāya ġöñlümüz Neş° et Giriftār-ı ġam itmişdir bizi ġiç itmeyüp şefkat Ġöñöldendir şikāyet kimseden feryādımız yoġdur	Mütekerrir Muhammes /5 bent		..--/..--/..--/..--	Muħammes-i Taźmīn-i Mışra° -ı Meşhūr
66a-67a	Neş'et	Bir niġhle bende-ġānıñ kām-yāb itmez misin Cevre mā° ilsin mükāfātıñ ġesāb itmez misin Ĥiç celāl [ü] ġahr-ı Ĥaġdan icināb itmez misin Bendeñi maħzūn ġörüp ref° -i niġāb itmez misin İtdiġin va° d-i ° ināyetden ġicāb itmez misin	Ĥāl-i zār-ı Neş° ete sulţān-ı zī-şānım baġup Baña şefkat eylemez mi merħamet-kārım ⁴¹¹ baġup Bir niġāh-ı luţf ider mi şāh-ı devrānım baġup ° Arzıġāl-i ° Ārif-i nāçize sulţānım baġup Bāri bir redd-i cevāba irtikāb itmez misin	Tahmis/7 bent		-.--/..--/..--/..--	Ġazel-i ° Ārif Taħmīs-i Ĥ°āce-i Fārisī Baba Neş° et Efendi Raħimehullāh
67a-69a	Neş'et	Şabāħu'l-ħayr ġıl nūr-ı maħabbetle dil-i tāri Füyüzāt-ı seher ola derūna ° aşġıñ āşārı Nesīm-i nev-bahār it dūd-ı āh-ı ġatır-ı zārı Ġül-i tevġide şebnem eyle ° aşġk eşk-i esrārı Açup dāġ-ı diliñden ġonce-i ġülzār-ı ebrārı	İlāhī himmet-i merdān pīrān-ı ġaġıġatle Ĥudāya iltifāt-ı ġatır-ı ehl-i velāyetle Hemān imdād-ı ġudsi ehl-i imdād u kerāmetle Du° ā-yı ġālīş-ı sādāt-ı aħavān tarıġatle Ola ol bī-kese esrār-ı Mevlānā meded-kārı	Tahmis/18 bent		..--/..--/..--/..--	Ġüfte-i Ĥayri Efendi Taħmīs-i Ĥ°āce-i Fārisī Baba Neş° et Efendi Raħimehullāh

⁴¹¹ merħamet-kārım: merħamet-kānım D.

69b-70a	Neş'et	Bezm-i Câmîde mey-i ° aşkıñ olup cür° a-keşi ⁴¹² Olmuşam mest-i maḥabbet akıdup kanlı yaşı Ururum na° ra-i mestâne hemân şubḥ u ° işā Lī ḥabībi medenīyün ° Arabīyün Kureşīyün ⁴¹³ Ki būd derd ü ğameş māye-i şādī vü hoşī	Sālik-i şāh-reh-i ° aşka budur ṭavr-peşend Olmaya cān u cihān kayd u ° alāka-peyvend Neş'etā ehl-i maḥabbet olana peş bu pend Cāmī erbāb-ı vefā cüzreh-i ° aşkeş nirevend ⁴¹⁴ Ser ibādet ger ezīn rāh-ı ḳadem bāz kişi	Tahmis/7 bent		-.--/-.--/-.--/-.--	Ġazel-i Cāmī Taḥmīs-i Ḥāce-i Fārisī Baba Neş'et Efendi Raḥimehullāh
70b	Neş'et	Dün sāye şaldı başıma nāgeh bir āfitāb Ḳopdı kıyāmet oldı cihān ° arsa-i ḥesāb Başımdan aşdı tābiş-i ° aşkıyla āteş-āb Gördi behişt-i ḥüsni göñül ḳıldı ıztırāb Bu gün ne kevn ne ° arabda gehdir didim didi Rüz-ı cezā-yı rūḥ-ı revānuñdurur seniñ	Gördüm bir özge şaḥş-ı cihān-gürd herze tāz Merd-i ğarīb seyr ü seyāḥatle ser-firāz ° Ālemde āşinālīgıla bulmuş imtiyāz Bīgāne rev ü ḳaydı degil hīç niyāz u nāz Bu şaḥş kim ne ḥāli tebehdür didim didi Neş'et cihānda nāmıla şānuñdurur seniñ	Müzdeviç Müseddes/ 7 bent		--./-.--/-.--/-.--	Müseddes

⁴¹² Bu muhammes İnan'ın meşhur âlimlerinden Molla Câmî'nin şiirine tahmisdir. Bendlerin son iki dizesi Molla Câmî'ye aittir ve Farsçadır.

⁴¹³ Benim sevgilim Arab'ın efendisi, Kureyşli ve Medinelidir. Bana mutluluk ve sevinç veren dert ve gam budur.

⁴¹⁴ Câmî, vefa sahibi insanlar onun aşkının yolu dışına çıkmazlar. Bu yoldan dönersen başın yok olsun.

SONUÇ

Bu tez çalışmasında Atatürk Kitaplığı'nda bulunan Bel_Yz_K.1589 arşiv numaralı şiir mecmuası incelenmiştir.

Giriş kısmında mecmuanın ne olduğu açıklanmış, mecmuaların tasnifi, mecmua türleri, mecmuların önemi hakkında bilgi verilmiştir.

Çalışmamız üç bölümden oluşmaktadır. İlk bölümde mecmua her yönüyle tanıtılmaya çalışılmıştır. İkinci bölümde şiir mecmuasının yazıldığı 18. yüzyıl hakkında ve mecmuada şiirleri bulunan şairler hakkında bilgiler verilmiştir. Üçüncü bölümde ise hem mecmuanın tamamının çeviri yazı metni hem de MESTAP metni verilmiştir.

Birinci bölüm mecmuanın tanıtıldığı bölümdür. Mecmuada her sayfada iki sütun bulunmaktadır. Sütunları ayıran herhangi bir çizgi yoktur.

Gazel veya kasidelerin olduğu sayfalarda her sütunda ortalama 7 beyit vardır. Bentlerle oluşturulan nazım şekillerinin yazılı olduğu sayfalarda ise genelde her sütunda iki bent vardır.

Sayfalarda yer yer boşlukların olduğu görülmektedir. Bu boşlukların daha çok, yeni bir şaire, yeni bir nazım şekline veya yeni bir şiire geçerken kullanıldığı görülmüştür.

Mecmuanın tamamı siyah mürekkeple istinsah edilmiştir.

Mecmuadaki şiirlerden çoğu yayımlanmış veya yayımlanmamış divanlarda tespit edilmiştir. Mecmuada divanlarda tespit edilememiş sadece üç metin vardır. Bunlar; yazarı belli olmayan bir kaside, Zihnî mahlası ile kaydedilen ama divanı olup olmadığı tespit edilemeyen bu şaire ait bir gazel, yazarı belli olmayan bir gazeldir.

Mecmuaya varak numarası verilmiştir lakin numaralandırma düzenli olmasına rağmen eksik şiirlerden ve çobanlardan varak kopukluğu bulunduğu, numaralandırmanın da sonradan yapıldığı anlaşılmaktadır. Numaralandırmada kurşun kalem kullanılmıştır.

Kütüphane kaydına göre mecmua, satın alınmadır ancak kimden ve ne kadara alındığı bilgisi mevcut değildir.

Mecmuada serlevha yoktur. Kenarlarında cetvel yoktur. Bu yüzden kenar boşlukları değişkenlik gösterir. Kenarlarda yaklaşık birer cm.lik boşluklar vardır. Mecmua oldukça sadedir. Tezhipli, süslemeli yazmalardan değildir. Mecmuada herhangi bir haşiye (derkenar) bulunmamaktadır. Zaten kenar boşlukları buna imkân verecek kadar çok

değildir.

Mecmuada düz satırlar hâlinde metin çok azdır. Metnin çoğunluğu yaklaşık 25 derecelik mail tarzda şekillendirilmiştir.

Mecmuada bir şairin bütün şiirleri arka arkaya yazılmamıştır. Mecmuanın başında görülen bir mahlas sonlarına doğru da görülebilmektedir.

Mecmuanın ilk metni Koca Râgıb Paşa'ya ait bir gazeldir.

Belli bir şaire ait şiirler sıralanırken nazım şekillerinin başına şairin mahlası yazılmıştır. Daha sonraki şiirlerde ise önceki şiirin şairine atfen “velehû” kaydı vardır. Divan şiiri geleneğinin bir özelliği olarak nazım şekillerinin çoğunda başlık yoktur. Bazı şiirlerde ise nazım şekli başlık olarak yazılmıştır. Gazel, muaşşer, müseddes gibi. Şiirin bitmediği ve diğer sütuna veya sayfaya sarktığı durumlarda sütunun veya sayfanın başına şiirin devam ettiğine dair “tetimme” kaydı yazılmıştır. Şiirlerin çoğunun sonunda şiirin bittiğine dair “temmet” kaydı yer alır.

Varaklardan bazıları eksiktir ama ne kadarlık bir eksik olduğu tespit edilememiştir. Ayrıca birkaç varağın yeri değişmiştir. Sadece 40. varağın kenarlarında yıpranmadan dolayı eksiklik olduğu tespit edilmiştir.

71 varak olan mecmua çoğunlukla gazel ve kasidelerden oluşmaktadır. Bütüne bakıldığında baştan veya sondan tertipli görünmemektedir. Kuvvetli ihtimalle 18. yüzyılda yazılan bu mecmua, oldukça sadedir. Müstensih, sayfa kompozisyonlarında uyum sağlayamamıştır. Bazı satırlar birbirine çok yaklaştırılmışken, bazı yerler seyrek tutulmuştur. Sanatsal özelliklere çok dikkat edilmeden intinsah edildiği anlaşılmaktadır.

Mecmuada bulunan şairler Koca Râgıb Paşa, Haşmet, İzzet Ali Paşa, Hoca Neş'et ve Zihnî'dir. Yani sadece beş şaire ait şiirler vardır. Bu kadar az şairi barındıran nadir mecmualardandır.

Mecmuada en fazla bulunan nazım şekli gazeldir. Hoca Neş'et hariç her şairin gazeli mecmuada mevcuttur. En çok gazeli bulunan şair ise Koca Râgıb Paşa'dır. Hoca Neş'et'e ait 6 farklı nazım şekli, Haşmet'e ait 5 farklı nazım şekli bulunurken diğer üç şair sadece gazel nazım şekli ile mecmuada yer almışlardır. Eserde şiirleri bulunan şairlerden Koca Râgıb Paşa, Haşmet, Hoca Neş'et, İzzet Ali Paşa 18. yüzyılın bilinen isimlerindedir. Bu şairlerin divanları mevcuttur ve divanlar üzerine çeşitli çalışmalar yapılmıştır. Fakat Zihnî mahlası ile sadece bir gazeli bulunan şairin 18. yüzyılda veya daha öncesinde yaşamış olan Zihnî mahlaslı şairlerden hangisi olduğu tespit edilememiştir.

Mecmuada 138 gazel, 15 kaside, 1 tarih, 1 terkiib-i bent, 1 kıt'a-i kebire, 7 muhammes, 3 tahmîs, 1 tesdis, 1 müseddes, 1 muaşşer olmak üzere toplam 169 manzume bulunmaktadır.

En çok kullanılan aruz kalıbı “Fā° ilātün / Fā° ilātün / Fā° ilātün / Fā° ilün”dür.

Mecmuanın müstensihî ve istinsah tarihi belli değildir. Herhangi bir temellük kaydı, istinsah kaydı, ketebe kaydı bulunmamaktadır. Şiirlere verdiği gazel, kaside, tahmis, müseddes gibi başlıklardan hareketle derleyicinin şiir hakkında bilgi sahibi olduğu söylenebilir.

İBB Atatürk Kitaplığı kayıtlarında mecmuada Pertev’in de şiiri olduğu belirtilmişse de bu yanlıştır. Yanlışlığın sebebi Hoca Neş’et’in, öğrencisi Pertev’e yazdığı mahlasnamede “Pertev” ibaresinin geçmesidir.

Bu çalışmayla kütüphanelerimizde bulunan okunmamış binlerce mecmuadan biri daha tasnif edilmiş ve araştırmacıların hizmetine sunulmuştur. Tamamlandığında edebiyat araştırmacıları için büyük bir kolaylık sağlayacak olan MESTAP için küçük bir katkı yapmış olmanın mutluluğu içerisindeyiz.

KAYNAKÇA

- ALBAYRAK, Nurettin, (2001), “İzzet Ali Paşa”, **TDV İslâm Ansiklopedisi**, TDV Yay., C.23, Ankara, ss.556-557
- ARSLAN, Mehmet ve İ. Hakkı, AKSOYAK, **Haşmet Külliyesi**, <http://ekitap.kulturturizm.gov.tr/TR,78376/hasmet-kulliyati.html> (13.06.2016)
- AYDINER, Mesut, (2007), “Râgıb Paşa”, **TDV İslâm Ansiklopedisi**, TDV Yay., C. 34, Ankara, ss.403-406
- AYPAY, A. İrfan, (1998), **Lâle Devri Şairi İzzet Ali Paşa Hayatı-Eserleri-Edebî Kişiliği**, İstanbul.
- ÇETİN, Nihad M., (1991), “Arûz”, **TDV İslâm Ansiklopedisi**, TDV Yay., C.III, Ankara, ss.424-437.
- DEMİRDAĞ, Ömer, (1999), *Koca Râgıb Paşa ve Dîvân-ı Râgıb*, Doktora Tezi, YYÜ SBE, Van.
- DEVELİ, Hayati, (1998), “18. Yüzyıl Türkiye Türkçesi Üzerine”, **DAÜ Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü Dergisi**, Gazimağusa, Sayı:1, ss. 27-36.
- DEVELLİOĞLU, Ferit, (2003), **Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Lûgat**, Aydın Kitabevi Yay., Yirminci Baskı, Ankara.
- ERSOY, Ersen, (2013), “XIV-XVI. Yüzyıllar Arasında Yazılmış Bazı Şiirleri İhtiva Eden Bir Mecmua ve İbn-i Ömer’in Şiirleri”, **Turkish Studies**, Volume 8/1, Ankara, ss. 249-266.
- GIYNAŞ, Kamil Ali, (2011), “Şiir Mecmuaları Hakkında Yapılan Çalışmalar Bibliyografyası”, **Selçuk Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi**, Sayı: 25, Konya, ss. 245-260.
- GENÇ, İlhan, (2006), “Mahlâsnâme ve Kaside İlişkisi Üzerine Bir Mukayese”, **Türk Dünyası İncelemeleri Dergisi**, Sayı: 2, İzmir, ss.317-331.
- GÖLPINARLI, Abdülbaki, (1955), **Divan Şiiri XVIII. Yüzyıl**, Varlık Yay., İstanbul.
- GÜMÜŞKILIÇ, Mehmet, (1997), *18. Yüzyıl Türkçesinde Ses Hadiseleri*, Doktora Tezi, İÜ SBE, İstanbul.
- GÜRBÜZ, Mehmet, (2012), “Şiir Mecmuaları Üzerine Bir Tasnif Denemesi”, **Eski Türk**

- Edebiyatı Çalışmaları VII, Mecmua: Osmanlı Edebiyatının Kırkambarı**, Turkuaz Yay., İstanbul, ss. 99-113.
- İSEN, Mustafa, (1998), “Hoca Neş’et”, **TDV İslâm Ansiklopedisi**, TDV Yay., C.18, Ankara, ss.191-192
- KILIÇ, Atabey, (2012), “Mecmua Tasnifine Dair”, **Eski Türk Edebiyatı Çalışmaları VII, Mecmua: Osmanlı Edebiyatının Kırkambarı**, Turkuaz Yay., İstanbul, ss.75-96.
- Komisyon, (2006), **Dinî Kavramlar Sözlüğü**, DİB Yay., Ankara.
- KÖKSAL, M. Fatih, (2008), “Metin Tamiri (Usul ve Esaslar, Uygulamalar ve Bazı Teklifler)”, **Divan Edebiyatı Araştırmaları Dergisi**, Sayı: 1, İstanbul, ss. 169-190.
- KÖKSAL, M. Fatih, (2009), “Metin Neşrinde Vezinle İlgili Problemler, Bazı Tespit ve Teklifler”, **Divan Edebiyatı Araştırmaları Dergisi**, Sayı: 3, İstanbul, ss. 63-86.
- KÖKSAL, M. Fatih, (2012), “Şiir Mecmualarının Önemi ve Mecmuaların Sistemik Tasnifi Projesi”, **Eski Türk Edebiyatında Tenkit ve Teori**, Kesit Yay., İstanbul, ss.83-101.
- KURNAZ, Cemâl, (1997), **Divan Edebiyatı Yazıları**, Akçağ Yay., Ankara.
- KURTOĞLU, Orhan, (2004), *Lebib Dîvânı*, Doktora Tezi, HÜ SBE, Ankara.
- KUT, Günay, (1986), “Mecmua”, **Türk Dili ve Edebiyatı Ansiklopedisi**, Dergâh Yay., C. 6, İstanbul, ss.170-176.
- LEVEND, Agâh Sırrı, (2015), **Divan Edebiyatı Kelimeler ve Remizler Mazmunlar ve Mefhumlar**, Dergâh Yay., İstanbul.
- LEVEND, Agâh Sırrı, (2014), **Türk Edebiyatı Tarihi**, Dergâh Yay., İstanbul.
- Mütercim Âsım Efendi, (2009), **Burhân-ı Katı**, ÖZTÜRK, Mürsel ve Derya, ÖRS (Ed.), TDK Yay., İstanbul.
- MUTLU, Serpil, (2014), “*Milli Kütüphane 06 Hk 578, 06 Hk 951 Numaralarında Kayıtlı Mecmuaların ‘Mecmuaların Sistemik Tasnifi Projesi’ne (Mestap) Göre Tasnifi*”, Yüksek Lisans Tezi, AEÜ SBE, Kırşehir.
- OĞRAŞ, Rıza, (1991), *Hoca Neş’et Dîvânı*, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul.
- OKAY, M. Orhan, (1997), “Haşmet”, **TDV İslâm Ansiklopedisi**, TDV Yay., C.16, Ankara, ss.422-424
- PALA, İskender, (1989), **Ansiklopedik Divan Şiiri Sözlüğü**, Kültür ve Turizm Bakanlığı Yay., Ankara.
- Şemseddin Sâmî, (1989), **Kâmûs-ı Türkî**, Enderun Kitabevi, İstanbul.

- ŞENTÜRK, Ahmet Atillâ ve Ahmet, KARTAL, (2010), **Eski Türk Edebiyatı Tarihi**, Dergâh Yay., İstanbul.
- TUNÇ, Semra, (2000), “Konya Mevlânâ Müzesi Kütüphanesi 2455 Numarada Kayıtlı Bir Şiir Mecmuası”, **Selçuk Üniversitesi SBE Dergisi**, Sayı: 6, ss. 105-139.
- TUNÇ, Semra ve Ahmet, SEVGİ, (2015,) “Livâyî Bey Mecmû‘ası”, **Selçuk Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi**, Konya, Sayı: 34, ss.313-352.
- UZUN, Mustafa, (2003), “Mecmua”, **TDV İslâm Ansiklopedisi**, TDV Yay., C. 28, Ankara, ss. 265-268.
- ÜNVER, İsmail, (1993), “Çevriyazıda Yazım Birliği Üzerine Öneriler”, **Türkoloji Dergisi**, XI, Sayı: 1, ss. 51-89.
- Vankulu Mehmed Efendi, (2014), **Vankulu Lügati**, KOÇ, Mustafa ve Eyyüp, TANRIVERDİ (Ed), Türkiye Yazma Eserler Kurumu Baş. Yay., İstanbul
www.turkedebiyat isimlersozlugu.com
- YILMAZ, Mehmet, (1992), **Edebiyatımızda İslamî Kaynaklı Sözlük**, Enderun Kitabevi, İstanbul.
- YORULMAZ, Hüseyin, (1998), **Koca Râgıb Paşa**, Kültür Bakanlığı Yay., Ankara.

Abdullah UÇAR

Güzelyurt Anadolu İmam Hatip Lisesi
AKSARAY

E-posta: ucarabdullah@gmail.com
abdullahucar@hotmail.com

KİŞİSEL BİLGİLER

Doğum Tarihi	1982	Medeni Durumu	Evli
Askerlik Durumu	Yaptı	Ales Puanı	83,74
Yabancı Dil	İngilizce (2017 Yökdil: 71,25)		

EĞİTİM BİLGİLERİ

		Dip.Notu	Mezuniyet
Yüksek Lisans	Aksaray Üniversitesi SBE Türk Dili ve Edebiyatı	3,50	2017
Lisans	Selçuk Üniversitesi Fen-Edebiyat Fak. Türk Dili ve Edebiyatı	3,14	2006
Lise	Konya İmam Hatip Lisesi	3,74	1999

İŞ DENEYİMİ

Tarih	Yer	Görev
Eylül 2016 - ...	Milli Eğitim Bakanlığı - Aksaray	Öğretmen
Eylül 2013 - Eylül 2016	Milli Eğitim Bakanlığı - Kütahya	Öğretmen
Eylül 2011 - Eylül 2013	Milli Eğitim Bakanlığı - Konya	Öğretmen
Aralık 2010 - Eylül 2011	Diyanet İşleri Başkanlığı - Konya	Müezzin Kayyum
Ekim 2007 - Aralık 2010	Diyanet İşleri Başkanlığı - Isparta	Müezzin Kayyum

SERTİFİKALAR

Aksaray Üniversitesi	Yabancılarla Türkçe Öğretimi Sertifikası	2017
Selçuk Üniversitesi	Pedagojik Formasyon Sertifikası	2011

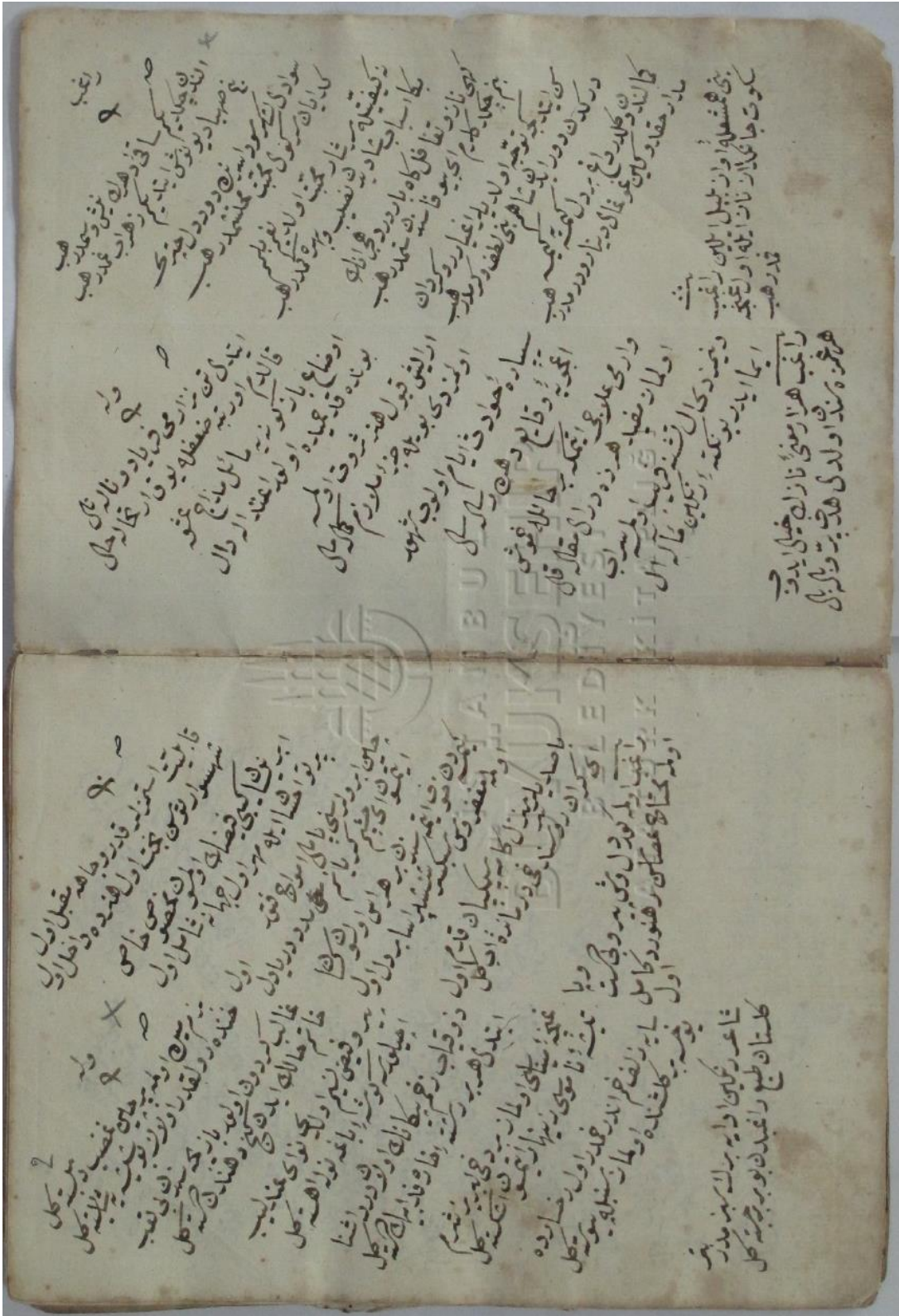
YAYINLAR

Uçar, A., "Talip Apaydın'ın Yoz Davar Romanında Halk Bilimi Unsurları", Türk Uluslararası Dil, Edebiyat ve Halkbilimi Araştırmaları Dergisi, 2017, S.9, s.128-143.

Uçar, A., "Atatürk Kitaplığı Yazma Eserler Bölümü K280 Numaralı Şiir Mecmuası", Selçuk Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi, 2017, S.37, s.1-18.

EKLER

EK1: 1b-2a

نگنه
 صفارستان کاکله که کلان
 نظم و نثر نوده اولور نادره زان تو
 ای وای انتم و فن هر کار بدیه
 ای وای انتم و فن هر کار بدیه
 ای وای انتم و فن هر کار بدیه

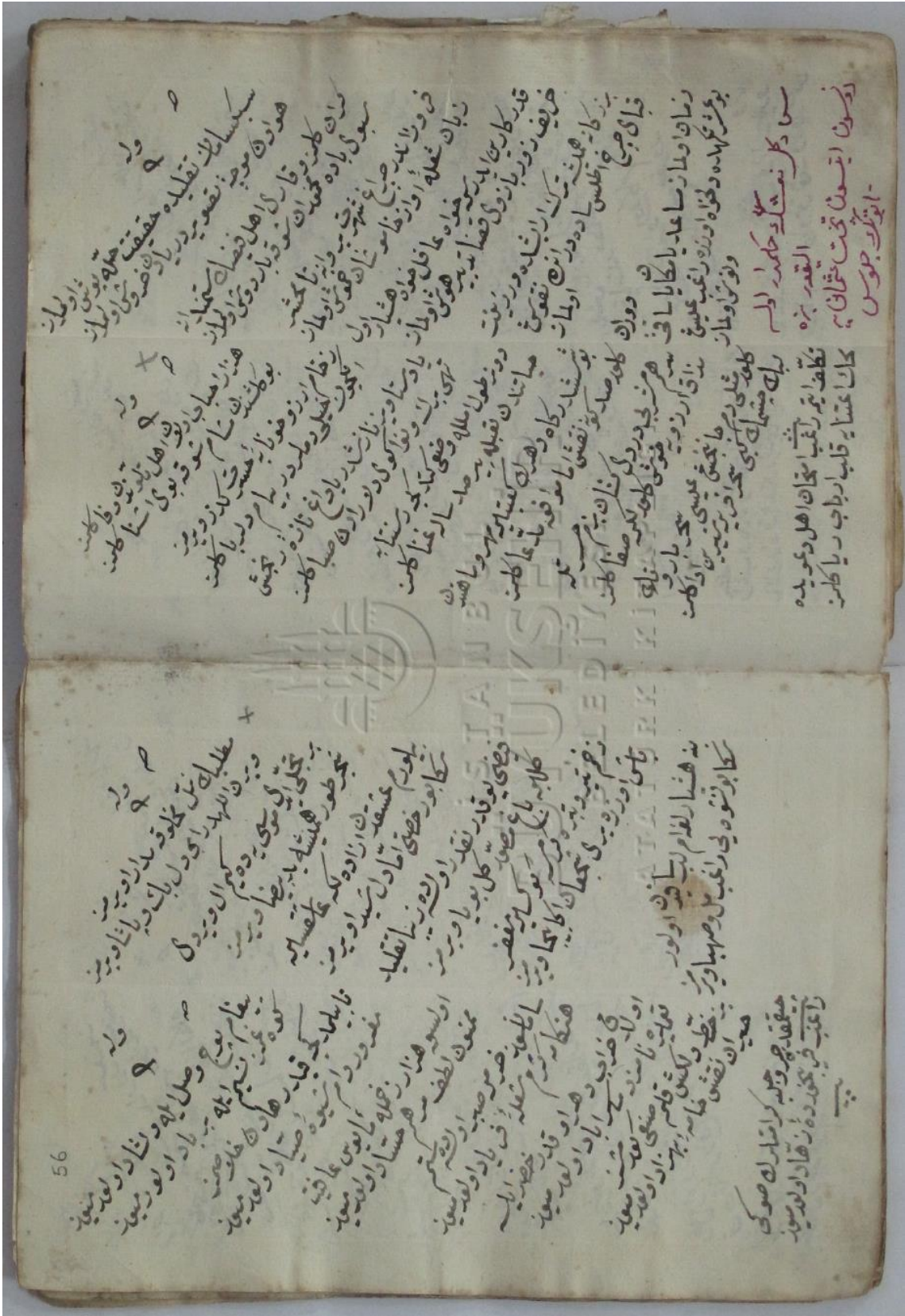
فدیه ای ای وای
 بولیم ای وای
 صفار صفا که صفله ای
 و بوردی وای و طبعه ای
 ای وای ای وای ای وای

نگنه
 مدیلم ای وای ای وای ای وای
 نقطه ای وای ای وای ای وای
 ای وای ای وای ای وای
 ای وای ای وای ای وای

صد طالعله کلوی حضرت راجب باشا
 مهر دولت بدینه اولدی عطا کی تو یوق
 ای وای ای وای ای وای
 ای وای ای وای ای وای
 ای وای ای وای ای وای

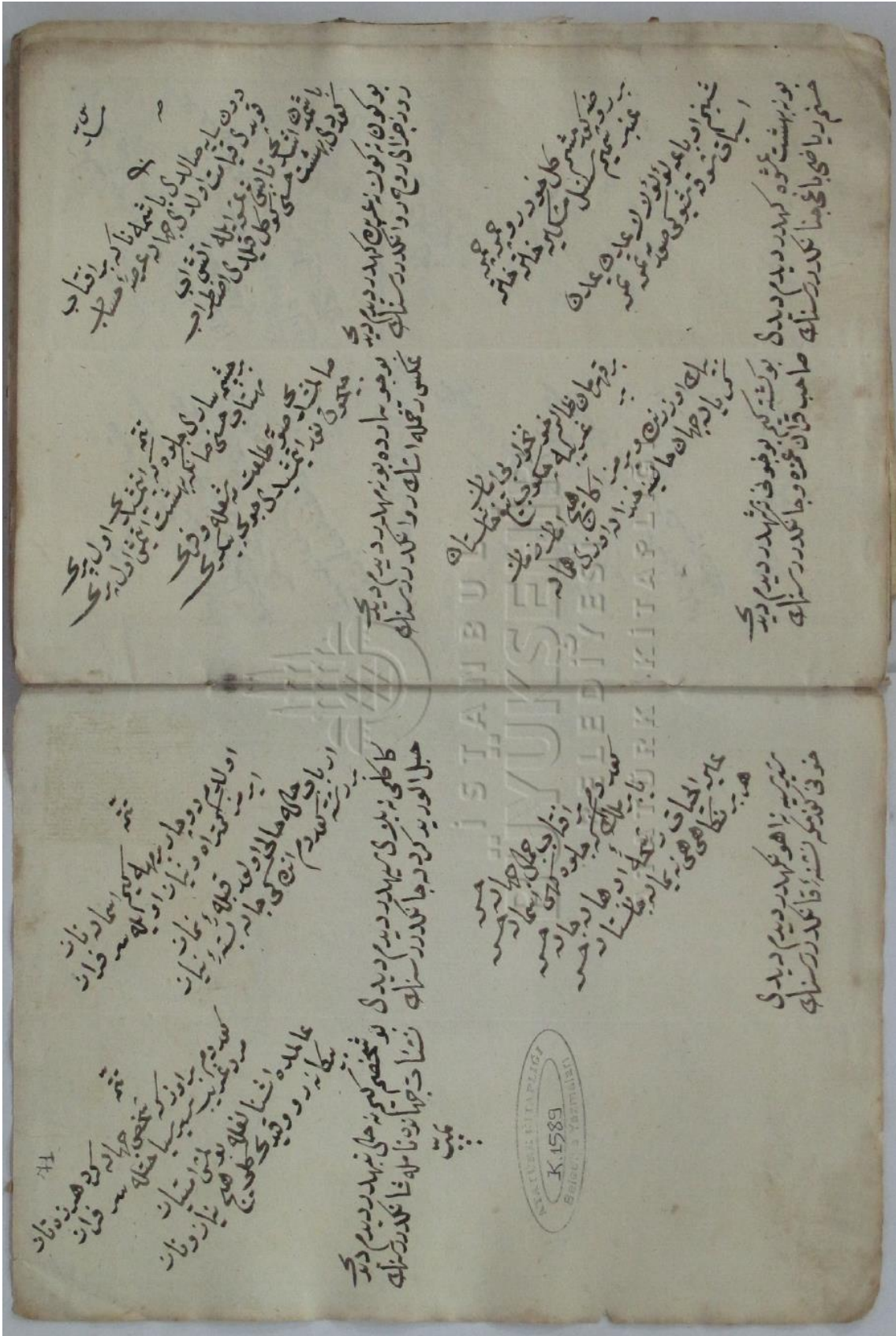
نگنه
 ای وای ای وای ای وای
 ای وای ای وای ای وای
 ای وای ای وای ای وای
 ای وای ای وای ای وای

ای وای ای وای ای وای
 ای وای ای وای ای وای
 ای وای ای وای ای وای
 ای وای ای وای ای وای

دور
 سیکسان تظلیه حقیق خله بوسین ناولیاز
 هرگاه موید تصدیق در باره خود اوزان
 هرگاه موید اهل فضا استنهاد
 هرگاه موید ان سواد درون اوزان
 هرگاه موید اهل فضا استنهاد
 هرگاه موید ان سواد درون اوزان
 هرگاه موید اهل فضا استنهاد
 هرگاه موید ان سواد درون اوزان
 هرگاه موید اهل فضا استنهاد
 هرگاه موید ان سواد درون اوزان

56
 دور
 هرگاه موید اهل فضا استنهاد
 هرگاه موید ان سواد درون اوزان
 هرگاه موید اهل فضا استنهاد
 هرگاه موید ان سواد درون اوزان
 هرگاه موید اهل فضا استنهاد
 هرگاه موید ان سواد درون اوزان
 هرگاه موید اهل فضا استنهاد
 هرگاه موید ان سواد درون اوزان
 هرگاه موید اهل فضا استنهاد
 هرگاه موید ان سواد درون اوزان

DİZİN

-A-

Âdem, 31, 142, 220
Allâh, 76, 86, 101, 103, 106, 118, 155, 172,
197, 204, 205, 228, 233, 236
Âşaf, 76, 91, 97, 105
Âşık, 51, 89, 164, 172, 177, 210, 232, 233
Ayâşofya, 158

-B-

Bârî, 101, 102, 150, 152, 226
Baykara, 202
Bedaşşân, 198
Beyt-i Ma^c mür, 99
Bezm, 25, 136, 137, 138, 171, 172, 176, 178,
206, 207, 215, 220, 230, 233, 237, 238
Bülbül, 52, 72, 73, 88, 142, 153, 176, 187,
223

-C-

Câmî, 215, 216, 238
Cân, 130
Cebel-i Nür, 157
Cem, 31, 33, 46, 60, 63, 64, 86, 118, 212,
221, 224, 228
Ceyhün, 217
Cezâ³ ir, 187
Cibrîl, 109, 203

-D-

Dârâ, 80, 86
Derd, 189, 196, 202, 205, 235, 236

Du^c â, 71, 214, 225, 237

-E-

Edirne, 16, 17, 18, 166
Enverî, 94

-F-

Felek, 79, 136, 209, 212, 214
Ferhâd, 46, 138, 176

-G-

Ğaffâr, 110
Gökşu, 132
Gül, 26, 28, 30, 54, 55, 57, 71, 72, 80, 104,
115, 125, 159, 167, 178, 181, 185, 203,
211, 220, 225, 231, 232, 234, 237
Gülşen, 73, 75, 90, 152, 153, 170, 173, 233

-H-

Ĥabîb, 203
Ĥâtem, 25, 92, 95, 121, 140, 145
Ĥızr, 182, 183
Ĥudâ, 37, 48, 58, 66, 84, 85, 101, 104, 108,
110, 117, 145, 150, 153, 154, 157, 184,
186, 225, 226, 227, 230
Ĥudâvend, 86, 143, 157, 230
Ĥusrev, 94, 195
Ĥuten, 125, 217, 228
Ĥüseyn, 203, 204, 236

-İ-

İrān, 143, 230

İsā, 70, 180

İskender, 42

İstānbül, 82, 105, 162

-K-

Kāfir, 70

Ḳāhire, 27

Ḳays, 186

Ka^c be, 26, 189

Kelīm, 37, 41

Kerbelā, 204

Kevşer, 94, 197, 214

Ḳızıl Elma, 84

Ḳur^o ān, 109, 143, 230

-L-

Leylā, 162

-M-

Maḥmūd, 139

Manşūr, 44, 222

Mecnūn, 49, 63, 70, 108, 162, 232

Meryem, 143

Mesīḥ, 143

Mevlā, 89, 225

Mevlānā, 212, 214, 237

Mışr, 30

Mora, 12

Mūsā, 59

Muştafā, 104, 105, 151, 226

-N-

Nādir, 97

Nedīm, 47, 222

Nef^c ī, 77, 99, 148, 195

Nīl, 26

-P-

Pertev, 9, 13, 18, 25, 86, 87, 91, 94, 101, 103,
117, 146, 157, 166, 193, 194, 195, 198,
231, 235, 241

Pervīz, 36

-R-

Ramażān, 157, 231

Rūm, 26, 27, 70, 77, 141, 173, 233

Rüstem, 140, 148

-S-

Sāḳī, 23, 31, 36, 51, 60, 61, 63, 67, 72, 89,
132, 161, 179, 181, 195, 196, 197, 198,
210, 235

Sikender, 47, 78

Sultān, 86, 100, 102, 103, 104, 139, 212, 226

Sūre-^o i Şems, 158

Süleymān, 177

-Ş-

Şām, 90

Şeyḥ, 46, 55, 175, 191, 200

Şīrīn, 46, 176

-T-

Ṭübā, 70, 225

Ṭūr, 37, 131, 142, 153, 157, 181

Ṭūrān, 143

-Y-

Yezdān, 102

Yūsuf, 30, 35, 96, 129

-Z-

Zühre, 92
Züläl, 30, 214
Züleyhâ, 35
Zülf, 26, 30, 32, 34, 36, 47, 60, 62, 64, 67,
92, 98, 117, 125, 162, 163, 167, 168, 177,
187, 189, 193
Zülfikâr, 212

-Aydın-

° Abdullâh Paşa, 97, 100
° Âlem, 30, 31, 33, 39, 40, 42, 47, 50, 54, 57,
58, 62, 63, 72, 74, 76, 77, 84, 91, 94, 95,
96, 97, 98, 100, 102, 107, 108, 111, 114,
116, 117, 120, 123, 126, 130, 135, 138,
139, 141, 145, 149, 150, 157, 160, 162,
164, 169, 170, 171, 173, 186, 191, 196,
199, 201, 202, 205, 208, 212, 215, 218,
223, 225, 230
° Alî Paşa, 45, 222
° Araşât, 216
° Ârif, 148, 151, 209, 211, 237
° Âşım, 113
° Oşmân, 86, 100, 101, 102, 104, 226
° Unşurî, 94